

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

**«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟΝ
ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΗΣ»**

Φοιτήτρια: Γκορόγια Ευθαλία

Επιβλέπουσα: κα Σδράλη Δέσποινα (Λέκτορας)

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

κος Αποστολόπουλος Κωνσταντίνος (Καθηγητής)

κα Σδράλη Δέσποινα (Λέκτορας)

κα Γκούσια Μαρία (Διδάκτωρ)

ΑΘΗΝΑ 2010

Στους γονείς και τον αδερφό μου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη με τίτλο : «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού με Έμφαση στον Τουρισμό Τρίτης Ηλικίας στο Νομό Πρεβέζης», αποτελεί την πτυχιακή μου εργασία, η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος του τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το αντικείμενο που πραγματεύεται η εργασία είναι οι ήπιες μορφές τουρισμού. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταγράψει το προφίλ των τουριστών της τρίτης ηλικίας, τις προτιμήσεις που έχουν, καθώς επίσης και το βαθμό ικανοποίησής τους από το τουριστικό προϊόν που προσφέρει ο Νομός Πρεβέζης.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω την εκτίμηση και τις ευχαριστίες μου στην κα Σδράλη Δέσποινα, επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας, για το χρόνο και την πολύτιμη καθοδήγησή της, καθώς και τους καθηγητές κος Κ. Αποστολόπουλος, και κα Μ. Γκούσια, για την αξιολόγηση της συνολικής μου προσπάθειας.

Θερμές ευχαριστίες, τέλος, θα ήθελα να απευθύνω σε όλα τα πρόσωπα που συνέβαλαν στην αποπεράτωση της πτυχιακής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
 ΜΕΡΟΣ Α΄: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Γενική αναφορά στην έννοια «τουρισμός»	9
1.1 Βασικά στοιχεία της έννοιας «τουρισμός»	9
1.2 Σύντομη ιστορική εξέλιξη του τουρισμού	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Λόγοι εμφάνισης και ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού	15
2.1 Εξέλιξη στην εξωτερική μορφή του τουρισμού και στην κοινωνικοοικονομική του υπόσταση	15
2.2 Βιώσιμη ανάπτυξη και εναλλακτικές μορφές τουρισμού	16
2.3 Κοινωνικοοικονομικές-περιβαλλοντικές επιδράσεις	18
2.4 Νέες τάσεις και πρότυπα διακοπών	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Εναλλακτικός τουρισμός: Έννοια, χαρακτηριστικά, βασικές αρχές	26
3.1 Χαρακτηριστικά στοιχεία του εναλλακτικού τουρισμού	26
3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού	28
3.2.1 Αγροτουρισμός	28
3.2.2 Οικοτουρισμός	29
3.2.3 Τουρισμός υγείας	32
3.2.4 Θρησκευτικός τουρισμός	33
3.2.5 Κοινωνικός τουρισμός	35
3.2.6 Τουρισμός σε θεματικά πάρκα	36
3.2.7 Θαλάσσιος τουρισμός	36
3.2.8 Χειμερινός τουρισμός	37
3.2.9 Μορφωτικός τουρισμός	37
3.2.10 Λαϊκός τουρισμός	39
3.2.11 Τουρισμός τρίτης ηλικίας	39
3.2.12 Εκπαιδευτικός- αρχαιολογικός τουρισμός	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Ο τουρισμός της τρίτης ηλικίας	42
4.1 Μεταβολές στον τουρισμό	42
4.2 Έννοια του τουρισμού τρίτης ηλικίας	43
4.3 Τουριστική ζήτηση των ατόμων της τρίτης ηλικίας	43
4.3.1 Τουρισμός ηλικιωμένων και ψώνια	46

4.3.2	Τα άτομα τρίτης ηλικίας και η στροφή τους στον οικοτουρισμό	46
4.3.3	Ηλικιωμένοι τουρίστες και θέματα ασφάλειας-υγείας	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Διεθνείς επιστημονικές έρευνες σχετικά με τον τουρισμό τρίτης ηλικίας		49
5.1	Έρευνες σχετικά με τον τουρισμό τρίτης ηλικίας των ευρωπαϊκής προέλευσης τουριστών	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Πολιτική των ανταγωνιστριών χωρών για προσέλκυση τουριστών ατόμων τρίτης ηλικίας και συγκρίσεις με την Ελλάδα		55
6.1	Πολιτική διάφορων χωρών	55
6.2	Πολιτική της Ελλάδας και σύγκριση με ανταγωνίστριες χώρες	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: Η ιστορία του Νομού Πρεβέζης και επιμέρους στοιχεία		61
7.1	Η ιστορία του Νομού Πρεβέζης	61
7.2	Ανθρώπινος πολιτισμός	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο: Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Πρεβέζης		66
8.1	Εφαρμογή του αρχαιολογικού τουρισμού στο Νομό Πρεβέζης	66
8.2	Θρησκευτικός τουρισμός στον Νομό Πρεβέζης	67
8.3	Ο μορφωτικός-εκπαιδευτικός τουρισμός στο Ν.Πρεβέζης	70
8.4	Εφαρμογή τουρισμού υγείας στο Νομό Πρεβέζης	71
8.5	Εφαρμογές οικοτουρισμού στο Νομό Πρεβέζης	71
8.6	Εφαρμογή του αγροτουρισμού στο Νομό Πρεβέζης	74
8.7	Λαϊκός τουρισμός στο Νομό Πρεβέζης	76
ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ		
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας		77
9.1	Επιλογή του δείγματος- τρόπος συλλογής στοιχείων- κατάρτιση ερωτηματολογίου	77
9.2	Παρουσίαση και σχολιασμός της περιγραφικής μελέτης	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο: Ανάλυση ελέγχου ανεξαρτησίας μεταβλητών		122
10.1	Μέθοδοι επεξεργασίας των στοιχείων	122
10.2	Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 σε σχέση με το φύλο	123

10.3	Έλεγχοι ανεξαρτησίας X^2 σε σχέση με το επίπεδο μόρφωσης	128
10.4	Έλεγχοι ανεξαρτησίας X^2 σε σχέση με το εισόδημα	130
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο: Συμπεράσματα και προτάσεις		133
11.1	Συμπεράσματα	133
11.2	Προτάσεις	135
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		138
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ		144
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: Ερωτηματολόγιο	145
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Πίνακες συχνοτήτων	151
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: Πίνακες διπλής εισόδου	175
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: Φωτογραφικό υλικό	194

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τον εναλλακτικό τουρισμό έχουν ειπωθεί πολλά σχετικά με την αυξανόμενη τάση που δημιουργείται με το πέρασμα των χρόνων, για τις νέες μορφές τουρισμού που θα καλύπτουν πιο ολοκληρωμένα τις ανάγκες των τουριστών και που θα προσφέρουν ένα διαφορετικό προϊόν από αυτό του κλασικού μαζικού τουρισμού. Ο εναλλακτικός τουρισμός δεν στοχεύει στο να υποκαταστήσει το μαζικό τουρισμό, αλλά στο να περιορίσει τις αρνητικές συνέπειες που προκύπτουν από αυτόν. Με τον εναλλακτικό τουρισμό αναγεννάται η οικονομία ενός τόπου, προστατεύεται το περιβάλλον και αναβιώνουν τοπικές παραδόσεις και έθιμα.

Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας (grey tourism) αποτελεί μια δραστηριότητα που έχει απασχολήσει αρκετούς επιστήμονες, έτσι έχουν δημοσιευτεί πολλές μελέτες επί του θέματος. Είναι από τις ελάχιστα ανεπτυγμένες μορφές τουρισμού στην Ελλάδα αφού δεν προωθούνται στοιχεία που ενδιαφέρουν κυρίως τα άτομα της τρίτης ηλικίας, όπως είναι για παράδειγμα ο τομέας της ποιότητας, ο πολιτισμικός τουρισμός, τα ζητήματα υγείας και ασφάλειας, η καταπολέμηση του συνωστισμού στους δρόμους, στις παραλίες και στα μέσα αστικών μεταφορών, η προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος με διάφορους τρόπους, η δημιουργία κέντρων αγορών (shopping centers), η ύπαρξη γηπέδων γκολφ κ.τ.λ.

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να παρουσιάσει το προφίλ των ηλικιωμένων τουριστών του Νομού Πρεβέζης, ενώ επίσης εστιάζει στο βαθμό ικανοποίησής τους από κάποια στοιχεία τουρισμού της περιοχής. Τέλος, εξετάζει το βαθμό σημαντικότητας που έχουν κάποιοι παράγοντες στην επιλογή του τόπου διακοπών των τουριστών. Η εργασία αυτή διαρθρώνεται σε 11 κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια γενική αναφορά στην έννοια του τουρισμού. Αναφέρονται βασικά στοιχεία του, όπως το πότε και πώς ξεκίνησε να υπάρχει, δίνεται ο ορισμός του, καθώς επίσης και ο ορισμός του τουριστικού προϊόντος. Επίσης, το κεφάλαιο αυτό περιέχει μια σύντομη ιστορική εξέλιξη του τουρισμού που χωρίζεται σε τέσσερα στάδια ανάπτυξης, από το 1950 που άρχισε να υφίσταται μέχρι και σήμερα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι λόγοι εμφάνισης και ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού. Στο πρώτο υποκεφάλαιο αναφέρονται οι εξελίξεις που έγιναν στην εξωτερική μορφή του τουρισμού και στην κοινωνικοοικονομική του υπόσταση. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο, η εργασία αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού εξασφαλίζουν βιωσιμότητα στον κλάδο του τουρισμού. Στη συνέχεια, αναλύονται οι κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού.

Έπειτα, στο τρίτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται ανάλυση για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, την

έννοια, τα χαρακτηριστικά και τις βασικές αρχές που τις διέπουν. Ακόμη, στη συνέχεια του κεφαλαίου αναλύονται οι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τον τουρισμό της τρίτης ηλικίας. Εδώ αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι αλλαγές στο κλάδο του τουρισμού και οι δημογραφικές μεταβολές, βοήθησαν στην ανάπτυξη του τουρισμού της τρίτης ηλικίας ενώ ακόμη, γίνεται μια εκτενής αναφορά στην έννοια αυτής της μορφής τουρισμού. Επίσης, αναλύεται η τουριστική ζήτηση των ατόμων τρίτης ηλικίας και οι ιδιαίτερες προτιμήσεις που έχουν ως ταξιδιώτες.

Στη συνέχεια της εργασίας, στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά σε διεθνείς επιστημονικές έρευνες και άρθρα σχετικά με τον τουρισμό τρίτης ηλικίας που έχουν γίνει κατά καιρούς και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματά τους.

Στο έκτο κεφάλαιο, αναλύεται η πολιτική των ανταγωνιστριών χωρών για προσέλκυση τουριστών ατόμων τρίτης ηλικίας και γίνονται συγκρίσεις με την Ελλάδα.

Η μελέτη περίπτωσης της εργασίας είναι η περιοχή του Νομού Πρεβέζης, έτσι στο έβδομο κεφάλαιο, γίνεται μια αναφορά στην ιστορία της περιοχής, στον ανθρώπινο πολιτισμό της και την οικονομία που έχει αναπτύξει.

Επιπροσθέτως, στο όγδοο κεφάλαιο αναλύονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Πρεβέζης. Για κάθε μορφή, αναφέρεται το προφίλ του τουρίστα και η εφαρμογή που βρίσκει στην υπό εξέταση περιοχή.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας είναι το ερευνητικό κομμάτι, το οποίο ξεκινά από το έννατο κεφάλαιο με αναφορά στη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και στη συνέχεια γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας.

Στο δέκατο κεφάλαιο γίνεται η ανάλυση του ελέγχου ανεξαρτησίας των μεταβλητών και η ανάλυση των συσχετίσεων που προκύπτουν, ενώ, το τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζει τα γενικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την εργασία.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται τα παραρτήματα. Ειδικότερα, το πρώτο παράρτημα περιέχει το ερωτηματολόγιο της έρευνας, το δεύτερο τους πίνακες συχνότητας που προέκυψαν από τη συγκέντρωση των στοιχείων της, το τρίτο χωρίζεται σε τρία μέρη και περιλαμβάνει τους πίνακες διπλής εισόδου, ενώ το τέταρτο περιέχει φωτογραφικό υλικό.

Η συγκέντρωση πληροφοριών έγινε με ανάγνωση ελληνόγλωσσων και ξενόγλωσσων άρθρων, σε βιβλία, περιοδικά και στο διαδίκτυο, τα οποία αναφέρονται στον τουρισμό της τρίτης ηλικίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Γενικά για τον τουρισμό

1.1 Βασικά στοιχεία της έννοιας “τουρισμός”

Ο τουρισμός εισήχθηκε στο λεξιλόγιό μας τον 19ο αιώνα. Το 1811, όταν πρωτοεμφανίστηκε ο όρος, υποδήλωνε την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς για λόγους ευχαρίστησης. Στη συνέχεια, η εικόνα των πρώτων ταξιδευτών, οι οποίοι προέρχονταν από εύπορη, μορφωμένη, ή αριστοκρατική τάξη, βοήθησε στη διατήρηση της θετικής σημασίας των λέξεων “ταξίδι” και “ταξιδιώτης”, σε αντίθεση με την αρνητική έννοια που αποδόθηκε στον όρο “τουρισμός”. Η λέξη απέκτησε αρνητικούς συνειρμούς καθώς αναφερόταν σε φθηνά ομαδικά ταξίδια και ακολουθούνταν από ένα είδος βρετανικής υπεροψίας απέναντι στους ξένους.

Σήμερα, ο τουρισμός έχει εξελιχθεί και είναι μια δραστηριότητα που άπτεται πολλών κλάδων της οικονομίας. Είναι ένας πολυπρισματικός τομέας ο οποίος συντίθεται από οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά στοιχεία. Θα ήταν ορθό να γίνεται αντιληπτός ο τουρισμός σαν τομέας της οικονομίας και όχι σαν “βιομηχανία” αφού δεν παράγει συγκεκριμένο προϊόν, ενώ η απόδοσή του δεν μπορεί να μετρηθεί ποσοτικά. Ακόμη, οι δραστηριότητες που συνθέτουν τον τουριστικό τομέα διαφέρουν μεταξύ των χωρών και άρα δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη μορφή αυτής της “βιομηχανίας” που να είναι όμοια σε όλο τον πλανήτη. Για παράδειγμα, σε κάποιες χώρες πολλοί τουρίστες προσελκύονται από την πολυτέλεια και τις αγορές, σε κάποιες άλλες από το φυσικό κάλλος, ενώ ακόμα και τα δομικά στοιχεία του τουρισμού, όπως τα καταλύματα και τα μέσα μεταφοράς, διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

Εξ' αιτίας της πολυσύνθετης ερμηνείας του όρου του τουρισμού, ο οποίος αναφέρεται σε πλήθος δραστηριοτήτων που έχουν να κάνουν με την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο, τον πολιτισμό, την κοινωνία, την οικονομία και άλλα, δεν μπορεί να του αποδοθεί ένας απόλυτος ορισμός (Lickorish and Jenkins, 2004). Ωστόσο, ένας κλασσικός ορισμός του όρου δόθηκε από τη Σχολή της Βέρνης, ο οποίος αναφέρει ότι: *“Τουρισμός είναι οι σχέσεις και τα φαινόμενα που προκαλούνται από τη διαμονή των ξένων σε μια περιοχή, σε κύρια, μόνιμη ή προσωρινή βάση, από τη στιγμή που δεν υπάρχει πρόθεση διαμονής για κερδοφόρες δραστηριότητες”* (Burkart and Medlik, 1981). Ο Λαγός (2005), λαμβάνοντας υπόψη τα κοινά στοιχεία των διάφορων ορισμών που έχουν προταθεί, όρισε ότι: *“Τουρισμός είναι ένα πολυπρισματικό οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής που τους ικανοποιούν ψυχοσωματικές ανάγκες και πνευματικές περιέργειες, μέσα από τη συνειδητή και αποκλειστικά για το σκοπό αυτό πρόσκαιρη μετακίνηση σε ξένο γεωγραφικό χώρο και την παραμονή τους σ' αυτόν για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος, όπου αναπτύσσονται συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής, διακοπών,*

επιχειρηματικές, θρησκευτικές κ.ά.”

Ως τουριστικό προϊόν ορίζεται *“το προϊόν που συνδυάζει όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την τουριστική εξέλιξη μιας περιοχής ή ενός αξιοθέατου, συμπεριλαμβανομένης όλης της κλίμακας των εγκαταστάσεων και των υπηρεσιών που ο τουρίστας μπορεί να χρησιμοποιήσει στη διάρκεια της διαμονής του”* (Jansen-Verbeke, 1990, στο Αποστολόπουλος και Γιάγκου, 2005).

Τέλος, η τουριστική δραστηριότητα κάθε χώρας μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

- **Εγχώριος τουρισμός:** όταν οι κάτοικοι της χώρας ταξιδεύουν στο εσωτερικό της.
- **Προς τα έσω τουρισμός:** όταν οι κάτοικοι άλλης χώρας επισκέπτονται τη χώρα αυτή.
- **Προς τα έξω τουρισμός:** όταν οι κάτοικοι της συγκεκριμένης χώρας επισκέπτονται μια άλλη χώρα (Lickorish and Jenkins, 2004).

1.2 Σύντομη ιστορική εξέλιξη του τουρισμού

Η ιστορία του τουρισμού είναι σημαντική να αναφέρεται, αφενός επειδή συμβάλλει στην κατανόησή του και αφετέρου επειδή στο παρελθόν μπορούν να εντοπιστούν οι σπόροι της μελλοντικής του ανάπτυξης. Ο τουρισμός, πριν από το 1950, ήταν ένας τομέας που παρουσίαζε έντονη κατάρτιση καθώς οι διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως τα ταξιδιωτικά πρακτορεία, τα τουριστικά γραφεία, τα ξενοδοχεία και οι φορείς συγκοινωνίας, ενεργούσαν αυτόνομα. Τα παραπάνω προσέφεραν τις υπηρεσίες τους ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '50 (Lickorish and Jenkins, 2004). Από τη δεκαετία του '50 και έπειτα, το κυρίαρχο είδος τουρισμού ήταν ο μαζικός τουρισμός (Τσάρτας, 1989 και 1996· Βαρβαρέσος, 2000), δηλαδή η οργανωμένη μετακίνηση μιας ομάδας ατόμων για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Οι οργανωμένες μετακινήσεις ξεκίνησαν έπειτα από σημαντικές αλλαγές στον τομέα του τουρισμού έτσι ώστε το τουριστικό ταξίδι να γίνει πιο δελεαστικό και οικονομικά προσιτό στην πλειονότητα των ατόμων (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Με σημείο έναρξης τη Μεγάλη Βρετανία, οι ανεξάρτητες ως τότε επιχειρηματικές τουριστικές δραστηριότητες άρχισαν να συνενώνονται και να αντιλαμβάνονται τους πελάτες τους ως άτομα που επιθυμούν ένα ευρύ και πλήρες σύνολο υπηρεσιών. Επομένως, στα ξενοδοχεία ξεκίνησαν να δημιουργούνται καταστήματα και γραμματειακές υπηρεσίες προκειμένου να μην προσφέρεται στους τουρίστες ένα απλό κατάλυμα αλλά να επιτυγχάνεται αφενός η μέγιστη ικανοποίησή τους και αφετέρου να αυξάνονται οι δαπάνες τους εντός του ξενοδοχειακού συγκροτήματος. Παράλληλα, οι αερομεταφορείς και ακόλουθα όλοι οι φορείς συγκοινωνίας αντιμετώπισαν τη μεταφορά ως τμήμα ενός συνόλου αναγκών και ανέλαβαν με τη σειρά τους υπηρεσίες εύρεσης καταλύματος και ταξιδιωτικής

ασφάλισης των πελατών τους. Έτσι, ενώ ο τουρισμός μέχρι το 1946 ήταν προνόμιο μιας οικονομικής “ελίτ”, μετά το 1950, με τη σταδιακή διεύρυνση της κάλυψης των τουριστικών αναγκών, με την αύξηση του ελεύθερου χρόνου, την τεχνολογική εξέλιξη των μέσων μεταφοράς, την καθιέρωση του θεσμού των πληρωμένων διακοπών (κοινωνικός τουρισμός), τη δημιουργία τουριστικών πακέτων και την επέκταση του θεσμού των αδειών μετ’ αποδοχών, άρχισε να επεκτείνεται σε προνόμιο σχεδόν όλων των ανθρώπων, στο δυτικό, τουλάχιστον, πολιτισμό. Μετά τη δεκαετία του '80, οι αεροπορικές εταιρείες κάλυψαν ακόμη περισσότερο τις ανάγκες των τουριστών προσφέροντας ολοκληρωμένες ταξιδιωτικές υπηρεσίες, όπως οργάνωση διακοπών, ιατρική κάλυψη, ενοικίαση αυτοκινήτων και άλλα. Οι δραστηριότητες που συνθέτουν τον τουριστικό τομέα διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όμως όλες συμβάλλουν στην προσέλκυση των υποψήφιων τουριστών (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να διαιρεθεί σε τέσσερα στάδια. Το πρώτο από αυτά είναι ο επονομαζόμενος “προϊστορικός τουρισμός” και περιλαμβάνει τη χρονική περίοδο που ξεκινά από τους προϊστορικούς χρόνους και φτάνει έως και τις αρχές του 17ου αιώνα. Το δεύτερο στάδιο είναι η εποχή των σιδηροδρόμων, το τρίτο η περίοδος του μεσοπολέμου και το τέταρτο τα μεταπολεμικά χρόνια (Lickorish and Jenkins, 2004).

Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα, οι χερσαίες μεταφορές δεν ήταν ασφαλείς ούτε και αξιόπιστες λόγω της παρουσίας ληστών στους δρόμους. Έτσι, πραγματοποιούνταν μετακινήσεις πληθυσμών για λόγους θρησκευτικούς ή κατακτητικούς (όπως οι Σταυροφορίες, οι οποίες δημιούργησαν στους κατοίκους της Δύσης ένα αίσθημα περιέργειας για τη Μέση Ανατολή) (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009). Τον 15ο και 16ο αιώνα, εγκαινιάστηκε μια νέα περίοδος για τον τουρισμό με την κορύφωση των εξερευνήσεων και την εφεύρεση της άμαξας που συνετέλεσε στην παροχή πιο ασφαλούς μεταφοράς. Το κόστος των ταξιδιών παρέμενε όμως ιδιαίτερα μεγάλο. Τον 17ο αιώνα, τα ταξίδια θεωρούνταν κομμάτι της εκπαίδευσης των Άγγλων ευγενών κυρίως και σκόπευαν στην πρόσκτηση εμπειριών. Τα ταξίδια αυτά έγιναν γνωστά με τον όρο “Grant Tour” (Μεγάλη Περιήγηση). Οι γόνοι των οικογενειών των ανώτερων κοινωνικών τάξεων ωθούνταν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό για να συλλέξουν γνώσεις διαμέσου έρευνας και επιτόπιας μελέτης για τον πολιτισμό άλλων λαών και κοινωνιών. Το ενδιαφέρον για τα ταξίδια, που ως τότε ήταν προνόμιο της ελίτ, αντικαταστάθηκε από ένα ευρύτερο ενδιαφέρον για μετακινήσεις για λόγους υγείας, με την ανάπτυξη των λουτροπόλεων (Lickorish and Jenkins, 2004).

Το δεύτερο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η εποχή των σιδηροδρόμων όπου και συντελείται η πρώτη κατακόρυφη αύξηση της ζήτησης για ταξίδια. Η επέκταση των σιδηροδρόμων ξεκίνησε από τη Μεγάλη Βρετανία με την εγκαινίαση του πρώτου επιβατηγού σιδηροδρόμου το 1830 (προς Λίβερπουλ και Μάντσεστερ). Στη συνέχεια, ακολούθησαν Ευρώπη και Βόρεια Αμερική

όπου σιδηρόδρομος και ατμόπλοια κατέστησαν δυνατή τη σύνδεση μακρινών περιοχών. Οι μετακινήσεις έγιναν πλέον γρηγορότερες και ασφαλέστερες, ενώ παράλληλα η χρηματοδότηση των σιδηροδρομικών εταιρειών συνέβαλε στο να χτιστούν μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις στις πόλεις, κυρίως μέσα ή κοντά στους σιδηροδρομικούς σταθμούς, καθώς και στα ταχέως αναπτυσσόμενα τουριστικά θέρετρα. Κάποιες από εκείνες τις πόλεις μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα μετατράπηκαν από φτωχά ψαροχώρια σε μεγαλουπόλεις. Τα πανδοχεία ερήμωσαν, ενώ οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, για να προσελκύσουν ακόμη περισσότερο κόσμο άρχισαν να δημιουργούν αλυσίδες ξενοδοχείων και να αναπτύσσουν σύγχρονες πρακτικές στην επέκταση των προσφερόμενων υπηρεσιών τους. Πέρα από την ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς, σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του τουρισμού διαδραμάτισε και η έκδοση ταξιδιωτικών οδηγών, οι οποίοι έδιναν ιδιαίτερα χρήσιμες πληροφορίες στους τουρίστες.

Το τρίτο στάδιο της ανάπτυξης του τουρισμού σηματοδοτείται από την περίοδο του μεσοπολέμου, από το 1918 έως το 1939. Κατά την περίοδο εκείνη η τουριστική ανάπτυξη συνάντησε μέρες παρακμής αρχικά λόγω σοβαρής οικονομικής ύφεσης και έπειτα λόγω του πολέμου. Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος το 1914 σταμάτησε κάθε ανάπτυξη στον τομέα των σιδηροδρόμων και του ατμού. Ωστόσο, συνέβαλε στην εξέλιξη οδικών μεταφορών και αερομεταφορών αλλά και στη διαμόρφωση μιας κοινωνίας με λιγότερες κοινωνικές διακρίσεις και περισσότερες προσδοκίες. Τα εξέχουσας σημασίας πραγματοποιηθέντα γεγονότα σε αυτό το τρίτο στάδιο είναι η εφεύρεση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου. Εκείνη επίσης την περίοδο ο τουρισμός απέκτησε πιο μαζική μορφή, συνέβησαν διάφορες καινοτομίες στον κλάδο του κοινωνικού τουρισμού, όπως τα κάμπινγκ, οι εκδρομές με τροχόσπιτα και πούλμαν, και η αύξηση των ταξιδιών σε προορισμούς του εξωτερικού που διοργανώνονταν από μη κερδοσκοπικούς και φιλανθρωπικούς φορείς. Επιπροσθέτως, εμφανίστηκε ο θερινός τουρισμός και το 1936 με απόφαση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας προβλέφθηκε μια γενική άδεια μετ' αποδοχών τουλάχιστον 6 ημερών, έτσι ώστε οι διακοπές από μοναδικό προνόμιο των πλουσίων να γίνει δικαίωμα όλων. Εκείνη την περίοδο, παρ' ότι υπήρχαν βραδείς ρυθμοί ανάπτυξης στον τομέα του τουρισμού, ο δρόμος έμενε ανοιχτός για τη μετέπειτα απογείωσή του (Lickorish and Jenkins, 2004· Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009). Άλλοι παράγοντες που οδήγησαν στην προσέγγιση του τουρισμού από διάφορα κοινωνικά στρώματα, σύμφωνα με τους Lickorish and Jenkins (2004) και Χαζάπη (2006), ήταν:

- Η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφόρησης.
- Η αύξηση των τουριστικών οργανώσεων.
- Η ανάπτυξη τουριστικής νομοθεσίας για την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος από τη μαζικοποίηση του τουρισμού.

- Η βελτίωση του ωραρίου και της αμοιβής, καθώς και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου.
- Ο αριθμός και η ποικιλία των τουριστικών προϊόντων (μεταφορικών μέσων, καταλυμάτων, υπηρεσιών κ.ά.).
- Η ευρεία διάδοση και εξέλιξη των σιδηροδρόμων.
- Η ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και οι πτήσεις των charters που βοήθησαν στη μείωση του κόστους μεταφοράς αλλά και στη γρήγορη μετάβαση των ταξιδιωτών στους προορισμούς τους.
- Η βελτίωση της υποδοχής των τουριστών με τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων, εγκαταστάσεων σίτισης και ψυχαγωγίας, συγκοινωνιακών δικτύων και υπηρεσιών παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
- Η κατάσταση διαρκούς ειρήνης, ειδικά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Η δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανισμών (Tour Operators) και η εμφάνιση ταξιδιωτικών πρακτόρων που συνδράμουν στην εμπορευματοποίηση των τουριστικών προϊόντων και μεσολαβούν μεταξύ των τουριστών και των τουριστικών επιχειρηματιών.

Η απογείωση της τουριστικής δραστηριότητας λαμβάνει χώρα κατά το τέταρτο στάδιο ανάπτυξης του τουρισμού, δηλαδή στα μεταπολεμικά χρόνια, που είναι η περίοδος από το 1945 μέχρι σήμερα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου σημειώνεται επανάσταση στο χώρο της τεχνολογίας και μαζική βιομηχανική ανάπτυξη, που έχουν ως αποτέλεσμα τη συνολική αύξηση του πλούτου και της ευημερίας. Από τη δεκαετία του '50 και μετά, το επικρατέστερο είδος τουρισμού είναι ο μαζικός τουρισμός (Τσάρτας, 1989 και 1996, Βαρβαρέσος, 2000), δηλαδή η οργανωμένη μετακίνηση μιας ομάδας ατόμων για ορισμένο χρονικό διάστημα, συνήθως για παραθαλάσσιες διακοπές. Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού επέφερε χαμηλότερο μεταφορικό κόστος και κόστος διαμονής ανά επισκέπτη, έτσι το ταξίδι έγινε πιο προσιτό για μεγάλο αριθμό ανθρώπων (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Το πιο πλούσιο τμήμα του πλανήτη άρχισε να μετακινείται με αυξανόμενους ρυθμούς, ενώ οι πολίτες των εκβιομηχανισμένων χωρών χρησιμοποιούσαν ιδιόκτητα οχήματα για τις μεταφορές τους, τα οποία άλλαξαν τον τρόπο ζωής τους. Στο διάστημα 1965-1985 ο τουρισμός απευθυνόταν χωρίς διακρίσεις σε όλα τα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα. Στον τομέα των μεταφορών, τρένα και λεωφορεία, χρησιμοποιούνταν όλο και λιγότερο, ενώ μετά το 1945 τα αεροπορικά ταξίδια άρχισαν να αυξάνονται. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου σημειώθηκε μεγάλη εξέλιξη στον τομέα των αερομεταφορών και ενώ πριν τον πόλεμο παρείχαν ελάχιστες υπηρεσίες, πλέον προσφέρουν μακρινά ταξίδια συμπεριλαμβανομένων και των υπερατλαντικών προορισμών (που μέχρι τότε πραγματοποιούνταν από θάλασσας), σε τιμές που έβαιναν συνεχώς μειούμενες. Οι

μακρινοί προορισμοί τώρα έγιναν δημοφιλείς, ενώ εκείνοι που ήταν προσβάσιμοι με τρένο δέχονταν σταδιακά όλο και λιγότερους τουρίστες. Με την πάροδο του χρόνου, αναπτύχθηκε ένας αριθμός διαχωρισμένων επιμέρους αγορών στον τομέα του τουρισμού, με διαφορετικά χαρακτηριστικά όσον αφορά το ρυθμό ανάπτυξης, τις προοπτικές, την αντοχή στην ύφεση (που ήταν μεγαλύτερη στην αγορά των τουριστών τρίτης ηλικίας) και τις προτιμήσεις των καταναλωτών. Επιπροσθέτως, άρχισαν να πραγματοποιούνται ταξίδια όχι μόνο για λόγους αναψυχής αλλά και για επαγγελματικούς λόγους. Ως μετεξέλιξη των επιχειρηματικών ταξιδιών, εμφανίστηκε ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός εκθέσεων και ο τουρισμός κινήτρων. Ακόμη, αναπτύχθηκαν τα πολιτιστικά και τα εκπαιδευτικά ταξίδια, καθώς και τα ταξίδια για αθλητισμό και οι ερασιτεχνικές ενασχολήσεις. Πλέον, μεγάλη σημασία δίνεται στα ταξίδια εναλλακτικού τουρισμού, με συνέπειες τόσο στην κοινωνία όσο και στην οικονομία και το περιβάλλον των περιοχών υποδοχής (Lickorish and Jenkins, 2004· Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Λόγοι εμφάνισης και ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού

2.1 Η εξέλιξη στην εξωτερική μορφή του τουρισμού και στην κοινωνικοοικονομική του υπόσταση

Τον 19ο αιώνα ο τουρισμός άρχισε να γίνεται αντικείμενο σημαντικών εξελίξεων. Η πιο σημαντική εξέλιξη από αυτές ήταν το γεγονός ότι μεταφέρθηκε ως προνόμιο από τους κοινωνικά και οικονομικά ανώτερους, σε όλους τους ανθρώπους, τουλάχιστον στο δυτικό πολιτισμό. Σημαντικοί παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτή την κατεύθυνση ήταν η τεχνολογική εξέλιξη στα μέσα μεταφοράς, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, η αστικοποίηση της ζωής που "γέννησε" οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, και κυρίως η θεμελίωση των πληρωμένων διακοπών (κοινωνικός τουρισμός). Ο τελευταίος παράγοντας ήταν εκείνος που βοήθησε περισσότερο στη μετάβαση από τον "ελιτίστικο" στο σημερινό "γενικό" ή "μαζικό" τουρισμό, που αντιπροσωπεύει το 40-50% των μετακινήσεων. Αυτή η μεταβολή συνετέλεσε, παράλληλα, στο να γίνει ο τουρισμός πηγή άντλησης πλούτου ως σύγχρονη "βιομηχανία χωρίς φουγάρα", μια έννοια που χαρακτηριστικά του έχει αποδοθεί.

Στο δυτικό κόσμο, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ο τουρισμός αλλάζει, αυτή τη φορά ως προς το περιεχόμενό του. Η κλασσική μορφή τουρισμού που κυριαρχούσε ήταν εκείνη όπου ο επισκέπτης δέχεται παθητικά, τις περισσότερες φορές, αυτά που του προσφέρονται κατά τη διάρκεια των οργανωμένων διακοπών, που στρέφονται γύρω από τον ήλιο, τη θάλασσα και τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες. Η μορφή αυτή ανήκει στο "γενικό" τουρισμό και στις μέρες μας εμφανίζει ιδιαίτερη κάμψη καθώς όλο και λιγότεροι τουρίστες την επιλέγουν. Σε διεθνές επίπεδο, παρατηρείται κορεσμός σε παραδοσιακούς τόπους διακοπών οι οποίοι χάνουν σταδιακά την παλιά τους αίγλη, ενώ οι τουρίστες στρέφουν το ενδιαφέρον τους σε διακοπές διαφορετικού περιεχομένου και ύφους. Υπό την επίδραση των παραπάνω αλλαγών, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι οι ανάγκες των σύγχρονων ταξιδιωτών έγιναν πιο συγκεκριμένες, σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες πιέσεις του οικολογικού κινήματος για την προστασία του περιβάλλοντος, δημιουργήθηκε η αδήριτη ανάγκη για νέες εξειδικευμένες μορφές τουρισμού. Οι νέες μορφές τουρισμού εμπεριέχουν τις επαγγελματικές απαιτήσεις και τις ιδιαίτερες ανάγκες μιας ηλικιακής ή κοινωνικής ομάδας. Έχουν, επίσης, ως περιεχόμενό τους τα ειδικά ενδιαφέροντα μιας κατηγορίας ανθρώπων (Αποστολόπουλος, 2000).

2.2 Βιώσιμη ανάπτυξη και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» περιγράφει τη διαδικασία μετασχηματισμού, όπου η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι προσαρμογές στο θεσμικό πλαίσιο εναρμονίζονται με τις μελλοντικές και τις σημερινές ανάγκες (WCEP, 1987). Φυσικοί και ανθρωπογενείς πόροι καθώς επίσης και οι ίδιες οι ανθρώπινες κοινωνίες αποτελούν το κεφάλαιο πάνω στο οποίο χτίζεται το φαινόμενο τουρισμός. Καθώς ο τουρισμός βασίζεται στην "αξιοποίηση" των φυσικών και πολιτιστικών πόρων δημιουργεί πιέσεις-χρήσεις στους πόρους αυτούς με αρνητικές πολλές φορές επιπτώσεις και πιθανώς κινδύνους απώλειας, σημαντικής αλλοίωσης ή υποβάθμισής τους (Buchholz, 1998).

Στη λογική της αειφόρου ανάπτυξης, η βιωσιμότητα για τον τουρισμό, προσεγγίζεται ως μια προσπάθεια πολύπλευρης αντιμετώπισης και διαρκούς εξισορρόπησης όλων των συστατικών στοιχείων του αναπτυξιακού της συστήματος στο χώρο. Η σημασία του χώρου για τον τουρισμό έγκειται αφενός στο γεγονός ότι στον ίδιο χώρο πραγματοποιούνται άρρηκτα συνδεδεμένες οι διαδικασίες παραγωγής και κατανάλωσης του τουριστικού προϊόντος και αφετέρου στο ότι οι τουριστικοί πόροι και η τουριστική προσφορά και ζήτηση χαρακτηρίζονται από αλληλοεξαρτώμενες επιπτώσεις στο χώρο. Ο επιθυμητός βαθμός τουριστικής ανάπτυξης σχετίζεται άμεσα με τη φέρουσα ικανότητα του χώρου, η κρίσιμη χωρητικότητα του οποίου όταν ξεπεραστεί δημιουργεί διάφορα προβλήματα.

Η φέρουσα ικανότητα αφορά περισσότερο το φυσικό περιβάλλον και τα οικοσυστήματά του, η ευαίσθητη ισορροπία των οποίων διέπεται από εσωτερικούς μηχανισμούς με μη αναστρέψιμες αντιδράσεις σε εξωτερικές ανθρώπινες ή άλλες δράσεις επ' αυτών. Η τουριστική χωρητικότητα καταδεικνύει τα μεγέθη των τουριστικών ροών και δραστηριοτήτων που μπορεί να υποστηρίξει και να αφομοιώσει μια περιοχή, χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό, φυσικό και οικονομικό περιβάλλον της. Σύμφωνα με προτάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO 1983), η τουριστική χωρητικότητα θα πρέπει να διαφοροποιείται κατά περιοχή, με βάση το βαθμό προστασίας του περιβάλλοντος και τον τύπο της τουριστικής δραστηριότητας.

Η τουριστική χωρητικότητα εκτός από περιβαλλοντική, έχει και κοινωνική και οικονομική διάσταση και διαφοροποιείται ανάλογα με το χώρο, την περιβαλλοντική του σημασία και τον τύπο της τουριστικής δραστηριότητας. Η κρίσιμη χωρητικότητα προσδιορίζει εδαφικά ή οικονομικά όρια σε τουριστικές ροές και δραστηριότητες, τα οποία, αν δεν τηρηθούν και ξεπεραστούν, θα δημιουργήσουν τέτοιο συνολικό κόστος (οικονομικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό) τουριστικής ανάπτυξης που δεν αντισταθμίζεται και είναι μεγαλύτερο από το όφελος. Σήμερα, όλο και περισσότερο, η οικονομική διάσταση (οφέλη και κόστη) του τουρισμού είναι στενά αλληλεξαρτώμενη από την περιβαλλοντική σχέση (όφελος και κόστος), που ισχύει περισσότερο για

τον τουρισμό από οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα (Briassoulis, 2000).

Τα περιθώρια και οι προοπτικές ανάπτυξης των αναξιοποίητων περιοχών της κάθε περιφέρειας αξιολογούνται κυρίως ανάλογα με τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, την τουριστική ζήτηση και προσφορά, τα αστικά κέντρα και τα δίκτυα μεταφορών. Έτσι, περιβάλλον, τουρισμός, οικισμοί και δίκτυα, ως μέρη ενός ενιαίου χωρικού συνόλου, παρέχουν τα βασικά στοιχεία αξιολόγησης των τουριστικών περιοχών με τελικό ζητούμενο τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Βασικό πρόβλημα που προκαλεί ο τουρισμός είναι η υποβάθμιση και φθορά των φυσικών και πολιτιστικών πόρων στους οποίους βασίζεται, όταν ξεπερνά τη μέγιστη χωρητικότητα, την αντοχή μιας περιοχής. Στα πλαίσια της παγκόσμιας περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης, νέες εναλλακτικές δραστηριότητες και μορφές τουρισμού γίνονται γνωστές και προτιμώνται, χωρίς όμως να υποκαθιστούν το μαζικό τουρισμό που εξακολουθεί να υφίσταται, όσο το δυνατόν ελεγχόμενος.

Πρέπει να αναφερθεί ότι συχνά γίνεται δυσδιάκριτος ο διαχωρισμός των εναλλακτικών μορφών τουρισμού τόσο με τον μαζικό τουρισμό, όσο και μεταξύ τους. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφέρουν από τον μαζικό τουρισμό όταν:

- Είναι μικρής, ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας.
- Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες.
- Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.
- Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση.
- Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης.

Προκειμένου οι φυσικοί πόροι, που είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, να μην εξαντληθούν, πρέπει να διαχειρίζονται “ήπια”, δηλαδή να εντάσσεται στα πλαίσια της αειφορίας. Γι’ αυτό, η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να είναι σχεδιασμένη έτσι, που να εξασφαλίζεται ο βιώσιμος χαρακτήρας της και να διαφοροποιείται ανά περιοχή, για να είναι προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ιδιαίτερες δραστηριότητες της κάθε περιοχής (Ιατρού, 2005).

Οι μορφές αυτές χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον ελαφρότερες υποδομές, προσαρμοσμένες στο περιβάλλον και έχουν τη δυνατότητα να διαχέουν τις διάφορες τουριστικές δραστηριότητες στην ενδοχώρα, βοηθώντας ταυτόχρονα την τοπική αναπτυξιακή διαδικασία και τη συγκράτηση των τοπικών πληθυσμών σε ορεινές και προβληματικές περιοχές. Απευθύνονται σε ομάδες ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων και αφορούν δραστηριότητες που δεν επηρεάζονται από τις εποχές του χρόνου (π.χ. δραστηριότητες στο βουνό χειμώνα-καλοκαίρι). Διευρύνουν έτσι την τουριστική ζήτηση, αμβλύνουν την εποχικότητα και εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν της χώρας.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αφορούν δραστηριότητες ή ομάδες δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο χώρο ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, π.χ. ορεινός τουρισμός, δραστηριότητες υπαίθρου ή και περιπέτειας, οικοτουρισμός, πολιτιστικός, θρησκευτικός-προσκυνηματικός τουρισμός κ.λπ. Σε αντίθεση με τις ειδικές μορφές τουρισμού που προϋποθέτουν ειδικές συνθήκες και εξειδικευμένη υποδομή (π.χ., θαλάσσιος, χιονοδρομικός, θεραπευτικός, συνεδριακός, εκθεσιακός, αθλητικός τουρισμός, τουρισμός golf κ.λπ.), οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι μάλλον συνδυασμοί δραστηριοτήτων που μπορούν να λειτουργήσουν παράλληλα ή και συμπληρωματικά σε περισσότερες περιοχές ή ευρύτερες χωρικές ενότητες (Καλοκάρδου, και Κραντονέλλης, 2005).

2.3 Κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του μαζικού τουρισμού

Η Διακήρυξη της Μανίλα, την οποία εξέδωσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (World Tourism Organization-WTO), το 1980, υπερτονίζει την σπουδαιότητα των πολιτιστικών αλλά και των φυσικών πόρων για την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας, καθώς και την ανάγκη προστασίας τους για την ανάπτυξη του τουρισμού και την ευημερία των κατοίκων των τουριστικών περιοχών. Η Κοινή Διακήρυξη του WTO και του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (United Nations Environment Program-UNEP) το 1982, η οποία επισφράγισε τη συνεργασία ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες στους τομείς τουρισμού και περιβάλλοντος, τονίζει ότι:

“...η προστασία, ο εμπλουτισμός και η βελτίωση του ανθρώπινου περιβάλλοντος εντάσσονται στις βασικές προϋποθέσεις για την αρμονική ανάπτυξη του τουρισμού. Αντίστοιχα, η λογική διαχείριση των τουριστικών δραστηριοτήτων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην προστασία και την ανάπτυξη του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής...”.

Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί πολυάριθμες έρευνες σχετικά με τις επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον, και οι δύο βασικότεροι άξονες στους οποίους κινούνται οι υπεύθυνοι σχεδιασμού τουριστικής πολιτικής είναι οι επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης αυτής καθ' αυτής και η βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών περιοχών.

Είναι συχνό φαινόμενο ο τουρισμός να εμφανίζει άνιση γεωγραφική κατανομή, με αποτέλεσμα να συγκεντρώνεται σε ορισμένες περιοχές και να προκαλεί υποβάθμιση του περιβάλλοντος και των πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών τους, λόγω υπερεκμετάλλευσης. Μπορεί να προκαλέσει είτε αρνητικές, είτε θετικές συνέπειες. Το ποιος θα επικρατήσει σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από τουριστική ανάπτυξη είναι ένα θέμα που εξαρτάται αποκλειστικά από τους χειρισμούς εκείνων που ωφελούνται από αυτόν (Lickorish and Jenkins, 2004). Είναι σημαντικό να

γίνει συνείδηση όλων ότι ο τουρισμός επιφέρει πολλές θετικές συνέπειες, αλλά μπορεί επίσης να δημιουργήσει πολλές αρνητικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που θα μπορούσαν να περιοριστούν αν ο κάθε κάτοικος αποκτούσε εκείνες τις γνώσεις πάνω στο ζήτημα του τουρισμού, που θα τον ωθούσαν στο να τον χρησιμοποιεί μόνο προς όφελός του. Για τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού μπορεί να αναφερθεί ότι δεν εμφανίζονται ταυτόχρονα σε όλους τους τουριστικούς προορισμούς. Η εμφάνισή τους καθορίζεται από το είδος και την κλίμακα της τουριστικής ανάπτυξης καθώς και από τα χαρακτηριστικά της περιοχής (Cater, and Lowman, 1992). Πιο συγκεκριμένα, ο τουρισμός έχει κατηγορηθεί για τα παρακάτω:

1. Μόλυνση των υδάτων

Όταν δεν λειτουργούν επαρκώς τα συστήματα αποχέτευσης των ξενοδοχείων, των θερέτρων ή των υπόλοιπων τουριστικών εγκαταστάσεων, μολύνονται από τα βοθρολύματα, τα υπόγεια ύδατα, ενώ, αν η έξοδος του συστήματος αποχέτευσης είναι κοντά σε ακτή ή ποτάμι, οι εκροές θα μολύνουν τα νερά της γύρω περιοχής. Ακόμη, πολύ συχνά στα παράκτια θέρετρα, οι εκροές των συστημάτων αποχέτευσης των ξενοδοχείων μολύνουν τις κοντινές υδάτινες περιοχές, στις οποίες πολλές φορές μπορεί να κολυμπούν τουρίστες. Οι Γαλάζιες Σημαίες με τις οποίες σηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση τις καθαρές παραλίες, είναι μια άμεση προσπάθεια πληροφόρησης των επισκεπτών για τα επίπεδα καθαρότητας μιας περιοχής.

2. Ατμοσφαιρική ρύπανση και ηχορύπανση

Μολονότι ο τουρισμός λέγεται “βιομηχανία χωρίς φουγάρα”, οι εκπομπές των πολυκαιρισμένων εξατμίσεων των αυτοκινήτων που συνωστιάζονται στα σημαντικά τουριστικά αξιοθέατα επιβαρύνουν σε μεγάλο βαθμό την ατμόσφαιρα με ρύπους. Επιπλέον, αν ο τουρισμός δεν αναπτυχθεί βάσει σχεδίου στις ανοιχτές περιοχές, δηλαδή σε εκείνες που δεν έχουν βλάστηση, μπορεί να προκληθεί μόλυνση με τη μορφή σκόνης και αιωρούμενων σωματιδίων. Ακόμη, είναι δυνατό ο ήχος που παράγουν οι τουρίστες που συγκεντρώνονται σε μια περιοχή, καθώς επίσης και ο ήχος των οχημάτων τους, αλλά και των τουριστικών αξιοθέατων που μπορεί να υπάρχουν (π.χ πίστες αγώνων μοτοσυκλετών), να προκαλούν ενοχλητικά ή δυσάρεστα επίπεδα ήχου.

3. Προβλήματα χρήσης γης

Σύμφωνα με τις αρχές του σωστού τουριστικού σχεδιασμού, προς τουριστική ανάπτυξη πρέπει να χρησιμοποιούνται τμήματα γης που δεν είναι εύφορα, που δεν προσφέρονται για δημιουργία

κατοικιών ή χώρων αναψυχής ή περιοχές που μπορούν να κηρυχθούν διατηρητέες.

4. Διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και λοιποί περιβαλλοντικοί κίνδυνοι

Η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να προκαλέσει ποικίλα προβλήματα στο φυσικό περιβάλλον. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη των φυτών μιας προστατευόμενης περιοχής ή ενός πάρκου μπορεί να παρεμποδιστεί λόγω συχνών επισκέψεων πολλών τουριστών. Επιπροσθέτως, η συλλογή που μπορεί να κάνουν οι τουρίστες από σπάνια είδη κοχυλίων, κοραλλιών κ.λπ., μπορεί να απειλήσει τη διατήρηση των αντίστοιχων ειδών. Ακόμη, οι καταστροφές κοραλλιών από σκάφη, άγκυρες και δύτες, δημιουργεί διατάραξη της ισορροπίας του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ για να επαναδημιουργηθούν τα κοράλλια χρειάζονται δεκαετίες. Τέλος, η άσκοπη αποξήρανση ελών συμβάλλει στην εξαφάνιση ορισμένων ειδών φυτών, τα οποία είναι σημαντικά για την επιβίωση οργανισμών που ζουν στη θάλασσα, αλλά και για την κίνηση των υδάτων. Επιπλέον, αν η επιλογή τοποθεσίας των τουριστικών εγκαταστάσεων δεν είναι προσεκτική και η τεχνική κατασκευή τους είναι κακή, τότε μπορεί να προκληθεί καθίζηση του εδάφους, ιζηματοποίηση του βυθού των ποταμών και των παραλιακών περιοχών και πλημμύρες λόγω της μειωμένης βλάστησης, της διακοπής της φυσικής ροής των υδάτινων καναλιών απορροής των υδάτων κ.λπ.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας διαμορφώνεται από την ακατάλληλη διάθεση αποβλήτων από θέρετρα και ξενοδοχεία. Το υπέρογκο φορτίο από απορρίμματα που δημιουργούν οι τουρίστες και οι δραστηριότητές τους κατά την τουριστική περίοδο είναι ένα συχνό πρόβλημα. Ο όγκος αυτός των απορριμμάτων είναι εστία ανάπτυξης παθογόνων μικροοργανισμών οι οποίοι μπορεί να προκαλέσουν μολύνσεις και σοβαρές ασθένειες, ενώ γενικότερα καθιστούν το περιβάλλον απωθητικό και ανθυγιεινό.

Αν υπάρχει σωστός και έγκαιρος περιβαλλοντικός προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης, πριν από την έναρξή της σε μια περιοχή, τότε οι θετικές επιπτώσεις του τουρισμού υπερτερούν έναντι των αρνητικών. Ο σχεδιασμός πρέπει να προωθείται σε επίπεδο τοπικό, περιφερειακό και εθνικό, για τα ξενοδοχεία, τα θέρετρα και τα τουριστικά αξιοθέατα. Ο σχεδιασμός και ο έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να είναι εκτενής και να ενσωματώνεται στο συνολικό αναπτυξιακό σχεδιασμό της περιοχής. Οι βασικότερες θετικές επιδράσεις που επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή είναι οι ακόλουθες:

i. Διατήρηση σημαντικών φυσικών περιοχών και προστασία αρχαιολογικών και

ιστορικών χώρων

Πολλά πάρκα, εξωτερικοί χώροι αναψυχής και προστατευόμενες περιοχές θα εγκαταλείπονταν και θα φθείρονταν αν ο τουρισμός δεν τα αξιοποιούσε, καθώς εκείνος μπορεί να δικαιολογήσει την παροχή κονδυλίων για αυτά. Επίσης, ο τουρισμός αποτελεί κινητήρια δύναμη και βοηθά στην εξεύρεση πόρων για την προστασία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων, καθώς αυτά τα αξιοθέατα προσελκύουν πολλούς τουρίστες.

ii. Βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και αναβάθμισή του

Ο καλύτερος τρόπος για να παραγκωνιστούν οι αρνητικές συνέπειες του τουρισμού και να ενισχυθούν οι θετικές, είναι ο κατάλληλος προγραμματισμός της τουριστικής δραστηριότητας, μέσω της διαδικασίας περιβαλλοντικού σχεδιασμού πριν την έναρξη της τουριστικής ανάπτυξης. Ο σχεδιασμός πρέπει να είναι εκτενής, να ενσωματώνεται στο συνολικό αναπτυξιακό σχέδιο της περιοχής και να προωθείται σε όλα τα επίπεδα – τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, για τα ξενοδοχεία, τα θέρετρα και τα τουριστικά αξιοθέατα.

iii. Βελτίωση των υποδομών

Η τοπική υποδομή αεροδρομίων, οδικών δικτύων, συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, τηλεπικοινωνιών κ.ά., βελτιώνεται συχνά μέσω της ανάπτυξης του τουρισμού, ο οποίος στοχεύει στη συνεχή αναβάθμιση των υπηρεσιών του για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των τουριστών. Η δημιουργία τέτοιων έργων σε έναν τόπο προσφέρει οικονομικά οφέλη, καθώς γίνεται εφικτό για τον οποιονδήποτε να τον επισκεφτεί, ενώ παράλληλα προσφέρει και περιβαλλοντικά οφέλη. Με τη δημιουργία ενός καλού συστήματος αποχέτευσης αποφεύγεται η ρύπανση των υπόγειων υδάτων και των παράκτιων περιοχών και η κατασκευή συστημάτων ύδρευσης διασφαλίζει την ποιότητα του νερού και άρα την υγεία των κατοίκων της περιοχής που το χρησιμοποιούν.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι σημαντικότερες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις που δύναται να προκληθούν σε μια περιοχή που παρουσιάζει τουριστική ανάπτυξη (Price, 1996· Lickorish and Jenkins, 2004).

Πίνακας 2.1

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα λόγω ανάπτυξης του τουρισμού

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
Αυξάνει τις δυνατότητες απασχόλησης	Αναπτύσσει εποχικές δυσκολίες
Αυξάνει το εισόδημα και το επίπεδο κοινωνικής ευημερίας	Δημιουργεί αυξημένη ζήτηση για τις πρώτες ύλες στον τομέα του τουρισμού
Συμπληρώνει άλλες οικονομικές δραστηριότητες	Απειλεί την οικογενειακή δομή
Αναζωογονεί το τοπικό εμπόριο και τη βιομηχανία αναπτύσσοντας υποδομές χρήσιμες και γι' αυτούς τους κλάδους	Προκαλεί ανεπανόρθωτες βλάβες λόγω μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος μιας περιοχής, επηρεάζοντας έτσι και την υγεία των κατοίκων της
Δικαιολογεί τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος	Εμπορευματοποιεί τον πολιτισμό, τη θρησκεία και τις τέχνες
Προάγει τον πολιτισμό και τη γνωριμία με άλλους λαούς, με αποτέλεσμα την άμβλυνση ταξικών, ρατσιστικών, πολιτικών και θρησκευτικών διαφορών	Προκαλεί σύγχυση και συμμετέχει σε επιδημίες, οικονομικές διαφοροποιήσεις και μεταφορικά προβλήματα
Αυξάνει το εθνικό ακαθάριστο προϊόν	Προκαλεί ανισορροπία οικονομικής ανάπτυξης
Δημιουργεί προσφορά ξένων συναλλαγών	Προκαλεί πληθωρισμό
Διευρύνει τους εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς ορίζοντες	Αυξάνει την ευπάθεια σε οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές

Πηγή: Price M., 1996· Lickorish and Jenkins, 2004.

Τα προαναφερθέντα μειονεκτήματα, λόγω της λανθασμένης ανάπτυξης του τουρισμού, δημιούργησαν την ανάγκη για αναζήτηση νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης, με αποτέλεσμα, από τις αρχές της δεκαετίας του '80, το ενδιαφέρον να επικεντρώνεται στην προώθηση πιο ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης. Ο εναλλακτικός τουρισμός πλέον έχει κερδίσει έδαφος τόσο στο εξωτερικό όσο και στη χώρα μας. Διαφοροποιείται κατά κανόνα από τον μαζικό τουρισμό γιατί σέβεται το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, τα ήθη και τα έθιμα μιας χώρας καθώς επίσης και τον τρόπο ζωής των κατοίκων της. Στην Ελλάδα συγκεντρώνονται όλες οι προϋποθέσεις για την άνθησή του, όπως για παράδειγμα είναι οι ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, ο πολιτιστικός πλούτος, τα όμορφα τοπία και τα μέρη περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, οι ελκυστικές τιμές, η δραστηριοποίηση και η φιλοξενία από τις οικογένειες της υπαίθρου (Lickorish and Jenkins, 2004).

2.4 Νέες τάσεις και πρότυπα διακοπών

Ο τουρισμός σε Ελλάδα και Ευρώπη γνωρίζει τα τελευταία χρόνια μεγάλες εξελίξεις. Κάνουν την εμφάνισή τους νέα πρότυπα και τάσεις διακοπών, στα οποία περιέχεται ποικιλία προσφερόμενων υπηρεσιών από τις τουριστικές επιχειρήσεις, ενώ τελικά το σύνολο των υπηρεσιών αυτών διαφοροποιείται αρκετά σε σχέση με αυτά που προσφέρει το παραδοσιακό τουριστικό προϊόν, που έχει να κάνει κυρίως με το φαγητό και τον ύπνο. Πιο ειδικά, στις υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνεται η άθληση, η ψυχαγωγία, οι περιηγήσεις σε χώρους πολιτιστικού ενδιαφέροντος, οι οργανωμένοι περίπατοι, οι παρατηρήσεις οικολογικού ενδιαφέροντος κ.ά. Οι τελευταίες εξελίξεις αφορούν την προσφορά ενός συνόλου υπηρεσιών, δηλαδή ενός “πακέτου” τουριστικού προϊόντος, το οποίο μπορεί να ικανοποιήσει τις εξατομικευμένες ανάγκες των τουριστών καθώς περιέχει στοιχεία από διάφορες δραστηριότητες, όπως π.χ. αθλητικές, εκπαιδευτικές κ.ά. Στη σημερινή εποχή αποτελεί άλλωστε απαραίτητη προϋπόθεση ο συνεχής εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος, καθώς πλέον στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης οι προτιμήσεις των τουριστών μεταβάλλονται συνεχώς. Οι έρευνες στον τουριστικό χώρο της Ευρώπης δείχνουν την εμφάνιση ενός νέου τύπου τουρίστα, στη διαμόρφωση του οποίου έχουν συμβάλει οι εξής παράγοντες:

- **Αμφισβήτηση του μεταπολεμικού προτύπου τουριστικής ανάπτυξης**

Το πρότυπο του μαζικού τουρισμού, το οποίο κυριαρχούσε μεταπολεμικά και ξεκίνησε από το 1960, αμφισβητήθηκε έντονα λόγω των αρνητικών επιπτώσεών του στο περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές) σε πολλές τουριστικές περιοχές. Ένας ακόμη λόγος για την εγκατάλειψη του προτύπου αυτού ήταν οι μειούμενες αποδόσεις που σημείωνε το τουριστικό προϊόν σε πολλές χώρες.

- **Μεταστροφή των κινήτρων των σύγχρονων τουριστών για ταξίδι**

Η κατάσταση που επικρατούσε πριν από περίπου μισό αιώνα και χαρακτηριζόταν από σταθερότητα στις τουριστικές δραστηριότητες, άλλαξε από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Ως τότε, τα ταξίδια και οι διακοπές είχαν κυρίαρχο στόχο την ψυχαγωγία, την ξεκούραση και την περιήγηση και ακολουθούσαν μια παραδοσιακή και προβλέψιμη πορεία (Σταθόπουλος, 2006· Lickorish and Jenkins, 2004). Έπειτα, ακολούθησε η περίοδος όπου η κυρίαρχη επικρατούσα τάση ήταν η ικανοποίηση πολλών και διαφορετικών κινήτρων στις διακοπές. Ο τουρίστας αναζητά πλέον πολλές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών του, ή πολλά ταξίδια που του ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες. Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι διακοπές πραγματοποιούνται σαν ένα ταξίδι που όχι απλά θα κάνει τον τουρίστα να ξεφύγει από την ρουτίνα της καθημερινότητας, αλλά που θα του προσφέρει νέες διαστάσεις σε επίπεδο κοινωνικό, εκπαιδευτικό, περιβαλλοντικό και πολιτισμικό. Τελικά, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού “καταγράφουν την έμφαση που δίνεται

στα κίνητρα που σχετίζονται με το περιβάλλον και την αυτονομία στο ταξίδι” (Τσάρτας, 1996).

- **Αύξηση της μέσης τουριστικής δαπάνης και της διάρκειας των διακοπών**

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και άρα η επίτευξη υψηλών επιπέδων ευημερίας των κατοίκων των χωρών εκείνων από τις οποίες προέρχονται οι τουρίστες, έχει συνεισφέρει σημαντικά στην αύξηση της ζήτησης για εναλλακτικό τουρισμό. Η αυξητική τάση της μέσης κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης παρατηρείται ήδη από το 1980 σε πολλές χώρες. Στο ευρύτερο κλίμα αυτής της οικονομικής ανόδου και της ανάπτυξης της υψηλής τεχνολογίας, παρατηρείται αύξηση της ετήσιας διάρκειας των διακοπών. Ο παράγοντας αυτός αυξάνει την τουριστική ζήτηση, επιμηκύνει την τουριστική περίοδο και προσφέρει νέα κίνητρα για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

- **Στροφή στο περιβάλλον και την υγιεινή ζωή**

Πλέον λαμβάνεται σοβαρά υπόψιν και έχει εξέχουσα σημασία κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης, η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Αυτό συμβαίνει γιατί όλο και περισσότερες χώρες προσπαθούν να εισέλθουν στον τουριστικό τομέα, προσφέροντας νέες περιοχές γεμάτες από παρθένο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Το γεγονός αυτό έχει αυξήσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών που βασίζουν την οικονομία τους στον τουριστικό κλάδο (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Επιπροσθέτως, οι άνθρωποι της σημερινής κοινωνίας έχουν υψηλές προσδοκίες για την ποιότητα ζωής και περιβάλλοντος που θα επικρατεί τόσο στον τόπο κατοικίας τους όσο και στις διακοπές τους (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001 και Sundseth, 2002). Επίσης, προς αναζήτηση πιο φιλικών για το περιβάλλον μορφών τουρισμού από τους τουρίστες, έχει ωθήσει και το οικολογικό κίνημα. Με τις θέσεις και την πίεση που ασκεί στην κοινωνία αλλά και με τη συνεχή ενημέρωση του κόσμου για τα περιβαλλοντικά προβλήματα, δίνει το έναυσμα στους πολίτες να ακολουθήσουν πιο φιλικές προς το περιβάλλον τακτικές και στις διακοπές τους (Αποστολόπουλος και Θεοδοροπούλου, 2000).

- **Αλλαγή στον τρόπο κράτησης των καταλυμάτων**

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας, ο άνθρωπος κατάφερε να λαμβάνει πολλές πληροφορίες και να ενημερώνεται πλήρως για τα ζητήματα που τον ενδιαφέρουν άμεσα. Πλέον "κατασκευάζει" τις διακοπές στα μέτρα του και επιτυγχάνει την αυτονόμησή του. Με τη βοήθεια του διαδικτύου καταργούνται τα τουριστικά πρακτορεία που είχαν το ρόλο του διαμεσολαβητή και ο τουρίστας μπορεί πλέον να αγοράσει μόνος του εισιτήρια για οποιοδήποτε μέρος, με το μεταφορικό μέσο που επιθυμεί, ενώ, ακόμη, μπορεί να κανονίσει με ποιες δραστηριότητες θα αξιοποιήσει το χρόνο του. Παράλληλα, η αστικοποίηση της ζωής και οι συνθήκες εργασίας έχουν δημιουργήσει την ανάγκη ανάπαυλας και αναζήτησης ηρεμίας κοντά στο φυσικό περιβάλλον. Για αρκετούς τουρίστες

μάλιστα, που μένουν σε πόλη, το αγροτικό περιβάλλον εμφανίζεται πολύ θελκτικό καθώς τους υπόσχεται ηρεμία και όμορφες εικόνες, που προσιδιάζουν σε μία σημερινή αντίληψη για "καλή ζωή", δηλαδή μια ζωή απαλλαγμένη από τα προβλήματα της πόλης.

Οι επικρατούσες αυτές ιδέες αποτελούν τα κύρια αίτια μεταστροφής του Ευρωπαίου τουρίστα στην αναζήτηση όχι κοινότυπων μορφών διακοπών, αλλά νέων και ευχάριστων εμπειριών από τις διακοπές τους στον αγροτικό χώρο.

Πλέον οι αγροτικές περιοχές είναι σε θέση να προσφέρουν πολλά στον τουρισμό και αυτό έχει γίνει κοινή συνείδηση των Ευρωπαίων τουριστών που προέρχονται από μεγάλα αστικά κέντρα. Τα τουριστικά προϊόντα των περιοχών αυτών προέρχονται από φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και προκύπτουν από ένα συνδυασμό γεωργίας και τουρισμού, ο οποίος είναι ωφέλιμος για αγρότες και τουρίστες. Διαμέσου αυτού του συνδυασμού ένα μεγάλο μέρος του αστικού πληθυσμού έρχεται σε επαφή με τη φύση και γνωρίζει πιο ανθρώπινους ρυθμούς ζωής στις αγροτικές περιοχές (τουρισμός υπαίθρου). Η αλληλεπίδραση γεωργίας και τουρισμού έχει πολλά οφέλη για τους σημερινούς τουρίστες και ενισχύει τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες. Συμμετέχουν σε ευχάριστες αγροτικές δραστηριότητες, αγοράζουν τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες απευθείας από τον αγρότη, και όλα αυτά δίνουν ένα τοπικό παραδοσιακό "άρωμα" στις αναμνήσεις των ταξιδιωτών, ενώ παράλληλα ικανοποιούν τα εκπαιδευτικά και ρομαντικά τους ενδιαφέροντα για τον αγροτικό τρόπο ζωής.

Συμπερασματικά, η αλλαγή στη συμπεριφορά των Ευρωπαίων τουριστών είναι γεγονός. Οι παραπάνω σκέψεις καθορίζουν τα αίτια της μεταστροφής αυτής και αναφέρουν τις διαφορές του σημερινού τουρίστα από εκείνον των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών. Προσέγγιση της φύσης, ενδιαφέρον για την αγροτική ζωή, ανάγκη για στροφή προς τα "παραδοσιακά" και επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία της υπαίθρου, είναι τα βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία του σύγχρονου τουρίστα (Λογοθέτης, 1998· Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Εναλλακτικός τουρισμός: Έννοια, χαρακτηριστικά, βασικές αρχές

3.1 Χαρακτηριστικά στοιχεία του εναλλακτικού τουρισμού

Οι επενδύσεις στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια βαίνουν αυξανόμενες για τους εξής δύο σημαντικούς λόγους: αφενός οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιφέρουν λιγότερες καταστροφές σε επίπεδο περιβάλλοντος, πολιτισμού και κοινωνίας της χώρας υποδοχής, και αφετέρου, πετυχαίνουν αρκετά μεγάλο οικονομικό όφελος.

Ο εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός θεωρείται εκ διαμέτρου αντίθετος από τον μαζικό τουρισμό, με τον πρώτο να έχει θετική έννοια και τον δεύτερο αρνητική (Lane, 1993· Pearce, 1992). Ο μεγάλος αριθμός τουριστών που συγκεντρώνεται στο χώρο υποδοχής όπου αναπτύσσεται ο μαζικός τουρισμός σημαίνει μεγάλης κλίμακας επενδύσεις, μικρότερη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στην αναπτυξιακή πορεία και πολλές φορές, τουρίστες χωρίς ευαισθησία για τους εγχώριους πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Στον εναλλακτικό και ήπιο τουρισμό ισχύει η ρήση του Schumacher (1974) “το μικρό είναι και όμορφο” (“small is beautiful”) σχετικά με το μέγεθος των επενδύσεων που δαπανώνται για την προώθησή του. Επιπροσθέτως, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να μειώσει το πρόβλημα της ερήμωσης της περιφέρειας λόγω μετανάστευσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στα αστικά κέντρα. Οι απομονωμένες και λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές προσεγγίζονται από τουρίστες και οι ντόπιοι παραμένουν στην περιφέρεια, καθώς, νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται γι' αυτούς.

Σε τοπικό επίπεδο, ο εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός αναπτύσσεται από τους ντόπιους ή τους φορείς μιας περιοχής, οι οποίοι προσέχουν η ανάπτυξη να μην επηρεάσει το φυσικό πλούτο της περιοχής τους, ενώ το οικονομικό κέρδος προσκομίζεται από τους ανθρώπους της τοπικής κοινωνίας και έτσι αποφεύγεται η εκμετάλλευση περιβάλλοντος και κατοίκων από εξωγενείς οικονομικούς παράγοντες, όπως γίνεται στο μαζικό τουρισμό.

Στον εναλλακτικό και ήπιο τουρισμό, οι ιδιαίτερες ασχολίες, οι αγαπημένες δραστηριότητες και οι οικολογικές και πολιτισμικές ανησυχίες των τουριστών αποτελούν τα συστατικά στοιχεία του ταξιδιού. Οι ήπιες μορφές τουρισμού δίνουν την ευκαιρία στους φιλοξενούμενους μιας περιοχής και στους κατοίκους της, να επικοινωνήσουν, να γνωριστούν και να μοιραστούν θετικές εμπειρίες από μια ζωή απλή και ήρεμη. Επιπροσθέτως, δίνει το έναυσμα στους τουρίστες να έρθουν σε επαφή με διάφορες δραστηριότητες και έτσι να διερευνήσουν το φάσμα των ενδιαφερόντων τους. Παράλληλα, οι τουρίστες προτρέπονται να έχουν σεβασμό απέναντι στο φυσικό περιβάλλον αλλά και στις συνήθειες των κατοίκων της περιοχής που επισκέπτονται. Ο εναλλακτικός τουρισμός δίνει

βάση στον κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο ενός ταξιδιού και επιτρέπει θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και κοινά βιώματα μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009). Με βάση άλλωστε τον McGehee (2002), *“ο ήπιος τουρισμός αποτελεί σταθερό θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομείται η στρατηγική που αντιμετωπίζει το φαινόμενο “τουρισμός” και “κοινωνία” ως σύνολο. Η δύναμη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού εστιάζεται στην αλλαγή της στάσης των ανθρώπων απέναντι στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, καθώς και στην απόκτηση και ενίσχυση των εμπειριών που αποκομίζει ο τουρίστας από τον τουριστικό του προορισμό”*.

Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού είναι συνυφασμένη με τις ακόλουθες βασικές αρχές, οι οποίες προωθούν τις ήπιες μορφές τουρισμού και παραμερίζουν τις αρνητικές επιδράσεις του οργανωμένου γενικού τουρισμού (Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2005).

- Η ανάπτυξη αυτών των μορφών τουρισμού θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τις δραστηριότητες εκείνες που σχετίζονται με τον τοπικό χαρακτήρα της περιοχής, με το φυσικό πλούτο της, την ιστορία, τον πολιτισμό και τους φυσικούς πόρους της.
- Ο εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός και όσοι ωφελούνται από αυτόν θα πρέπει να συμβάλουν στη διατήρηση και ανάδειξη της περιοχής. Με τη συντήρηση, διατήρηση και αναπαλαίωση των ιστορικών μνημείων και κτισμάτων, αυξάνουν το εισόδημά τους και η εγκαταλελειμμένη γη ανακτά τη χρησιμότητά της.
- Ο σχεδιασμός, η δημιουργία και η διαχείριση νέων τουριστικών καταλυμάτων θα πρέπει να γίνονται όχι αυθαίρετα αλλά με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον και χωρίς να το επιβαρύνουν αισθητικά. Έτσι, οι υποδομές δεν θα κυριαρχούν στο τοπίο αλλά θα βοηθούν ώστε το φυσικό περιβάλλον να αναδεικνύεται ακόμα περισσότερο.
- Οι επενδύσεις στον τουρισμό θα πρέπει να στοχεύουν στην ενδυνάμωση της τοπικής οικονομίας, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να αναπτύσσονται σε μια ευρύτερη περιοχή στην περιφέρεια, ώστε να μην προκαλείται συνωστισμός και καταστροφή του περιβάλλοντος από εκτεταμένη χρήση.
- Η τουριστική βιομηχανία θα πρέπει να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί τους κατοίκους της υπαίθρου πάνω σε ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και της διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που τις τελευταίες δεκαετίες γνωρίζουν σημαντική άνθηση.

Πίνακας 1.2

Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	
1. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	12. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
2. ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	13. ΑΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
3. ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	14. ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
4. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	15. ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
5. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	16. ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
6. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	17. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΚΑ
7. ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	18. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ
8. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	19. ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
9. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	20. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ
10. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ Η' ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ	21. ΛΑΪΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
11. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	22. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πηγή:Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001.

3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

3.2.1 Αγροτουρισμός (agrotourism)

Τα άτομα που επιλέγουν να ακολουθήσουν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν ορισμένα κοινά, βασικά χαρακτηριστικά. Έτσι, οι τουρίστες που επιλέγουν τον αγροτουρισμό για τις διακοπές τους, έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Ο αγροτουρίστας είναι εκείνος που επιζητεί την επαφή με τη φύση, προκειμένου να έρθει σε επαφή με τους ντόπιους και να γνωρίσει έναν άλλο τρόπο ζωής. Οι αγροτουρίστες θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα που συνθέτουν οικογένειες με παιδιά έως και ηλικιωμένοι. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που διακρίνει τους αγροτουρίστες είναι ότι συνήθως έχουν υψηλό οικονομικό αλλά και μορφωτικό επίπεδο. Επίσης, είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι και συνήθως είναι άτομα που γνωρίζουν τι θέλουν και δεν αρκούνται σε καταστάσεις που δεν τους ικανοποιούν (Ασκέλη, 2005).

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, σεβόμενος ταυτόχρονα το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νοιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης. Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Πολλές επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα, προσφέρουν τη δυνατότητα να απολαύσει ο κόσμος τα μοναδικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου μέσω ειδικών προγραμμάτων αγροτουρισμού. Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- πρατήρια / εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- τουριστικά γραφεία, που διοργανώνουν ή υλοποιούν προγράμματα υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- αγροκτήματα
- επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- εργαστήρια λαϊκής τέχνης (Σταθόπουλος, 2006).

Τα τελευταία χρόνια, προωθείται το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης, το οποίο πρέπει να εγγυάται τη δημιουργία ενός σταθερού κοινωνικοοικονομικού συστήματος, έτσι ώστε να εξασφαλίζει την άνοδο του πραγματικού εισοδήματος, τη βελτίωση της εθνικής υγείας και γενικότερα την ποιότητας ζωής (Ιακωβίδου και Καζανά, 1990· Κούσης, 1993). Παρόλα αυτά, ο αγροτικός τομέας έχει ακόμη πολλά και σημαντικά προβλήματα η επίλυση των οποίων συνδέεται στενά με την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Κάποια από τα προβλήματα αυτά είναι: ο πολυτεμαχισμένος αγροτικός κλήρος σε μικρές εκμεταλλεύσεις, η υποαπασχόληση του αγροτικού δυναμικού, η αδύναμη τοπική αγορά, η εξάρτηση από τις κρατικές επιδοτήσεις, η αδυναμία εκσυγχρονισμού και εκμηχάνισης της γεωργίας σε πολλές μη πεδινές περιοχές και τα υπολειτουργούντα δίκτυα πληροφοριών (Λογοθέτης, 1988· Damianos et al., 1991· Τσάρτας, 1991· Σαπουνάς, 1991· Giagou, 1994).

3.2.2 Οικοτουρισμός (ecotourism)

Τα άτομα που προτιμούν οικοτουριστικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν ορισμένα παρόμοια κοινωνικά, ηλικιακά, οικονομικά και μορφωτικά στοιχεία που μας βοηθάνε να ορίσουμε ένα γενικό προφίλ για τους οικοτουρίστες. Σύμφωνα με έρευνα που έγινε το 1994 από μελέτη των αρχείων Βορειοαμερικανικών ταξιδιωτικών πρακτορείων, η TIES (The International Ecotourism Society), κατασκευάστηκε το ακόλουθο προφίλ του οικοτουρίστα.

- Ηλικία: μέσος όρος 35-40 ετών, παρόλο που οι ηλικίες διαφοροποιούνται ανάλογα με τις δραστηριότητες και το κόστος του ταξιδιού.
- Φύλο: 50% γυναίκες και 50% άνδρες, έντονη διαφοροποίηση παρουσιάζεται ανάλογα με τη δραστηριότητα.
- Εκπαίδευση: το 82% ήταν ανώτερου μορφωτικού επιπέδου. Επίσης, παρατηρήθηκε μια μετακίνηση του ενδιαφέροντος για τον οικοτουρισμό από τα άτομα με υψηλό Μορφωτικό επίπεδο, σε ομάδες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου, καταδεικνύοντας μια μετακίνηση του ενδιαφέροντος και στις κλασικές τουριστικές αγορές.
- Σύνθεση ταξιδιωτών: Η πλειοψηφία των έμπειρων οικοτουριστών σε ποσοστό 60% απάντησε ότι προτιμούν να ταξιδεύουν σε ζευγάρια, το 15% απάντησε ότι προτιμούν να ταξιδεύουν με την οικογένειά τους και το 13% προτιμούν να ταξιδεύουν μόνοι τους.
- Κόστος ταξιδιού: Σύμφωνα με την έρευνα, το σύνολο των έμπειρων οικοτουριστών είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν κάτι παραπάνω από ότι οι κλασικοί τουρίστες.
- Διάρκεια του ταξιδιού: Η πλειοψηφία των έμπειρων οικοτουριστών απάντησε ότι η ιδανικότερη διάρκεια ταξιδιού είναι 8-14 ημέρες. (TIES, 2000).

Το φυσικό περιβάλλον είναι για μια περιοχή το “κεφάλαιο” , πάνω στο οποίο οικοδομείται ο τουριστικός κλάδος και το οποίο καλείται να αναδείξει και να αξιοποιήσει με βιώσιμο τρόπο ώστε να αποφέρει οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτισμικά οφέλη. Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού προσανατολισμένη προς το περιβάλλον, η οποία προσπαθεί να επιτύχει τη βιωσιμότητα των τουριστικών περιοχών και να επιφέρει τη συνύπαρξη και την ισορροπία του τουρισμού και του φυσικού περιβάλλοντος, ικανοποιώντας παράλληλα τις απαιτήσεις της τουριστικής ζήτησης αλλά καλλιεργώντας και την ιδέα για προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009). Είναι δηλαδή το είδος του τουρισμού που συνδυάζει την τοπική οικονομική ανάπτυξη, τη διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής

(Σταθόπουλος, 2006).

Το διαρκώς αυξανόμενο ενδιαφέρον στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οδηγεί ολοένα και περισσότερους τουρίστες στο να κάνουν τις διακοπές τους στην ύπαιθρο, συχνά μάλιστα σε πολύ απλά καταλύματα. Ο συνδυασμός αναψυχής και διαβίωσης στο φυσικό περιβάλλον ενσωματώθηκε στον όρο του οικότουρισμού (Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2005). Ένας ορισμός που έχει δοθεί από τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources-IUCN) για τον οικότουρισμό είναι: *“οικότουρισμός είναι το περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι και η επίσκεψη σε σχετικά απάτητες φυσικές περιοχές, που αποσκοπεί στην απόλαυση και την εκτίμηση της φύσης και το οποίο προάγει τη διατήρησή της, έχει χαμηλή παρέμβαση επισκεπτών και παρέχει χρήσιμα ενεργό κοινωνικο-οικονομική ανάμειξη του τοπικού πληθυσμού.”*

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς, παρά τη μικρή της έκταση, παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προυκίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία, σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού.

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς, όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα, αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες,
- να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες,
- να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγροτόπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, κ.ά.),
- να μελετήσει την ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο,
- να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα,
- να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme sport (κανόε-καγιάκ, ράφτινγκ, ποδήλατο βουνού κ.ά.) που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα,
- να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την

επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, την πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων (Σταθόπουλος, 2006).

3.2.3 Τουρισμός υγείας

Αρχικά, ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει τις ακόλουθες μορφές τουρισμού:

1. Θεραπευτικός Τουρισμός: Περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας με σύγχρονες μεθόδους της ιατρικής και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της εναλλακτικής ιατρικής.
2. Θερμαλισμός: Περιλαμβάνει ταξίδια σε τουριστικούς προορισμούς με ιαματικές πηγές.
3. Τουρισμός Φυσικοθεραπείας: Περιλαμβάνει διάφορες μεθόδους θεραπείας όπως, υδροθεραπεία, κινησιοθεραπεία, θαλασσοθεραπεία, κλπ.
4. Τουρισμός Υγιεινής Διαβίωσης: Είναι ο τουρισμός κατά τη διάρκεια του οποίου οι τουρίστες ακολουθούν ένα πρόγραμμα υγιεινής και φυσικής ζωής.
5. Τουρισμός Ομορφιάς: Περιλαμβάνει προγράμματα ομορφιάς σε σύγχρονα τουριστικά Κέντρα Υγείας (Σφακιανάκης, 2000).

Οι υπηρεσίες του τουρισμού υγείας αφορούν ασθενείς – ή καλύτερα επισκέπτες, οι οποίοι δεν αντιμετωπίζουν κατ' ουσίαν προβλήματα υγείας. Πρόκειται για ανθρώπους υγιείς, οι οποίοι είναι ικανοί να ταξιδέψουν και μάλιστα έχουν τη διάθεση να συνδυάσουν τις ιατρικές υπηρεσίες που τους προσφέρονται με τη δυνατότητα ανάρρωσης και διακοπών μακριά από το περιβάλλον τους.

Τα οφέλη για τη χώρα που υποδέχεται επισκέπτες που λαμβάνουν υπηρεσίες υγείας είναι πολλαπλά. Το πρώτο είναι ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι εποχιακές, με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου. Και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για μια χώρα σαν την Ελλάδα, που δυστυχώς έχει καθιερωθεί μόνο ως καλοκαιρινός προορισμός. Το δεύτερο είναι ότι οι επισκέπτες που ζητούν υπηρεσίες υγείας, αυξάνουν σημαντικά τα έσοδα για τη χώρα υποδοχής. Υπολογίζεται πως αυτοί οι επισκέπτες ξοδεύουν τα διπλάσια χρήματα από ότι ένας απλός τουρίστας. Το τρίτο όφελος για τη χώρα υποδοχής, είναι ότι γίνεται γνωστή και τοποθετείται στον παγκόσμιο χάρτη ως ιδιαίτερος προορισμός, χάρη στις υπηρεσίες αυτές (<http://www.capital.gr/news.asp?Details=28ψ>).

Ακολούθως, παρουσιάζεται ο σχετικός πίνακας με τα περιεχόμενα της κάθε κατηγορίας του τουρισμού υγείας.

Πίνακας 3.1

Περιεχόμενα κατηγοριών τουρισμού υγείας

Θεραπευτικός τουρισμός ή ιαματικός	Τουρισμός Υγιεινής-Φυσικής διαβίωσης	Ιατρικός Τουρισμός
• Ιαματικά λουτρά • Λασποθεραπεία • Ποσιμοθεραπεία • Εισπνευσιοθεραπεία • Κινησιοθεραπεία	• Φυσική διατροφή • Άθληση • Δίαιτες αδυνατίσματος • Κούρα ομορφιάς • Ψυχαγωγία • Αναζωογόνηση	• Διακοπές σε κανονικά ξενοδοχεία • Υγείας σε ειδικά κέντρα • Υγείας σε κέντρα θεραπευτικού-ιαματικού τουρισμού

Πηγή: Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2000.

Στην Ελλάδα, υπάρχουν πολλές και ανεκμετάλλευτες ιαματικές πηγές. Οι καταγεγραμμένες είναι περίπου 850 αλλά μόνο οι μισές από αυτές έχουν δοθεί για χρήση. Οι ιαματικές πηγές που βρίσκονται στην Ελλάδα λειτουργούν ως κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι σαν κέντρα τουρισμού υγείας, καθώς χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για θεραπεία και δεν προσφέρουν υπηρεσίες σχετικές με την αναζωογόνηση του οργανισμού. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει αύξηση στη ζήτηση των υπηρεσιών που προσφέρουν τα κέντρα τουρισμού υγείας, καθώς τα "πακέτα" διακοπών συνδυάζονται με πολυάριθμες τουριστικές υπηρεσίες αναψυχής και πολιτισμικές δραστηριότητες που ικανοποιούν όχι μόνο τους ασθενείς αλλά και τα άτομα που τους συνοδεύουν. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος στα κέντρα παραθερισμού/λουτροπόλεων πρέπει να είναι προτεραιότητα, καθώς τα κέντρα αυτά ή οι ιαματικές πηγές υπάρχουν σε περιοχές που συνδυάζουν βουνό και θάλασσα, σε ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες (Αποστολόπουλος και Θεοδωροπούλου, 2000· Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

3.2.4 Θρησκευτικός τουρισμός (religious tourism)

Σύμφωνα με τον Robichaud (1999) ο θρησκευτικός τουρίστας είναι αυτός που βρίσκεται ανάμεσα στον τουρίστα και στον προσκυνητή. Αυτό επειδή όταν τελειώσει τις θρησκευτικές επισκέψεις του στους ναούς και τα μνημεία, έπειτα απολαμβάνει τις ανέσεις του τουρισμού. Οι ηλικίες των ατόμων που ανήκουν στην κατηγορία του θρησκευτικού τουρισμού όσον αφορά την Ελλάδα, και πιθανώς να ανταποκρίνεται και στα δεδομένα του νομού Πρεβέζης, είναι άτομα άνω των 40 ετών. Αυτό δεν αποκλείει την συμμετοχή νεαρότερων ηλικιών στο θρησκευτικό τουρισμό, αφού πολλές είναι οι

φορές που νεαρότερες ομάδες ατόμων συνδυάζουν τις διακοπές τους με επισκέψεις σε χώρους λατρείας που βρίσκονται κοντά στον τόπο διακοπών τους. Οι περισσότεροι ταξιδεύουν την περίοδο Σεπτέμβριος- Ιούνιος όπου δεν υπάρχει αυξημένη τουριστική κίνηση στους προορισμούς τους.

Οι τουρίστες αυτοί χαρακτηρίζονται ως ευσεβείς περιηγητές και συνήθως αποφεύγουν να ταξιδέψουν μόνοι. Πρόσφατες μελέτες για τους τρόπους μετάβασης σε Λούρδη, Φάτιμα και Λορέτο, καθώς και σε προσκυνήματα των Η.Π.Α, του Καναδά και της Ινδίας, δείχνουν ότι οι ταξιδιώτες προσκυνητές μετακινούνται στις περισσότερες περιπτώσεις ομαδικά. Όπως προκύπτει από δείγμα 1.537 προσκυνητών, μόνο το 11% είχαν επιλέξει να ταξιδέψουν μόνοι. Το 65% ταξίδευαν με μέλη της οικογένειάς τους, το 12% με φίλους και 12% με οργανωμένα γκρουπ (Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε., 2006).

Τέλος, ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- Προσκυνητές τουρίστες. Σε αυτούς επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο και πηγαίνουν σε μια περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στα θρησκευτικά μνημεία.
- Ο τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς. Στους τουρίστες αυτής της κατηγορίας τα ταξίδια είναι ομαδικά και συνδυάζονται με άλλες τουριστικές δραστηριότητες (Καραγιάννης, 2007).

Στον θρησκευτικό τουρισμό περιλαμβάνονται οι επισκέψεις σε εκκλησίες, μοναστήρια, πανήγυρες κ.λπ. Η Ελλάδα είναι ίσως από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει αυτή τη μορφή τουρισμού, καθώς τα ελληνικά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής. Χτισμένα από το 10ο αιώνα συνδυάζουν την ελληνική ορθόδοξη παράδοση με την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της ζωγραφικής στον ελληνικό χώρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο (Σταθόπουλος, 2006). Επιπροσθέτως, ακόμη και σήμερα μοναχοί και μοναχές δημιουργούν αγιογραφίες, ξυλόγλυπτα και υφαντά με πατροπαράδοτες τεχνικές, που κάνουν το κάθε αντικείμενο να είναι μοναδικό. Η επίσκεψη στους τόπους αυτούς είναι δυνατό να συνδυαστεί και με άλλα μορφωτικά ενδιαφέροντα, καθώς σε πολλά μοναστήρια υπάρχουν βιβλιοθήκες με πολύ σημαντικά βιβλία, απ' όπου μπορεί να προσκομίσει κανείς σπάνιο υλικό και γνώση (Αποστολόπουλος και Θεοδοροπούλου, 2005). Ωστόσο, στόχος των υπευθύνων του θρησκευτικού τουρισμού πρέπει να είναι η ανάπτυξη του όχι μόνο ως επιλογή θεοσεβούμενων ηλικιωμένων. Για το λόγο αυτό, καλό θα ήταν να συνδυάζεται με δραστηριότητες που προσανατολίζονται στη γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

3.2.5 Κοινωνικός τουρισμός (social tourism)

Ο κοινωνικός τουρισμός στην Ελλάδα αναπτύχθηκε το 1982 και λειτούργησε ως κοινωνική παροχή του κράτους. Ξεκίνησε με τη μορφή προγραμμάτων του Εθνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ) και ακολούθησαν φορείς, όπως η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, η Εργατική Εστία, το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών, η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού κ.ά. Πρωτοεμφανίστηκε κατά την περίοδο της Βικτωριανής εποχής όπου το έναυσμα δόθηκε με πρωτοβουλία της μη κερδοσκοπικής εταιρείας του ξενοδοχειακού ομίλου «Trust House». Συγκεκριμένα, ο όμιλος αυτός παρείχε στέγη σε γυναίκες οικονομικά και κοινωνικά ανώτερων τάξεων. Στη διάδοση του κοινωνικού τουρισμού στην υπόλοιπη Ευρώπη, βοήθησαν τουριστικοί σύλλογοι και σωματεία, που έδιναν στην εργατική τάξη πακέτα διακοπών για χώρες του εξωτερικού.

Ο κοινωνικός τουρισμός απευθύνεται σήμερα σε άτομα κυρίως χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου, καθώς το καταβαλλόμενο ποσό των συμμετεχόντων είναι συμβολικό ή μηδενικό, σε νέους, ηλικιωμένους, ασθενείς, οικογένειες, ανέργους κ.ά. Τα τελευταία χρόνια και οι αγρότες είναι δικαιούχοι των προγραμμάτων Κοινωνικού Τουρισμού, καθώς επίσης και οι συνταξιούχοι του Ο.Γ.Α. Οι δικαιούχοι αυτών των προγραμμάτων, που υποστηρίζονται από επαγγελματικές ενώσεις, οργανισμούς, συνεταιρισμούς και εργατικά σωματεία, όλο και αυξάνονται.

Χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού είναι ότι μπορεί να συνδυαστεί με άλλες μορφές, όπως με τον αγροτουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον τουρισμό άθλησης, τον ιαματικό κ.λπ. Επιπλέον, μπορεί να λύσει το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας όταν τα προγράμματά του λαμβάνουν χώρα εκτός της περιόδου τουριστικής αιχμής. Έτσι, η τουριστική περίοδος επιμηκώνεται, η οικονομία του τουρισμού τονώνεται και εξελίσσεται ο εσωτερικός τουρισμός, δηλαδή τα ταξίδια των δικαιούχων σε περιοχές εντός Ελλάδας. Επιπροσθέτως, δίνεται η ευκαιρία σε πολλά άτομα να ταξιδέψουν σε διάφορα μέρη τα οποία δεν θα είχαν την οικονομική δυνατότητα να επισκεφτούν, αν δεν υπήρχε ο κοινωνικός τουρισμός. Οι συμμετέχοντες στα προγράμματα είναι: ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια, οικισμοί, αγροτουριστικά καταλύματα, ο Ο.Σ.Ε, το Κ.Τ.Ε.Λ και οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις που κάνουν εκπτώσεις στα εισιτήρια μετακίνησης από και προς τους τουριστικούς προορισμούς. Έμφαση από τον Ε.Ο.Τ. δίνεται σε περιοχές που εμφανίζουν πρόβλημα τουριστικής πληρότητας.

Το πρόγραμμα του Κοινωνικού Τουρισμού του Ε.Ο.Τ. περιλαμβάνει ονομαστικά τα εξής υποπρογράμματα: εκδρομές τριών τουλάχιστον ημερών (δύο διανυκτερεύσεων), οκταήμερες διακοπές (επτά διανυκτερεύσεων), προγράμματα τρίτης ηλικίας. Και τα τρία υποπρογράμματα δεν απαιτούν μεγάλη χρηματική συμμετοχή των δικαιούχων. Τα δύο πρώτα περιλαμβάνουν μια φυσική ή πολιτισμική δραστηριότητα, ενώ το τρίτο απευθύνεται σε όλους τους συνταξιούχους και κυρίως σε εκείνους που έχουν αποσυρθεί από την ενεργό επαγγελματική δράση λόγω γήρατος ή αναπηρίας

(Buchholz, 1998).

3.2.6 Τουρισμός σε θεματικά πάρκα (theme tourism)

Η μορφή του θεματικού τουρισμού αναπτύσσεται παγκοσμίως με γοργούς ρυθμούς. Πρόκειται για οργανωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων και υποδομών (θεματικά πάρκα ή μουσεία) τα οποία έχουν ένα βασικό θέμα. Οι βασικές κατηγορίες θεματικών πάρκων είναι τα πάρκα διασκέδασης, τα ιστορικά πάρκα και τέλος τα πάρκα για σαφάρι. Υπάρχουν λοιπόν θεματικά πάρκα για παιδιά, όπως αυτό της Γιουροντίσνει στο Παρίσι, κάποια άλλα που έχουν ως θέμα τους την τεχνολογία και κάποια που στοχεύουν στην αναβίωση της πολιτισμικής παράδοσης μιας περιοχής και τη ζωή ενός ιστορικού προτύπου, όπως για παράδειγμα το θεματικό πάρκο των Βίκινγκς στη Νορβηγία, το θεματικό πάρκο του Δράκου στην Κίνα, και στην Ελλάδα το Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας.

3.2.7 Θαλάσσιος τουρισμός (marine tourism)

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι εκείνη η μορφή εναλλακτικού τουρισμού, στην οποία ο τουρίστας επιλέγει να περάσει τις διακοπές του εν πλω, επιλέγοντας ως μέσο μετακίνησης και ως τόπο διαμονής και ψυχαγωγίας του, ένα πλοίο, το οποίο θα του παρέχει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα θαλάσσιας περιήγησης, ή θα του προσφέρει ένα σκάφος για να διαμορφώσει εκείνος όπως θέλει την περιήγησή του. Η Ελλάδα είναι ένας τόπος που πλεονεκτεί στην ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Ολόκληρη η νησιωτική και παραθαλάσσια χώρα προσφέρεται για ανάπτυξη καθώς έχει 7.300 χιλιόμετρα ακτογραμμής και περίπου 3.000 νησιά με ακτογραμμή άλλα 7.700 χιλιόμετρα. Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια είναι η δημιουργία ασφαλούς και επαρκούς υποδομής κοντά στους τουριστικούς πόλους έλξης (π.χ μαρίνες, ειδικά υπόστεγα στάθμευσης μικρών σκαφών, ειδικά σημεία συλλογής απορριμμάτων και αναρρόφησης λυμάτων των σκαφών, ντους, εστιατόρια κ.ά). Σημαντικό είναι επίσης, κάθε αναπτυξιακή γραμμή να βασίζεται σε μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, έτσι ώστε να αποφεύγεται η μόλυνση του ευάλωτου θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το θαλάσσιο τουριστικό προϊόν αποτελείται από αθλητικά και ψυχαγωγικά σπορ και ναυταθλητικές δραστηριότητες ατομικού ή συλλογικού χαρακτήρα. Τα βασικότερα θαλάσσια σπορ είναι: ιστιοπλοΐα, κανό, σέρφινγκ, θαλάσσιο σκι, θαλάσσιο αερόστατο, καταδύσεις, ψάρεμα κ.ά. Ακόμα, οι θαλάσσιες περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής και κρουαζιέρες, καθώς και η θαλασσοθεραπεία, αποτελούν μέρος του θαλάσσιου τουριστικού προϊόντος. Με τη θαλασσοθεραπεία υποστηρίζεται η φυσική κατάσταση και επιτυγχάνεται η θεραπεία κάποιων παθήσεων λόγω της ευεργετικής επίδρασης του νερού και του κλίματος κοντά στη θάλασσα, που χαρακτηρίζεται από σταθερές θερμοκρασίες, σταθερή ποιοτική σύνθεση νερού, καθαρή ατμόσφαιρα και ηλιοφάνεια.

3.2.8 Χειμερινός τουρισμός (winter tourism)

Στον χειμερινό τουρισμό περικλείονται διάφορες δραστηριότητες με κοινό σημείο αναφοράς τους τη χρονική περίοδο στην οποία πραγματοποιούνται. Είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού η οποία μπορεί να αποτελέσει λύση στο ζήτημα της τουριστικής εποχικότητας, δεδομένου ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις σε κάποιες περιοχές, εφόσον έχουν τις κατάλληλες καιρικές συνθήκες.

Η βασική κατηγορία του χειμερινού τουρισμού είναι ο χιονοδρομικός τουρισμός (σκι), ο οποίος περιλαμβάνει το σκι καταβάσεων, το σκι ανώμαλου δρόμου και των δρόμων αντοχής. Ακόμη, πέρα από αυτές τις δραστηριότητες, περιλαμβάνονται και επισκέψεις σε αξιοθέατα, περίπατοι στην ύπαιθρο, περιήγηση σε χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και άλλα. Τα έργα που χρειάζονται για τη διαμόρφωση των χιονοπλαγιών καθώς επίσης και η απαραίτητη υποδομή που πρέπει να δημιουργηθεί, μπορεί να μετατρέψουν τον χιονοδρομικό τουρισμό σε είδος μαζικού τουρισμού, όπως έχει συμβεί στις χώρες των Άλπεων ή στις Η.Π.Α. Τέλος, ανάλογες με το είδος τις χιονοδρομίας είναι και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Για παράδειγμα, οι πιο βλαβερές περιβαλλοντικές συνέπειες προκαλούνται από τις εγκαταστάσεις για σκι καταβάσεων.

3.2.9 Μορφωτικός τουρισμός

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι στο μορφωτικό τουρισμό ο επισκέπτης επιθυμεί να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο. Περιλαμβάνει:

- την ιστορία και την αρχαιολογία
- το λαό και τον τρόπο ζωής του
- την πολιτιστική εξέλιξη
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής
- τα διάφορα φεστιβάλ και εκδηλώσεις (http://www.itr.si/javno/youth_farm/el/non-agric-activities4.html#2.9).

Σύμφωνα με έρευνες, το προφίλ των τουριστών του μορφωτικού τουρισμού φαίνεται να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- είναι ηλικίας 45 έως 64 χρόνων
- είναι κυρίως γυναίκες
- είναι μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- διαθέτουν υψηλό εισόδημα
- δαπανούν 10 έως 15% περισσότερα χρήματα από τους τουρίστες του μαζικού τουρισμού για κάθε ημέρα ταξιδιού
- δαπανούν πολλά χρήματα σε καταναλωτικά προϊόντα, όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη, ρουχισμό κλπ.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο μορφωτικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Από το άλλο μέρος, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό μόνο 8% το χρόνο (http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=111&Itemid=126&lang=el).

Η πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας είναι πλούσια και διάσπαρτη και προσελκύει πολλούς τουρίστες. Τα μέρη που μπορούν να επισκεφτούν είναι: αρχαιολογικοί χώροι, πινακοθήκες, δημόσιες βιβλιοθήκες και μουσεία. Έχουν τη δυνατότητα επίσης να συμμετέχουν σε σεμινάρια (φιλοσοφίας, γλωσσολογίας, ψυχολογίας, ανθρωπολογίας, λαογραφίας, μουσικολογίας, θεάτρου, χορού κ.ά) και να παρακολουθήσουν παραστάσεις αρχαίου δράματος (τραγωδίες και κωμωδίες) σε αρχαία θέατρα. Στα πλαίσια ανάπτυξης προγραμμάτων πολιτιστικών εκδηλώσεων επιτυγχάνεται η αναβίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς διαφόρων περιοχών, καθώς επίσης και η προστασία μνημείων, μουσείων και περιβάλλοντος, τα οποία είναι πόλος έλξης για τους τουρίστες.

Ο μορφωτικός τουρισμός που αναπτύσσεται στην περιφέρεια μπορεί να συνδυαστεί με αρκετές από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, με αποτέλεσμα να προκύπτει ένα τουριστικό προϊόν αρκετά διαφοροποιημένο και άρα πολύ ανταγωνιστικό και θελκτικό για τους τουρίστες. Η ανάπτυξη του μορφωτικού τουρισμού αναπτύσσει ένα δίκτυο από αγροτουριστικές μονάδες, αγαθά και υπηρεσίες. Ένα παράδειγμα διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος, με στοιχεία μορφωτικού τουρισμού, προσφέρεται στα Αμπελάκια του Νομού Λάρισας. Η προσφορά περιέχει περιηγήσεις σε εξωκκλήσια και εκκλησίες, δάση και μονοπάτια του χωριού κ.ά. Ο τουρίστας έχει τη δυνατότητα να μείνει σε αγροτουριστικά καταλύματα του χωριού και να κάνει τα ψώνια του από τον αγροτουριστικό συνεταιρισμό γυναικών.

3.2.10 Λαϊκός τουρισμός

Ο λαϊκός τουρισμός είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που επιλέγουν άτομα χαμηλού εισοδήματος, τα οποία ταξιδεύουν συνήθως με ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα (αυτοκίνητα, τροχόσπιτα, δίκυκλα). Οι χώρες υποδοχής αυτής της τουριστικής μερίδας δημιουργούν φθηνά καταλύματα και κάμπινγκ (campings), για να εξασφαλίσουν μια άνετη διαμονή στους τουρίστες τους. Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές διάσπαρτες κατασκηνώσεις.

3.2.11 Τουρισμός τρίτης ηλικίας (grey tourism)

Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού συγκαταλέγεται και ο τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας. Πέραν του γεγονότος ότι τα άτομα τρίτης ηλικίας αποτελούν την κατεξοχήν πρόσφορη κοινωνική μερίδα για διακοπές εκτός περιόδων αιχμής, πρόκειται επιπλέον για μια ομάδα τουριστών με ήπιες και λογικές απαιτήσεις, που σέβονται κατά τεκμήριο το πολιτισμικό και το φυσικό περιβάλλον των τουριστικών προορισμών, καθώς και τις τουριστικές επιχειρήσεις που τους εξυπηρετούν. Είναι δυνατόν, αυτή η μορφή τουρισμού να αποτελέσει λύση για το πρόβλημα της εποχικότητας του οργανωμένου μαζικού τουρισμού, καθώς οι τουρίστες που διανύουν την τρίτη ηλικία (άτομα των 65 ετών και άνω) είναι άνθρωποι με λίγες υποχρεώσεις και αρκετό ελεύθερο χρόνο.

Όλο και περισσότεροι ηλικιωμένοι στις μέρες μας εγκαταλείπουν την παθητική ψυχαγωγία των μαζικών μέσων και αναζητούν την ψυχαγωγία στον τουρισμό και στην επαφή με τη φύση και τους ανθρώπους. Για την υποδοχή τους και τη σωστή εξυπηρέτησή τους πρέπει να υπάρχει μια ελκυστική τουριστική προσφορά που να τους παρέχει ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, δραστηριότητες άθλησης, προσαρμοσμένο εδεσματολόγιο και ιατρική παρακολούθηση.

Στην Ελλάδα, ανταποκρινόμενοι στη διεθνή ζήτηση του μαζικού τουρισμού έχουμε αναπτύξει αξιόλογες υποδομές τουριστικών καταλυμάτων και εργατικό δυναμικό, όμως υποδεχόμαστε τουρίστες τρίτης ηλικίας μόνο κατά τους μήνες Απρίλιο, Μάιο, Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Η πολιτική που θα ακολουθηθεί για την ανάδειξη αυτής της μορφής τουρισμού πρέπει να βασιστεί σε μελέτες κόστους-οφέλους, επειδή η Ελλάδα έχει δομηθεί τουριστικά κατά βάση για θερινές διακοπές.

3.2.12 Εκπαιδευτικός- αρχαιολογικός τουρισμός

Η παθητική προσέγγιση μνημείων και έργων τέχνης δεν είναι πια ικανοποιητική. Πλέον, ο τουρίστας που επιλέγει τον αρχαιολογικό τουρισμό δεν ικανοποιείται από αυτό που μέχρι σήμερα

έχουμε συνηθίσει στην Ελλάδα. Δεν είναι αυτός που θα επισκεφθεί ένα μουσείο για να δει έργα τέχνης, διαβάζοντας απλώς κάποιες λεζάντες (συνήθως κακογραμμένες και με τόσο μικρά γράμματα, που χρειάζονται γυαλιά για να διαβαστούν). Δεν είναι αυτός που θα επισκεφθεί έναν αρχαιολογικό χώρο, μαζί με ένα γκρουπ, ακούγοντας στα πεταχτά κάποιες κοινότυπες κουβέντες από ένα ξεναγό. Δεν είναι αυτός που αρκείται σε μερικά ονόματα που συνοδεύονται από αντίστοιχες χρονολογίες. Ξέρει ήδη πολύ περισσότερα πριν έρθει. Πλέον οι τουρίστες που επιλέγουν αυτή τη μορφή εναλλακτικού τουρισμού θέλουν πραγματικά να καταλάβουν έναν τόπο, να νιώσουν την ιστορία του, θέλουν να αισθανθούν ότι ζουν μέσα σε έναν άλλο πολιτισμό και να νιώσουν την εμπειρία μιας πολιτιστικής «περιπέτειας». Ακόμη, θέλουν να συγκρίνουν το σήμερα με το χθες και να κατανοήσουν τους λόγους των αλλαγών και της εξέλιξης (<http://users.forthnet.gr/agn/istam/toyri1.htm>).

Πρόκειται για δύο άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους εναλλακτικές μορφές τουρισμού, καθώς δεν νοείται αρχαιολογικός τουρισμός που να μην ενέχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα για τον επισκέπτη. Σχετίζεται με την ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, με την οργάνωση δικτύου περιπάτων σε αρχαιολογικούς χώρους, με την επίσκεψη και εκπαίδευση σχολείων κάθε βαθμίδας και ειδικών ομάδων επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους, πολιτισμικά μνημεία, οικοσυστήματα κτλ. Είναι ένας τομέας τουρισμού που αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, καθώς η διεθνής προβολή της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, πριν και κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, φέρει σημαντικό μερίδιο.

Ιδιαίτερα ο σχολικός εκπαιδευτικός τουρισμός μπορεί να επιφυλάσσει σημαντικά πλεονεκτήματα για την Ελληνική τουριστική βιομηχανία, δεδομένου ότι εκδηλώνεται σε περιόδους που δεν χαρακτηρίζονται ως περίοδοι αιχμής και συμβάλλει στη μείωση της εποχικότητας. Παράλληλα, διασφαλίζει την ενίσχυση της τουριστικής αγοράς τόσο στο άμεσο όσο και στο απώτερο μέλλον, δεδομένου ότι τα παιδιά είναι οι ενήλικοι του μέλλοντος και ως εκ τούτου "μελλοντικοί πελάτες" (Γεωργιάκη, 2006).

Χαρακτηριστικό αυτής της μορφής τουρισμού είναι το ότι η εν λόγω αρχαιολογική/εκπαιδευτική δράση φέρει στοιχεία ρυθμιστικά (ή αειφορικότητας) και αποτελεί μια μορφή τουρισμού, που αναπτύσσεται με τέτοιο τρόπο, ώστε όλη η τουριστική δραστηριότητα (η οποία επικεντρώνεται κατά κάποιο τρόπο σε έναν πόρο πολιτισμικής κληρονομιάς) μπορεί να συνεχιστεί στο διηνεκές. Είναι φιλική μορφή τουρισμού ως προς τη φύση και συμβατή με τα τοπικά περιβάλλοντα και τις τοπικές κοινωνίες.

Πίνακας 1.5

Γενικότερες κατηγορίες του αρχαιολογικού-εκπαιδευτικού τουρισμού		
A' Κατηγορία	B' Κατηγορία	Γ' Κατηγορία
• Προγράμματα γενικού ενδιαφέροντος όπου και αφιερώνεται λίγος χρόνος σε μνημεία και αρχαιότητες πχ: κρουαζιέρες, πολυήμερες εκδρομές σχολείων κτλ.	• Προγράμματα που αφιερώνουν χρόνο σε συγκεκριμένες μικρές γεωγραφικές περιφέρειες.	• Εξειδικευμένα προγράμματα τα οποία απευθύνονται σε μικρές ομάδες με ομοειδές ενδιαφέρον.
• Κάλυψη ενός μεγάλου φάσματος ενδιαφερόντων.	• Εμβάθυνση εκ μέρους του επισκέπτη στον πολιτισμό και την παράδοση.	• Αποκλειστική ενασχόληση με αρχαιότητες, ιστορία και πολιτισμό.

Πηγή: Στεφανάκης Μ. (2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Ο τουρισμός της τρίτης ηλικίας

4.1 Μεταβολές στον τουρισμό

Στις μέρες μας το παλαιό τουριστικό υπόδειγμα τείνει να καταργηθεί. Σύμφωνα με αυτό ο τουρίστας ήταν αρκετά προβλέψιμος και κατευθυνόμενος, με την έννοια ότι οι επιχειρήσεις, βασιζόμενες στις επιθυμίες του για φυγή από την εργασία και το σπίτι, για διακοπές σε ηλιόλουστες περιοχές, μαζική μετακίνηση κ.λπ., κατάφερναν να επηρεάζουν τη ζήτηση και να “κατασκευάζουν” τους προορισμούς. Οι αλλαγές του τουριστικού προτύπου οφείλονται, μεταξύ άλλων, και στις δημογραφικές μεταβολές, με κύριο χαρακτηριστικό τη μεταβολή της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού του πλανήτη κατά την τελευταία 50-ετία (1950-2000). Οι μεταβολές αυτές έχουν ως συνέπεια τη μεγαλύτερη συγκέντρωση του πληθυσμού στα ανώτερα ηλικιακά στρώματα. Έτσι, δημιουργούνται τουρίστες “πολυταξιδεμένοι” και πλέον έμπειροι, με ειδικότερες απαιτήσεις αναφορικά με την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος. Ο πληθυσμός του πλανήτη γηράσκει και το ποσοστό των ατόμων που υπερβαίνει τα 55 έτη βαίνει συνεχώς αυξανόμενο σε αντίθεση με τα ποσοστά των γεννήσεων. Επιπλέον, ο σχετικός ρυθμός μεταβολής αυξάνεται κάθε χρόνο λόγω της καταπολέμησης των ασθενειών και της ανόδου της ευημερίας του σύγχρονου κόσμου. Πρόκειται για μια αύξηση του πληθυσμού των ατόμων τρίτης ηλικίας κατά την περίοδο 2000/20 ίση με 590,2 εκ. άτομα, δηλαδή, αναμένεται ότι θα λάβει χώρα μέση ετήσια αύξηση κατά 2,75%. Σημειώνεται ότι κατά την ίδια περίοδο (2000/20) το σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού αναμένεται ότι θα αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό μόνο 1,13%. Μάλιστα, σύμφωνα με μετρήσεις που έχουν γίνει, ο πληθυσμός της Ευρώπης γηράσκει με ρυθμό ταχύτερο του παγκοσμίου και το φαινόμενο αυτό θα είναι περισσότερο έντονο στις 10 Ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Ην.Βασίλειο, Γαλλία, Ολλανδία, Ιταλία, Σουηδία, Δανία, Φινλανδία, Αυστρία, Βέλγιο) από τις οποίες προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος του αλλοδαπού τουρισμού για τη χώρα μας. Στην Ευρώπη πρόκειται να υπάρχουν 253,6 εκ. άτομα άνω των 55 ετών κατά το έτος 2020, έναντι 184 εκ. που αριθμήθηκαν το 2000. Ο ετήσιος ρυθμός αύξησης για όλη αυτή την περίοδο εκτιμάται ότι θα είναι ίσος προς 1,62% έναντι 2,75% του παγκοσμίου. Το θετικό της κατάστασης αυτής για τον τουρισμό είναι ότι τα ηλικιωμένα άτομα ταξιδεύουν περισσότερο από το σύνολο των νεότερων ατόμων. Ενώ ο συνολικός πληθυσμός των 10 ευρωπαϊκών χωρών, από όπου η Ελλάδα αντλεί περίπου το 75% του αλλοδαπού τουρισμού της, θα αυξάνεται με ρυθμό ελάχιστο (0,04%), παράλληλα, κατά τη δεκαετία 2000/10 ο πληθυσμός των ηλικιωμένων ατόμων θα αυξάνεται με ρυθμό 1,3% ετησίως και τα ταξίδια τους θα αυξάνονται με ρυθμό 4,8% το χρόνο. Παρόμοιες εξελίξεις θα συμβούν και τη δεκαετία 2010/2020. Έτσι, ο συνολικός πληθυσμός αναμένεται να μειωθεί, ενώ τα ταξίδια των ηλικιωμένων (seniors)

αναμένεται να αυξηθούν σε πολύ σημαντικό βαθμό.

4.2 Έννοια του τουρισμού τρίτης ηλικίας

Ο τουρισμός της τρίτης ηλικίας (grey tourism), είναι ο τουρισμός των ατόμων εκείνων που ξεπερνούν το 60^ο έτος της ηλικίας τους (seniors). Ως γνωστόν η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδας στηρίχθηκε κυρίως στον παραθεριστικό τύπο τουρισμού που έχει επίκεντρο τον ήλιο, τη θάλασσα και δευτερευόντως, τον πολιτισμό και τα μνημεία. Η μονομέρεια αυτή, που σε μεγάλο βαθμό είναι δικαιολογημένη, είχε ως συνέπεια την υψηλή συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας κατά τη θερινή περίοδο, καθώς προσφέρεται για αξιοποίηση των συγκεκριμένων φυσικών πόρων. Πρόκειται για φύσει διαρθρωτικού χαρακτήρα εποχικότητα, αλλά και θεσμικού, αφού οι ετήσιες διακοπές των εργαζομένων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πραγματοποιούνται κατά τους θερινούς μήνες.

Η εξαιρετικά υψηλή αυτή εποχική συγκέντρωση ασκεί δυσμενείς επιδράσεις στο περιβάλλον και στην αποδοτικότητα του επενδεδυμένου κεφαλαίου, λόγω της υπερβολικά υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας που πραγματοποιείται. Επιβάλλεται, επομένως, η αξιοποίηση των υφισταμένων δυνατοτήτων αμβλύνσεως της εποχικότητας, με έμφαση κυρίως στο χειμερινό τουρισμό, το μερίδιο του οποίου είναι πολύ χαμηλό (8%) σε σύγκριση με τις ανταγωνίστριες χώρες (20-30%).

Η αξιοποίηση του τουρισμού τρίτης ηλικίας προσφέρεται για τον σκοπό αυτό για πολλούς λόγους. Εν πρώτης, οι προοπτικές για τον τουρισμό αυτό είναι αισιόδοξες, δεδομένης της τάσεως για αύξηση του ορίου ηλικίας και επομένως, για αύξηση του ποσοστού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας στο σύνολο του πληθυσμού. Κατά δεύτερο λόγο, η ηλικιακή αυτή ομάδα δεν αντιμετωπίζει χρονικό κώλυμα πραγματοποιήσεως ταξιδίων καθώς βρίσκεται εκτός παραγωγικής διαδικασίας. Επίσης, βρίσκεται κατά μέσο όρο σε καλύτερη οικονομική κατάσταση, λόγω μείωσης ή και μηδενισμού οικονομικών υποχρεώσεων που πηγάζουν από την ενηλικίωση και τις σπουδές των παιδιών. Τέλος, η ηλικιακή αυτή ομάδα ενδιαφέρεται πολύ λιγότερο από τις νεότερες ηλικίες για τουρισμό ήλιου-θάλασσας. Τα ενδιαφέροντα των ατόμων αυτών είναι περισσότερο πολιτισμικού τύπου και ικανοποιούνται ευχερέστερα στις περιόδους εκτός αιχμής (Κάτσος, 2004 και Βαρβαρέσος, 2000).

4.3 Τουριστική ζήτηση των ατόμων της τρίτης ηλικίας

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που προσδιορίζουν την τουριστική ζήτηση για τα άτομα της τρίτης ηλικίας είναι ο χρόνος του ταξιδιού, η ασφάλεια, η δυνατότητα ιατρικής περίθαλψης (εάν υπάρξει

ανάγκη) και η ύπαρξη ειδικής αθλητικής υποδομής για τους ηλικιωμένους.

Ως προς το χρόνο ταξιδιού, παρατηρείται ότι ακόμη και το πλέον άνετο ταξίδι, είναι δυνατόν να δημιουργήσει προβλήματα υγείας ή αυξημένο αίσθημα δυσφορίας στο ηλικιωμένο άτομο. Επιδρά λοιπόν ο χρόνος του ταξιδιού αρνητικά στην τουριστική ζήτηση των ηλικιωμένων, καθώς αυτή η κατηγορία τουριστών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη σε αυτό τον παράγοντα. Περιβαλλοντολόγοι διατυπώνουν την άποψη ότι υπάρχει ανάγκη μείωσης της ταχύτητας των αεροπλάνων, γιατί η μεγάλη ταχύτητα σχετίζεται με την αυξημένη έκλυση ρύπων. Εάν ληφθούν αποφάσεις για μείωση της ταχύτητας, γεγονός που θα προκαλέσει και αύξηση του χρόνου ταξιδιού, θα προκύψει ένας ακόμη ανασταλτικός παράγοντας της τουριστικής ζήτησης των ατόμων τρίτης ηλικίας.

Ένας ακόμη βασικός παράγοντας προώθησης του τουρισμού τρίτης ηλικίας είναι ο ελεύθερος χρόνος που διαθέτει ένα άτομο. Στην κατηγορία των ηλικιωμένων, αυτός ο παράγοντας επιδρά πολύ θετικά στην τουριστική ζήτηση, γιατί σε σχέση με τις νεότερες ηλικίες, υπάρχει σε αφθονία.

Επιπροσθέτως, το εισόδημα που απομένει στα άτομα τρίτης ηλικίας, όταν δεν υπάρχουν σημαντικά προβλήματα υγείας, είναι κατά κανόνα μεγαλύτερο από εκείνο των υπολοίπων ηλικιακών κλιμακίων, καθώς εκτός από τη σύνταξη συμβάλλουν και συσσωρευμένες αποταμιεύσεις που σκοπεύουν στην υποστήριξη του ατόμου όταν γηράσκει (Swarbrooke, 1999).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Δεύτερη Διεθνής Σύνοδος για τον τουρισμό των Ηλικιωμένων-Senior Tourism έχει προσδιορίσει τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις ιδιαιτερότητες των ατόμων της τρίτης ηλικίας ως τουριστών.

Έτσι τα άτομα τρίτης ηλικίας:

- Έχουν αναβλημένη τουριστική ζήτηση, γιατί όταν ήταν εξαρτημένοι από τα παιδιά και την εργασία δεν μπορούσαν να ταξιδέψουν όσο και όπου ήθελαν.
- Ταξιδεύουν συχνότερα από τις άλλες ηλικιακές ομάδες και τα ταξίδια τους είναι μικρότερης διάρκειας.
- Έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για πολιτισμικά θέματα.
- Προτιμούν να φροντίσουν άλλοι τα σχετικά με το ταξίδι αντί για αυτούς.
- Είναι κάπως “ευαίσθητοι” στο κοστολόγιο του ταξιδιού γιατί (σαν συνταξιούχοι κυρίως) θέλουν και απαιτείται να προγραμματίζουν με ακρίβεια τα έξοδα του ταξιδιού και τις γενικότερες δαπάνες τους.
- Ταξιδεύουν και εκτός της συνήθους τουριστικής περιόδου.
- Αισθάνονται τον εαυτό τους να είναι κατάλληλος για δράση ή θέλουν να “αποδείξουν ότι δε

γέρασαν” και νιώθουν ότι η ζωή τους έχει ακόμη πολλά να τους προσφέρει. Τα άτομα αυτά προτιμούν να ταξιδεύουν συχνά, στοιχείο που φανερώνει ότι στα ταξίδια βρίσκουν μια διέξοδο στη μοναξιά τους και γι’ αυτό παρατηρείται ότι ταξιδεύουν και εκτός της συνήθους τουριστικής περιόδου. Όπως αναφέρθηκε, αν και θέλουν να φροντίζουν άλλοι τα του ταξιδιού τους, επιζητούν κάποια ανεξαρτησία.

- Θέλουν να έχουν ασφάλεια στο ταξίδι τους και εάν είναι δυνατό, να έχουν οδηγό (guided tours), χωρίς όμως να χάνουν την ανεξαρτησία τους.
- Επιζητούν ευγένεια στις σχέσεις και κατανόηση των αναγκών τους από τις τουριστικές επιχειρήσεις και τους οργανισμούς, χωρίς να αισθάνονται ότι διαχωρίζονται από τις νεότερες ηλικίες.
- Ενδιαφέρονται για θέματα υγείας περισσότερο από τις νεότερες ηλικίες.
- Απαιτούν ποιότητα, έχουν σαφή αντίληψη του τί σημαίνει και τη σχετίζουν με τις ανάγκες τους και όχι αποκλειστικά με τις τεχνικές βελτιώσεις. Έτσι, θέλουν να λαμβάνεται υπόψη η ιδιαιτερότητα των αναγκών τους και να παίρνουν αυτό για το οποίο έχουν πληρώσει. Τελικά, ως πλέον ρεαλιστές, εμφανίζονται μετά το ταξίδι περισσότερο ικανοποιημένοι συγκριτικά με τις νεότερες ηλικίες.
- Ως προς την τροφή, θέλουν να δοκιμάζουν συνταγές διαφορετικών χωρών και το θεωρούν ως τμήμα των ταξιδιωτικών εμπειριών τους.
- Επιζητούν καθαρό και αθόρυβο περιβάλλον αλλά ταυτόχρονα θέλουν να συμμετέχουν στις κόσμιες δραστηριότητες των νεότερων.

Πρέπει να αναπτυχθούν πολιτικές ανάπτυξης του τουρισμού των ατόμων τρίτης ηλικίας καθώς τα άτομα αυτά προκαλούν τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις στη χώρα που επισκέπτονται, ενώ ταυτόχρονα προκαλούν μεγαλύτερες θετικές επιδράσεις συγκριτικά με τα άτομα των μικρότερων ηλικιών. Συγκεκριμένα:

- Έχουν μόνο θετικές πολιτισμικές επιδράσεις στη χώρα που επισκέπτονται καθώς ενδιαφέρονται για την ιστορία και τον πολιτισμό και έτσι δίνουν το κίνητρο στις κυβερνήσεις να συντηρούν και να αξιοποιούν τα πολιτισμικά στοιχεία που διαθέτουν οι χώρες τους.
- Η συμβολή τους είναι πολύ σημαντική για τη μείωση της εποχικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς ταξιδεύουν συχνά και σχεδόν κατά τη διάρκεια όλων των εποχών του

έτους.

- Δεν δημιουργούν προβλήματα στην καθημερινή ζωή του ντόπιου πληθυσμού καθώς έχουν μεγάλη κατανόηση και επιθυμία να γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμα των ντόπιων. Επίσης, αποφεύγουν την υπερβολική νυχτερινή ζωή και την υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματωδών και άλλων εισαγόμενων προϊόντων.
- Πολλοί από αυτούς προτιμούν την υγιεινή διατροφή που κυριαρχείται από προϊόντα του πρωτογενή τομέα (γεωργικά, κτηνοτροφικά, αλιευτικά).
- Κατά κανόνα, δεν έχουν δραστηριότητες που προσβάλλουν την ηθική. Επίσης, δεν αποτελούν κακό παράδειγμα για τη νεολαία συγκριτικά με τους νεαρότερους τουρίστες που ενδέχεται να μεταφέρουν επιβλαβείς συνήθειες (Κάτσος, 2004).

4.3.1 Τουρισμός ηλικιωμένων και αγορές

Οι αγορές σήμερα είναι πολύ σημαντικός λόγος για να επισκεφτεί ένας ηλικιωμένος τουρίστας της Ευρώπης μια άλλη χώρα. Μιας και η πλειοψηφία των τουριστών αυτών είναι γυναίκες (εκείνες είναι που δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στα ψώνια), γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη αγορών καταναλωτικών ειδών στους τόπους που επισκέπτονται οι τουρίστες. Επιπροσθέτως, έχει παρατηρηθεί ότι οι τουρίστες σχεδόν πάντα επιστρέφουν στη χώρα τους έχοντας αγοράσει δώρα και αναμνηστικά για συγγενείς και φίλους. Οι τουρίστες αυτοί (άτομα τρίτης ηλικίας) έχουν προϋπολογίσει τα σχετικά έξοδα και δεν αγοράζουν υποκινούμενοι από τις διαφημίσεις.

Η ύπαρξη οργανωμένων αγορών για προϊόντα που οι τουρίστες προτιμούν να αγοράζουν, αποτελεί πολλές φορές σημαντικό λόγο για τον οποίο επιλέχτηκε για τουρισμό μια τοποθεσία. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα όπου κάποιες τοποθεσίες επιλέχτηκαν από τους τουρίστες γιατί είχαν οργανωμένο τόπο αγορών για συγκεκριμένους τουρίστες (π.χ Ιάπωνες). Είναι λοιπόν σαφές ότι μεταξύ τουρισμού και “αγορών” υπάρχουν συνεργασίες και ότι έστω και μια άτυπη συνεργασία ξενοδόχων και καταστηματαρχών ειδών τουριστικού ενδιαφέροντος, θα ήταν εξαιρετικά επωφελής.

Συμπερασματικά, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι και στην Ελλάδα, αυτού του είδους οι συνεργασίες θα μπορούσαν να προωθηθούν και να μην αρκούνται τα ξενοδοχεία στο να φιλοξενούν κάποια εσωτερικά μαγαζιά που πωλούν περιορισμένο αριθμό αντικειμένων, όπως γίνονταν μέχρι τώρα, καθώς ο τουρίστας σε αυτά δεν έχει τη δυνατότητα επιλογής από ένα εύρος αντικειμένων ούτε μπορεί να κάνει διερεύνηση τιμών.

4.3.2 Τα άτομα τρίτης ηλικίας και η στροφή τους στον οικοτουρισμό

Καθώς ο σύγχρονος άνθρωπος συνεχώς απομακρύνεται από τη ζωή στη φύση, παρατηρείται ότι όλο και περισσότεροι ηλικιωμένοι επιζητούν να ασχοληθούν με δραστηριότητες σε αυτή, μολονότι είναι πιο κοντά στην ιδιοσυγκρασία των νεότερων σε ηλικία τουριστών. Σήμερα όλο και περισσότεροι ηλικιωμένοι έχουν την τάση να επισκέπτονται τη φύση, είτε για λόγους ανάπαυλας, είτε για λόγους επιστημονικού ενδιαφέροντος (βοτανολογία, φυσιολογία-π.χ παρατήρηση πτηνών, κ.τ.λ.), ή για λόγους άσκησης στο φυσικό περιβάλλον (π.χ περίπατος). Τα κίνητρά τους για οικοτουρισμό μπορεί να πυροδοτούν αφενός οι οργανωτές των οικολογικών περιοχών (πάρκων, λιμνών και άλλων φυσικών περιοχών) και αφετέρου οι ίδιες οι ανάγκες του ατόμου για επαφή και μελέτη της φύσης, για ανάπαυλα και φυγή από το περιβάλλον της πόλης, για ανάπτυξη κοινωνικών επαφών με άτομα που έχουν ίδια ενδιαφέροντα κ.ά. Εν κατακλείδι, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με έρευνα του Travel Weekly, οι Ευρωπαίοι τουρίστες, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, αν και δείχνουν μικρή σχετικά προτίμηση για τον οικοτουρισμό, η σχετική τάση βαίνει αυξανόμενη.

4.3.3 Ηλικιωμένοι τουρίστες και θέματα ασφάλειας-υγείας

1) Ασφάλεια

Το αίσθημα της ασφάλειας της σωματικής ακεραιότητας, ιδιαίτερα στο ηλικιωμένο άτομο, πάντα ήταν βασικός παράγοντας για την επιλογή της χώρας στην οποία θα κάνει τις διακοπές του. Σήμερα που παρατηρείτε έξαρση του φαινομένου της εγκληματικότητας σε πολλές χώρες, η συγκεκριμένη ανάγκη κυριαρχεί στην επιλογή του προορισμού διακοπών των ηλικιωμένων. Το πολιτικό καθεστώς, το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, τα ήθη και τα έθιμα του λαού της χώρας την οποία πρόκειται να επισκεφθεί, η πρόσφατη ιστορία της σε γεγονότα βίας και κοινωνικών αναταραχών, είναι συνιστώσες που επηρεάζουν το αίσθημα ασφάλειας του τουρίστα. Αυτά όμως είναι θέματα που μπορούν να διορθωθούν μόνο με κρατικές παρεμβάσεις και πρέπει να αποτελούν αντικείμενο των επιφορτισμένων με τα τουριστικά θέματα φορέων.

2) Υγεία

Σε ζητήματα που αφορούν την υγεία τους οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Πλέον, η ανάγκη για εξασφάλιση της υγείας τους είναι βασική για τους ηλικιωμένους και γίνεται επιτακτική τη σημερινή εποχή που σχεδόν κάθε χρόνο μια νέα ασθένεια κάνει την εμφάνισή της: “νόσος των τρελών αγελάδων”, “νόσος των πτηνών”, “γρίπη των χοίρων”. Οι ηλικιωμένοι είναι γενικά μια ευπαθής ομάδα ανθρώπων και οι περισσότεροι έχουν ήδη βεβαρημένη

υγεία, έτσι, είναι σημαντικό να παίρνουν τις προφυλάξεις τους. Πλέον, πολλοί από τους ηλικιωμένους έχουν τον προσωπικό τους ιατρό που τους επισκέπτεται στις σημαντικότερες περιπτώσεις. Αυτό σημαίνει ότι όταν παρουσιαστεί κάποια νόσος που απαιτεί κάτι παραπάνω από μια συμβουλή, τα πράγματα μπορεί να γίνουν πολύ επικίνδυνα για το ηλικιωμένο άτομο.

Ακολούθως παρουσιάζονται οι συχνότερες ασθένειες που μπορεί να παρουσιάσουν οι ηλικιωμένοι, κατά την Annette Viant, στα μεγάλα ταξίδια:

- Θρόμβωση του αίματος από το πολύωρο κάθισμα στην ίδια θέση στα αεροπορικά ταξίδια, η οποία παρουσιάζεται ξαφνικά και συνήθως λίγες μέρες μετά το ταξίδι όταν ο ηλικιωμένος κάνει τις διακοπές του.
- Τυχαιά ατυχήματα που προέρχονται από αστάθεια, σεισμούς, σπρώξιμο κ.τ.λ
- Μετάδοση στον ηλικιωμένο τουρίστα ακόμα και φυματίωσης από τον κακό αερισμό του αεροσκάφους.
- Νόσο Λεγεωνάριων σε χώρους διαμονής που δεν συντηρείται σωστά το σύστημα κλιματισμού
- Μολυσματικές νόσο
- Εξάντληση λόγω υπερβολικής θερμοκρασίας (WTO, 1997).

Τα άτομα τρίτης ηλικίας συνδυάζουν τον τουρισμό με τα κίνητρα βελτίωσης υγείας ή επαναδραστηριοποίησης. Οι ένοικοι του ξενοδοχείου λοιπόν μπορεί να ζητήσουν υγιεινά γεύματα και την ύπαρξη γυμναστηρίων και πισίνων. Μελλοντικά μάλιστα, όπως παρατηρεί και ο Swarbrooke *“ο τουρισμός υγείας θα παρουσιάσει μεγάλη άνθηση λόγω του μεγάλου άγχους που καθημερινά υπάρχει στη ζωή των ανθρώπων αδιακρίτως ηλικίας, και θα καλύπτει όχι μόνο τον τομέα της σωματικής αλλά και της πνευματικής υγείας”* (Swarbrooke, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Διεθνείς επιστημονικές έρευνες σχετικά με τον τουρισμό τρίτης ηλικίας

5.1 Έρευνες σχετικά με τον τουρισμό τρίτης ηλικίας των ευρωπαϊκής προέλευσης τουριστών

Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας αποτελεί μια δραστηριότητα που έχει απασχολήσει αρκετούς επιστήμονες, έτσι έχουν δημοσιευτεί πολλές μελέτες επί του θέματος, κάποιες από τις οποίες παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Αρχικά, είναι γνωστό ότι είναι πολύ σημαντικό το να γνωρίζει κανείς (είτε πρόκειται για τουριστική επιχείρηση, είτε για Εθνικό Οργανισμό Τουρισμού) τη διαβάθμιση των προτιμήσεων των τουριστών. Έτσι και εκείνοι μένουν ικανοποιημένοι και οι ντόπιοι επιχειρηματίες θα ωφελούνται και τέλος, η χώρα που τους φιλοξένησε εισπράττει ξένο συνάλλαγμα. Εάν ο τουρίστας μπορέσει να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντά του θα φύγει ευχαριστημένος και όλοι παραδέχονται ότι δεν υπάρχει καλύτερη διαφήμιση για τη χώρα, από έναν ευχαριστημένο τουρίστα. Υψηλό ποσοστό των τουριστών, δηλώνει σε σχετικές έρευνες ότι για τη χώρα που επέλεξε για διακοπές, προσκόμισε πληροφορίες από φίλους και γνωστούς που την είχαν ήδη επισκεφτεί.

Το περιοδικό Travel Weekly δημοσίευσε σχετική έρευνα για τα ενδιαφέροντα των ευρωπαϊκής προέλευσης τουριστών (από όπου η Ελλάδα αντλεί το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών της) με τα εξής αποτελέσματα:

“Το 86% επιθυμεί να γευματίσει σε ένα καλό εστιατόριο

Το 77% επιθυμεί να κάνει ψώνια

Το 67% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα ιστορικό μέρος

Το 54% επιθυμεί να επισκεφτεί μια μικρή πόλη

Το 52% επιθυμεί να δει τα αξιοθέατα της πόλης

Το 47% επιθυμεί να περιδιαβάσει στην εξοχή (πεζοπορία, κ.τ.λ)

Το 40% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα χώρο τέχνης ή ένα μουσείο

Το 38% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα μέρος με πολιτισμικό ενδιαφέρον

Το 21% επιθυμεί να χορέψει σε ένα μπαρ

Το 21% επιθυμεί να κάνει μια ξενάγηση με τον οδηγό

Το 20% επιθυμεί να παρακολουθήσει ένα κονσέρτο
Το 13% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα μέρος σχετικό με την εθνική κληρονομιά
Το 10% επιθυμεί να συμμετέχει σε αθλήματα νερού
Το 8% επιθυμεί να πάει σε ένα πάρκο διασκέδασης
Το 7% επιθυμεί να επισκεφτεί ένα εθνικό πάρκο
Το 6,4% επιθυμεί να κάνει κρουαζιέρα
Το 5% επιθυμεί να κάνει κάμπινγκ
Το 4,8% επιθυμεί να επισκεφτεί καζίνο
Το 4% επιθυμεί να παρακολουθήσει μια αθλητική εκδήλωση
Το 2,9% επιθυμεί να κάνει σκι
Το 2,5% επιθυμεί να κάνει μια οικολογική εκδρομή
Το 1,4% επιθυμεί να ψαρέψει ή να κυνηγήσει”

(Travel Weekly).

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι πολύ μικρά ποσοστά των Ευρωπαίων τουριστών αναφέρονται σε επιθυμίες όπως: επίσκεψη σε ένα εθνικό πάρκο, κρουαζιέρα, κάμπινγκ, ενασχόληση με γκολφ ή τένις, επίσκεψη σε καζίνο, παρακολούθηση αθλητικό αγώνα, σκι, οικολογική εκδρομή. Τέλος, ασήμαντο είναι το ποσοστό εκείνων που θέλουν να ψαρέψουν ή να κυνηγήσουν. Τα στοιχεία στα οποία οι ηλικιωμένοι τουρίστες δείχνουν προτίμηση αναφέρονται σε γαστρονομία, αγορές, ιστορία και πολιτισμό. Σημειωτέον ότι από αυτά τα στοιχεία απαρτίζεται ο τουρισμός πόλεων.

Επειδή η ευρωπαϊκή χώρα από την οποία η Ελλάδα δέχεται το συγκριτικά μεγαλύτερο αριθμό τουριστών είναι η Γερμανία, αντλώντας τη σχετική πληροφόρηση από την Poop, παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα η διαβάθμιση των προτιμήσεων των Γερμανών τουριστών, από σχετική έρευνα από το Studienkreis für Tourismus. Με βάση αυτή την έρευνα οι Γερμανοί (της πρώην Δ. Γερμανίας) τουρίστες έχουν τις εξής προτιμήσεις:

Κίνητρα για τουρισμό	Ποσοστό του συνολικού δείγματος
1.Επαφή με την φύση	57%
2.Να απολαύσουν ένα ωραίο φαγητό	55,1%
3.Να βρεθούν μαζί με την οικογένεια, τους φίλους τις παρέες τους	54,7%
4.Καινούργιες εμπειρίες που ενθουσιάζουν	47,8%
5.Ήλιος-αποφυγή του άσχημου καιρού	47,7%
6.Απραξία και ηρεμία	5,1%
7.Απόλαυση, κυνηγητό της ευχαρίστησης	43,7%
8.Να κινείται, να οδηγεί συνεχώς	33,5%
9.Μόρφωση, διεύρυνση πνεύματος	31%
10.Βελτίωση υγείας	27%
11.Βελτίωση ομορφιάς και μαύρισμα	30,2%
12.Συνάντηση συγγενών και φίλων	25,9%

Αν και το ερωτηματολόγιο που τέθηκε στους Γερμανούς τουρίστες είναι αρκετά διαφορετικό και πιο συνοπτικό από εκείνο που το Travel Weekly χρησιμοποιούσε για όλο τον ευρωπαϊκό χώρο, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι Γερμανοί τουρίστες έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για επαφή με τη φύση (οικολογικές και λοιπές δραστηριότητες), αλλά μικρότερο για την απόλαυση ενός ωραίου φαγητού. Η επιθυμία για μόρφωση και διεύρυνση του πνεύματος φαίνεται ότι είναι περίπου ίδια με εκείνη των Ευρωπαίων συνολικά (http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1).

Μετά από τη διεξαγωγή έρευνας στους Ιάπωνες τουρίστες τρίτης ηλικίας, με σκοπό να διερευνηθούν οι προτιμήσεις τους σχετικά με τον τουρισμό, παρατηρούνται τα εξής:

<u>Κίνητρο του ταξιδιού</u>	<u>Ποσοστό θετικών απαντήσεων</u>
1.Να απολαύσει τη φύση και το ωραίο φυσικό περιβάλλον	72%
2.Να επισκεφτεί φημισμένες εκδηλώσεις-attractions	56%

3.Να γευθεί ωραία φαγητά και λιχουδιές από τη χώρα	48%
4.Να κάνει ψώνια	43%
5.Να αναπαύεται και να ηρεμεί	38%
6.Να γνωρίσει μια διαφορετική κουλτούρα	36%
7.Να επισκεφτεί μουσεία	31%
8.Να μένει σε φημισμένα ξενοδοχεία	22%
9.Να κάνει χειμερινά σπορ	10%
10.Να παρακολουθήσει ένα κονσέρτο ή άλλα μουσικά έργα	10%
11.Να παίζει τένις και γκολφ	10%
12.Να επισκεφτεί καζίνα και εκθέσεις	8%

Παρατηρούμε ότι ο Ιάπωνας τουρίστας δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για επαφή με τη φύση και συμμετοχή σε τουριστικές εκδηλώσεις. Μεγάλη είναι επίσης η επιθυμία του να κάνει ψώνια και να γεύεται ωραία φαγητά και λιχουδιές της χώρας προορισμού. Υπάρχει και η επιθυμία επίσκεψης σε ένα μουσείο αλλά φαίνεται ότι αυτό δεν είναι τόσο σημαντικό όσο στον Ευρωπαίο τουρίστα. Η διαφορετικότητα της συμπεριφοράς των Ιαπώνων τουριστών σε σχέση με τουρίστες άλλων προελεύσεων, έγκειται στο γεγονός ότι εκείνοι θέλουν να μένουν σε φημισμένα πολυτελή ξενοδοχεία. Αυτό εξηγείται από την ανάγκη τους για ασφάλεια στον Ευρωπαϊκό χώρο που κάνουν τις διακοπές τους (Pooh, 1993).

Με έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην Αυστραλία, σε τουρίστες τρίτης ηλικίας, με σκοπό να εξακριβωθεί το τί ζητούν οι ηλικιωμένοι από από ένα ταξίδι, και να αναλυθούν καίρια ζητήματα που στέκονται εμπόδιο τόσο στις δράσεις αλλά και στην ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας και στοχεύουν την αγορά των ηλικιωμένων, εξείχθησαν τα παρακάτω αποτελέσματα.

Οι περισσότεροι δημοφιλείς εμπειρίες που αναζητούν οι τουρίστες τρίτης ηλικίας είναι:

1. Επισκέψεις σε ιστορικές πόλεις.
2. Επισκέψεις στην ύπαιθρο και φυσικά άγρια τοπία.
3. Τα ψώνια.
4. Να πηγαίνουν σε καθοδηγούμενες περιηγήσεις.
5. Να επισκέπτονται παραλίες, ποτάμια και λίμνες.

Επιπροσθέτως, το συμπέρασμα της έρευνας για τα πιο δημοφιλή στοιχεία ταξιδιού και τουριστικές δραστηριότητες για τους τουρίστες τρίτης ηλικίας περιλαμβάνει τα εξής:

- Επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία και χώρους (88%)
- Να επισκεφτούν ένα θέατρο (71%)
- Να επισκεφτούν ιστορικές περιοχές και να δουν τοπικές γιορτές (68%)
- Να δουν μουσεία και εκθέσεις (68%)
- Να πάνε σε φεστιβάλ (65%)
- Να κάνουν εκδρομές με πλοίο ή με τρένο (64%)
- Να επισκεφτούν ένα καζίνο (58%)
- Να ψωνίσουν (53%)
- Εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές εμπειρίες (47%)
- Να περιηγηθούν στη φύση και να κάνουν διάφορες φυσικές δραστηριότητες (46%).

Μόνο οι νεότεροι εκ των ηλικιωμένων ενδιαφέρονται για γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε μεγάλες πόλεις, για τη νυχτερινή ζωή και ψυχαγωγία, για αθλήματα, για γηγενής ή άλλες κουλτούρες.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το ταξίδι στους ηλικιωμένους μπορεί να ικανοποιήσει ένα εύρος αναγκών τους συμπεριλαμβανομένης της νοσταλγίας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της ανάγκης τους να μαθαίνουν νέα πράγματα, της περιπέτειας, της ευκαιρίας να δουν νέα μέρη και να δοκιμάσουν καινούργια πράγματα, της πνευματικής και σωματικής τόνωσης, της δημιουργίας νέων φίλων και αναμνήσεων. Όλα αυτά είναι σημαντική “ανταμοιβή” του ταξιδιού για εκείνους. Για ορισμένους τουρίστες τρίτης ηλικίας, το να ταξιδεύουν αντικαθιστά την ζωή τους σαν εργαζόμενοι υπό την έννοια της κοινωνικής συμβολής και της πνευματικής διέγερσης.

Επιπροσθέτως, έρευνες πραγματοποιήθηκαν και στην Ισπανία, από την κυβέρνηση, σχετικά με τα στοιχεία που προσελκύουν τους ηλικιωμένους τουρίστες σε μια χώρα, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός προγράμματος. Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσφέρεται η δυνατότητα στους τουρίστες τρίτης ηλικίας για διακοπές στη χώρα κατά τη διάρκεια του χειμώνα και οι δαπάνες του ταξιδιού καλύπτονται μέχρι ενός ποσού, από την κυβέρνηση, μια πρωτοβουλία που είναι τμήμα αυτού που είναι γνωστός ως κοινωνικός τουρισμός. Έτσι προσελκύουν μια μεγάλη μερίδα τουριστών τρίτης ηλικίας, ενώ, ένας ακόμη στόχος που επιτυγχάνεται μέσω αυτού του προγράμματος είναι η εξομάλυνση του πολύ σοβαρού προβλήματος που αντιμετωπίζει η βιομηχανία του τουρισμού: ο εποχιακός της χαρακτήρας. Ο τουρισμός των ηλικιωμένων της

Ευρώπης έχει δημιουργήσει αυτόν τον τρόπο τόνωσης της οικονομικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της χαμηλής σεζόν στους ισπανικούς προορισμούς, οι οποίοι είναι πλήρως προετοιμασμένοι να υποδεχτούν επισκέπτες κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όσον αφορά τις υποδομές αλλά και τους ανθρώπινους πόρους. Επιπλέον, αυτό θα προωθήσει την απασχόληση, μέσω ενεργών πολιτικών, που βοηθά την διατήρηση και τη δημιουργία θέσεων εργασίας (http://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.enat_projects_and_good_practices.712,2009).

Στον πίνακα που ακολουθεί σημειώνονται τα ποσοστά των ηλικιωμένων τουριστών που ταξιδεύουν σε διάφορες χώρες του κόσμου και είναι άνω των 60.

Χώρα προέλευσης ηλικιωμένων τουριστών	Ποσοστά
Γαλλία	30%
Καναδάς	28%
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	27%
Ιαπωνία	27%
Γερμανία	20%
Ηνωμένο Βασίλειο	16%
Ισπανία	15%
Ιταλία	13%

Πηγή: <http://www.50plus.com>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Πολιτική των ανταγωνιστριών χωρών για προσέλκυση τουριστών ατόμων τρίτης ηλικίας και συγκρίσεις με την Ελλάδα.

Αρχικά, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι καμιά από τις ανταγωνίστριες χώρες που θα εξεταστούν στην πορεία δεν αναφέρει στην πολιτική της για τον τουρισμό, τους ηλικιωμένους ως ξεχωριστή ομάδα στόχο στην οποία θα κατευθυνθεί για την ανάπτυξη του τουρισμού της. Αυτό συμβαίνει διότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν θέλουν να εμφανίζουν διαφορές σε σχέση με τους νεότερους. Για να γίνει δυνατή η σύγκριση της πολιτικής των διάφορων ανταγωνιστριών χωρών με την αντίστοιχη στην Ελλάδα, θα εξετάσουμε αν οι χώρες αυτές προωθούν στοιχεία που αφορούν και ενδιαφέρουν βασικά τα άτομα της τρίτης ηλικίας, όπως είναι για παράδειγμα ο τομέας της ποιότητας γενικά, ο πολιτισμικός τουρισμός, τα ζητήματα υγείας και ασφάλειας, η καταπολέμηση του συνωστισμού στους δρόμους, στις παραλίες και στα μέσα αστικών μεταφορών, η προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος με διάφορους τρόπους, η δημιουργία κέντρων αγορών (shopping centers), η ύπαρξη γηπέδων γκολφ (παρότι οι ευρωπαϊκής προέλευσης τουρίστες δεν φαίνεται να δίνουν μεγάλη σημασία στο γκολφ, η ύπαρξή του προσδίδει ιδιαίτερο κύρος στην τουριστική τους εμπειρία), και, τέλος, η προώθηση του τουρισμού πόλεων με κύριο χαρακτηριστικό τα πολιτισμικά στοιχεία, κ.τ.λ.

6.1 Πολιτική διάφορων χωρών

Η Αίγυπτος όπως και η Τουρκία, δίνει μεγάλη βάση στην προστασία και την αξιοποίηση των ιστορικών μνημείων της και προωθεί την αποκρατικοποίηση του τουριστικού τομέα έχοντας συνειδητοποιήσει ότι ο ιδιωτικός τομέας είναι γρηγορότερος από το δημόσιο. Επίσης, επειδή οι δύο αυτές χώρες έχουν πολύ υψηλά ποσοστά τρομοκρατίας, παίρνουν μέτρα πάταξης της τρομοκρατίας αλλά και αποζημίωσης των επιχειρήσεων που βλάπτονται από αυτόν τον παράγοντα. Η Αίγυπτος προωθεί πολύ τον θρησκευτικό τουρισμό με ενέργειες όπως η δημιουργία ειδικών τουριστικών διαδρομών και η Τουρκία δίνει βάση στην εξέλιξη του ορεινού και του ιαματικού τουρισμού. Οι δύο χώρες προσπαθούν να αναπτυχθούν στον τομέα του τουρισμού προσελκύοντας τουρίστες και νέες επενδύσεις. Η Τουρκία στοχεύει στην προσέλκυση τουριστών βασιζόμενη σε διαφημίσεις που προβάλλουν τις συγκριτικά πολύ χαμηλές τιμές ως γενικό παράγοντα προώθησης του τουριστικού της προϊόντος, ενώ η Αίγυπτος, όπως και η Κύπρος, για να προσελκύσει νέους επενδυτές στον τομέα του τουρισμού, δεν φορολογεί τις καινούργιες τουριστικές μονάδες για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα (περίπου 10 έτη), ώστε οι επιχειρήσεις να ανακτήσουν εύκολα τα κεφάλαιά που έχουν επενδύσει. Η Τουρκία όπως επίσης και η Ισπανία, προωθούν τον τουρισμό των ατόμων

τρίτης ηλικίας με τουριστικά προγράμματα, στα οποία κυριαρχεί το πολιτισμικό και το αρχαιολογικό στοιχείο και με την προώθηση διάφορων μορφών τουρισμού στις οποίες έχουν προτίμηση οι ηλικιωμένοι, π.χ δημιουργία θεματικών πάρκων, γηπέδων golf, τόπων και πάρκων ιστορικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος κ.α.

Η Ισπανία και η Πορτογαλία, τροφοδοτούν τις επιχειρήσεις με επενδυτικά κίνητρα, για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα. Στην Ισπανία το κράτος μπορεί να χρηματοδοτήσει μέχρι και το 30% μιας επένδυσης και στην Πορτογαλία, επιδοτούνται επενδύσεις άνω των 50εκ. Ευρώ, ενώ παράλληλα έχει δημιουργηθεί ένας οργανισμός που υποδέχεται τις ξένες επενδύσεις στον τουρισμό και υποβοηθάει την εγκατάσταση και λειτουργία τους στη χώρα. Η ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών επιχειρήσεων, είναι βασικό μέλημα των χωρών αυτών. Η Ισπανία προσπαθεί να εναρμονιστεί με τα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα (ISO και EMAS), με σκοπό να δημιουργήσει περιβαλλοντικά αναβαθμισμένες επιχειρήσεις και περιοχές ώστε να προτιμάται το ισπανικό τουριστικό προϊόν και από τους Tour operators. Παράλληλα, παρέχει προγράμματα εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεών της. Η Πορτογαλία διαθέτει σχετικά υψηλής ποιοτικής στάθμης ξενοδοχειακή υποδομή αλλά δίνει έμφαση στη δημιουργία ποιοτικά αναβαθμισμένων σπα και μουσείων. Προσπαθεί να προσελκύσει τους ομογενείς του εξωτερικού και προωθεί τον τουρισμό των πόλεων δημιουργώντας πολιτιστικά δρώμενα (attractions), “πράσινες πόλεις- Green Cities”, “πολιτιστικές πόλεις- Cultural Cities”, δημιουργία golf. Τέλος, προωθεί δραστηριότητες που καλύπτουν και τις απαιτήσεις ηλικιωμένων τουριστών, όπως είναι τα πολιτιστικά φεστιβάλ, τα γαστρονομικά προγράμματα, και διάφορες άλλες δραστηριότητες που ενδιαφέρουν τα άτομα της τρίτης ηλικίας. Οι δύο χώρες βασίζονται πολύ στην διαφήμιση του τουριστικού της προϊόντος για την προσέλκυση τουρισμού όπως επίσης και η Κύπρος.

Η Κύπρος, δίνει μεγάλη έμφαση στην προώθηση και διαφήμιση του τουρισμού και προωθεί πολύ τον χειμερινό και τον συνεδριακό τουρισμό. Αυτή η χώρα, τονίζει στην τουριστική της πολιτική το στοιχείο της ποιότητας, της εκπαίδευσης, της ασφάλειας και της προώθησης του τουρισμού της. Πρόκειται για παράγοντες που τονώνουν τον τουρισμό των ηλικιωμένων ατόμων. Η Κύπρος, έχει αναγνωρίσει τη σημασία της εκπαίδευσης στον τουρισμό περισσότερο από κάθε άλλη χώρα. Επιπροσθέτως, προωθεί τη δημιουργία γηπέδων golf, θεματικών πάρκων, θαλάσσιων πάρκων, μουσείων, κέντρων υγείας, και πάρκων αναψυχής, ενώ παράλληλα στις παραλίες υλοποιεί το πρόγραμμα “Γαλάζια Σημαία” που αφορά τη βράβευση παραλιών που ικανοποιούν κάποια υψηλά ποιοτικά περιβαλλοντικά κριτήρια. Τέλος, κάνει προσπάθειες προσέγγισης των τουριστών κατά ηλικιακό κλιμάκιο, αλλά και κατά εισοδηματικού επιπέδου, και μορφωτικής στάθμης. Έτσι, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η Κύπρος ακολουθεί μια πολιτική με αρκετά στοιχεία της να στοχεύουν στην προσέλκυση ατόμων τρίτης ηλικίας και αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για την

6.2 Πολιτική της Ελλάδας και σύγκριση με ανταγωνίστριες χώρες

Η Ελλάδα μετά το 1953 έθεσε ως στόχο αλλά και μοχλό, της αναπτυξιακής της δυναμικής, τη βιομηχανική ανάπτυξη. Εκείνη την εποχή η βιομηχανική ανάπτυξη ήταν επιδίωξη όλων σχεδόν των χωρών του κόσμου. Έτσι, πέρα από την ενδυνάμωση του ΕΟΤ ο οποίος επιμελείται βασικών τουριστικών θεμάτων (χορηγήσεις αδειών λειτουργίας τουριστικών καταλυμάτων, κ.λ.π) και τις επιδοτήσεις που χορηγούσε ο αναπτυξιακός νόμος για δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων, δεν φαίνεται να σχεδιάστηκε και να εφαρμόστηκε κάποια ιδιαίτερη και σημαντική πολιτική τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα αμέσως μεταπολεμικά. Οι τουριστικές ιδιωτικές επενδύσεις άρχισαν να υποβοηθούνται περισσότερο από το κράτος πολύ αργότερα, στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Όμως και τότε ο τουρισμός δεν θεωρήθηκε ως στρατηγικό σημείο της ανάπτυξης, αλλά χρησιμοποιούνταν σαν μέσο ανακούφισης των τρεχουσών συναλλαγών των οποίων το ισοζύγιο παρουσίαζε με την πάροδο του χρόνου αυξανόμενο έλλειμμα. Οι πολιτικές υποτίμησης ή διολίσθησης της δραχμής που κατά καιρούς εφαρμόζε η χώρα μας από το 1953 και μετά, φαίνεται ότι συνέβαλαν πιο πολύ από οποιαδήποτε άλλη κρατική ενέργεια στην αύξηση του τουριστικού συναλλάγματος στο οποίο η Ελλάδα στηριζόταν για να μπορεί να εισάγει από το εξωτερικό τον αναγκαίο για την γενικότερη οικονομική της ανάπτυξη κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Ο τουρισμός για την Ελλάδα πάντα αντιμετωπιζόταν σαν “μάννα εξ ουρανού”. Επίσης, η σχετική απουσία πολιτικής εξηγείται και από το γεγονός ότι η Ελλάδα για πολλά χρόνια επαναπαυόταν στις αρχαιότητες, στην ηλιοφάνεια, στο κλίμα και στο μεγάλο μήκος παραθαλάσσιων ακτών με αμμουδιές, ως στοιχεία που έλκουν και θα έλκουν σημαντικά τουριστικά ρεύματα. Στηριζόταν δηλαδή στο φυσικό συγκριτικό της πλεονέκτημα.

Πράγματι, η περίπτωση του ελληνικού αλλοδαπού τουρισμού έμοιαζε λίγο με το Grand Tour, όπου πλούσιοι Άγγλοι, ιδιαίτερα νέοι, ταξίδευαν στην ηπειρωτική Ευρώπη με σκοπό κυρίως τη μόρφωση. Αν ερευνήσουμε οδοιπορικά σημαντικών προσωπικοτήτων του παρελθόντος που ερχόντουσαν στη Ελλάδα, θα δούμε έντονο το στοιχείο της αρχαιολατρίας, ή τουλάχιστον της επιθυμίας για έρευνα των αρχαιοτήτων ή ακόμη και της αρχαιοκαπηλίας. Με την πάροδο όμως του χρόνου, και καθώς οι συγκοινωνίες εξελισσότουσαν μικραίνοντας τις χρονικές αποστάσεις και κάνοντας πολύ πιο γρήγορο, φθινό και άνετο το ταξίδι, ο ελληνικός αλλοδαπός τουρισμός πήρε τη σύγχρονη μορφή του τουρισμού διακοπών και ιδίως των θερινών διακοπών. Έτσι, σήμερα και τα δύο παραπάνω αναφερόμενα στοιχεία δρουν από κοινού και αν κάποιος έρχεται στην Ελλάδα για διακοπές με σκοπό την ηλιοθεραπεία, τα μπάνια και την αναψυχή, ταυτόχρονα επισκέπτεται και τις αρχαιότητες μάλλον με την έννοια του “πρέπει να το δω” και όχι από κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον

για την έρευνα και τη μελέτη των αρχαίων μνημείων (χωρίς βέβαια να αποκλείεται και αυτή η περίπτωση).

Η τάση αυτή δεν έχει αλλάξει και αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι οι Tour Operators του εξωτερικού συνιστούν την Ελλάδα ως τόπο για θερινές διακοπές και μόνο. Έτσι, ο ελληνικός τουρισμός δεν θα γνωρίσει ανάπτυξη αν δε συνδυάσει όλα τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας, παλαιά και σύγχρονα, για να οδηγηθεί σε ένα υψηλότερο επίπεδο επιτεύξεων. Ο Richards ήδη το επεσήμανε αυτό λέγοντας ότι: *“ Στην περίπτωση του πολιτισμικού τουρισμού, υπάρχει σαφής ένδειξη ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο και η κατανάλωσή του, συγκεντρώνονται στη βορειοδυτική Ευρώπη. Χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία και η Ολλανδία, έχουν διπλασιάσει την κατανάλωση πολιτισμικών στοιχείων από το 1970 και μετά”*.

Η αναπτυξιακή πολιτική της Ελλάδας προωθεί τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων Α τάξεως για να προσελκύσει τα υψηλής εισοδηματικής στάθμης άτομα της τρίτης ηλικίας, όμως αυτό από μόνο του δεν αρκεί. Πρέπει και η εξω-ξενοδοχειακή υποδομή να αναβαθμίζεται με γρήγορο ρυθμό. Εδώ η χώρα μας παρουσιάζει μεγάλη υστέρηση συγκριτικά με άλλες χώρες, γιατί παρατηρούνται άλυτα προβλήματα όπως είναι η καθαριότητα των ακτών, των οδών και των αρχαιολογικών χώρων και η αφισορρύπανση στις πόλεις. Τον κατάλογο συμπληρώνουν:

1. Προβλήματα συγκοινωνιακά (καθυστερήσεις δρομολογίων και ανεπαρκή δρομολόγια σε τουριστικές περιοχές, συνωστισμοί αλλά και συνεχείς θόρυβοι, απαράδεκτη κατάσταση των ταξί και της συμπεριφοράς των οδηγών τους, μετατροπή των πεζοδρομίων σε πάρκινγκ , αυτοκινήτων ή σε υπαίθριες αγορές, κ.τ.λ)
2. Προβλήματα τάξεως στα τουριστικά κέντρα διασκέδασης (π.χ αταξίες-διαπληκτισμοί νεαρών τουριστών με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα συμβάντα το καλοκαίρι του 2003 στη Ρόδο).
3. Προβλήματα προσπελασιμότητας και επισκεψιμότητας των ιστορικού και αρχαιολογικού χαρακτήρα τοποθεσιών και μνημείων.
4. Προβλήματα συγκοινωνιακών υποδομών με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αεροδρομίων που υστερούν σε στοιχειώδη υποδομή και παρουσίαση. Το αεροδρόμιο αποτελεί την πρώτη και τελευταία εντύπωση για τον επισκέπτη. Στην χώρα μας πολλά αεροδρόμια λόγω της κατάστασής τους δίνουν κακή εντύπωση στους τουρίστες (Ζάκυνθος, Κέρκυρα, Ρόδος, κ.α)
5. Προβλήματα επικοινωνιών, Για παράδειγμα, τα ξενοδοχεία των νησιών μας δεν διαθέτουν ιστοσελίδα στο διαδίκτυο και κατά την περίοδο της τουριστικής αιχμής κανείς δεν μπορεί να επικοινωνήσει μαζί τους, ούτε ακόμη και η τοπική αστυνομία.

6. Τα μικρά, ιδίως, νησιά στερούνται όλων σχεδόν των υποδομών με αποτέλεσμα να μη γίνονται αντικείμενο επισκεψιμότητας από πολλούς τουρίστες (ιδιαίτερα άτομα τρίτης ηλικίας) που επιθυμούν να γνωρίσουν τον πραγματικό, όπως λένε οι ίδιοι, ελληνικό τρόπο ζωής.
7. Βελτίωση της γενικής τουριστικής εικόνας των πόλεων που θα επιλεγούν να προσελκύσουν “τουρισμό πόλεων”.

Ύστερα από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για τουριστική πολιτική καθώς μέχρι σήμερα δεν υπήρξε αποτελεσματική. Πλέον διαφαίνονται κάποιες τάσεις αναγνώρισης της σημασίας του τουρισμού ως τομέα που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη και άλλους τομείς. Είναι, όμως, οι σχετικές φωνές λίγες και οι εμπλεκόμενες με τον τουρισμό υπηρεσίες δεν έχουν καταλάβει τη σημαντικότητα του θέματος για να εναρμονιστούν με τις ανάγκες που παρουσιάζονται.

Ένα ακόμη στοιχείο που σχετίζεται, ως ένα βαθμό, με τον τουρισμό ηλικιωμένων ατόμων υψηλής εισοδηματικής στάθμης, είναι η ύπαρξη γηπέδων γκολφ, είτε στο χώρο της ξενοδοχειακής μονάδας που επιλέγουν να μείνουν είτε σε παραπλήσιο χώρο. Η Ελλάδα διαθέτει 4 μόνο τέτοια γήπεδα έναντι 254 της Ισπανίας, 15 της Τουρκίας και 17 της Πορτογαλίας (Andersen, 2002). Το γκολφ προτιμούν πολύ οι Βρετανοί και οι Γερμανοί τουρίστες. Δηλαδή από τουρίστες που προέρχονται από χώρες όπου η Ελλάδα σήμερα αντλεί το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών τουριστών της. Βέβαια, καθώς οι Tour Operators προωθούν την Ελλάδα ως τόπο θερινών διακοπών κυρίως, μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι η χώρα μας δεν προσφέρεται για γκολφ, όχι μόνο για τον παραπάνω λόγο αλλά και λόγω υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν σε αυτή κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Ως προς τα θεματικά πάρκα και τα πάρκα αναψυχής που είναι πόλοι έλξης ηλικιωμένων τουριστών, η Ελλάδα υστερεί σχεδόν παντελώς έναντι των ανταγωνιστριών της. Εδώ τονίζεται ότι ο αναπτυξιακός νόμος δεν παρέχει καμιά επιδότηση ή άλλου είδους επιχορήγηση στις επενδυτικές δαπάνες κατασκευής ενός θεματικού πάρκου (επιστημονικού ή πολιτισμικού ενδιαφέροντος), ή ενός πάρκου αναψυχής ατόμων τρίτης ηλικίας που κάποιος ιδιώτης επιχειρηματίας θα επιθυμούσε να κατασκευάσει με σκοπό την επίσκεψή τους κυρίως από τουρίστες.

Τέλος, ως προς τα ιστορικά και αρχαιολογικά πολιτισμικά στοιχεία, η Ελλάδα θα μπορούσε να συνδυάσει αυτά τα πολιτισμικά στοιχεία με α) στοιχεία τουρισμού διακοπών (ήλιος-θάλασσα, αμμουδιές), β) με εκδηλώσεις, τόσο σχετικές με τα ίδια τα αρχαία πολιτισμικά στοιχεία (φεστιβάλ) όσο και με τα νεότερα πολιτισμικά στοιχεία (μουσεία λαϊκής τέχνης και εκθέσεις έργων λαϊκής τέχνης, κ.τ.λ.), όπως θα έπρεπε να κάνει για να αυξήσει το τουριστικό ρεύμα απευθυνόμενο σε όλα

τα ηλικιακά στρώματα και ιδιαίτερα στους ηλικιωμένους που δίνουν μεγάλη σημασία σε αυτό το συνδυασμό.

Τα παραπάνω συμπεράσματα είναι η βάση για τη διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής για την προώθηση του τουρισμού των ατόμων τρίτης ηλικίας στην Ελλάδα (Κάτσος, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

Η ιστορία του Νομού Πρεβέζης και επιμέρους στοιχεία

7.1 Η ιστορία του Νομού Πρεβέζης

Ο Νομός Πρεβέζης με πρωτεύουσα την ομώνυμη πόλη, αποτελεί το νοτιοδυτικό σύνορο του γεωγραφικού διαμερίσματος της Ηπείρου. Συνορεύει προς βορρά με τους νομούς Θεσπρωτίας και Ιωαννίνων, ανατολικά με το Νομό Άρτας, δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και νότια από τον Αμβρακικό κόλπο. Διοικητικά ο νομός αποτελείται από οκτώ δήμους: της Πρεβέζης, του Ανωγείου, του Ζαλόγγου, του Θεσπρωτικού, του Λούρου, της Πάργας, του Φαναρίου και της Φιλιππιάδος, καθώς και από την κοινότητα της Κρανιάς. Τις πεδιάδες του Νομού Πρεβέζης πλαισιώνουν τα βουνά “Ξεροβούνι” με υψόμετρο 1607 μ., “τα όρη της Πάργας” με υψόμετρο 927 μ., “τα Θεσπρωτικά όρη” 1274 μ., “τα όρη της Παραμυθιάς” 1082 μ. και του Σουλίου. Τα τρία τελευταία τα μοιράζεται με το νομό Θεσπρωτίας. Το υδρογραφικό δίκτυο του Νομού συστήνουν οι ποταμοί Λούρος που πηγάζει από τον γειτονικό νομό Ιωαννίνων, ο Αχέροντας που εκβάλλει στην παραλία της Αμμουδιάς, η λίμνη του Ζηρού, και οι πηγές του Αγίου Γεωργίου(http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=807&Itemid=338). Είναι μια περιοχή που τη χαρακτηρίζει γεωγραφική και οικονομική απομόνωση με έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Είναι μακριά από τα κέντρα οικονομικής δραστηριότητας τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρώπης με όλες της συνέπειες προσπελασιμότητας. Με κατά κεφαλήν εισόδημα, υπολειπόμενο κατά πολύ του μέσου Εθνικού και του μέσου κοινοτικού, είναι απ' τις φτωχότερες περιοχές της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (<http://www.prevezainfo.gr/preveza/prevezaistoria/index.html>).

Η ιστορική διαδρομή της Πρέβεζας αποτυπώνεται σε πλήθος μνημείων και αρχαιολογικών ευρημάτων. Τα πρώτα δείγματα ζωής στην περιοχή χρονολογούνται από την εποχή του λίθου όπως μαρτυρούν τα ευρήματα της Νεολιθικής περιόδου, που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή “Λάκκα Σούλι”. Σημαντικό σύμβολο του αρχαίου πολιτισμού της περιοχής αποτελεί το νεκρομαντείο στις παρυφές της Αχερουσίας λίμνης, δείγμα μυκηναϊκής αρχιτεκτονικής, και η λατρεία του ποταμού Αχέροντα (ο ποταμός της λύπης, α-χέρων), ο οποίος ήταν, σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία η διαδρομή προς τον κάτω κόσμο. Στις όχθες της Αχερουσίας λίμνης, ιδρύθηκε το 13ο αιώνα π.Χ. η πόλη Έφυρα, η αρχαιότερη της Ηπείρου. Η όλη περιοχή αποτέλεσε τμήμα του βασιλείου του Πύρρου, ο οποίος το 209π.Χ έχτισε την πόλη Βερόνικα ή Βερενίκη, της οποίας τα ερείπια εικάζεται ότι βρίσκονται στη θέση της σημερινής πόλης της

Πρέβεζας(http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=807&Itemid).

Για την προέλευση του ονόματος της πόλης της Πρέβεζας, δόθηκαν διαφορετικές απόψεις από τους συγγραφείς με πιο επικρατείς : α) προέρχεται από τη σλαβική λέξη perevoz που σημαίνει «πέραςμα, διάβαση», β) από την ιταλική prevesione που σημαίνει «προμήθεια» και γ) από την αλβανική λέξη preveze που σημαίνει «μεταφορά».

Το γεγονός που σηματοδότησε την ιστορία της ήταν η περίφημη ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ., μετά το τέλος της οποίας η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία εδραιώνει την εξουσία της. Κατά τη διάρκεια των ρωμαϊκών χρόνων, ανοικοδομείται στη χερσόνησο της Πρέβεζας η πόλη της Νικόπολης, από τον Οκταβιανό Αύγουστο και γνωρίζει μεγάλη άνθιση, η οποία θα κρατήσει ως και τους πρώτους βυζαντινούς χρόνους. Η Πρέβεζα ιδρύθηκε μετά την οριστική παρακμή της Νικόπολης, πιθανόν τον 11ο αιώνα όταν παραχωρήθηκε από τον Βυζαντινό Αυτοκράτορα στους Βενετούς ως «εμπορείο». Στην πρώτη αυτή περίοδο και καθ' όλο το Μεσαίωνα η Πρέβεζα ακολούθησε τις τύχες του Δεσποτάτου της Ηπείρου του οποίου υπήρξε τμήμα. Απειλήθηκε επανειλημμένα από Νορμανδούς, Βενετούς, Αλβανούς, Φράγκους και Τούρκους. Το 1204 πέρασε στην κυριαρχία των Φράγκων, μέχρι το 1479 οπότε και καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς. Για τους Τούρκους, που είχαν το Ιόνιο φυσικό όριο με την Δύση, ο Αμβρακικός κόλπος και η Πρέβεζα αποτέλεσαν την βάση για την συγκρότηση της ναυτικής τους δύναμης προκειμένου να προστατευθούν και να ελεγχθούν τα παράλια του Ιονίου και της Αδριατικής (http://www.epirusdiscover.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=1). Το 1718 περνάει οριστικά στην δικαιοδοσία των Βενετών, όπου η περιοχή γνωρίζει μεγάλη ευημερία. Οι Βενετοί φυτεύουν με πολιτική απόφαση της δημοκρατίας της Βενετίας τον ελαιώνα της Πρέβεζας. Η περιοχή αποκτά παραγωγικό χαρακτήρα και ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων, μεταξύ των οποίων και οι γυναίκες, απασχολείται στους ελαιώνες, στη συλλογή των καρπών και στα ελαιοτριβεία (http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=807&Itemid=338).

Αρχίζει μία ειρηνική περίοδος που μεταμορφώνει την πόλη σε εμπορικό σταθμό και εμπορικό πρακτορείο της Βενετίας. Η προσπάθεια των Βενετών να οργανώσουν την οικονομική ζωή των υπόδουλων περιοχών, οδηγεί στην ενθάρρυνση των ντόπιων να φυτέψουν ελαιόδεντρα. Έτσι δημιουργείται ο ελαιώνας της Πρέβεζας, που θα αποτελέσει κύριο συστατικό στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της πόλης για τα επόμενα 250 χρόνια. Ταυτόχρονα οι Βενετοί διαμορφώνουν την πόλη χτίζοντας τα κάστρα που θα λειτουργήσουν ως σημεία διεκπεραίωσης των εμπορικών τους δραστηριοτήτων. Κοντά στους ντόπιους ψαράδες οι Βενετοί εγκατέστησαν και δικούς τους ψαράδες που απέβλεπαν στον αλιευτικό πλούτο του Αμβρακικού. Εγκατέστησαν ακόμα Ακαρνάνες καπετάνιους με τους μισθοφόρους τους, που τους βοηθούσαν στον αγώνα τους εναντίον των Τούρκων. Το 1790 από τον διωκόμενο αρματολό Ανδρέα Ανδρούτσο και Πρεβεζάνα μητέρα

γεννήθηκε στην Πρέβεζα ο ήρωας της Επανάστασης Οδυσσέας Ανδρούτσος. Το γενικότερο κλίμα οικονομικής ανόδου και οι ευκαιρίες που δημιουργήθηκαν, λειτούργησαν ελκυστικά για τους γειτονικούς πληθυσμούς και προκάλεσαν ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα προς την πόλη. Λόγω της γεωγραφικής θέσης, αρχικά ως βενετικής κτήσης για τις τουρκοκρατούμενες περιοχές και αργότερα ως τουρκικού εδάφους για τα Επτάνησα και το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, προσελκύει ένα πληθυσμό ετερόκλητο, που καταφεύγει στην Πρέβεζα καταδιωκόμενος για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου ή για τα πολιτικά του φρονήματα (από τα Επτάνησα κυρίως). Σ' αυτούς προστίθενται και οι 180 οικογένειες Αλβανών που εγκαθιστά ο Αλή Πασάς μετά την καταστροφή του

Γαρδικίου

(http://www.preveza.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=496&Itemid=310).

Στα μέσα του 19ου αιώνα, η Πρέβεζα είχε 800 περίπου οικογένειες χριστιανικές, αυτόχθονες και 200 οικογένειες Αλβανών και Τούρκων. Την περίοδο αυτή εκτός της μεγάλης οικονομικής ανάπτυξης υπάρχει και σημαντική πνευματική πρόοδος. Ιδρύεται το 1834 η «Θεοφάνειος Σχολή Πρέβεζας» που θα λειτουργήσει μέχρι το 1914. Τα τέλη του 19ου αιώνα η Πρέβεζα είχε δύο σχολεία αρρένων και θηλέων (ελληνικά) και δύο τουρκικά αρρένων. Ο διαμετακομιστικός χαρακτήρας της πόλης δέχεται πλήγμα το 1881, όταν η Θεσσαλία ενσωματώνεται στο ελληνικό κράτος. Περιορίζεται ο ρόλος του λιμανιού στην Ήπειρο και γενικότερα στην ΒΔ Ελλάδα και Αλβανία. Η κατάσταση αυτή συνεχίζεται ως την απελευθέρωση από τους Τούρκους το 1912, οπότε και η Πρέβεζα εντάσσεται στο ελληνικό κράτος. Μετά την απελευθέρωση το λιμάνι αναλαμβάνει το ρόλο του επιλιμενίου κέντρου. Στην πόλη παραμένουν, μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923), όλοι οι Αλβανοί και ακόμα 250 Εβραίοι με σημαντική οικονομική παρουσία στην πόλη. Ο πληθυσμός της πόλης αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς το διάστημα 1920-1950. Ο ερχομός των προσφύγων αλλά και η μόνιμη εγκατάσταση των αρχικά σκηνιτών από το Συρράκο, των Λευκαδίων και άλλων από την Αιτωλοακαρνανία και την ύπαιθρο της Πρέβεζας, αυξάνει τον πληθυσμό της πόλης. Οι τελευταίες αναλαμπές των δραστηριοτήτων του λιμανιού δημιουργούνται την δεκαετία του 1940-1950 λόγω του πολέμου, της κατοχής και του εμφυλίου.

Τα σημαντικότερα γεγονότα του πρώτου μισού του 20ου αιώνα είναι η κατάληψη της πόλης από τις δυνάμεις της Αντάντ το 1917 στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η αυτοκτονία του μεγάλου ποιητή Κώστα Καρυωτάκη, στις 21 Ιουλίου του 1928, οι βομβαρδισμοί της πόλης κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η εμφύλια σύγκρουση το Σεπτέμβριο του 1944 ανάμεσα στον ΕΛΑΣ και τον ΕΔΕΣ. Οι κάτοικοι της Πρέβεζας συμμετείχαν ενεργά τόσο στο Έπος του '40, όσο και στην Εθνική Αντίσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Οδυσσέας Ελύτης στο «Άξιον εστί» και στο περίφημο «Πορεία προς μέτωπο», περιγράφει τους στρατιώτες που είχαν την καταγωγή από την πόλη και το νομό Πρέβεζας. Από τη δεκαετία του 1950, με τις αλλαγές που συντελούνται στη χώρα μας

(ανασυγκρότηση αγροτικής οικονομίας, διάνοιξη οδικών αρτηριών για εμπορικές δραστηριότητες), ανατρέπεται η διαμετακομιστική σχέση της Πρέβεζας με την περιφέρεια. Οι χερσαίες συγκοινωνίες καταργούν την εξάρτηση της ενδοχώρας από το λιμάνι κι έτσι η Πρέβεζα χάνει τη βασική λειτουργία της, που καθόριζε την οικιστική, οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά επί 250 χρόνια περίπου.

Μετά τη δικτατορία η πόλη γνώρισε μια νέα περίοδο άνθησης. Η αγροτική δραστηριότητα στράφηκε στην καλλιέργεια πρώιμων κηπευτικών. Δημιουργήθηκε Βιομηχανική Περιοχή και εγκαταστάθηκαν πολλές βιομηχανίες με κυριότερη τα Κλωστήρια Πρέβεζας και πολλές βιοτεχνίες. Υπήρχε έντονη οικοδομική δραστηριότητα στην πόλη που βοηθήθηκε με τις επεκτάσεις του σχεδίου της. Ο πληθυσμός της πόλης διπλασιάστηκε. Την τελευταία δεκαετία κατασκευάστηκε η υπόγεια σύνδεση Πρέβεζας-Ακτίου. Η πνευματική ζωή της πόλης αναβαθμίστηκε με τη δημιουργία του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου και της δημοτικής Βιβλιοθήκης. Επιπροσθέτως, από το 1998 λειτουργεί το Τμήμα Οικονομίας και Διοίκησης του ΤΕΙ Ηπείρου και από το 2007 το Νέο Μουσείο Νικόπολης που αναμένεται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πολιτιστική ζωή της πόλης (Γκούβας, 2009).

7.2 Ανθρώπινος πολιτισμός

Ο Νομός Πρεβέζης έχει αγροτικό χαρακτήρα, διαθέτει όμως και ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί δυναμικό και ταχύτατα εξελισσόμενο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό, η οικονομική ανάπτυξη του νομού έχει ως κύριες κατευθύνσεις τον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό, ενώ ο δευτερογενής τομέας, με την ύπαρξη χωροθετημένης Βιομηχανικής Περιοχής, δραστηριοποιείται κυρίως σε βιοτεχνίες μικρής όχλησης.

Μέχρι τον 20ο αιώνα, η οικονομία της περιοχής στηριζόταν στους ελαιώνες, το εμπόριο, τη βιοτεχνία, την οικόσιτη κτηνοτροφία και γεωργία και το ψάρεμα. Εκτός από τους ντόπιους είχαν συρρεύσει στην περιοχή πληθυσμοί από τα Επτάνησα, τη Στερεά Ελλάδα, την περιοχή των Τζουμέρκων, Συρρακιώτες, Ιταλοί, Μουσουλμάνοι και Εβραίοι. Μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα μεγάλο μέρος του κάμπου και κυρίως η περιοχή που εκτείνεται μεταξύ Σμυρτούλας και αρχαίας Νικόπολης χρησιμοποιούνταν εποχιακά ως βοσκοτόπια από τους νομάδες κτηνοτρόφους της ορεινής Πίνδου, εκ των οποίων μεγάλο μέρος εγκαταστάθηκε μόνιμα σε όλη την έκταση του Νομού. Το 1922 οι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία που εγκαθίστανται κυρίως στην περιοχή του κάμπου, ανανεώνουν πληθυσμιακά την περιοχή και εκμεταλλεύονται τη γη. Ιδρύουν τους δικούς τους οικισμούς μεταφέροντας την παράδοσή τους, ενώ τα ονόματα των οικισμών μαρτυρούν την καταγωγή των κατοίκων τους (Νέα Σαμψούντα, Κερασούντα κ.λ.π.).

Σήμερα, η περιοχή ακολουθεί τους σύγχρονους ρυθμούς ανάπτυξης. Η παράκτια θαλάσσια ζώνη του νομού Πρέβεζας έχει αξιοποιηθεί τουριστικά σε όλο της το μήκος και διαθέτει από μικρά ξενοδοχειακά καταλύματα μέχρι μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις. Η εντατική καλλιέργεια του κάμπου από εσπεριδοειδή και ο ελαιώνας αποτελούν σημαντικό οικονομικό παράγοντα. Επίσης, έχουν δημιουργηθεί χοιροτροφικές μονάδες, ενώ παράγονται κηπευτικά με τη χρήση θερμοκηπίων. Τόσο η ανάπτυξη του λιμανιού της πόλης της Πρέβεζας όσο και η υποθαλάσσια σύνδεσή της με το Άκτιο, συμβάλλουν όχι μόνο στην οικονομία της περιοχής αλλά και στην πληθυσμιακή της κινητικότητα. Η αγροτική κοινωνία του κάμπου ανέπτυξε έναν αγροτικό πολιτισμό συνυφασμένο με τις αγροτικές καλλιέργειες και τους ελαιώνες, στον οποίο εντάσσονται θρησκευτικές γιορτές, ήθη και έθιμα, άγιοι προστάτες της ελιάς, προφορικές παραδόσεις που σκοπό είχαν την προστασία των προϊόντων τους και την επιθυμητή καρποφορία της γης. Παράλληλα, όμως αναπτύχθηκε κι ένας αστικός πολιτισμός, κυρίως, στα όρια της πόλης της Πρέβεζας με έντονες επιρροές από τη βενετσιάνικη παράδοση που αφομοιώθηκαν ιδιαίτερα στις τελετουργίες του καρναβαλιού. Το ιδιαίτερο χρώμα της δημοτικής μουσικής παράδοσης της περιοχής είναι ηπειρώτικο με επιρροές όμως, τόσο από την ανατολική μουσική όσο και από τη δυτική, ως αποτέλεσμα της πολιτισμικής όσμωσης που έλαβε χώρα στην ευρύτερη περιοχή. Επιρροές όμως υπάρχουν και από τη μουσική της περιοχής Ξηρομέρου της Αιτωλοακαρνανίας.

Το πολυτάραχο ιστορικό παρελθόν έχει πλουτίσει τον τόπο με περιοχές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και υπέροχα αριστοκρατικά κτίρια τα οποία διασώζονται μέχρι και σήμερα και ξεπετάγονται σαν αρχιτεκτονικά διαμάντια στα σοκάκια της πόλης θυμίζοντας στον περιπατητή την έντονη ιστορία του τόπου, αναδύοντας μια εικόνα που θυμίζει παλαιότερες εποχές στην καθημερινότητα της πόλης

(http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=807&Itemid=338).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Πρεβέζης

8.1 Εφαρμογή του αρχαιολογικού τουρισμού στο Νομό Πρεβέζης

Αν ένας τουρίστας προτιμάει στα ταξίδια του να επισκέπτεται χώρους ιστορικής σημασίας, θα μείνει αρκετά ικανοποιημένος από τις διακοπές του στο Νομό της Πρέβεζας. Από το 2006, κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της Νικόπολης, έχει κατασκευαστεί ένα μουσείο μεγάλων διαστάσεων το οποίο άνοιξε τις πύλες του στο κοινό το 2009. Το μουσείο περιλαμβάνει συλλογή αρχιτεκτονικών μελών και γλυπτών από τη Νικόπολη, και κτερίσματα από το νεκροταφείο της ευρύτερης περιοχής της Νικόπολης.

Κάποια από τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου, που μπορούν να θαυμάσουν οι επισκέπτες, είναι: το άγαλμα επιτύμβιου λιονταριού, από την περιοχή του αρχαίου θεάτρου Νικόπολης, το μαρμάρινο άγαλμα της Αθηνάς από την περιοχή του ωδείου, τη λίθινη σαρκοφάγο, από την περιοχή ΝΔ της ρωμαϊκής πόλης κ.α.

Επιπροσθέτως, οι τουρίστες μπορούν να επισκεφτούν το μουσείο Ναυμαχίας Ακτίου, στο ιστορικό κέντρο της Πρέβεζας, καθώς επίσης και το χώρο της αρχαίας Νικόπολης που απλώνεται σε έκταση 9000 στρεμμάτων έξω από την Πρέβεζα. Η ιστορία της αρχαίας Νικόπολης ξεκινά το 31 π.Χ και τα πιο σημαντικά μνημεία της είναι: το ωδείο, το ρωμαϊκό κτίριο “Βόρειες Θέρμες”, το μνημείο του Αυγούστου, το θέατρο και το Νυμφαίο, το οποίο αποτελείται από δύο κτίρια στα οποία κατέληγε ο αγωγός που μετέφερε νερό από τον ποταμό Λούρο στη Νικόπολη. Οι επισκέπτες μπορούν ακόμη να δουν την Βυζαντινή Νικόπολη με τις υπέροχες βασιλικές, τα βυζαντινά τείχη, την παλαιοχριστιανική έπαυλη κ.α. Χώροι αρχαιολογικής επίσης σημασίας που ο επισκέπτης δεν πρέπει να παραλήψει να επισκεφτεί, είναι το Ρωμαϊκό υδραγωγείο της Νικόπολης, η αρχαία Κασσώπη, το Ζάλογγο, το μνημείο των Σουλιώτισσων, το κάστρο Ρωγών-Βουχέτιο, το “Ασπροχάλικο” με 26.000 χρόνων παλαιολιθικές λιθοτεχνίες χαραγμένες επάνω του, την αρχαία πόλη Κασσώπη που κτίστηκε τον 4ο αι. π.Χ., τη Ρωμαϊκή έπαυλη Ριζών, και τέλος, το πιο φημισμένο νεκρομαντείο του αρχαίου ελληνικού κόσμου, το Νεκρομαντείο του Αχέροντα (www.visit-preveza.gr/.mouseia.html).

Επιπλέον, ο Νομός Πρεβέζης διαθέτει πολλά κάστρα των οποίων η πρόσβαση είναι εύκολη και ο επισκέπτης μπορεί να δει την ιστορία μιας άλλης εποχής, όπως αυτή αποτυπώνεται στα εναπομείναντα αυτά κτίσματα. Κάποια από τα κάστρα που μπορεί να επισκεφτεί ένας τουρίστας είναι:

1. Το κάστρο του Αγίου Αντρέα στην πόλη της Πρέβεζας, το οποίο κτίστηκε από τους

Τούρκους το 1717.

2. Το κάστρο του Παντοκράτορα που είναι χτισμένο το 19ο αιώνα από τον Αλή Πασά. Βρίσκεται επίσης στην Πρέβεζα, στην περιοχή “Κυανή Ακτή” (<http://hellas.teipir.gr/Thesis/Preveza/greek/tourism3.html>).
3. Το κάστρο της Ρηνιάσας είναι κοντά στο χωριό Ριζά του Νομού και προστάτευε την Μεσαιωνική ακρόπολη της Ρηνιάσας, ενώ παράλληλα έλεγχε το εμπόριο από ξηράς και θάλασσας.
4. Το κάστρο του Αγίου Γεωργίου είναι χτισμένο το 1807 από τον Αλή Πασά. Βρίσκεται στο νοτιότερο άκρο της παλιάς πόλης της Πρέβεζας και διατηρείται σχεδόν ακέραιο.
5. Ο Ενετικός Πύργος του ρολογιού, με το περίφημο ηλιακό ρολόι, βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο της Πρέβεζας και είναι κτίσμα του 1752. Είναι χαρακτηριστικό δείγμα αρχιτεκτονικής της περιόδου της ενετικής κυριαρχίας. Στο ίδιο σημείο βρίσκεται και ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Χαραλάμπους (<http://www.preveza.gr/>).

8.2 Θρησκευτικός τουρισμός στον Νομό Πρεβέζης

Θρησκευτικός τουρισμός είναι η μορφή τουρισμού που δίνει την ευκαιρία στον τουρίστα να έρθει σε επαφή με τον θρησκευτικό πλούτο του τόπου όπου επισκέπτεται, με τις περιηγήσεις τους σε μνημεία και χώρους θρησκευτικής σημασίας (όπως μοναστήρια και εκκλησίες). Γενικότερα, ο θρησκευτικός τουρισμός θεωρείται μια ιδιαίτερη εναλλακτική μορφή τουρισμού η οποία έρχεται να καλύψει την ανάγκη των τουριστών για νέες εμπειρίες, στηρίζοντας το στόχο του κάθε κράτους για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ξεφεύγοντας από τις καλοκαιρινές διακοπές (Λαμπρινός, 2007). Συνήθως, απευθύνεται σε ευσεβείς περιηγητές και σε λάτρεις της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στο χώρο επίσκεψής τους, αναζητούν να έρθουν σε επαφή με την πνευματικότητα της θρησκείας στην οποία ανήκουν (www.hotel-magazine.com).

Ο θρησκευτικός τουρισμός, δηλαδή το ταξίδι σε τόπους ιερούς με σκοπό το προσκύνημα σε αυτούς, αποτέλεσε ένα είδος τουρισμού ανθεκτικό στο χρόνο που διατηρήθηκε από τα αρχαία χρόνια και συνεχίζει μέχρι σήμερα, σε μεγαλύτερους ρυθμούς, κυρίως λόγω της μείωσης του κόστους του ταξιδιού. Έχει υποθεί σχετικά με αυτή τη μορφή τουρισμού ότι: *“Για κάθε θρησκεία, ιερό θεωρείται ο τόπος όπου γεννήθηκαν, πέθαναν, θαυματουργήσαν, μαρτύρησαν ή απλώς εμφανίστηκαν θεοί και άγιοι, στα σημεία όπου υπήρχαν αγάλματα, ναοί, εκκλησίες, λείψανα αγίων ή θαυματουργές εικόνες, στα μέρη όπου διαδραματίστηκαν τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας*

κάθε θρησκείας” (Καραγιάννης, 2007).

Με την μακρόχρονη ιστορία του ο Νομός Πρεβέζης έχει να επιδείξει έναν πλούσιο θρησκευτικό πολιτισμό. Τα μνημεία της χριστιανικής ορθοδοξίας αποτελούν σήμερα ένα αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής κληρονομιάς του Νομού αλλά και ένα αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών (Κουής, 2009).

Τα μοναστήρια είναι μνημεία θρησκευτικού πολιτισμού και ορίζονται από ένα σύνολο οικημάτων μέσα στα οποία διαβιούν μοναχοί ή γενικότερα τα μέλη μιας θρησκευτικής κοινότητας. Οι μονές απαρτίζονται συνήθως από ένα κεντρικό ναό (το λεγόμενο Καθολικό), παρεκκλήσια, τα κελιά των μοναχών, ξενώνες, την τράπεζα (τραπεζαρία), το μαγειρείο, τη βιβλιοθήκη κ.α. (<http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=775&langID=1>).

Ο Νομός Πρεβέζης αποτελεί πόλο έλξης για τους τουρίστες τρίτης ηλικίας, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς ενδιαφέρονται στις διακοπές τους να επισκεφτούν μοναστήρια και εκκλησίες, τα οποία ο συγκεκριμένος Νομός διαθέτει σε μεγάλο αριθμό. Κάποιες μονές, οι οποίες εντυπωσιάζουν με τον υπέροχο διάκοσμό τους και τις οποίες μπορεί ένας τουρίστας να επισκεφτεί είναι:

- Η Ι.Μονή Αγίου Δημητρίου Ζαλόγγου, η οποία βρίσκεται κοντά στον αρχαιολογικό χώρο της Κασσώπης και οι τοιχογραφίες του καθολικού ανάγονται στο 17ο αιώνα.
- Η Ι.Μονή Αγίας Πελαγίας Καστροσυκιάς, η οποία χτίστηκε το 17ο αιώνα και βρίσκεται κοντά στον οικισμό Καστροσυκιάς του Νομού.
- Η Ι.Μονή Λεκατσά, είναι οικοδομημένη τον 18ο αι., βρίσκεται κοντά στο χωριό Μυρσίνη και είναι αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου.
- Η Ι.Μονή Αγίου Δημητρίου Κυψέλης, που ιδρύθηκε στα τέλη του 13ου αι. Και εντυπωσιάζει για την ποικιλομορφία των στεγών του, την πλινθοπερίβλητη τοιχοποιία του και τον κεραμοπλαστικό του διάκοσμο.
- Η Ι.Μονή Αβάσσου, η οποία είναι αφιερωμένη στην κοίμηση της Θεοτόκου.
- Η Ι.Μονή Προφήτη Ηλία (Φλάμπουρα), που οικοδομήθηκε το έτος 1720 και πρόσφερε πολλά στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.
- Η Ι.Μονή Προφήτη Ηλία Ηλιοβουνίου, χτισμένη το 1720 στο χωριό Νέα Κερασούντα.
- Η Ι.Μονή Ταξιάρχη, που είναι πάνω στον απόκρημνο βράχου του Ζαλόγγου (http://www.preveza.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=570903-11-53-08&catid=109:2009-02-25-08-51-50&Itemid=194).

Εκτός από τα μοναστήρια, υπάρχουν πολλοί ναοί τους οποίους επισκέπτονται οι τουρίστες του Νομού, των οποίων το μέγεθος, η ποιότητα της αρχιτεκτονικής και του διακόσμου τους

εντυπωσιάζει. Οι εκκλησίες είναι χώροι προορισμένοι να καλύψουν τις ανάγκες της χριστιανικής λατρείας. Οι εκκλησίες ακολουθούν συγκεκριμένους αρχιτεκτονικούς τύπους οι οποίοι καθιερώθηκαν σταδιακά, από τους πρώτους αιώνες διάδοσης του χριστιανισμού. Η διακόσμησή τους συνήθως, είναι ζωγραφική, ψηφιδωτά, εικονίσματα με απεικονίσεις Αγίων και Μαρτύρων κ.ά, τα οποία αντανakλούν το ορθόδοξο δόγμα και ακολουθούν συγκεκριμένα τεχνοτροπικά ρεύματα καθώς και καθιερωμένα εικονογραφικά προγράμματα. Επίσης, σημαντικοί αρχιτέκτονες κτίστες ή ζωγράφοι συνέβαλαν ανά τους αιώνες στην κατασκευή και διακόσμηση των χριστιανικών ορθόδοξων εκκλησιών, πολλές από τις οποίες αποτελούν πλέον διατηρητέα μνημεία (<http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=775&langID=1>).

Κάποιες από τις εκκλησίες που μπορεί να επισκεφτεί ένας τουρίστας στο Νομό Πρέβεζας είναι:

- Ι.Ναός Γέννησης Θεοτόκου Θεσπρωτικού. Είναι χτισμένος στα ερείπια προγενέστερου μοναστηριού και αγιογραφείται στα τέλη του 18ου αιώνα (1797), στον τρούλο και την αψίδα.
- Ι.Ναός Αγίου Βαρνάβα Λούρου. Ανακαινίστηκε το 1833 και είναι χτισμένος στη θέση παλαιού βυζαντινού μοναστηριού, ιδρυμένου το 1149.
- Ι.Ναός Αγίου Δημητρίου Κρανιάς. Περαιτώθηκε το 1869, ενώ το μέγεθος και η ποιότητα της αρχιτεκτονικής του μαρτυρούν τόσο τις υψηλές αξιώσεις των κατοίκων του οικισμού, όσο και τη μεγάλη ακμή του στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.
- Ι.Ναός Βησσαρίωνα Φιλιπιάδας. Είναι δημιούργημα του 19ου αιώνα και εντυπωσιάζει με το περίτεχνο κωδωνοστάσιό του, το οποίο κατασκευάστηκε το 1912 και είναι εξαιρετικό δείγμα επτανησιακής αρχιτεκτονικής.
- Ι.Ναός Αγίου Χαραλάμπους Πρέβεζας. Ιδρύθηκε το 18ο αιώνα στη θέση του παλαιότερου ναού που βρισκόταν στο ίδιο σημείο. Ο ζωγραφικός διάκοσμος του ναού αποτελείται από μεγάλους πίνακες ελαιογραφίας που καλύπτουν τους πλάγιους τοίχους και την ξύλινη οροφή. Πρόκειται για αντίγραφα έργων θρησκευτικής ζωγραφικής, μεγάλων ευρωπαϊών καλλιτεχνών. Αξιόλογο επίσης είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο, ο άμβωνας επάνω σε κορινθιακό κίονα και ο δεσποτικός θρόνος. Στο τέμπλο υπάρχουν εικόνες του 18ου αιώνα, χαρακτηριστικά έργα της Επτανησιακής Σχολής.
- Ι.Ναός Αγίου Αθανασίου Πρέβεζας. Είναι χτισμένος στα μέσα του 8ου αιώνα και έχει χαρακτηριστεί ως κτίριο που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας και ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Το εσωτερικό του ναού έχει τοιχογραφίες που χρονολογούνται από το 1780. Έχει εντυπωσιακή οροφή διακοσμημένη με πίνακες με σκηνές από την Παλαιά

Διαθήκη, τα Θαύματα του Χριστού κ.α. Επίσης, στην εκκλησία σώζονται αξιόλογες εικόνες επτανησιακής τέχνης (http://www.preveza.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=570903).

Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι υπάρχουν στο Νομό δύο εκκλησιαστικά μουσεία ανοιχτά για τους τουρίστες. Το ένα βρίσκεται στην Πρέβεζα και το άλλο στην Πάργα και περιλαμβάνουν αντικείμενα εκκλησιαστικής τέχνης και λατρείας, άμφια, εκκλησιαστικά κειμήλια, χειρόγραφα και εικόνες που έχουν διασωθεί κατά το πέρασμα των αιώνων (www.agro-tour.net/./216).

8.3 Ο μορφωτικός-εκπαιδευτικός τουρισμός στο Νομό Πρεβέζης

Ο μορφωτικός τουρισμός είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού την οποία επιλέγουν πολλοί τουρίστες της τρίτης ηλικίας. Ο Νομός Πρεβέζης τους προσελκύει αφού διαθέτει μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά. Στην περιοχή διοργανώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου πολλά φεστιβάλ και παραδοσιακά δρώμενα, των οποίων η συμβολή στα πλαίσια ανάπτυξης του μορφωτικού τουρισμού, είναι πολύ μεγάλη.

Τα παραδοσιακά δρώμενα που διοργανώνονται κάθε χρόνο σε διάφορα μέρη του Νομού, έχουν ιστορικό και θρησκευτικό χαρακτήρα και προσφέρουν πλούσιο θέαμα και ψυχαγωγία στους παρευρισκόμενους. Περιλαμβάνουν θεατρικές παραστάσεις, παραδοσιακούς χορούς από ντόπια συγκροτήματα και μη, έκθεση φωτογραφίας και εποπτικού υλικού και αναπαραστάσεις με θέμα τη ζωή των παλαιότερων οικογενειών της περιοχής. Κάποια από αυτά τα δρώμενα είναι: το Σαρακατσάνικο αντάμωμα στα Φλάμπουρα, η γιορτή της σαρδέλας στην Πρέβεζα, τα Διογένεια στη Νέα Σινώπη, οι εκδηλώσεις Αμισός στη Νέα Σαμψούντα, η γιορτή κρασιού στον Ωρωπό, η γιορτή τσίπουρου στην Κρυοπηγή, τα Κανάρεια στην Πάργα, εκδήλωση στο χωριό Βαλανιδορράχη, γιορτή αγελάδας στην Κρασιά.

Ακόμη, διοργανώνονται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού πολλά φεστιβάλ στην Πρέβεζα τα οποία περιλαμβάνουν θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες μουσικής (ελληνικής και ξένης), παρουσιάσεις χορωδιών, παραδοσιακούς χορούς από συγκροτήματα από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό, κλασσικό μπαλέτο και μοντέρνο χορό από ερασιτεχνικά και επαγγελματικά σχήματα, εκθέσεις ζωγραφικής ή χειροποίητων έργων τέχνης ντόπιων δημιουργών, κ.ά. Επιπροσθέτως, κάθε χρόνο στο αρχαίο θέατρο της Νικόπολης διοργανώνονται παραστάσεις αρχαίου δράματος (τραγωδίες και κωμωδίες). Επίσης, τον Ιούνιο αυτού του χρόνου αναμένεται να ανοίξει τις πόρτες της στο κοινό και η δημοτική πινακοθήκη στην Πρέβεζα που θα στεγάζει έργα που αφορούν την πόλη, ενώ παράλληλα θα φιλοξενεί εκθέσεις ζωγραφικής διαφόρων καλλιτεχνών.

Τέλος, ο Νομός διαθέτει δύο λαογραφικά μουσεία εκ των οποίων το ένα βρίσκεται στο Ζάλογγο και

το άλλο στην Πρέβεζα. Τα μουσεία αυτά δέχονται κάθε χρόνο πολλούς επισκέπτες του τόπου και σκοπός τους είναι η καταγραφή και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Σε αυτά ο επισκέπτης μπορεί να δει γυναικείες και αντρικές φορεσιές, έργα κεντητικής και υφαντικής, οικιακά σκεύη, εργαλεία κ.α
(http://www.preveza.gr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=386).

8.4 Εφαρμογή τουρισμού υγείας στο Νομό Πρεβέζης

Ο τουρισμός υγείας είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που την επιλέγουν πολλοί τουρίστες. Οι ιαματικές πηγές που υπάρχουν στην Πρέβεζα ξεκινάνε κάθε Ιούνιο, λειτουργούν σαν κέντρα ιαματικού τουρισμού και προσελκύουν κατά κύριο λόγο ηλικιωμένους τουρίστες. Τα ιαματικά λουτρά βρίσκονται στο κέντρο της πόλης, κοντά στον Αμβρακικό κόλπο, στεγάζονται στο παλιό σαράι του Αλή πασά ενώ η συστηματική οργάνωση της πηγής ξεκίνησε το 1920. Το εσωτερικό του κτιρίου ανακαινίστηκε το 2009. Η σεζόν του 2008 “έκλεισε” με αύξηση της τάσης του 20% σε σχέση με το 2007 ενώ το 2009 υπήρχε ακόμη περισσότερη άνοδος (http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpagesparam=ipeiros&doc=/Documents/Agrotravel/learnhow/Preveza/iamatikipigiprevezas&sub_nav=Nature).

8.5 Εφαρμογές οικοτουρισμού στο Νομό Πρεβέζης

Το φυσικό κάλος μιας περιοχής είναι ο συντελεστής πάνω στον οποίο οικοδομείται η τουριστική της βιομηχανία. Είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού που εντάσσεται στη λογική της βιωσιμότητας των τουριστικών περιοχών. Στο Νομό Πρέβεζας, δεν είναι λίγοι οι τουρίστες που επιλέγουν αυτή τη μορφή τουρισμού. Για τους ηλικιωμένους παραθεριστές μάλιστα, έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού οι διακοπές τους στην ύπαιθρο τους προσφέρουν μια μοναδική αίσθηση ηρεμίας και επαφής τους με τη φύση, χαρακτηριστικά στα οποία δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Κάποιες δραστηριότητες που μπορούν να κάνουν οι τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο νομό και είναι ενταγμένες στην έννοια του οικοτουρισμού είναι:

Ποταμός Αχέροντας

Τα στενά του Αχέροντα αποτελούν σπουδαίο βιότοπο βαλκανικών ενδημικών ειδών, που σε συνδυασμό με την ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων (Νεκρομαντείο, Ακρόπολις Εφύρας κ.ά.), προσδίδουν στην περιοχή έντονο οικοτουριστικό χαρακτήρα.

Ο ποταμός Αχέροντας από τις πηγές μέχρι τις εκβολές του, δημιουργεί στο διάβα του μια εναλλαγή τοπίων με ιδιαίτερο οικολογικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον. Είναι πλωτός από τις εκβολές μέχρι το Μεσοπόταμο-Νεκρομαντείο. Τόσο οι εκβολές, όσο και τα στενά του ποταμού δημιουργούν ένα αξιόλογο οικοσύστημα που έχει ενταχθεί στις περιοχές προστασίας της φύσης του Δικτύου Φύση 2000.

Πολλές πεζοπορικές διαδρομές μπορεί να απολαύσει ο ταξιδιώτης στον Αχέροντα από το χωριό Μυρσίνη, στο Τρίκαστρο, στη Γλυκή, στη Σκάλα Τζαβέλαινας, στη γέφυρα Ντάλα, στη Σαμονίβα. Η σπουδαιότερη ωστόσο διαδρομή για πεζοπορία είναι από τη σκάλα της Τζαβέλαινας ως τις πύλες του Άδη. Πληροφορίες για όλες τις διαδρομές δίνονται στο περίπτερο ενημέρωσης Γλυκής.

Αμβρακικός κόλπος

Μία ζεστή και πλούσια θάλασσα μεταξύ νότιας Ηπείρου και βόρειας Αιτωλοακαρνανίας αγκαλιάζεται από πράσινους γήλοφους, εύφορες πεδιάδες, λιμνοθάλασσες και βάλτους. Αυτός είναι ο Αμβρακικός κόλπος. Πολύπλοκοι και συνεχώς εναλλασσόμενοι φυσικοί σχηματισμοί προσφέρουν κατοικία και τροφή σε πολύ μεγάλη ποικιλία ζώων και φυτών, προσφέροντας παράλληλα τα αγαθά τους στον άνθρωπο. Ο Αμβρακικός κόλπος με τις ιδιαίτερες συνθήκες του και με την παρουσία δελφινιών και θαλασσιών χελώνων διατηρεί μια σπάνια φυσική ομορφιά. Είναι ένας από τους πιο σημαντικούς προστατευόμενους υδροβιοτόπους της χώρας και προσφέρει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης ιχθυοκαλλιέργειας, λόγω των ιδιαίτερων φυσικών συνθηκών που επικρατούν.

Εκτός από την υψηλή αισθητική αξία για τον επισκέπτη, κρύβουν ατέλειωτα ενδιαφέροντα για όσους μελετούν τη φύση. Περίπου 280 είδη πουλιών έχουν παρατηρηθεί ως τις μέρες μας στην περιοχή. Εδώ ξεχειμωνιάζει ο μεγαλύτερος πληθυσμός από αγριόπαπιες και φαλαρίδες σε σύγκριση με άλλους Ελληνικούς υδροτόπους. Το χειμώνα απαντώνται, επίσης, μεγάλοι πληθυσμοί από Κορμοράνους, Σκαλίδρες, Βουτηχτάρια, Κοκκινοσκέληδες. Ο Αμβρακικός βρίσκεται πάνω στον άξονα μετανάστευσης των πουλιών κατά μήκος της Δυτικής Ελλάδας. Έτσι, την άνοιξη και το φθινόπωρο όλη η έκτασή του σφύζει από ζωή. Στην περιοχή απαντώνται 67 είδη πουλιών που προστατεύονται από την οδηγία της ΕΟΚ 79/409 και χαρακτηρίζονται ως είδη υπό εξαφάνιση στην Ευρώπη. Το γεγονός αυτό προσδίδει στην περιοχή σημαντική οικολογική αξία.

Επιπροσθέτως, μέσα στον Αμβρακικό κόλπο έχουν σχηματιστεί από τη δράση των ποταμών και των ρευμάτων της θάλασσας περισσότερες από δώδεκα λιμνοθάλασσες. Μακριές και στενές λωρίδες ξηράς (λουρονησίδες) τις χωρίζουν από τη θάλασσα. Σε μερικά τμήματά τους οι λουρονησίδες έχουν "χτιστεί" από συσσωρευμένα κελύφη οστράκων, αποτελώντας μοναδικό

φαινόμενο. Περισσότερα από 75 είδη κοχυλίων (Δίθυρα και Γαστερόποδα) απαντώνται στις ακτές.

Εξίσου ενδιαφέρουσες είναι και οι πεζοπορικές διαδρομές που μπορεί να ακολουθήσει ο επισκέπτης στον Αμβρακικό. Κάποιες από αυτές ξεκινούν: από το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης Κόπραινας στον Φάρο, από τη γέφυρα Σαλαώρας στο Διβάρι, από τον οικισμό Στρογγυλής στο παρατηρητήριο του Λόφου (<http://www.e-city.gr/preveza/home/view/1305.php>).

Κέντρο υγροτόπων Ροδιάς

Το κέντρο υγροτόπων Ροδιάς βρίσκεται στο παλιό πέτρινο σχολείο στο χωριό Στρογγυλή, στα σύνορα των νομών Άρτας και Πρέβεζας, στη βορειοδυτική πλευρά του Αμβρακικού κόλπου. Η περιοχή θεωρείται ιδιαίτερου κάλλους και προστατεύεται από τη Διεθνή Σύμβαση RAMSAR για τους υγροτόπους, ενώ πρόσφατα χαρακτηρίστηκε και ως Εθνικό Πάρκο.

Στον βάλτο της Ροδιάς υπάρχει ο μεγαλύτερος σε έκταση ενιαίος καλαμιώνας στην Ελλάδα, ενώ το σπάνιο στην Ελλάδα τσακάλι επιβιώνει ακόμα στην περιοχή. Σ' αυτό το περιβάλλον σπάνιας ομορφιάς διαχειμάζει ο μεγαλύτερος πληθυσμός πουλιών στην Ελλάδα (περίπου 100.000), όπου σταθμεύουν, φωλιάζουν και αναπαράγονται περί τα 290 είδη πουλιών, ενώ στην περιοχή αυτή βρίσκεται η τρίτη σε μέγεθος αποικία αργυροπελεκάνων στην Ευρώπη. Ο υγρότοπος της Ροδιάς είναι επίσης γνωστός για την μεγάλη ιχθυοπαραγωγή του, καθώς και για το ότι είναι ο σημαντικότερος χελότοπος της Ελλάδας. Στην ίδια περιοχή πρόσφατα επανήλθαν στο φυσικό τους περιβάλλον και οι νεροβούβαλοι που είχαν εξαλειφθεί στη δεκαετία του 1940 και επανεντάχθηκαν με επιτυχία. Συγκάτοικό τους πολλά σπάνια είδη πουλιών, όπως αργυροπελεκάνοι, ερωδιοί, αγριόπαπιες, κύκνοι, καλαμοκανάδες, αλκυόνες και αρπακτικά του βάλτου που δίνουν ιδιαίτερο χρώμα στη φυσική ομορφιά του τοπίου.

Το Κέντρο υγροτόπων Ροδιάς αποτελεί μια πρωτοβουλία εξοικείωσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών με το φυσικό περιβάλλον. Εκεί οι τουρίστες μπορούν να ακολουθήσουν κάποια δραστηριότητα όπως περιηγήσεις στην λιμνοθάλασσα της Ροδιάς και στη λίμνη της Τσουκαλούς με παραδοσιακά πλωτά μέσα (πριάρια) ή μεγαλύτερο σκάφος, επίσκεψη στην Ιερά Μονή Παναγίας Ροδιάς, ενημέρωση για τα άλλα αξιοθέατα της περιοχής, ενώ υπάρχει δυνατότητα γεύματος με παραδοσιακά φαγητά της περιοχής. Αξίζει, τέλος, ο επισκέπτης να δει από κοντά τις γραφικές εγκαταστάσεις όπου οι ψαράδες της λιμνοθάλασσας πιάνουν τα ψάρια. Το τοπικό τους όνομα είναι ιβάρια και είναι εγκατεστημένα στα στόμια επικοινωνίας των λιμνοθαλασσών με τη θάλασσα (www.rodiawetlands.gr/epistoli.doc).

Λίμνη Ζηρού

Η λίμνη του Ζηρού είναι μια γραφική λίμνη που βρίσκεται σε ένα μαγευτικό περιβάλλον κοντά στο χωριό Παντάνασσα και απέχει 10 χιλιόμετρα από τη Φιλιπιάδα. Οι διαστάσεις της λίμνης είναι περίπου 1000μ. Χ 600μ. Η δημιουργία της λίμνης φαίνεται να οφείλεται στη σεισμογενή δραστηριότητα της περιοχής. Οι γεωλόγοι πιστεύουν ότι η λίμνη αποτελούσε λιμναίο σπήλαιο, αλλά η οροφή κατέρρευσε προ 10.000 ετών περίπου. Η περιοχή της λίμνης θεωρείται από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ηπείρου, σχεδόν ανέγγιχτος από τον άνθρωπο. Στην περιοχή, ο επισκέπτης μπορεί να παρατηρήσει εκατοντάδες είδη πουλιών, ενώ υπάρχουν πολλές διαδρομές για περίπατο και ποδηλασία στις όχθες της λίμνης (<http://www.epirus.org/?p=93>).

Έλος Καλοδίκη

Το έλος Καλοδίκη βρίσκεται μεταξύ των Νομών Πρεβέζης και Ηγουμενίτσας και απέχει 8 χλμ από την Πάργα. Έχει έκταση 4.000στρμ. και έχει ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000. Η ιδιαίτερη ομορφιά και βλάστησή του αποτελούν πόλο έλξης για πολλούς τουρίστες που επισκέπτονται το νομό. Η βλάστησή του χρίζει ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος (βλάστηση τύπου Magnopotamion ή Hydrocharition Φρύγανα *Sarcopoterium spinosum*) αλλά και ιδιαίτερης αισθητικής αξίας. Είναι από τα λίγα εναπομείναντα έλη στη χώρα και κατέχει σημαντική θέση στην ενότητα των υδροτόπων της δυτικής Ελλάδας λόγω της μοναδικότητας του σχηματισμού της τυρφώδους, γαιώδους περιοχής που έχει μεγάλη αισθητική αξία (http://traditionalvillages.gr/www/index.php?option=com_sobi2&catid=807&Itemid=338).

Αισθητικό δάσος Μονολιθίου

Ένας ευχάριστος χώρος αναψυχής έχει διαμορφωθεί πάνω από την παραλία Μονολιθίου. Με διαμορφωμένα μονοπάτια και χώρους πικ-νικ, το αισθητικό δάσος Μονολιθίου προσφέρει τον ίσκιο και τη δροσιά του στον επισκέπτη, ακριβώς δίπλα στο κύμα. Έτσι, μπορεί κανείς να απολαύσει το μπάνιο του στην όμορφη αυτή παραλία και συγχρόνως να χαρεί το όμορφο αυτό δασάκι και την πλούσια χλωρίδα του (http://www.alfastar.info/share/app_info/activity_details.php?lang_code=el&charset=iso885).

8.6 Εφαρμογή του αγροτουρισμού στο Νομό Πρεβέζης

Σήμερα, ο αγροτουρισμός αποτελεί εξελισσόμενο κομμάτι του τουρισμού στο Ν.Πρεβέζης και

περιλαμβάνει παραδοσιακούς ξενώνες ιστορικής αξίας, έτοιμους να προσφέρουν μια νέα πρόταση διακοπών. Σε αυτά τα αναπαλαιωμένα καταλύματα, ο ντόπιος και ο ξένος τουρίστας έχει την ευκαιρία να περάσει τις διακοπές του κοντά στη φύση και κοντά στους απλούς ανθρώπους της Ηπειρώτικης υπαίθρου, να γνωρίσει τα ήθη και τα έθιμα του τόπου και να δοκιμάσει παραδοσιακά ντόπια γεύματα και προϊόντα του τόπου. Στο Ν.Πρεβέζης, μέσα στο πλαίσιο του αγροτουρισμού, λειτουργούν τα πιο κάτω καταλύματα:

α) «Το σπίτι του καπετάνιου»: Ανεγέρθη το 1896. Είναι Α' κατηγορίας παραδοσιακός ξενώνας και βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο στην πόλη της Πρέβεζας. Διαθέτει 6 δωμάτια και 3 σουίτες και προσφέρει σπιτικό πρωινό με αυγά και βιολογικά προϊόντα της περιοχής. Το εσωτερικό του είναι μοντέρνα διακοσμημένο με επιρροές από την Ηπειρώτικη κουλτούρα (<http://www.captainshousepreveza.gr/gr/captains-house>).

β) Το «Ακροπόλ», έχει πρόσφατα ανακαινιστεί ριζικά και είναι ένα μικρό παραδοσιακό πέτρινο συγκρότημα με 8 δωμάτια. Είναι ένας χώρος φιλοξενίας που συνδυάζει την κομψότητα και υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Βρίσκεται μέσα σε ένα στενό στην παλαιά πόλη της Πάργας και άρχισε για πρώτη φορά να λειτουργεί το 1884 ως το πρώτο ξενοδοχείο της πόλης, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Στο ξενοδοχείο προσφέρεται πρωινό με ντόπια προϊόντα, ενώ στο εστιατόριο σερβίρονται πιάτα τοπικής και γενικότερα μεσογειακής κουζίνας. Από τα πιο ενδιαφέροντα στοιχεία του εστιατορίου είναι το κελάρι με τα κρασιά, το μεγαλύτερο και πληρέστερο στην περιοχή, με συλλογή που αριθμεί πάνω από 200 διαφορετικά κρασιά από την Ελλάδα και όλο τον κόσμο.

γ) Το «Ενετικό» είναι ένα παραδοσιακό αγροτουριστικό συγκρότημα στην Πάργα. Το όνομά του που προέρχεται από τους Ενετούς, που άφησαν στο πέρασμά τους έναν μεγάλο ελαιώνα, μέσα στον οποίο βρίσκεται. Η κατασκευή του πρωτοτυπεί, χρησιμοποιώντας στοιχεία ενετικού φρουρίου, ατενίζει από τις μεγάλες βεράντες του το απέραντο γαλάζιο του Ιονίου. Το σύνολο των κλινών του είναι 19 (http://www.agrotravel.gr/agro/site/AgroTravel/t_docpagedoc=/Documents/DBDocuments/Lodgings/4/0/40101&sub_nav=Lodgings).

δ) Στους πρόποδες του Ζαλόγγου βρίσκεται ο νεόδμητος παραδοσιακός ξενώνας "Μιχόμπεης". Διακοσμημένος με παραδοσιακά αντικείμενα και αντίκες ο ξενώνας προσφέρει άνετη διαμονή ενώ συχνά αποτελεί συχνά ορμητήριο για κυνηγούς και ορειβάτες (<http://www.omihobeis.gr/site/index.php>).

8.7 Λαϊκός τουρισμός στο Νομό Πρεβέζης

Κάθε χρόνο, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ο Νομός Πρεβέζης υποδέχεται τουρίστες που έχουν χαμηλό εισόδημα. Από αυτούς, οι νεότεροι επιλέγουν να παραθερίσουν στα κάμπινγκ του Νομού τα οποία έχουν ικανοποιητικό επίπεδο προσφερόμενων υπηρεσιών, είναι πολύ οικονομικά, και ως επί το πλείστον βρίσκονται δίπλα στη θάλασσα. Οι ηλικιωμένοι τουρίστες αλλά και οι οικογένειες, επιλέγουν να παραθερίσουν σε παραλιακές περιοχές του νομού στο ιδιόκτητο τροχόσπιτό τους (<http://www.epirus.org/?p=93>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^Ο

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας

9.1. Επιλογή του δείγματος- τρόπος συλλογής στοιχείων- κατάρτιση ερωτηματολογίου

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να καταγραφεί το προφίλ των τουριστών της τρίτης ηλικίας που έχουν επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης, ο βαθμός ικανοποίησης τους, όπως επίσης να διερευνηθούν εκείνα τα στοιχεία που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή του τόπου διακοπών τους, έτσι ώστε να απορρεύσουν προτάσεις ανάπτυξης των προσφερόμενων υπηρεσιών του Νομού, για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης εναλλακτικής μορφής τουρισμού.

Η συγκέντρωση των στοιχείων έγινε έπειτα από επιτόπια έρευνα με τη συμπλήρωση κατάλληλα διαμορφωμένου ερωτηματολογίου. Στο ερωτηματολόγιο κλήθηκαν να απαντήσουν 153 ηλικιωμένοι τουρίστες που έχουν επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης. Για την επιλογή του δείγματος εφαρμόστηκε η μέθοδος της τυχαίας δειγματοληψίας. Η διαδικασία διανομής των ερωτηματολογίων για το δείγμα της έρευνας είχε διάρκεια περίπου είκοσι ημέρες (Απρίλιος 2010).

Για τη διερεύνηση των στοιχείων που αναφέρθηκαν στο σκοπό της επιτόπιας έρευνας, κρίθηκε αναγκαία η ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου το οποίο μοιράστηκε σε ηλικιωμένα άτομα σε Κ.Α.Π.Η στην περιοχή της Καλλιθέας και της Νέας Ιωνίας των οποίων τα μέλη έχουν επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κυρίως στην Αθήνα αλλά και στην Πρέβεζα, σε ηλικιωμένους τουρίστες της περιοχής. Συνολικά δόθηκαν 153 ερωτηματολόγια σε δείγμα ατόμων ηλικίας 60 ετών και άνω, τα οποία είχαν επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης. Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου έγινε το μήνα Απρίλιο και η συμπλήρωσή τους πραγματοποιήθηκε τον ίδιο μήνα.

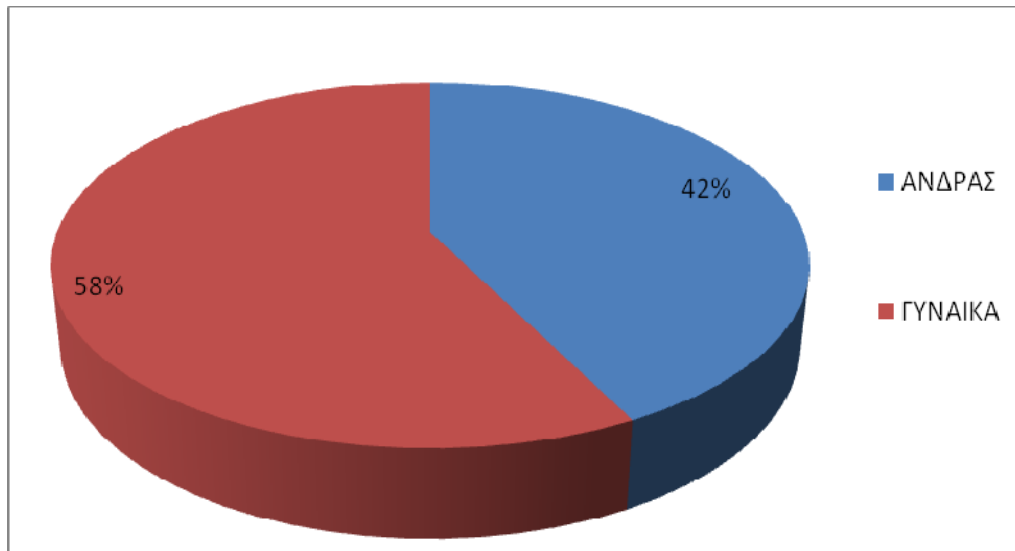
Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο περιέχει 26 ερωτήσεις, από τις οποίες οι πρώτες 6 περιέχουν τα εξής δημογραφικά στοιχεία: Φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, απασχόληση, οικογενειακή κατάσταση, μηνιαίο ατομικό εισόδημα.

Οι ερωτήσεις κωδικοποιήθηκαν ανάλογα με την κατηγορία με αριθμούς. Στην ερώτηση σχετικά με το φύλο του ερωτώμενου, για τους άντρες δόθηκε η τιμή «1» και για τις γυναίκες η τιμή «2». Για τις ερωτήσεις στις οποίες ο ερωτώμενος μπορούσε να σημειώσει περισσότερες από μία απαντήσεις, την τιμή «0» έπαιρναν οι απαντήσεις τις οποίες δεν επέλεγε, ενώ την τιμή «1» εκείνες τις οποίες επέλεγε. Επίσης, για τα δύο πινακάκια της ερώτησης 19, χρησιμοποιήθηκαν οι τιμές από 1 έως 5 που δήλωναν τις προτιμήσεις: καθόλου, λίγο, μέτρια, πολύ, πάρα πολύ, σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης και βαθμό σημαντικότητας διάφορων παραγόντων γύρω από τον τουρισμό.

9.2 Παρουσίαση και σχολιασμός της περιγραφικής μελέτης

1. Φύλο

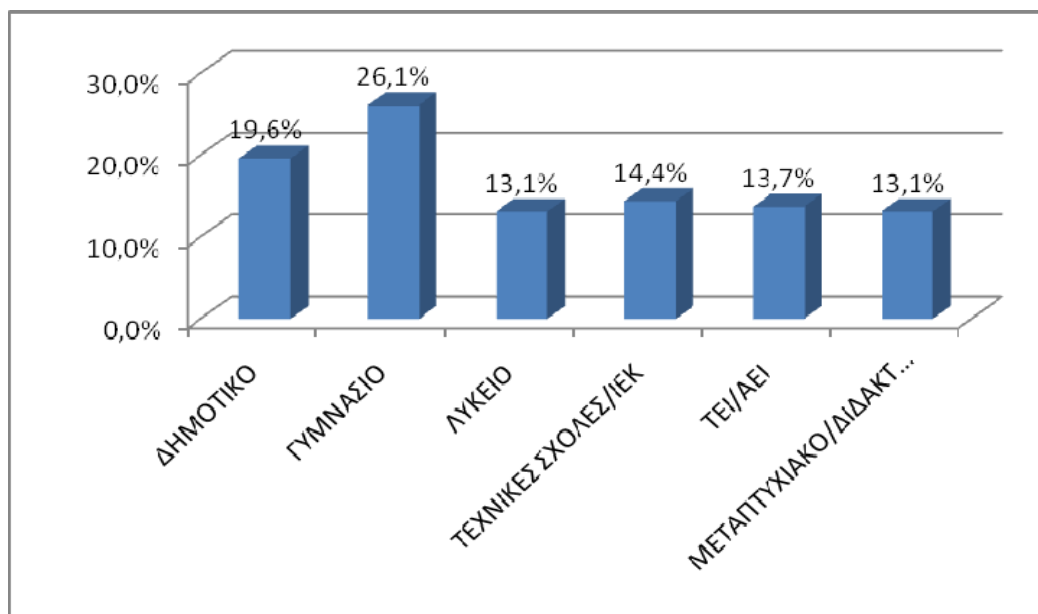
Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει το φύλο του δείγματος της έρευνας όπου το 58% (88 άτομα) ήταν γυναίκες και το 42% (65 άτομα) ήταν άνδρες. Επίσης, ο μέσος όρος ηλικίας των ερωτηθέντων είναι 72,76 έτη και η τυπική απόκλιση 5,55 (Γράφημα 1, Πίνακας 1, Παράρτημα Β).

Γράφημα 1: Φύλο ερωτηθέντων

2. Μορφωτικό επίπεδο ερωτηθέντων

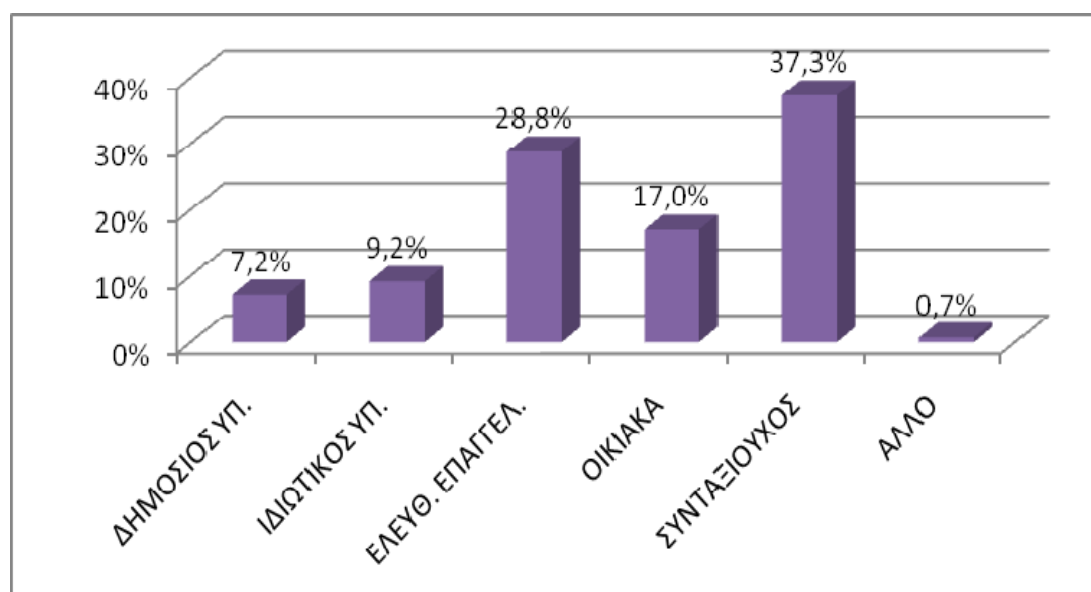
Το παρακάτω γράφημα παρουσιάζει το επίπεδο μόρφωσης των ερωτηθέντων. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος με ποσοστό 26% (40 άτομα) έχει τελειώσει το Γυμνάσιο. Έπειτα, ποσοστό 20% (30 άτομα) αντιπροσωπεύει εκείνους που τελείωσαν το Δημοτικό, ενώ με ισοψηφία βρίσκονται το επίπεδο Τεχνικών Σχολών και ΤΕΙ/ΑΕΙ με ποσοστό 14%. (43 άτομα) Τέλος, απόφοιτοι Λυκείου και κάτοχοι Μεταπτυχιακού/Διδακτορικού τίτλου δήλωσε το 13% (40 άτομα), αντίστοιχα (Γράφημα 2, Πίνακας 2, Παράρτημα Β).

Γράφημα 2: Μορφωτικό επίπεδο ερωτηθέντων

3. Απασχόληση ερωτηθέντων

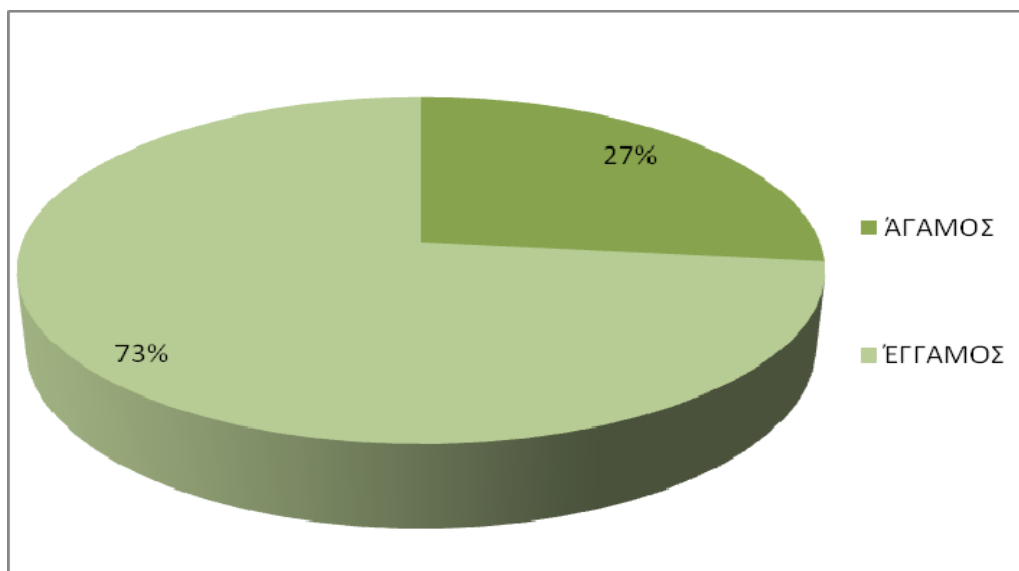
Τα περισσότερα άτομα του δείγματος είναι συνταξιούχοι και ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστά 37% (57 άτομα) και 29% (44 άτομα) αντίστοιχα. Έπειτα, οικιακά δήλωσε το 17% (26 άτομα) και με ποσοστό 9% (14 άτομα) τους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Τέλος, βρίσκονται οι δημόσιοι υπάλληλοι με 7% (11 άτομα), ενώ ποσοστό 1% (1 άτομο) δήλωσε ότι το επάγγελμά του είναι διαφορετικό από τα προαναφερθέντα (Γράφημα 3, Πίνακας 3, Παράρτημα Β).

Γράφημα 3: Απασχόληση ερωτηθέντων

4. Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

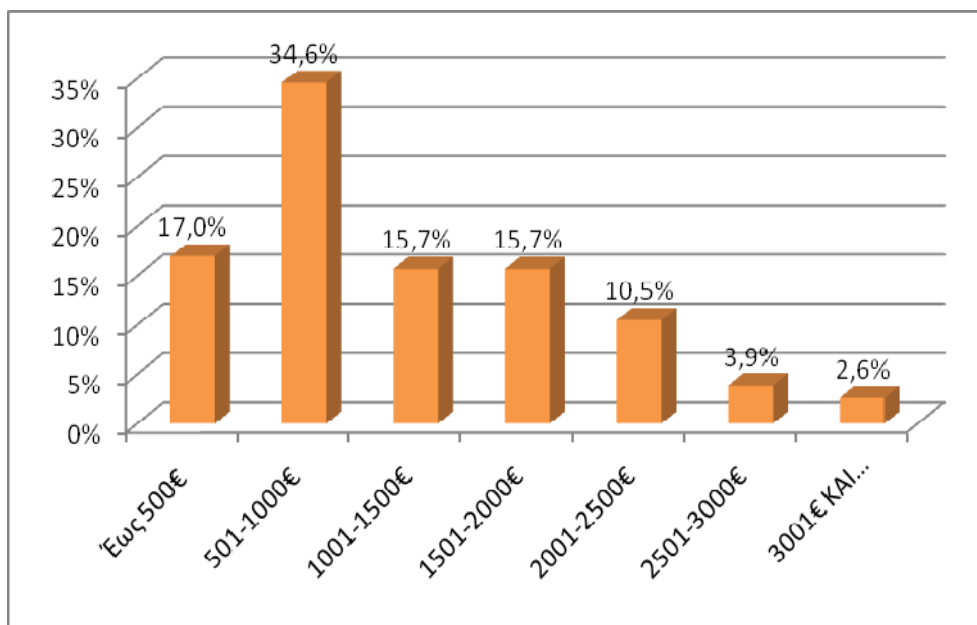
Όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί, το 73% (112 άτομα) των ερωτηθέντων ήταν έγγαμοι, ενώ το υπόλοιπο 27% (41 άτομα) ήταν μη έγγαμοι (Γράφημα 4, Πίνακας 4, Παράρτημα Β).

Γράφημα 4: Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

5. Μηνιαίο εισόδημα ερωτηθέντων

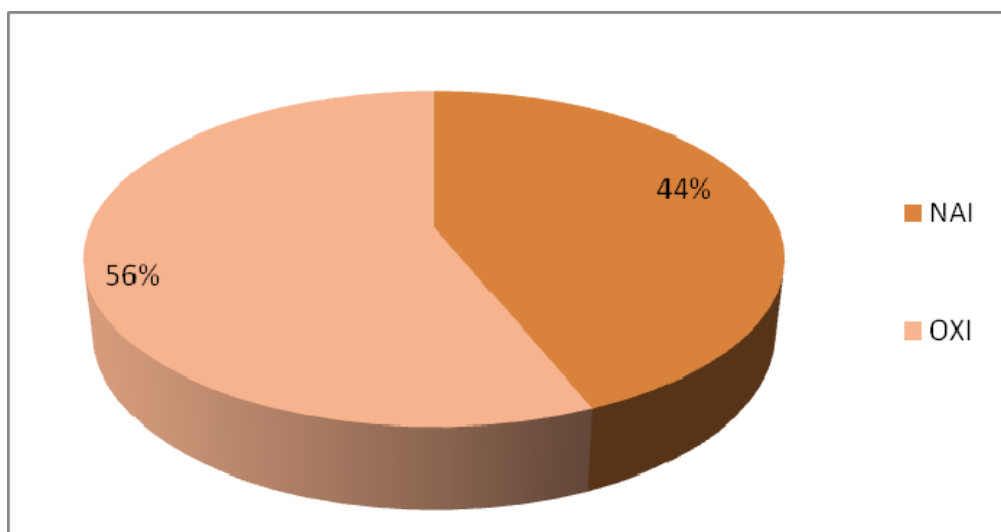
Όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, για τα περισσότερα άτομα του δείγματος το εισόδημα κυμαίνεται μεταξύ 501 και 1000 ευρώ (35%-53 άτομα) ενώ ακολουθούν με ποσοστό 17% (26 άτομα) εκείνοι που διαθέτουν εισόδημα έως 500 ευρώ. Με ισοψηφία βρίσκονται εκείνοι που έχουν εισόδημα 1001-1500 ευρώ και εκείνοι που έχουν 1501-2000 ευρώ με ποσοστό 16% (48 άτομα). Επίσης, στο 10% (16 άτομα) βρίσκονται εκείνοι που δήλωσαν εισόδημα 2001-2500 ευρώ, στο 4% (6 άτομα) εκείνοι που δήλωσαν εισόδημα 2501 ευρώ το μήνα, ενώ τέλος ποσοστό 2% (4 άτομα) αντιστοιχεί σε εκείνους που έχουν μηνιαίο εισόδημα 3001 ευρώ και άνω (Γράφημα 5, Πίνακας 5, Παράρτημα Β).

Γράφημα 5: Μηνιαίο εισόδημα ερωτηθέντων

6. Ύπαρξη ή μη προηγούμενης επίσκεψης στο Νομό Πρεβέζης

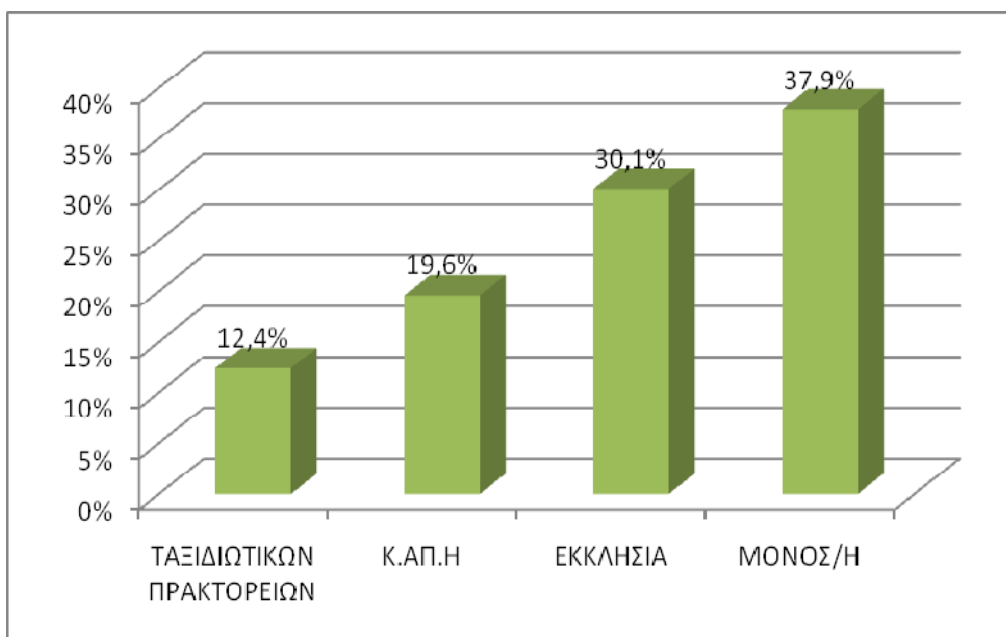
Στο διάγραμμα 6 βλέπουμε ότι το 56% (86 άτομα) του δείγματος έρχεται για πρώτη φορά επίσκεψη στο Νομό Πρεβέζης, ενώ το 44% (67 άτομα) έχει ξαναέρθει στην περιοχή στο παρελθόν (Γράφημα 6, Πίνακας 6, Παράρτημα Β).

Γράφημα 6: Ύπαρξη ή μη προηγούμενης επίσκεψης στο Νομό Πρεβέζης

7. Φορέας μεταφοράς του δείγματος στο Νομό Πρεβέζης

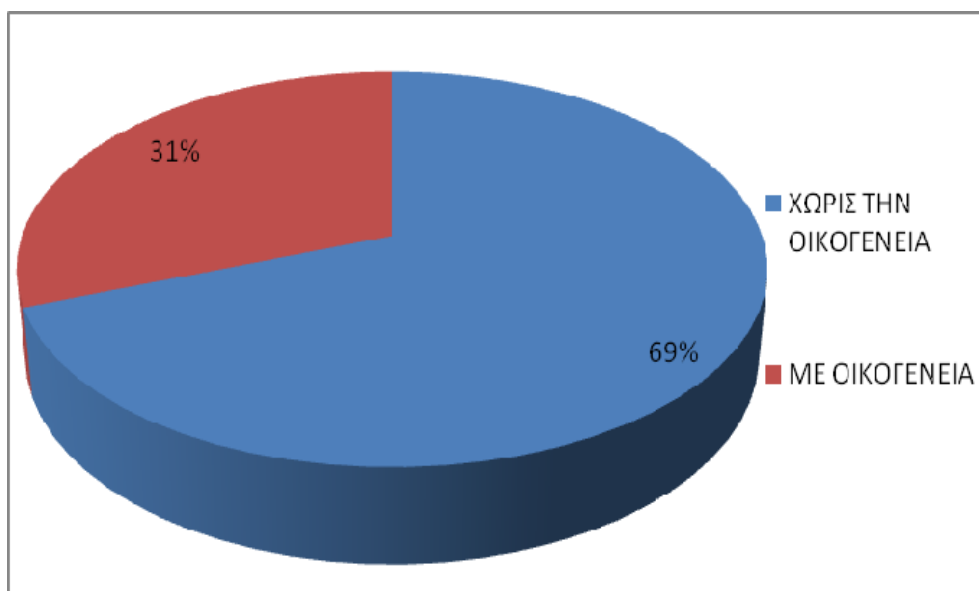
Σε αυτή την ερώτηση το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (37,9%-58 άτομα) απάντησε ότι έχει επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης μόνο του, δηλαδή χωρίς την παρέμβαση κάποιου φορέα μεταφοράς, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (30%-46 άτομα) επισκέφτηκε την περιοχή με οργανωμένο γκρουπ από εκκλησιαστικό φορέα. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό (20%-30 άτομα) κατέχουν εκείνοι που επισκέφθηκαν το Ν.Πρεβέζης με οργανωμένο γκρουπ από Κ.Α.Π.Η και, τέλος, το 12% (19 άτομα) πήγε με οργανωμένο γκρουπ από ταξιδιωτικό πρακτορείο (Γράφημα 7, Πίνακας 7, Παράρτημα Β).

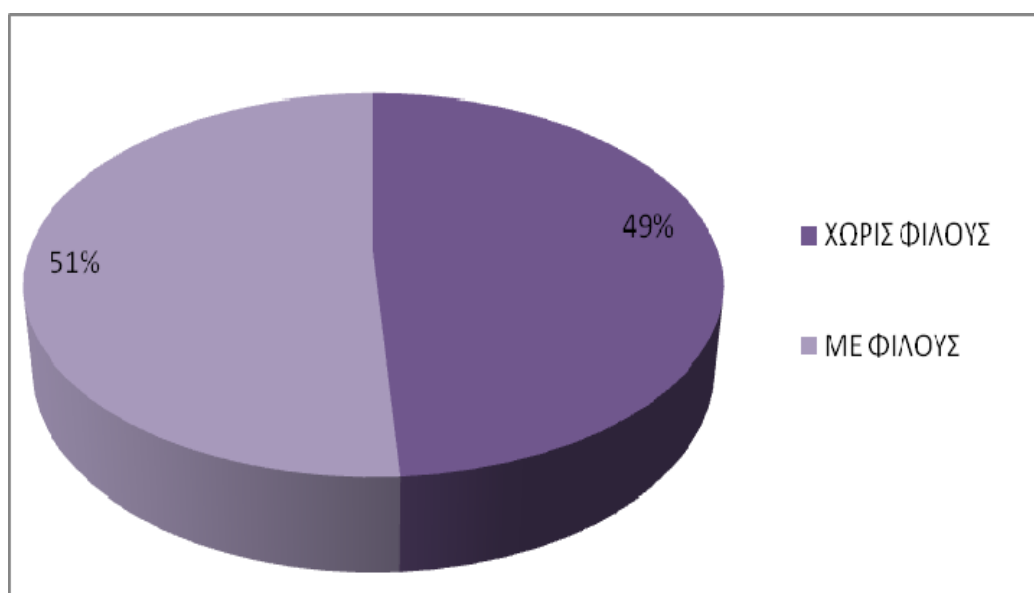
Γράφημα 7: Φορέας μεταφοράς των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

8. Ερωτηθέντες που επισκέφθηκαν ή όχι το Νομό Πρεβέζης με οικογένεια, φίλους, σύντροφο ή μόνοι τους.

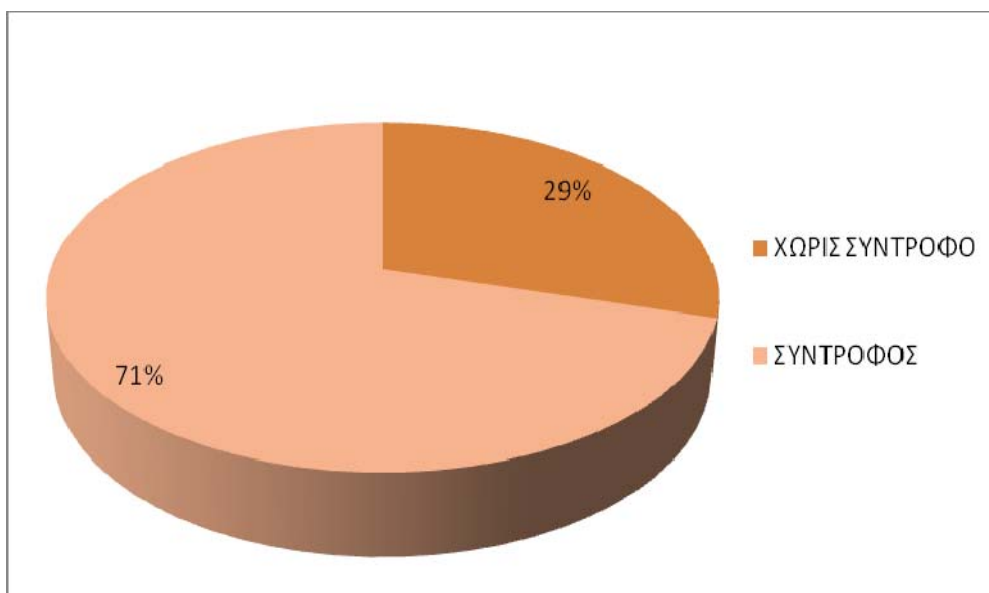
Σε αυτή την ερώτηση τα άτομα είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μία απαντήσεις ώστε να δηλώσουν με ποιους ήρθαν στην περιοχή την τελευταία φορά που την επισκέφθηκαν. Έτσι, το 93% (143 άτομα) δήλωσε ότι δεν έχει έρθει μόνο του, ενώ το αντίθετο ισχύει για μόλις το 7% (10 άτομα) του δείγματος. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό ανταποκρίνεται σε εκείνους που ήρθαν στο Νομό με το/τη σύντροφό τους (71%-108 άτομα), ενώ το 29% (45 άτομα) δήλωσε ότι έχει έρθει χωρίς σύντροφο. Έπειτα, το 69% (106 άτομα) του δείγματος επισκέφθηκε το Νομό χωρίς την οικογένειά του, ενώ το αντίθετο ισχύει για το 31% (47 άτομα). Τέλος, το 51% (78 άτομα) του δείγματος επισκέφθηκε το Νομό Πρεβέζης με φίλους και το 49% (75 άτομα) χωρίς (Γράφημα 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, Πίνακας 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, Παράρτημα Β).

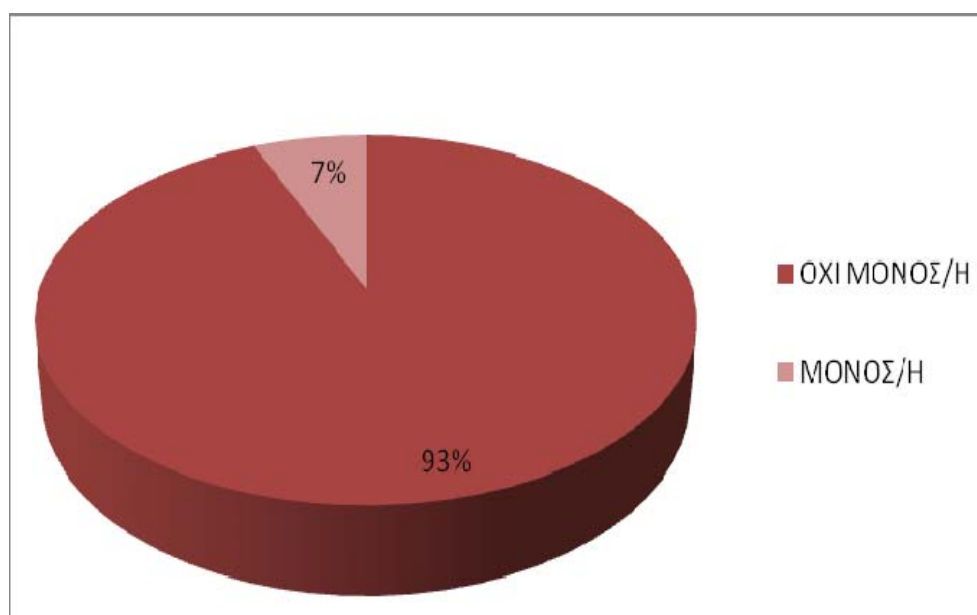
Γράφημα 8.1: Ποσοστό ερωτηθέντων που επισκέφθηκε το Νομό Πρεβέζης με την οικογένειά του

Γράφημα 8.2: Ποσοστό ερωτηθέντων που ήρθε με φίλους στο Νομό Πρεβέζης

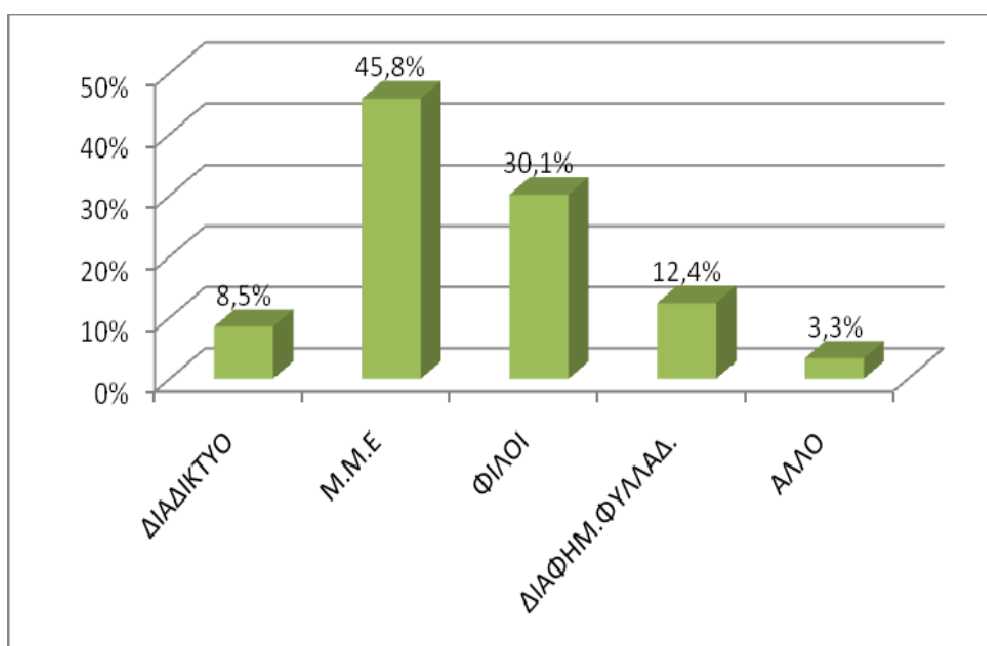
Γράφημα 8.3: Ποσοστό ερωτηθέντων που επισκέφθηκε ή όχι το Νομό Πρεβέζης με το/τη σύντροφο του

Γράφημα 8.4: Ποσοστό ερωτηθέντων που επισκέφθηκε ή όχι το Νομό Πρεβέζης μόνο

9. Κυριότερη πηγή πληροφόρησης των ερωτηθέντων για την περιοχή

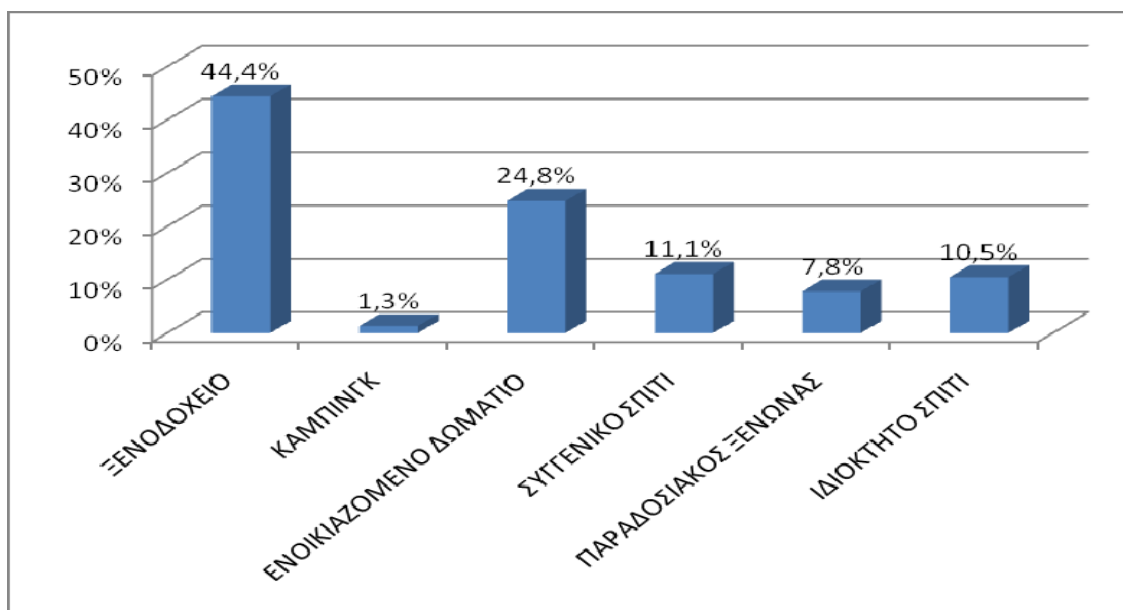
Η ενημέρωση προήλθε πρωτίστως από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με ποσοστό 46% (70 άτομα). Ακόμη, ένα μεγάλο ποσοστό (30%-46 άτομα) ενημερώθηκε από τους φίλους του για το Ν.Πρεβέζης και τέλος 12% (19 άτομα), 9% (13 άτομα) και 3% (5 άτομα) συγκεντρώνουν οι απαντήσεις εκείνων που ενημερώθηκαν από διαφημιστικό φυλλάδιο, διαδίκτυο ή κάποιο άλλο μέσο αντίστοιχα (Γράφημα 9, Πίνακας 9, Παράρτημα Β).

Γράφημα 9: Βασική πηγή πληροφόρησης ερωτηθέντων

10. Συνηθέστερα καταλύματα ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι το 44% (68 άτομα) των ερωτηθέντων, όταν επισκέφθηκε την περιοχή έμεινε σε ξενοδοχείο. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό (25%-38 άτομα) έμεινε σε ενοικιαζόμενο δωμάτιο. Σε ισοβαθμία βρίσκονται οι επιλογές του συγγενικού και του ιδιόκτητου σπιτιού με ποσοστό 11% (33 άτομα). Τέλος, το 8% (12 άτομα) του δείγματος έμεινε σε παραδοσιακό ξενώνα όταν επισκέφθηκε την περιοχή και μόλις 1% (2 άτομα) επέλεξε να διαμείνει σε κάμπινγκ (Γράφημα 10, Πίνακας 10, Παράρτημα Β).

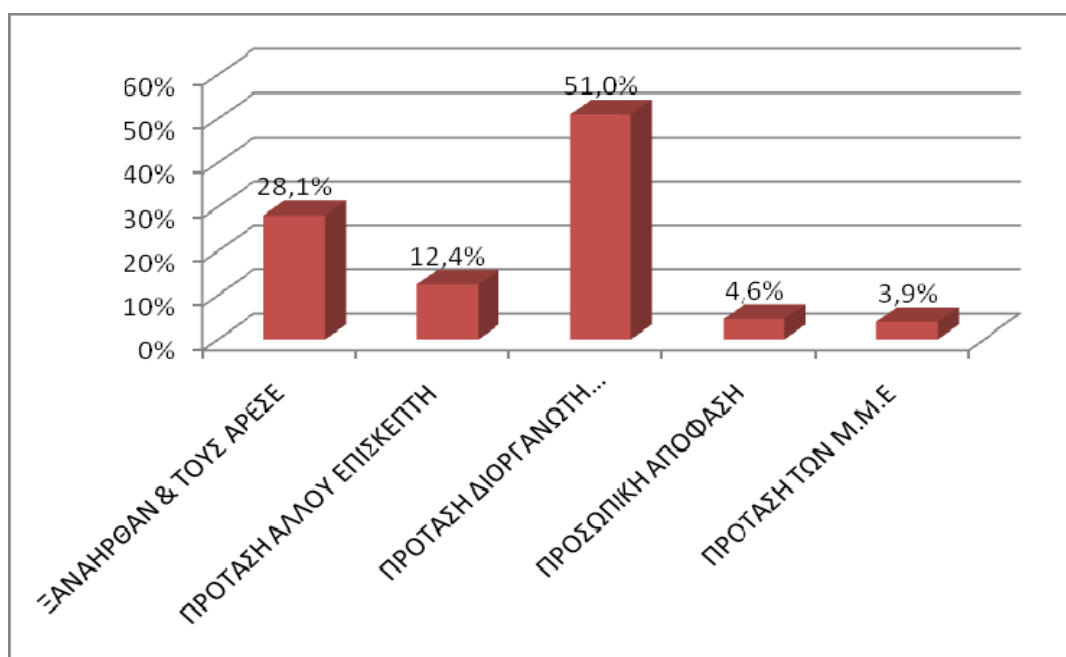
Γράφημα 10: Συνηθέστερα καταλύματα όπου διέμειναν οι ερωτηθέντες στο Νομό Πρεβέζης

Πίνακας Α: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση για αριθμό επισκέψεων, ημέρες διανυκτερεύσεων, χρηματικές δαπάνες.

Ερωτήσεις	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Αριθμός επισκέψεων στο Νομό Πρεβέζης	2,92	6,44
Ημέρες διανυκτερεύσεων στο Νομό Πρεβέζης	8,77	5,56
Ύψος χρηματικού ποσού/ημέρα που δαπάνησαν οι ερωτηθέντες κατά τις διακοπές τους στο Ν.Πρεβέζης	41,89	19,929

11. Λόγος επίσκεψης ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

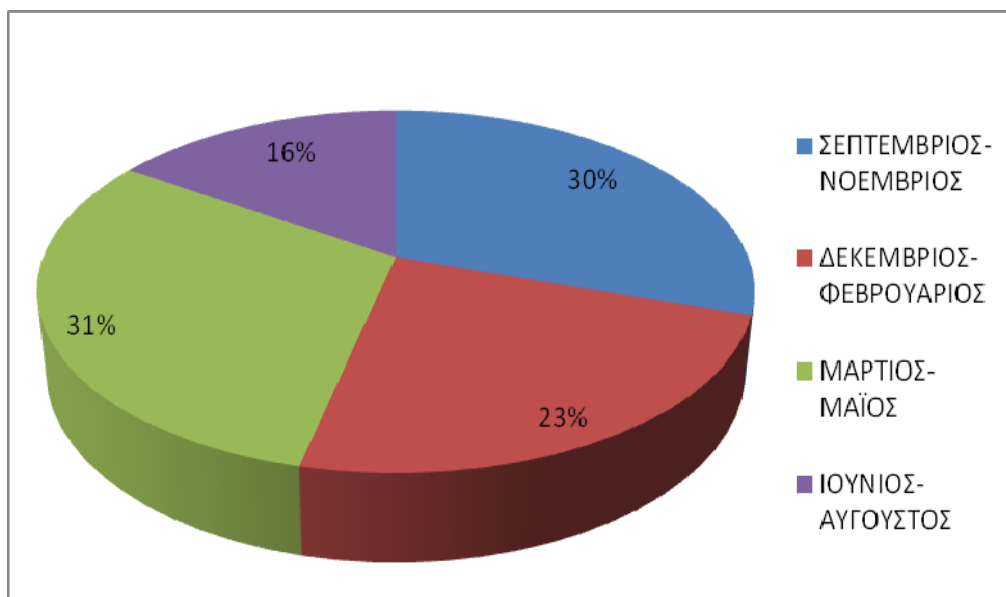
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι το 51% (78 άτομα) του δείγματος επισκέφθηκε το Νομό επειδή ήταν πρόταση του φορέα που διοργάνωσε το ταξίδι (Κ.Α.Π.Η, εκκλησιαστικός φορέας, ταξιδιωτικός κ.λ.π). Ένα μεγάλο ποσοστό (28%-43 άτομα) είχε έρθει στο παρελθόν, έμεινε ικανοποιημένο και ξαναήρθε, ενώ το 12% (19 άτομα) ήρθε μετά από πρόταση προηγούμενου επισκέπτη. Μικρότερα ποσοστά, 5% και 4% (13 άτομα) εμφάνισαν αντίστοιχα οι επιλογές: «ήταν προσωπική απόφαση για την επίσκεψη ενός νέου τόπου» και «ήταν μια πρόταση των Μ.Μ.Ε» (Γράφημα 11, Πίνακας 11, Παράρτημα Β).

Γράφημα 11: Λόγος επίσκεψης ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

12. Εποχή επίσκεψης του Ν.Πρεβέζης από τους ερωτηθέντες

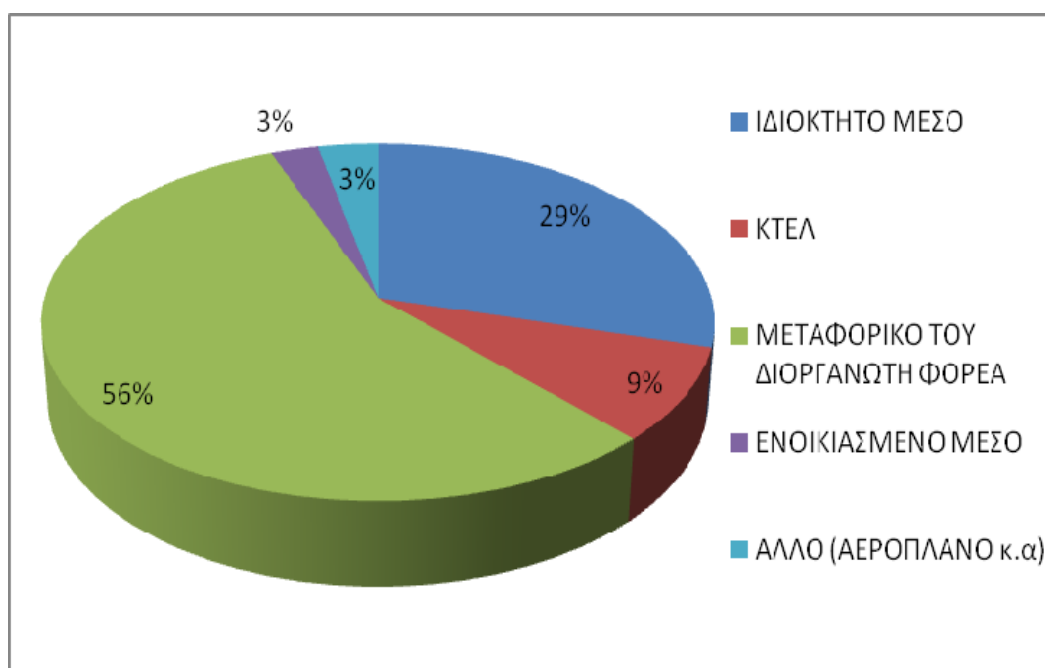
Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (31%- 47 άτομα) επισκέφθηκε το Νομό την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου, ενώ με ελάχιστη διαφορά (30%- 46 άτομα) ακολουθεί το ποσοστό εκείνων που πήγαν στην περιοχή μεταξύ Σεπτεμβρίου- Νοεμβρίου. Τέλος, το 23% (36 άτομα) πήγε Δεκέμβριο-Φεβρουάριο και το 16% (24 άτομα) επισκέφθηκε το Νομό Ιούνιο-Αύγουστο (Γράφημα 12, Πίνακας 12, Παράρτημα Β). Επιβεβαιώνεται και για το Νομό Πρεβέζης το γεγονός ότι οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας εξομαλύνουν το πολύ σοβαρό πρόβλημα της βιομηχανίας του τουρισμού, δηλαδή αυτό της εποχικότητας.

Γράφημα 12: Εποχή επίσκεψης του Νομού Πρεβέζης από τους ερωτηθέντες

13. Μεταφορικό μέσο πρόσβασης του δείγματος στο Νομό Πρεβέζης

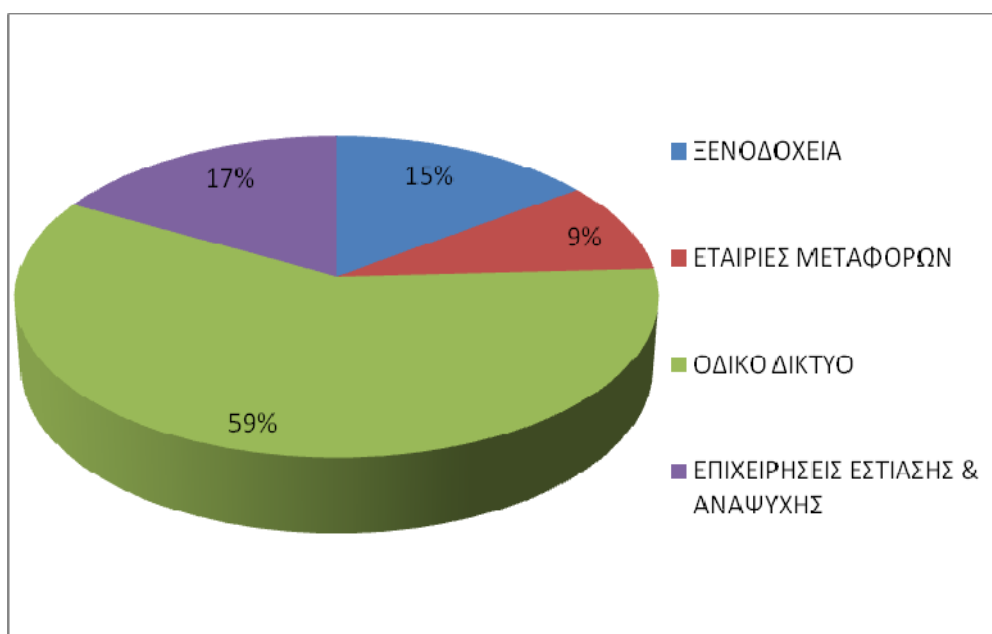
Στο γράφημα αυτό φαίνεται ότι η πλειονηφία του δείγματος (56%- 86 άτομα) ήρθε στο Νομό με μεταφορικό μέσο του διοργανωτή φορέα. Επίσης, μεγάλο ποσοστό ήρθε με ιδιόκτητο μέσο μεταφοράς (29,4%- 45 άτομα), ενώ το 9% (13 άτομα) ήρθε με ΚΤΕΛ. Ποσοστό 3% αντίστοιχα επισκέφθηκε το νομό με ενοικιασμένο ή άλλο μέσο (π.χ. αεροπλάνο) (Γράφημα 13, Πίνακας 13, Παράρτημα Β).

Γράφημα 13: Μεταφορικό μέσο πρόσβασης των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

14. Αδυναμίες που εντοπίζουν οι ερωτηθέντες στο Νομό Πρεβέζης

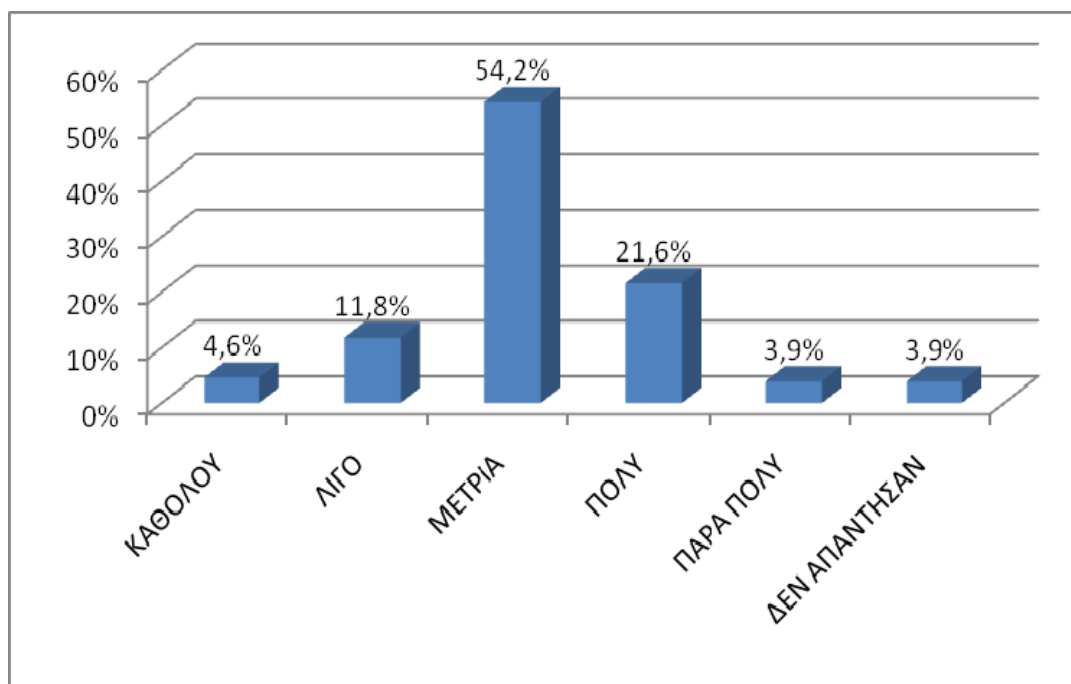
Η πλειοψηφία του δείγματος (59%-90 άτομα) στην ερώτηση αυτή, απάντησε ότι η πιο σημαντική αδυναμία που εντοπίζει στο Νομό Πρεβέζης, είναι το οδικό δίκτυο. Έτσι, καταδεικνύεται η αδήριτη ανάγκη ανάπτυξης του τοπικού αλλά και του δικτύου μεταφοράς προς το Νομό, σε πολλά σημεία. Επίσης, το 17% (26 άτομα) δήλωσε ότι βρήκε πολλές αδυναμίες στις επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής, ενώ το 15% (23 άτομα) βρήκε αδυναμίες στα ξενοδοχεία του Νομού (εγκαταστάσεις, υπηρεσίες κ.λ.π). Τέλος, το 9% έμεινε δυσαρεστημένο από τις εταιρίες μεταφορών της περιοχής (Γράφημα 14, Πίνακας 14, Παράρτημα Β).

Γράφημα 14: Αδυναμίες που εντοπίζουν οι ερωτηθέντες στο Νομό Πρεβέζης

15. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις

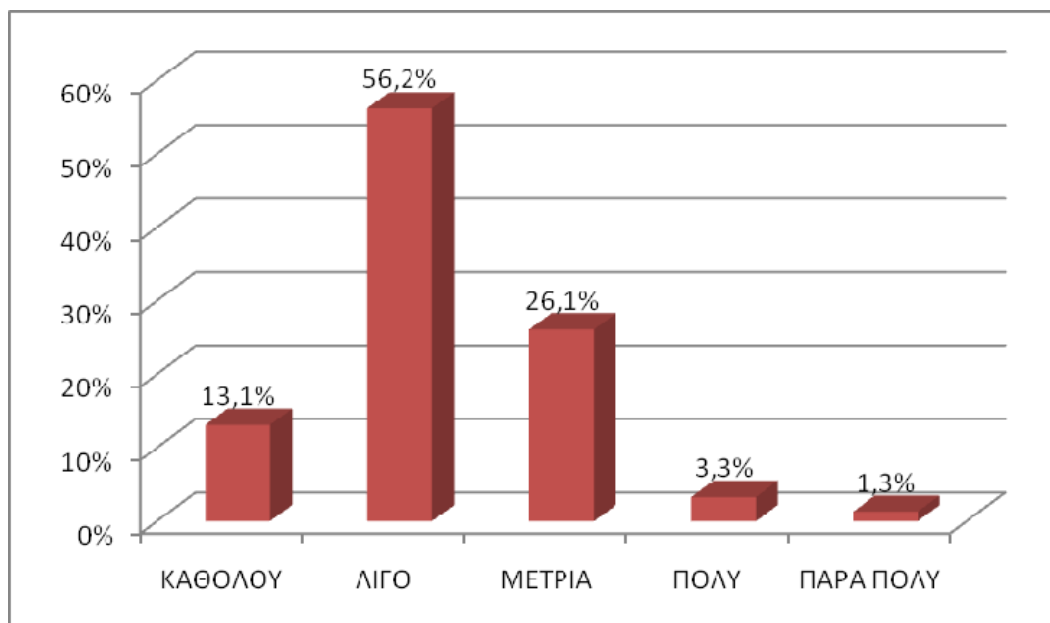
Στην ερώτηση αυτή η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (54,2%- 83 άτομα) απάντησε ότι είναι μέτρια ικανοποιημένη από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις του Ν.Πρεβέζης, ενώ το 21,6% (33 άτομα) εμφανίζεται πολύ ικανοποιημένο από αυτόν τον παράγοντα. Επίσης, το 11,8% (18 άτομα) έμεινε λίγο ικανοποιημένο, το 4,6% (7 άτομα) δεν έμεινε καθόλου ικανοποιημένο και το 3,9% (6 άτομα) επέλεξε ως βαθμό ικανοποίησης το “πάρα πολύ”. Τέλος, ποσοστό της τάξης του 3,9% αντιπροσωπεύει εκείνους που δεν εξέφεραν γνώμη για τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις επειδή διαθέτουν ιδιόκτητο σπίτι στο Νομό Πρεβέζης (Γράφημα 15, Πίνακας 15, Παράρτημα Β).

Γράφημα 15: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις του Νομού Πρεβέζης

16. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το μεταφορικό δίκτυο (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

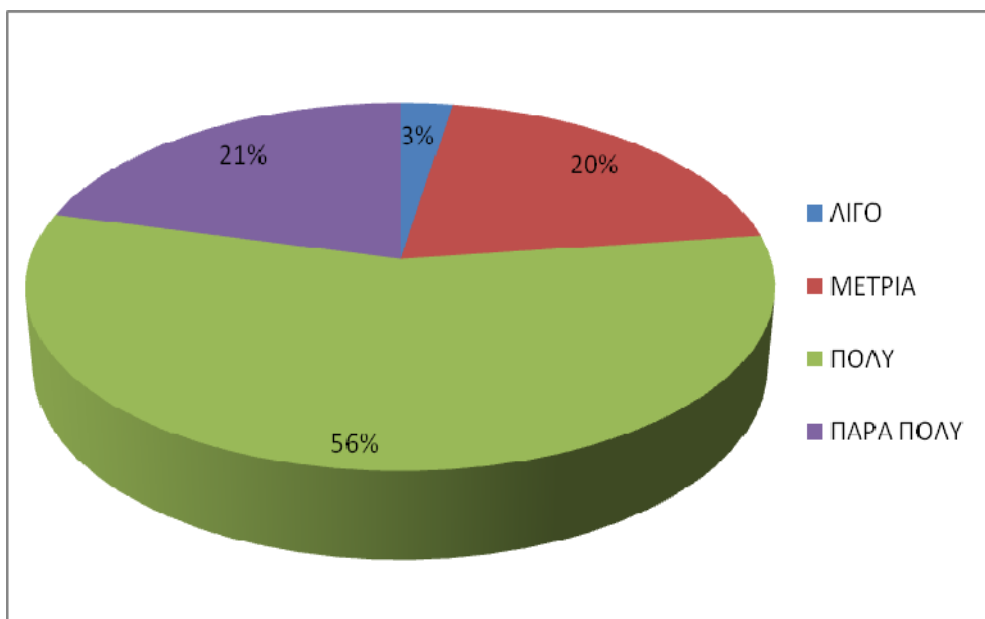
Στο ακόλουθο γράφημα παρατηρείται ότι το 56% (86 άτομα) έμεινε λίγο ικανοποιημένο από το μεταφορικό δίκτυο προς το Νομό αλλά και μέσα σε αυτόν. Το 26% (40 άτομα) δήλωσε μέτρια ικανοποιημένο και το 13% (20 άτομα) καθόλου ικανοποιημένο. Μόνο το 4% δήλωσε πολύ ή πάρα πολύ ικανοποιημένο από το οδικό δίκτυο (7 άτομα) του Νομού. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την ανάγκη ανανέωσης του οδικού δικτύου τόσο προς το Νομό αλλά κυρίως την ανάγκη ανανέωσης του τοπικού οδικού δικτύου (Γράφημα 16, Πίνακας 16, Παράρτημα Β).

Γράφημα 16: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το μεταφορικό δίκτυο (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

17. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ποιότητα του φαγητού στο Νομό Πρεβέζης

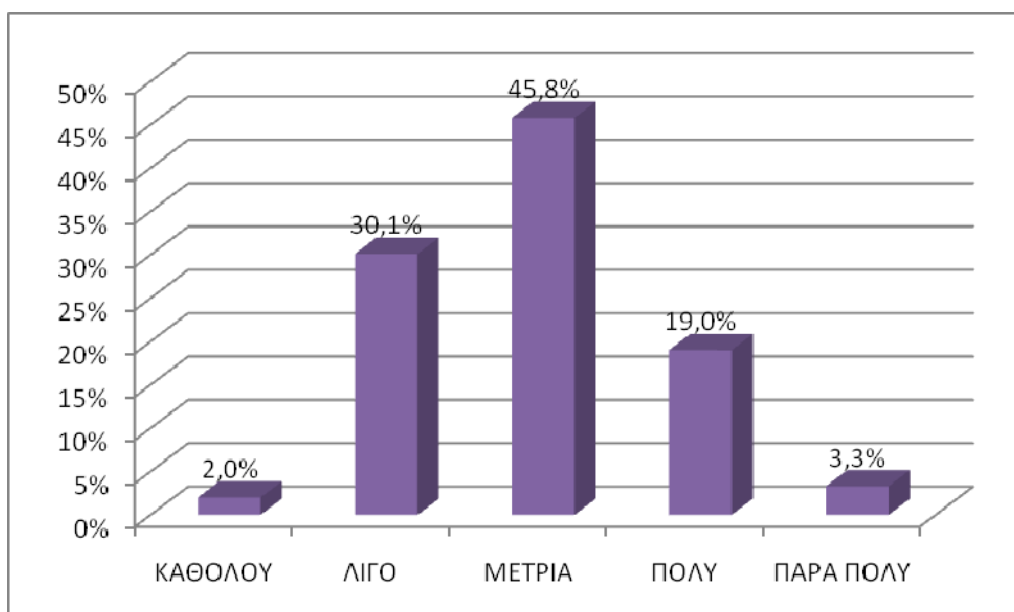
Στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (56%- 86 άτομα) δήλωσε πολύ ικανοποιημένο από την ποιότητα του φαγητού στο Νομό, ενώ το 21% (32 άτομα) δήλωσε πολύ ικανοποιημένο από τον παράγοντα αυτό. Τέλος, το 20% (31 άτομα) δήλωσε μέτρια ικανοποιημένο από το φαγητό, ενώ μόλις το 3% (4 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένοι. Στην ερώτηση αυτή κανένας δεν επέλεξε το “καθόλου ικανοποιημένος”, γεγονός που αντανακλά τη γενικά υψηλή ποιότητα των γευμάτων που προσφέρονται σε μικρά και μεγάλα καταστήματα εστίασης στο Νομό (Γράφημα 17, Πίνακας 17, Παράρτημα Β).

Γράφημα 17: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ποιότητα του φαγητού στο Ν.Πρεβέζης

18. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τα εμπορικά καταστήματα που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

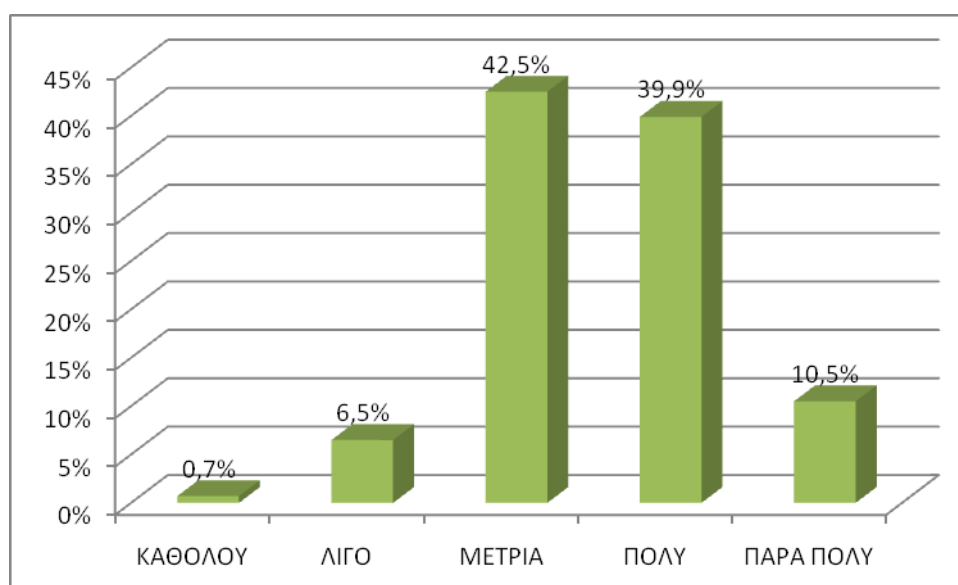
Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται ότι το 45,8% (70 άτομα) του δείγματος είναι μέτρια ικανοποιημένο από τα εμπορικά καταστήματα που υπάρχουν στο Νομό, ενώ το 30,1% (46 άτομα) είναι λίγο ικανοποιημένο από αυτά. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό είναι το 19% (29 άτομα), το οποίο δηλώνει πολύ ικανοποιημένο, ενώ μικρότερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι απαντήσεις “πάρα πολύ ικανοποιημένος” και “καθόλου ικανοποιημένος”, με ποσοστά 3,3% (5 άτομα) και 2% (3 άτομα) αντίστοιχα (Γράφημα 18, Πίνακας 18, Παράρτημα Β).

Γράφημα 18: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τα εμπορικά καταστήματα του Ν.Πρεβέζης

19. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση στο Νομό Πρεβέζης

Τα περισσότερα άτομα που απάντησαν στην ερώτηση δήλωσαν ότι είναι μέτρια ικανοποιημένα από τη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση στο Νομό με ποσοστό 42,5% (65 άτομα). Επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό (39,9%- 61 άτομα) είναι πολύ ικανοποιημένο ενώ το 10,5% (16 άτομα) είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο. Τέλος, το 6,5% (10 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο από τη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση στο Νομό, ενώ ένα ελάχιστο ποσοστό δήλωσε πως δεν έμεινε καθόλου ικανοποιημένο (0,7%). Οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού δεν επέλεξαν τον ίδιο τρόπο διασκέδασης με τους νέους, ενώ επίσης δεν έχουν μεγάλες απαιτήσεις για νυχτερινή ζωή. Παρ' ότι δεν έχουν πολλές απαιτήσεις, εμφανίζονται σχετικά ικανοποιημένοι, ίσως επειδή πολλά μαγαζιά λειτουργούν μόνο κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών (Γράφημα 19, Πίνακας 19, Παράρτημα Β).

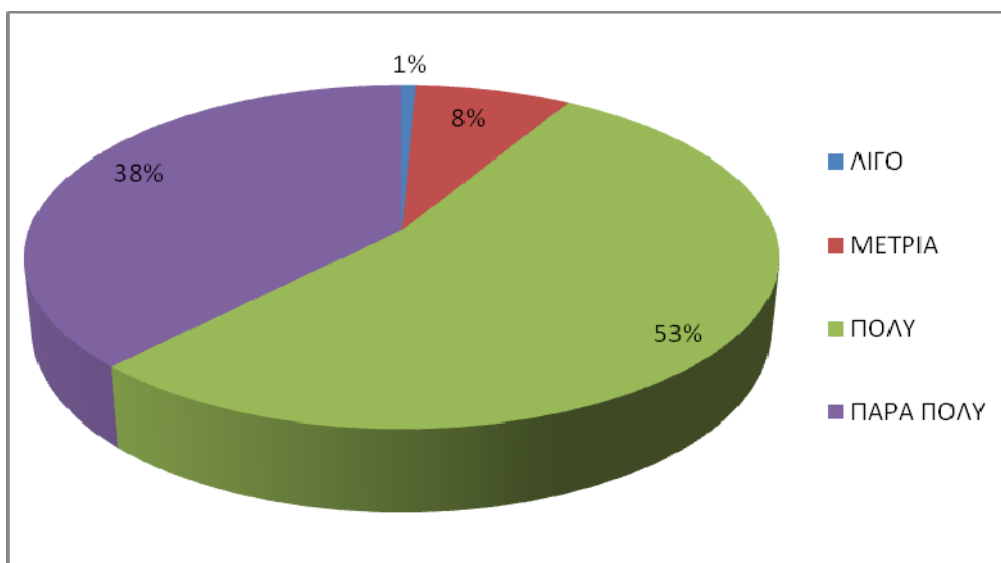

Γράφημα 19: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση στο Νομό Πρεβέζης

20. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης

Σε γενικές γραμμές οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας του Νομού εκτίμησαν την πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του Νομού Πρεβέζης και αυτό εξάγεται από τα ακόλουθα. Στην ερώτηση αυτή η πλειοψηφία των απαντήσεων συγκεντρώνεται στην επιλογή “πολύ ικανοποιημένος” με ποσοστό 53% (82 άτομα). Επιπροσθέτως, το 38% (58 άτομα) δηλώνει πάρα πολύ ικανοποιημένο από τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά που υπάρχει στο Νομό. Τέλος, το 8% (12 άτομα) του

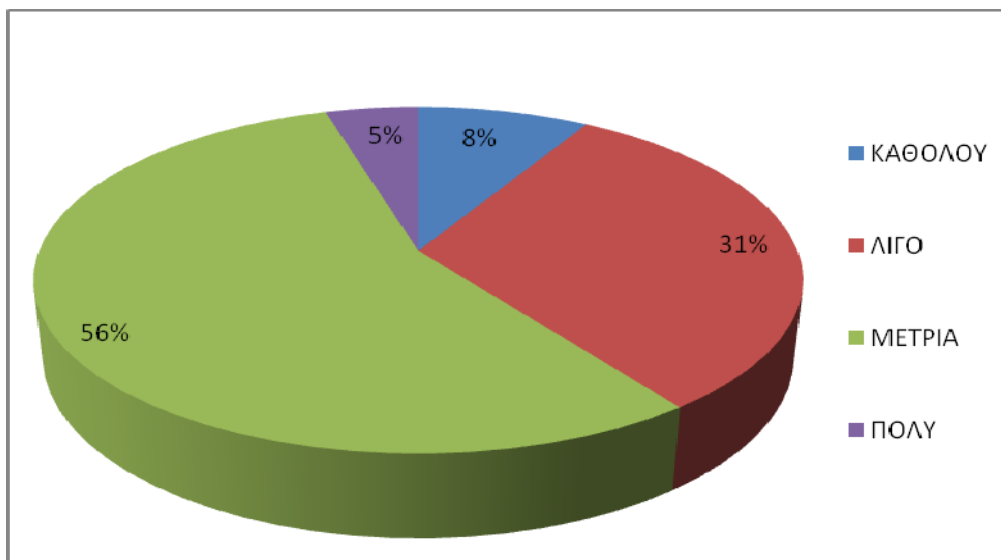
δείγματος δήλωσε μέτρια ικανοποιημένο, ενώ μόνο το 0,7% δήλωσε λίγο ικανοποιημένο (Γράφημα 20, Πίνακας 20, Παράρτημα Β).

Γράφημα 20: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης

21. Βαθμός ικανοποίησης από συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

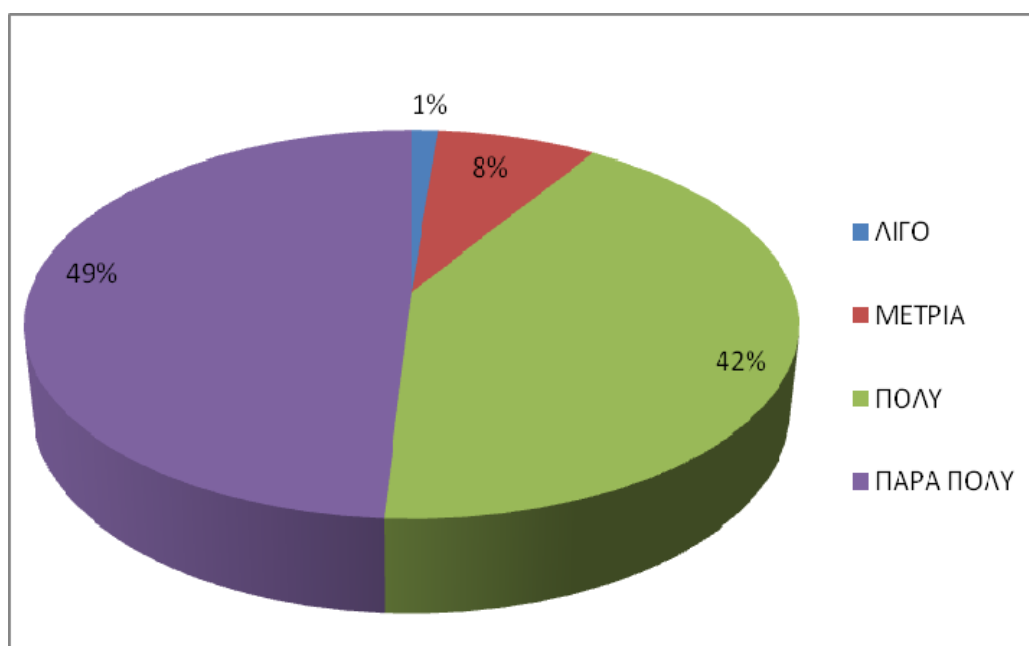
Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος με ποσοστό 56% (85 άτομα) απάντησε ότι είναι μέτρια ικανοποιημένο από τις εκθεσιακές και συνεδριακές εγκαταστάσεις που υπάρχουν στο Νομό. Ακόμη, το 31% (48 άτομα) δήλωσε λίγο ικανοποιημένο και το 8% (13 άτομα), δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο. Τέλος, μόλις το 5% (7 άτομα) δηλώνει πολύ ικανοποιημένο από τον παράγοντα αυτό. Στο Νομό Πρεβέζης, ο εκθεσιακός και ο συνεδριακός τουρισμός είναι ελάχιστα αναπτυγμένες μορφές τουρισμού (Γράφημα 21, Πίνακας 21, Παράρτημα Β).

Γράφημα 21: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

22. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φιλοξενία και τη διάθεση του τοπικού πληθυσμού

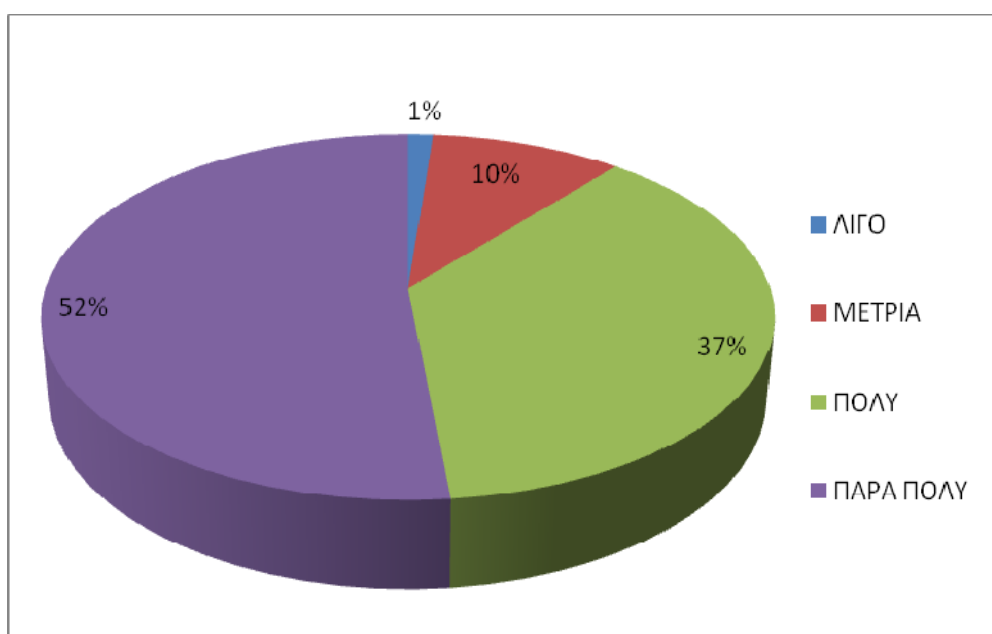
Στην ερώτηση αυτή οι ερωτηθέντες απάντησαν με ποσοστό 49% (75 άτομα) ότι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τη φιλοξενία και διάθεση του τοπικού πληθυσμού του Νομού. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό (42%-64 άτομα) συγκεντρώνεται στην επιλογή «πολύ ικανοποιημένος» και ένα μικρό ποσοστό (8%-12 άτομα) στην επιλογή «μέτρια ικανοποιημένος». Τέλος, υπάρχει και το ποσοστό 1% που αντιπροσωπεύει εκείνους που έμειναν λίγο ικανοποιημένοι από τον παράγοντα αυτό (Γράφημα 22, Πίνακας 22, Παράρτημα Β).

Γράφημα 22: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φιλοξενία και τη διάθεση του τοπικού πληθυσμού στο Νομό Πρεβέζης

23. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ησυχία και ηρεμία (μη συμφόρηση κόσμου) στο Νομό Πρεβέζης

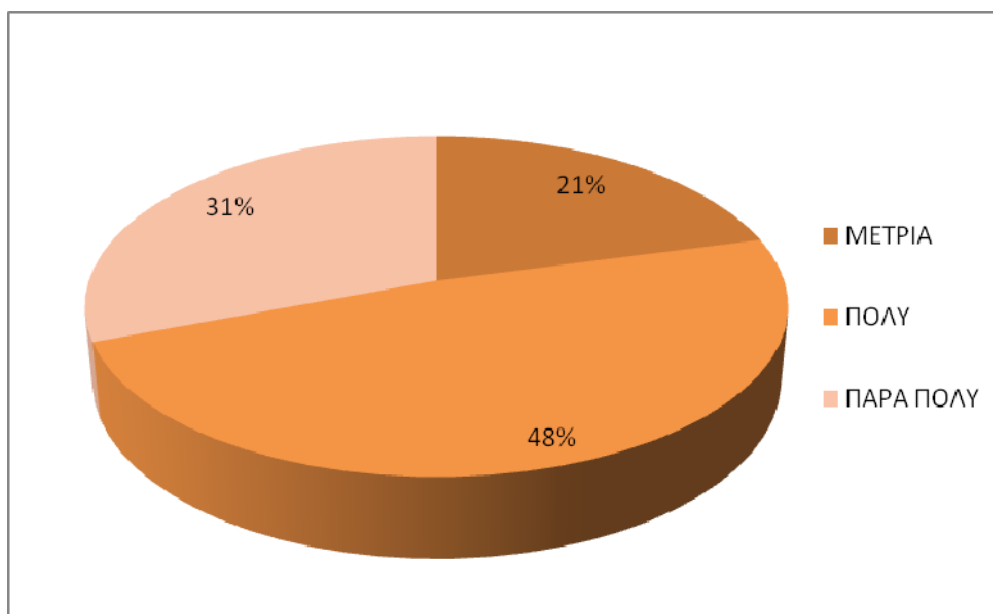
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι το 52% (79 άτομα) του δείγματος είναι παρά πολύ ικανοποιημένοι από την ησυχία και ηρεμία που επικρατεί σε πολλές περιοχές του Νομού Πρεβέζης. Ακόμη, το 37% (57 άτομα) δηλώνουν πολύ ικανοποιημένοι από τον παράγοντα αυτόν και το 10% (15 άτομα) είναι μέτρια ικανοποιημένοι. Τέλος, μόλις το 1% δηλώνει λίγο ικανοποιημένο (Γράφημα 23, Πίνακας 23, Παράρτημα Β).

Γράφημα 23: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ησυχία και ηρεμία (μη συμφόρηση κόσμου) που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης

24. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ασφάλεια που επικρατεί στο Νομό Πρεβέζης

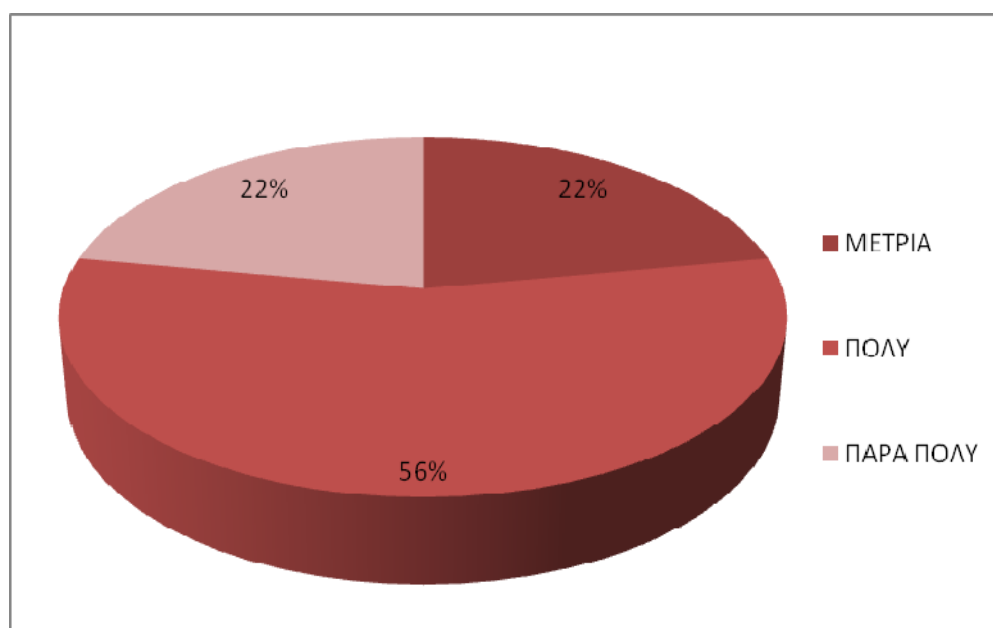
Στο γράφημα 24 φαίνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων με ποσοστό 48% (74 άτομα), έμεινε πολύ ικανοποιημένη από την ασφάλεια που επικρατεί στο Ν.Πρεβέζης. Το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνεται στην επιλογή «πάρα πολύ ιακονοποιημένος» με ποσοστό 31% (47 άτομα). Τέλος, το 21% (32 άτομα) είναι μέτρια ικανοποιημένοι από τον παράγοντα αυτό (Γράφημα 24, Πίνακας 24, Παράρτημα Β).

Γράφημα 24: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ασφάλεια που επικρατεί στο Νομό Πρεβέζης

25. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το καθαρό περιβάλλον του Νομού Πρεβέζης

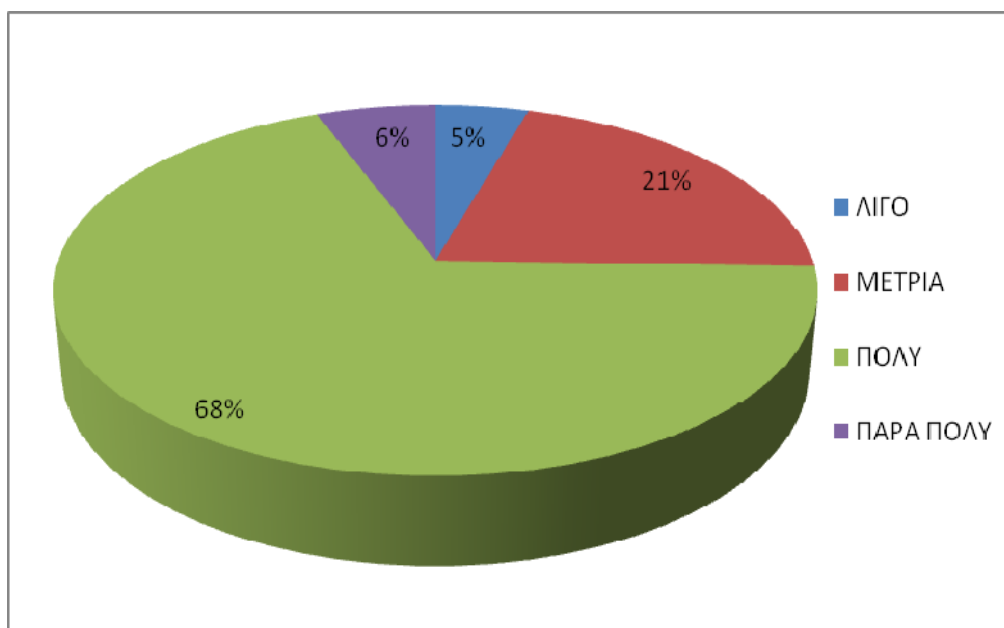
Στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, με ποσοστό 56% (85 άτομα), απάντησε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο από το καθαρό περιβάλλον του Νομού, ενώ ισοψηφία έχουν οι επιλογές «πάρα πολύ ικανοποιημένος» και «μέτρια ικανοποιημένος» με ποσοστό 22% η κάθε μια (68 άτομα) (Γράφημα 25, Πίνακας 25, Παράρτημα Β).

Γράφημα 25: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το καθαρό περιβάλλον του Ν.Πρεβέζης

26. Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν στο Ν.Πρεβέζης

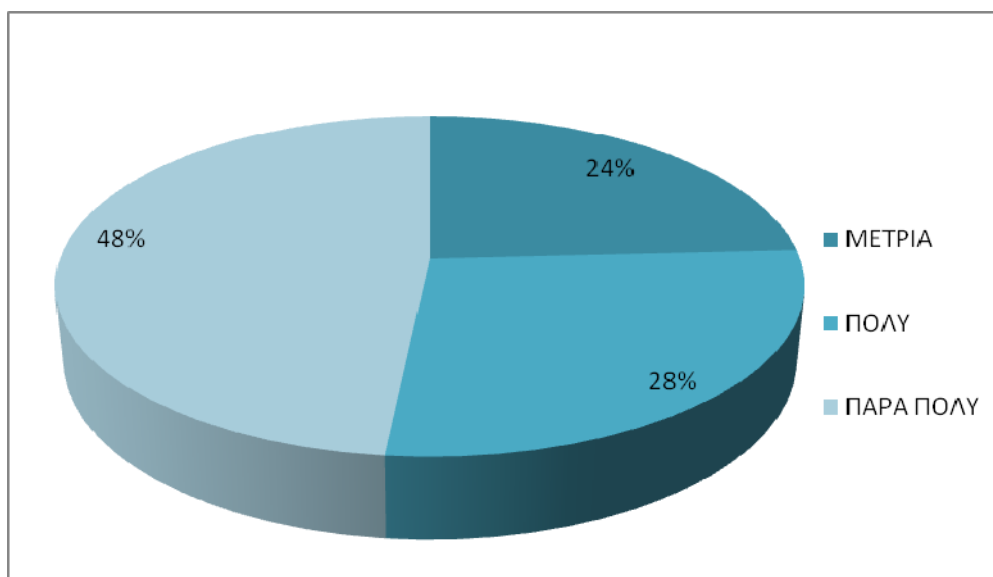
Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (68%-104 άτομα) είναι πολύ ικανοποιημένο από τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν στο Νομό ενώ το 21% (32 άτομα) δήλωσαν μέτρια ικανοποιημένοι. Τέλος, 6% (9 άτομα) και 5% (7 άτομα) είναι «πάρα πολύ» και «λίγο» ικανοποιημένοι αντίστοιχα, από τον παράγοντα αυτό (Γράφημα 26, Πίνακας 26, Παράρτημα Β).

Γράφημα 26: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν στο Νομό Πρεβέζης

27. Βαθμός σημαντικότητας των ξενοδοχειακών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

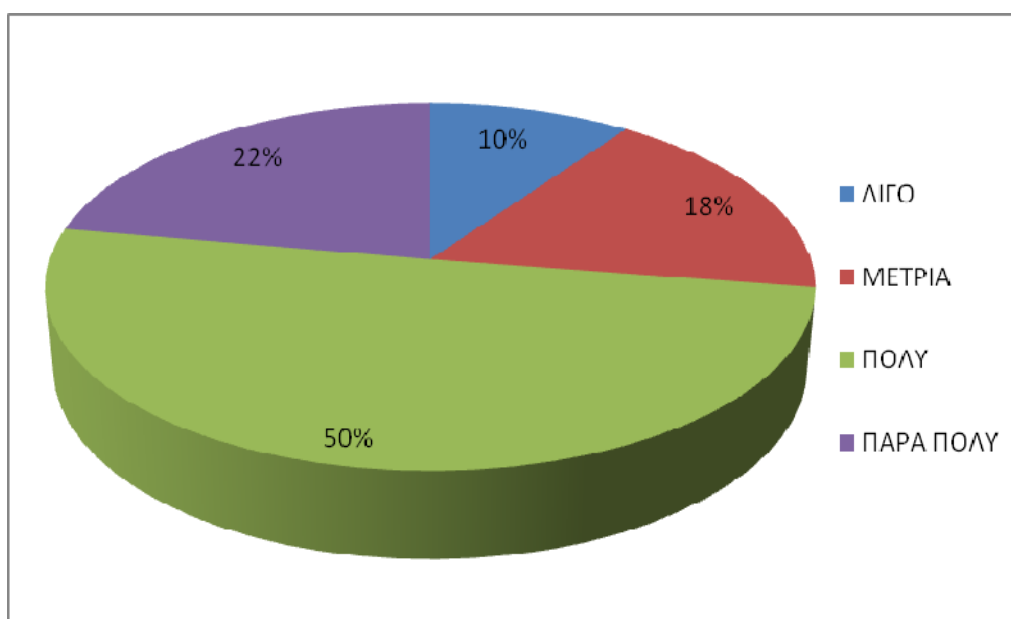
Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται η κατανομή των ποσοστών σχετικά με τη σημαντικότητα των ξενοδοχειακών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους ερωτηθέντες. Το μεγαλύτερο ποσοστό (48%-74 άτομα) δηλώνει ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό να υπάρχουν ποιοτικές ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις στον τόπο διακοπών τους ενώ το 28% (42 άτομα) δηλώνουν ότι είναι πολύ σημαντικό. Τέλος, το 24% (37 άτομα) φαίνεται να υπολογίζει μέτρια τον παράγοντα αυτόν (Γράφημα 27, Πίνακας 27, Παράρτημα Β).

Γράφημα 27: Βαθμός σημαντικότητας ξενοδοχειακών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

28. Βαθμός σημαντικότητας μεταφορικού δικτύου για τους ερωτηθέντες (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

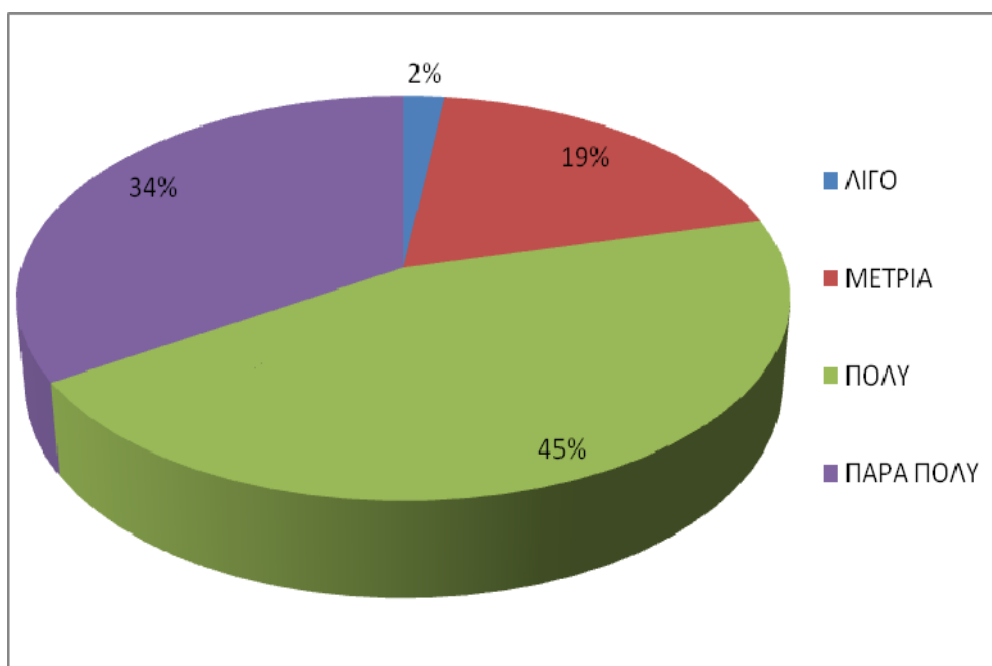
Για το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (50%-77 άτομα) είναι πάρα πολύ σημαντικό να υπάρχει καλό οδικό δίκτυο πρόσβασης στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές, αλλά και καλό τοπικό οδικό δίκτυο. Το 22% (34 άτομα) θεωρούν πάρα πολύ σημαντικό τον παράγοντα αυτόν, ενώ το 18% (27 άτομα) και 10% (15 άτομα), τον θεωρούν μέτρια ή λίγο σημαντικό αντίστοιχα (Γράφημα 28, Πίνακας 28, Παράρτημα Β).

Γράφημα 28: Βαθμός σημαντικότητας μεταφορικού δικτύου για τους ερωτηθέντες (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

29. Βαθμός σημαντικότητας καλής ποιότητας φαγητού για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται η κατανομή των ποσοστών σχετικά με το βαθμό σημαντικότητας της ποιότητας του φαγητού, για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές. Το μεγαλύτερο ποσοστό (45%-69 άτομα) απάντησε ότι είναι πολύ σημαντικό για αυτούς και το 34% (52 άτομα) πάρα πολύ σημαντικό. Μικρότερα ποσοστά συγκέντρωσαν οι απαντήσεις «μέτρια σημαντικό» και λίγο σημαντικό, με ποσοστά 19% (29 άτομα) και 2% (3 άτομα) αντίστοιχα (Γράφημα 29, Πίνακας 29, Παράρτημα Β). Όπως έχουμε δει και στο κεφάλαιο 5 των ερευνών, σύμφωνα με το περιοδικό Travel Weekly, οι ηλικιωμένοι τουρίστες ενδιαφέρονται για την καλή ποιότητα του φαγητού σε μια περιοχή, καθώς οι περισσότεροι δηλώνουν ότι επιθυμούν να γευματίσουν σε ένα καλό εστιατόριο κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

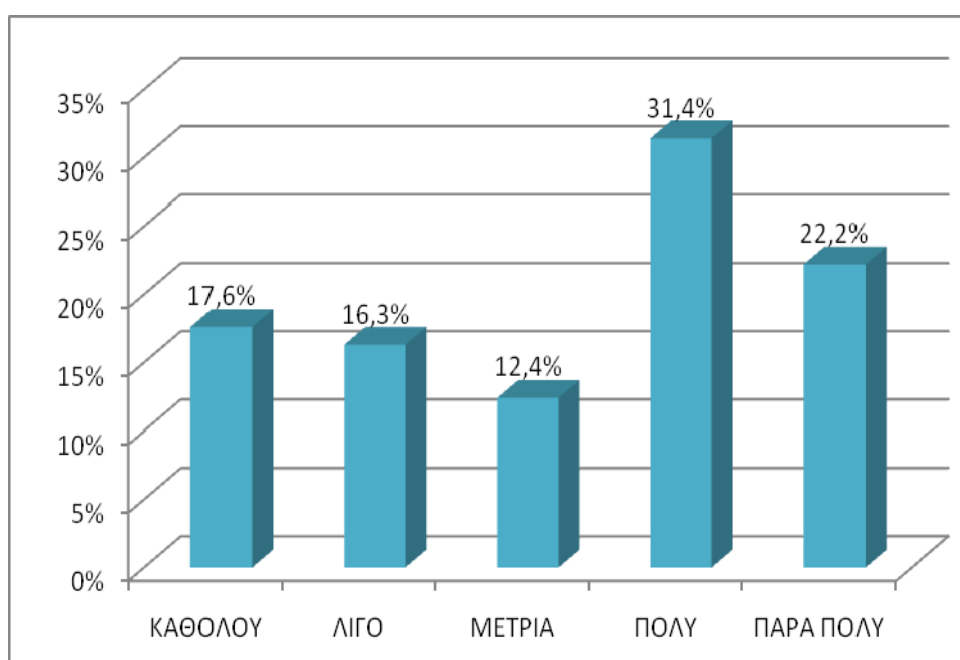

Γράφημα 29: Βαθμός σημαντικότητας καλής ποιότητας φαγητού για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

30. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης εμπορικών καταστημάτων, για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

Στην ερώτηση αυτή το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, με ποσοστό 31,4% (48 άτομα) απάντησε ότι είναι πολύ σημαντικός για εκείνους αυτός ο παράγοντας ενώ το 22,2% (34 άτομα), είπαν ότι είναι πάρα πολύ σημαντικός. Ακόμη, ένα ποσοστό του δείγματος (17,6%-27 άτομα) θεωρεί ότι δεν είναι καθόλου σημαντική η ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων στον τόπο που επισκέπτονται. Τέλος,

το 16,3% (25 άτομα) και το 12,4% (19 άτομα) απάντησαν ότι αυτός ο παράγοντας είναι λίγο ή μέτρια σημαντικός για αυτούς αντίστοιχα (Γράφημα 30, Πίνακας 30, Παράρτημα Β). Όπως φαίνεται και σε έρευνες που έχουν προηγηθεί και αναφέρονται στο 5^ο κεφάλαιο, οι αγορές (ψώνια) σήμερα είναι πολύ σημαντικός λόγος για να επισκεφτεί ένας ηλικιωμένος τουρίστας της Ευρώπης μια άλλη χώρα. Μιας και η πλειοψηφία των τουριστών αυτών είναι γυναίκες (και είναι εκείνες που δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στα ψώνια), γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι είναι απαραίτητη η ύπαρξη αγορών καταναλωτικών ειδών στους τόπους που επισκέπτονται οι τουρίστες. Επιπροσθέτως, έχει παρατηρηθεί ότι οι τουρίστες σχεδόν πάντα επιστρέφουν στη χώρα τους έχοντας αγοράσει δώρα και αναμνηστικά για συγγενείς και φίλους. Οι τουρίστες αυτοί (άτομα τρίτης ηλικίας) έχουν προϋπολογίσει τα σχετικά έξοδα και δεν αγοράζουν υποκινούμενοι από τις διαφημίσεις.

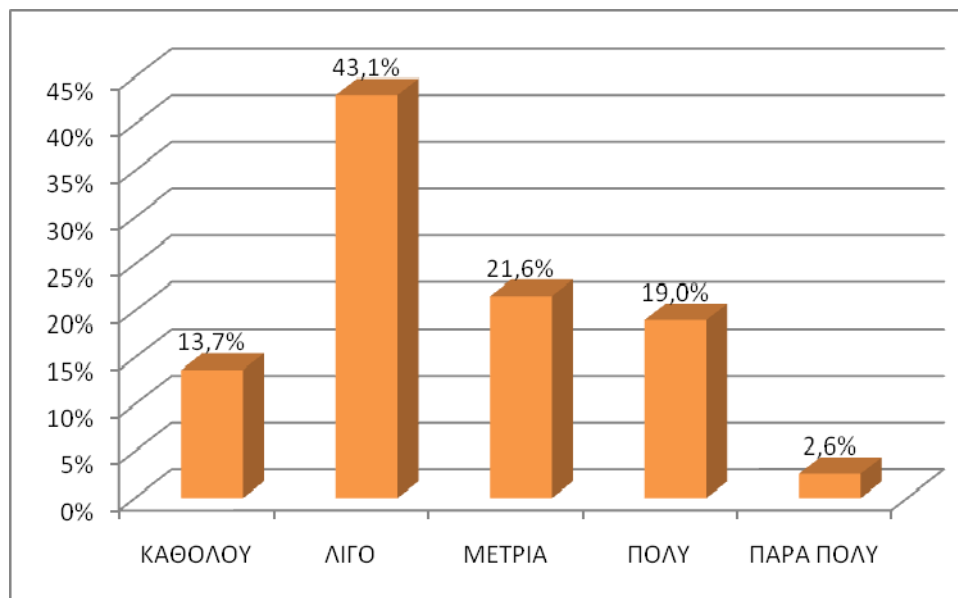

Γράφημα 30: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης εμπορικών καταστημάτων, για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

31. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης νυχτερινής ζωής/διασκέδασης για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

Για το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (43,1%- 66 άτομα), ο παράγοντας αυτός τους ενδιαφέρει λίγο στην επιλογή ενός τόπου διακοπών, ενώ το 21,6% (33 άτομα) ενδιαφέρονται μέτρια. Το 19% (29 άτομα) και το 2,6% (4 άτομα) ενδιαφέρονται πολύ ή πάρα πολύ, ενώ το 13,7% (21 άτομα) δεν ενδιαφέρονται καθόλου για την ύπαρξη νυχτερινής ζωής και διασκέδασης στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές (Γράφημα 31, Πίνακας 31, Παράρτημα Β). Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα συμφωνεί με έρευνες που αναφέρονται στο κεφάλαιο 5, οι οποίες υποστηρίζουν ότι οι ηλικιωμένοι ως επί το πλείστον δεν ενδιαφέρονται για γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε μεγάλες

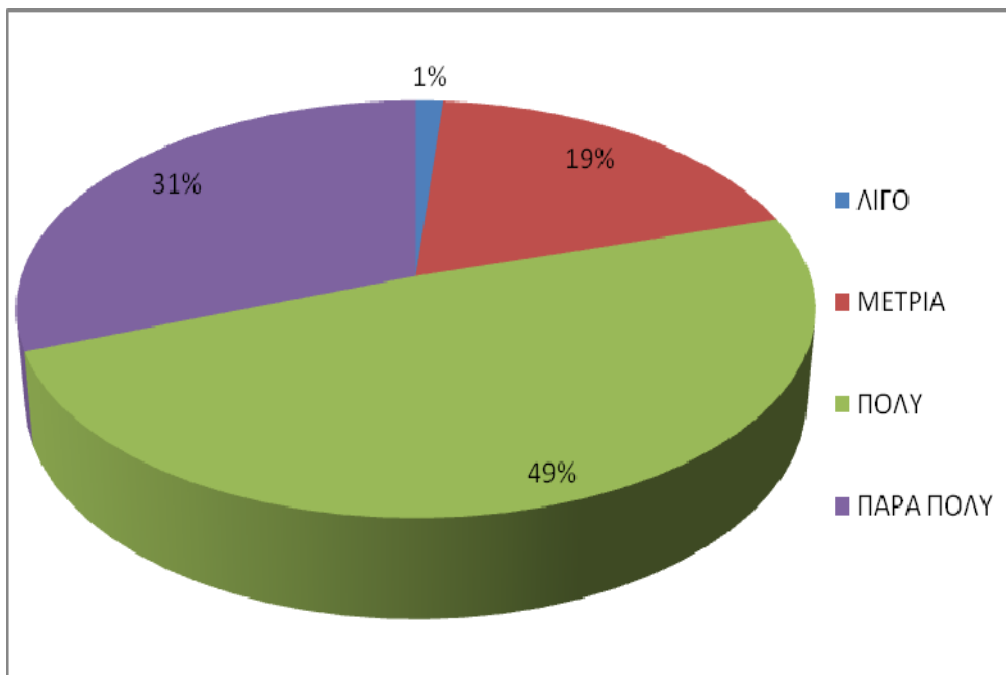
πόλεις και για τη νυχτερινή ζωή και ψυχαγωγία.

Γράφημα 31: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης νυχτερινής ζωής/διασκέδασης για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

32. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή ενός τόπου για διακοπές

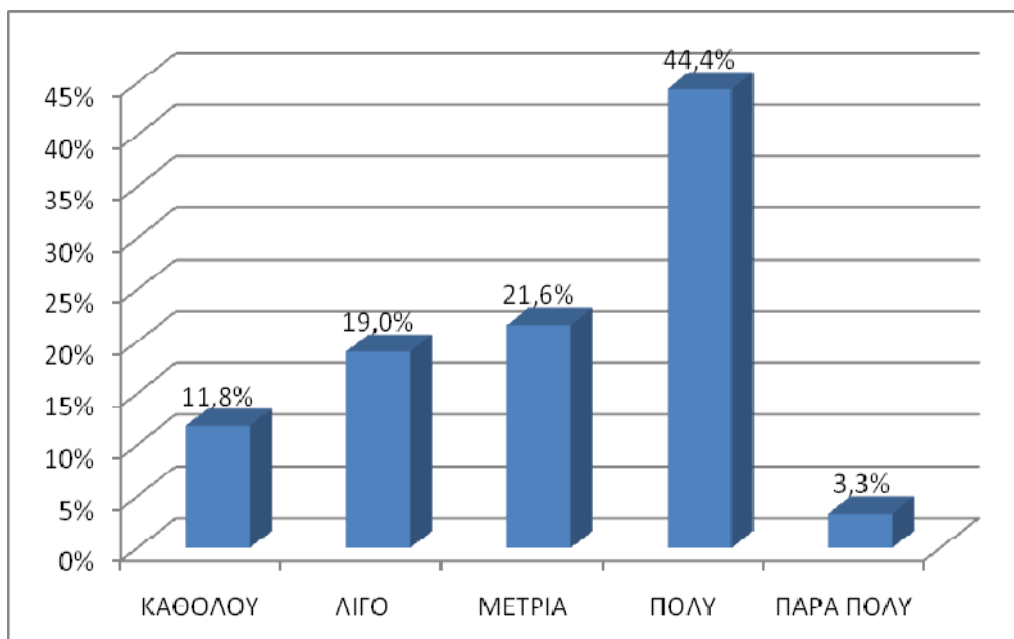
Στο γράφημα που ακολουθεί οι ερωτηθέντες απάντησαν σχετικά με το πόσο σημαντικό ρόλο παίζει στην επιλογή του τόπου διακοπών τους, η ύπαρξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Το μεγαλύτερο ποσοστό 49% (75 άτομα) απάντησαν ότι τους ενδιαφέρει πολύ ο παράγοντας αυτός και το 31% (47 άτομα), απάντησαν ότι τους ενδιαφέρει πάρα πολύ. Τέλος, το 19% (29 άτομα) ενδιαφέρεται μέτρια και το 1% λίγο (Γράφημα 32, Πίνακας 32, Παράρτημα Β). Όπως φαίνεται και σε προηγούμενες έρευνες (κεφάλαιο), σήμερα όλο και περισσότεροι ηλικιωμένοι έχουν την τάση να επισκέπτονται τη φύση είτε για λόγους ανάπαυλας, είτε για λόγους επιστημονικού ενδιαφέροντος (βοτανολογία, φυσιολογία- π.χ παρατήρηση πτηνών, κ.τ.λ.), είτε για λόγους άσκησης στο φυσικό περιβάλλον (π.χ περίπατος). Τα κίνητρά τους για οικοτουρισμό μπορεί να πυροδοτούν αφενός οι οργανωτές των οικολογικών περιοχών (πάρκων, λιμνών και άλλων φυσικών περιοχών) και αφετέρου οι ίδιες οι ανάγκες του ατόμου για επαφή και μελέτη της φύσης, για ανάπαυλα και φυγή από το περιβάλλον της πόλης, για ανάπτυξη κοινωνικών επαφών με άτομα που έχουν ίδια ενδιαφέροντα και άλλα.

Γράφημα 32: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή ενός τόπου για διακοπές

33. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης εκθεσιακών και συνεδριακών εγκαταστάσεων, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο διακοπών τους

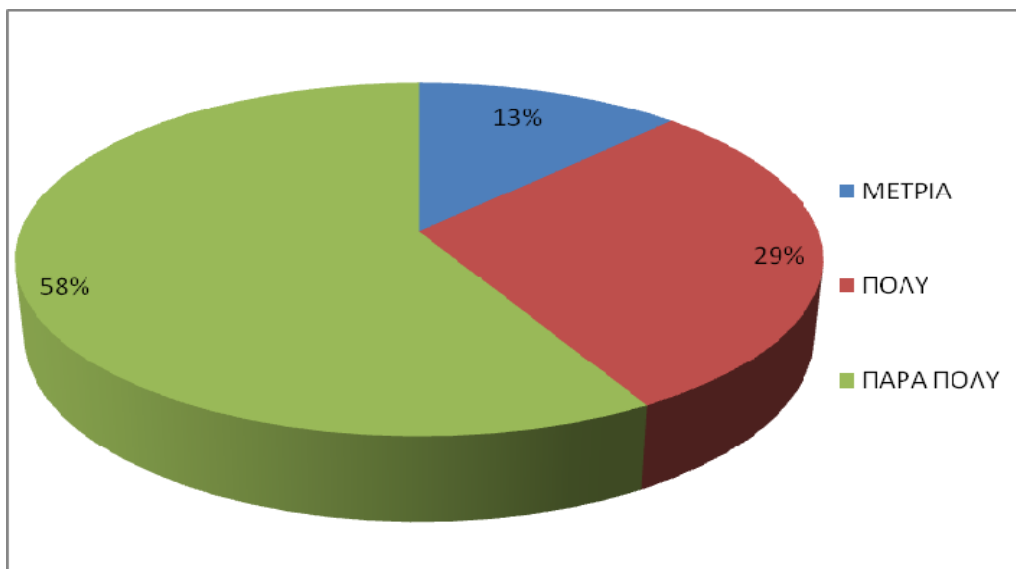
Σε αυτή την ερώτηση η πλειοψηφία του δείγματος (44,4%- 68 άτομα) απάντησε ότι στην απόφαση για τον τόπο διακοπών τους, διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο η ύπαρξη εκθεσιακών και συνεδριακών εγκαταστάσεων στην περιοχή, ενώ για το 3,3% (5 άτομα), είναι πάρα πολύ σημαντικό. Ακόμη, το 21,6% (33 άτομα) δήλωσαν ότι είναι μέτρια σημαντικός για εκείνους ο συγκεκριμένος παράγοντας και το 19% (29 άτομα) και 11,8% (18 άτομα), απάντησαν ότι είναι λίγο και καθόλου σημαντικός αντίστοιχα (Γράφημα 33, Πίνακας 33, Παράρτημα Β).

Γράφημα 33: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης εκθεσιακών και συνεδριακών εγκαταστάσεων, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο διακοπών τους

34. Βαθμός σημαντικότητας καλής φιλοξενίας και διάθεσης από τους ντόπιους, για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

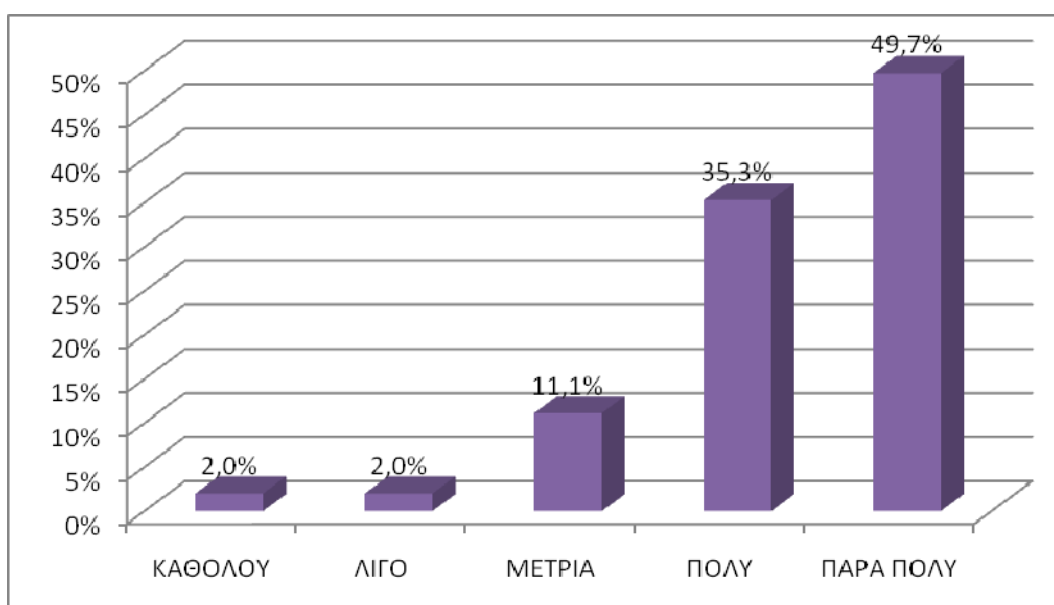
Στο παρακάτω γράφημα φαίνεται ότι το 58% (89 άτομα) και το 29% (45 άτομα), λαμβάνουν υπόψιν τους πάρα πολύ και πολύ σοβαρά αντίστοιχα, την ύπαρξη κλίματος καλής φιλοξενίας και διάθεσης από τους ντόπιους, όταν διαλέγουν τόπο διακοπών. Ενώ το 13% (19 άτομα) απάντησε ότι είναι μέτρια σημαντικός ο παράγοντας αυτός (Γράφημα 34, Πίνακας 34, Παράρτημα Β). Όπως αποδεικνύεται ισχύουν και σε αυτή την περίπτωση οι έρευνες (κεφάλαιο 5) που αναφέρουν ότι η καλή διάθεση και φιλοξενία των ντόπιων επηρεάζει τους ηλικιωμένους τουρίστες στη λήψη της απόφασης για τον τόπο διακοπών τους, αφού το ταξίδι στους ηλικιωμένους μπορεί να ικανοποιήσει ένα εύρος αναγκών τους συμπεριλαμβανομένης της νοσταλγίας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της δημιουργίας νέων φίλων και αναμνήσεων κ.ά. Όλα αυτά είναι σημαντική “ανταμοιβή” του ταξιδιού για εκείνους. Για ορισμένους τουρίστες τρίτης ηλικίας, το να ταξιδεύουν αντικαθιστά την ζωή τους σαν εργαζόμενοι υπό την έννοια της κοινωνικής συμβολής και της πνευματικής διέγερσης.

Γράφημα 34: Βαθμός σημαντικότητας καλής φιλοξενίας και διάθεσης από τους ντόπιους, για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

35. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης ησυχίας/ηρεμίας (μη συμφόρησης κόσμου), για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

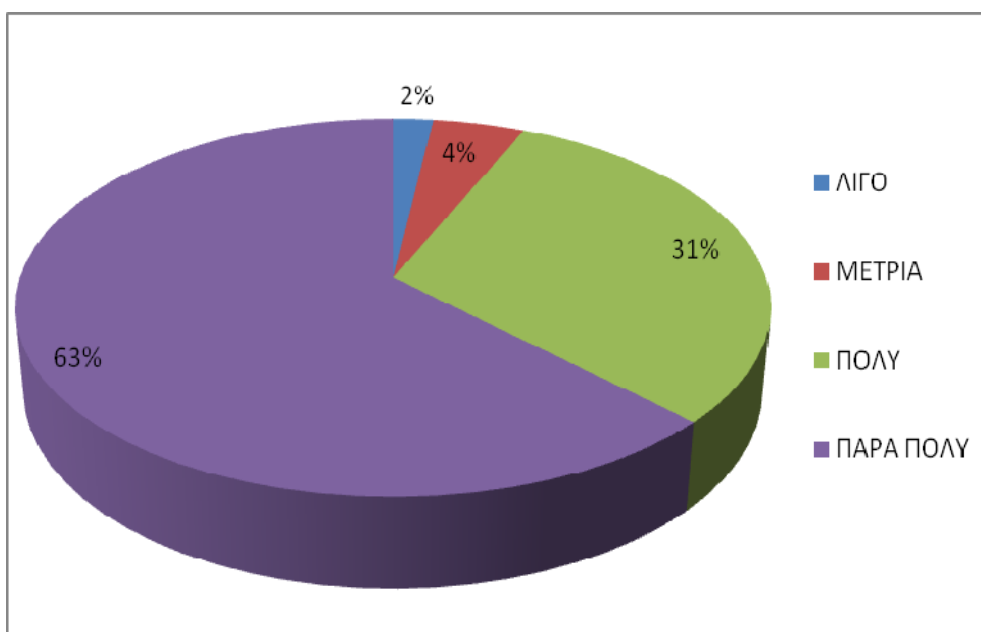
Στην ερώτηση αυτή η πλειοψηφία του δείγματος (49,7%-76 άτομα), είπαν ότι λαμβάνουν πάρα πολύ σοβαρά υπόψιν τους τον παράγοντα αυτόν στην επιλογή του τόπου διακοπών τους, ενώ το 35,3% (54 άτομα) απάντησε ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Τέλος, για το 11,1% (17 άτομα) είναι μέτρια σημαντική η μη συμφόρηση κόσμου στον τόπο διακοπών τους και ισοψηφία με ποσοστό 3% υπάρχει στις επιλογές “λίγο” και “καθόλου” σημαντικό (Γράφημα 35, Πίνακας 35, Παράρτημα Β).

Γράφημα 35: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης ησυχίας/ηρεμίας (μη συμφόρησης κόσμου), για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

36. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης ασφάλειας, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές

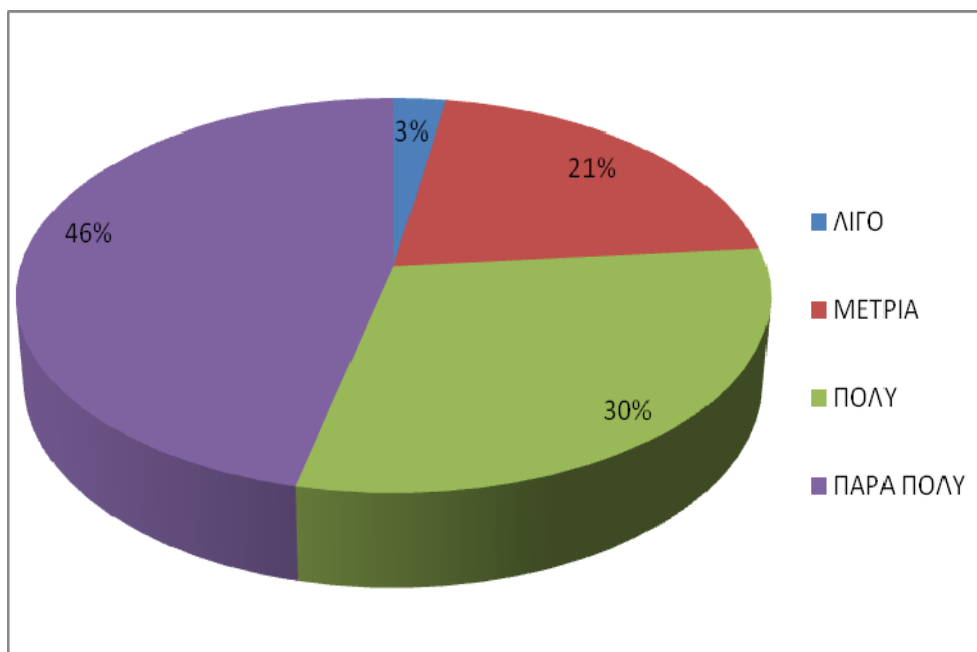
Στο ακόλουθο γράφημα είναι φανερό για τα μεγαλύτερα ποσοστά 62,7% (96 άτομα) και 30,7% (47 άτομα) είναι πάρα πολύ ή πολύ σημαντικός αντίστοιχα, ο παράγοντας “ασφάλεια περιοχής” για να επισκεφτούν ένα τόπο. Τέλος για το 4,6% (7 άτομα) είναι μέτρια σημαντικός παράγοντας και για το 2% είναι λίγο σημαντικός (Γράφημα 36, Πίνακας 36, Παράρτημα Β). Όπως αναφέρθηκε και στο 5^ο κεφάλαιο, το αίσθημα της ασφάλειας της σωματικής ακεραιότητας, ιδιαίτερα στο ηλικιωμένο άτομο, πάντα ήταν βασικός παράγοντας για την επιλογή της περιοχής στην οποία θα κάνει τις διακοπές του. Σήμερα που παρατηρείτε έξαρση του φαινομένου της εγκληματικότητας σε πολλές χώρες, η συγκεκριμένη ανάγκη κυριαρχεί στην επιλογή του προορισμού διακοπών των ηλικιωμένων. Αυτό όμως είναι θέμα που μπορεί να διορθωθεί μόνο με κρατικές παρεμβάσεις και πρέπει να αποτελεί αντικείμενο των επιφορτισμένων με τα τουριστικά θέματα φορέων.

Γράφημα 36: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης ασφάλειας, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές

37. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης καθαρού περιβάλλοντος στον τόπο που διαλέγουν για διακοπές οι ερωτηθέντες

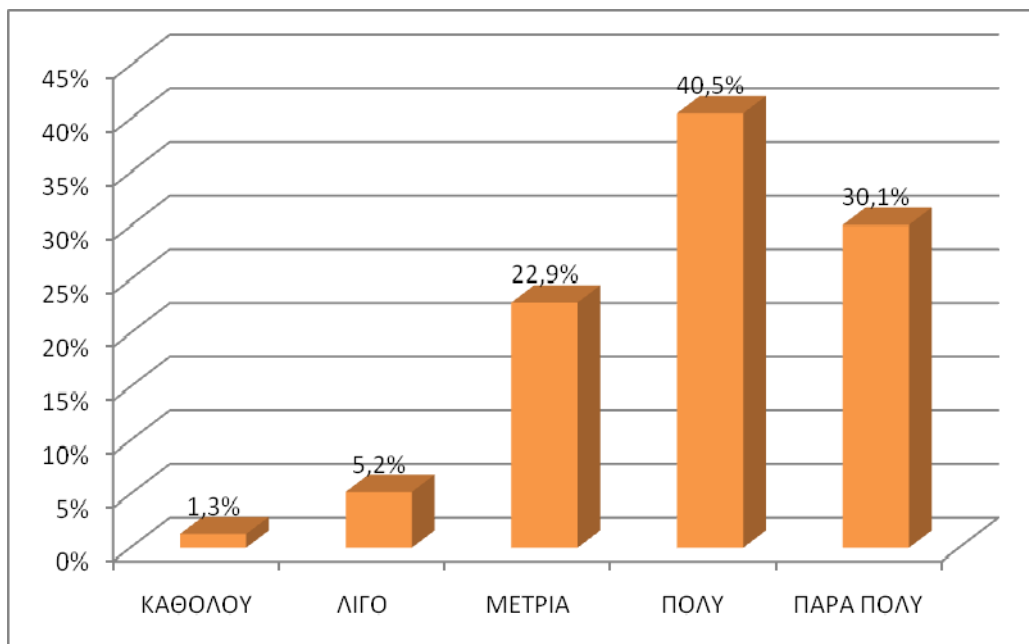
Σε γενικές γραμμές οι τουρίστες τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης απάντησαν με ποσοστό 46% (71 άτομα) και 30% (46 άτομα) ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό και πολύ σημαντικό αντίστοιχα, το να υπάρχει καθαριότητα περιβάλλοντος σε μια περιοχή για να την επιλέξουν σαν τουριστικό προορισμό. Το 21% (32 άτομα) δήλωσαν ότι ο παράγοντας αυτός τους ενδιαφέρει μέτρια, ενώ το 3% (4 άτομα) ενδιαφέρεται λίγο (Γράφημα 37, Πίνακας 37, Παράρτημα Β).

Γράφημα 37: Βαθμός σημαντικότητας καθαρού περιβάλλοντος στον τόπο που διαλέγουν για τις διακοπές τους οι ερωτηθέντες

38. Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης δραστηριοτήτων στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές οι ερωτηθέντες

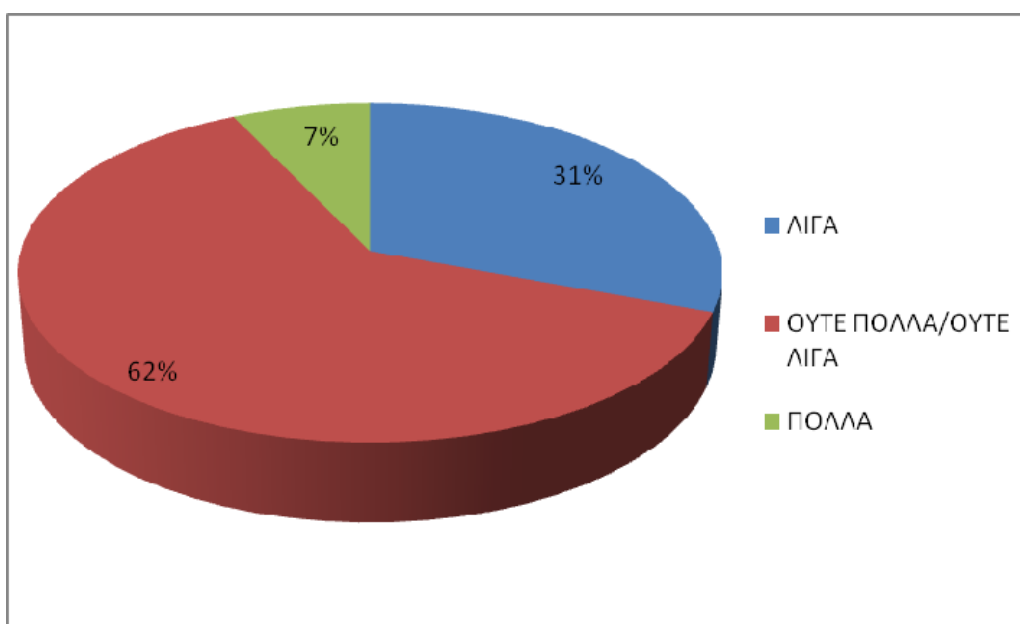
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι για το 40,5% (62 άτομα) και για το 30,1% (46 άτομα) των ηλικιωμένων, στη λήψη αποφάσεων για τον τόπο διακοπών τους, μετράει πάρα πολύ και πολύ αντίστοιχα, η ύπαρξη δραστηριοτήτων στην περιοχή. Για το 22,9% (35 άτομα), ο παράγοντας αυτός μετράει μέτρια, για το 5,2% (8 άτομα) λίγο και για το 1,3% δεν υπολογίζεται καθόλου (Γράφημα 38, Πίνακας 38, Παράρτημα Β).

Γράφημα 38: Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης δραστηριοτήτων στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές οι ερωτηθέντες

39. Αξιολόγηση χρημάτων που δαπανήθηκαν από τους ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στο Νομό Πρεβέζης

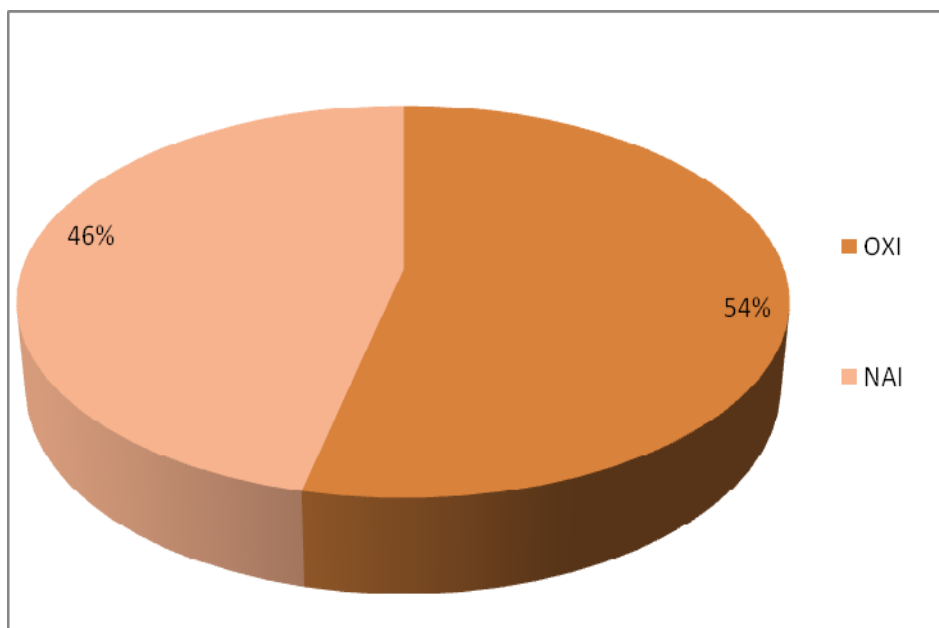
Οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού Πρεβέζης αξιολόγησαν τα χρήματα που δαπάνησαν κατά την παραμονή τους στην περιοχή, με ποσοστό 62% (95 άτομα), σαν “ούτε λίγα-ούτε πολλά”. Το 31% (47 άτομα) τα θεώρησαν λίγα και μόλις το 7% (11 άτομα), είπε ότι ήταν πολλά τα χρήματα που ξόδεψε σε σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες (σίτιση –στέγαση –φιλοξενία κτλ) (Γράφημα 39, Πίνακας 39, Παράρτημα Β).

Γράφημα 39: Αξιολόγηση χρημάτων που δαπανήθηκαν από τους ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στο Νομό Πρεβέζης

40. Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε φυσικά τοπία/υδρόβια πάρκα κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης

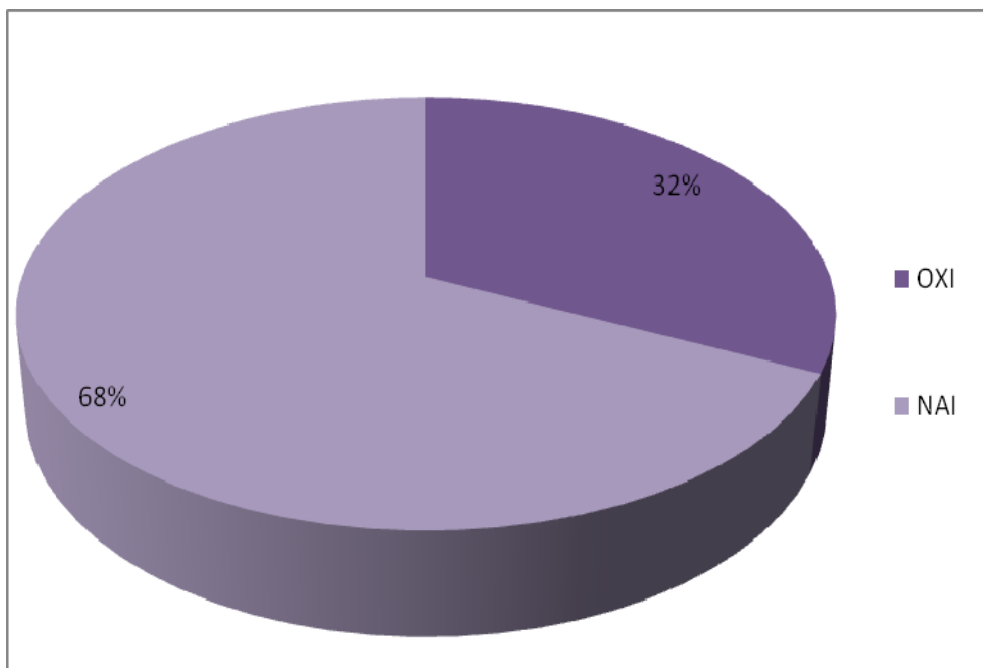
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι το 82% (54 άτομα) των ηλικιωμένων τουριστών του Νομού Πρέβεζας, κατά τη διάρκεια των διακοπών του δεν επισκέφτηκε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα, γεγονός που δεν ισχύει για το 46% (71 άτομα) (Γράφημα 40, Πίνακας 40, Παράρτημα Β).

Γράφημα 40: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε φυσικά τοπία/υδρόβια πάρκα κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Ν.Πρεβέζης

41. Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

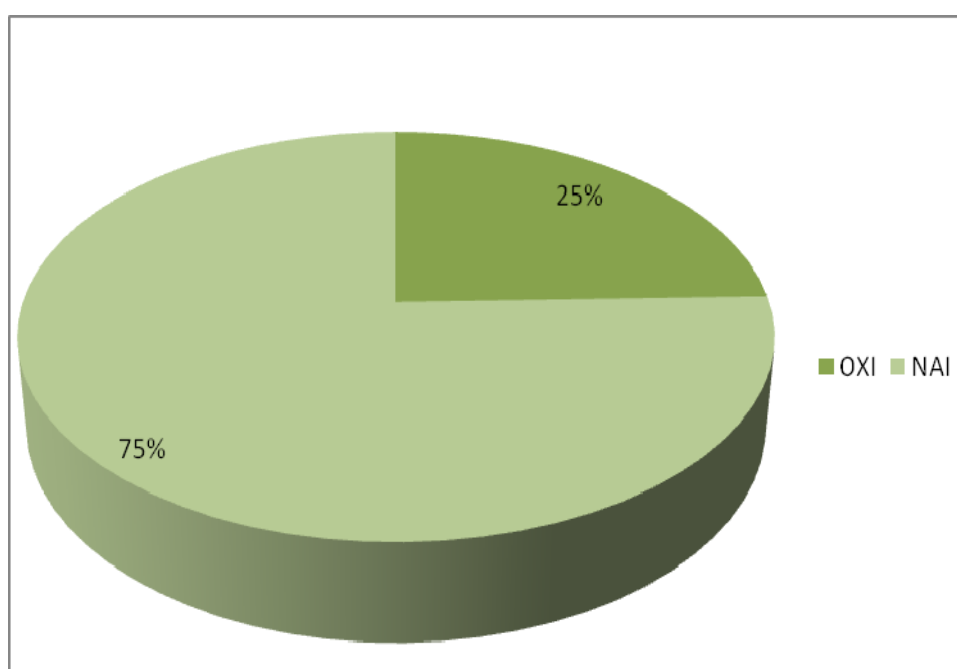
Στην ερώτηση που έγινε στο δείγμα σχετικά με το αν επισκέφτηκαν θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης, το 68% (104 άτομα) απάντησε θετικά ενώ αντίθετα το 32% (49 άτομα) αρνητικά (Γράφημα 41, Πίνακας 41, Παράρτημα Β).

Γράφημα 41: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

42. Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε αρχαιολογικούς χώρους κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης

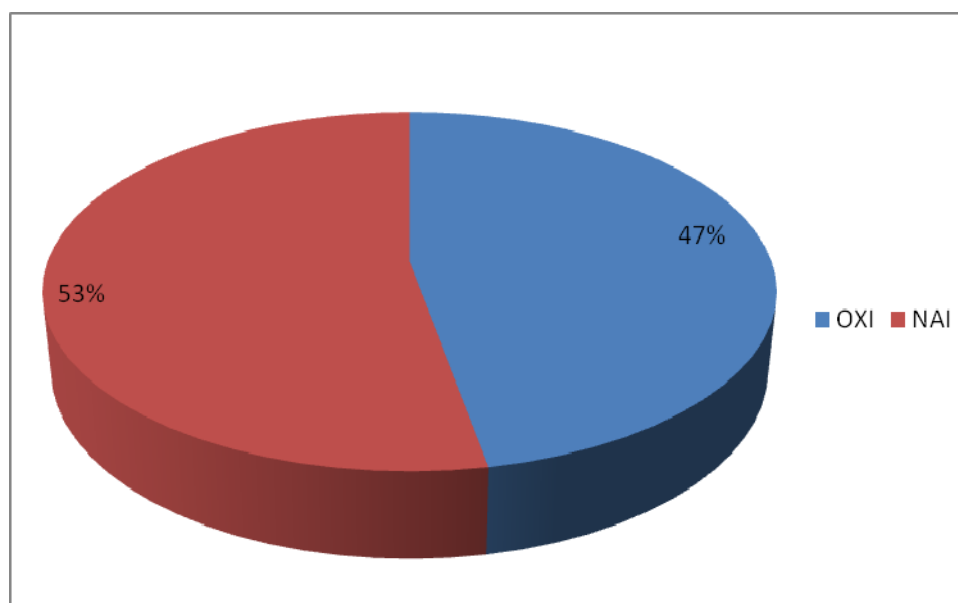
Σχετικά με το αν οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού Πρεβέζης επισκέφτηκαν κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή, αρχαιολογικούς χώρους έχουμε σαν αποτέλεσμα τα εξής ποσοστά: το 75% (127 άτομα) πήγε σε μουσεία, κάστρα κ.τ.λ. και το 25% (26 άτομα) δεν πήγε (Γράφημα 42, Πίνακας 42, Παράρτημα Β).

Γράφημα 42: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε αρχαιολογικούς χώρους κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης

43. Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

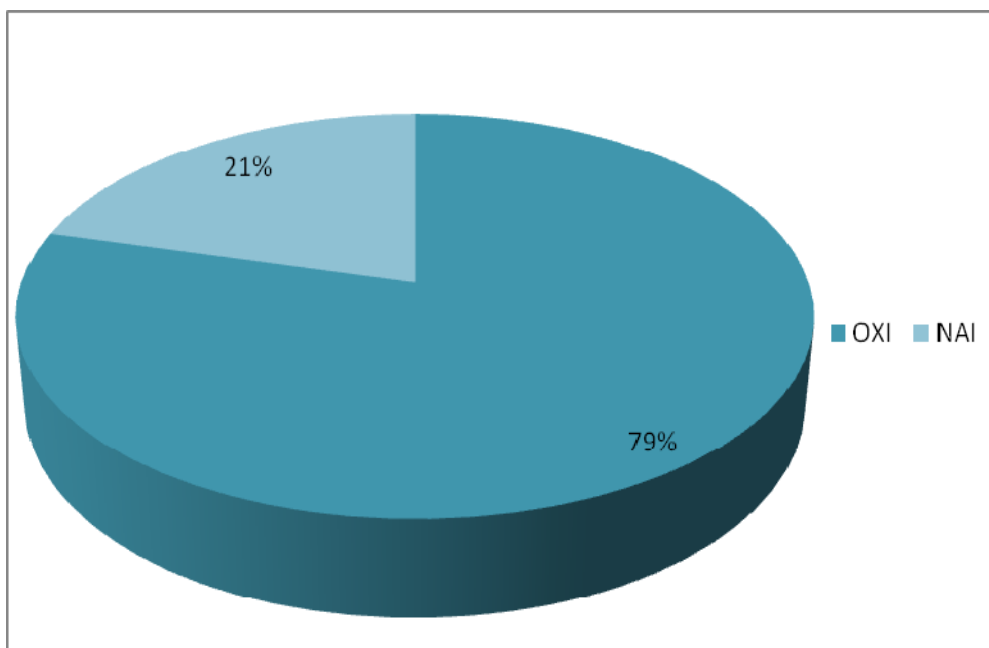
Στην ερώτηση που έγινε στο δείγμα σχετικά με το αν επισκέφτηκαν ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης, το 53% (81 άτομα) απάντησε ότι πήγε και το 47% (72 άτομα) ότι δεν πήγε (Γράφημα 43, Πίνακας 43, Παράρτημα Β).

Γράφημα 43: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

44. Ενασχόληση ή μη των ερωτηθέντων με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

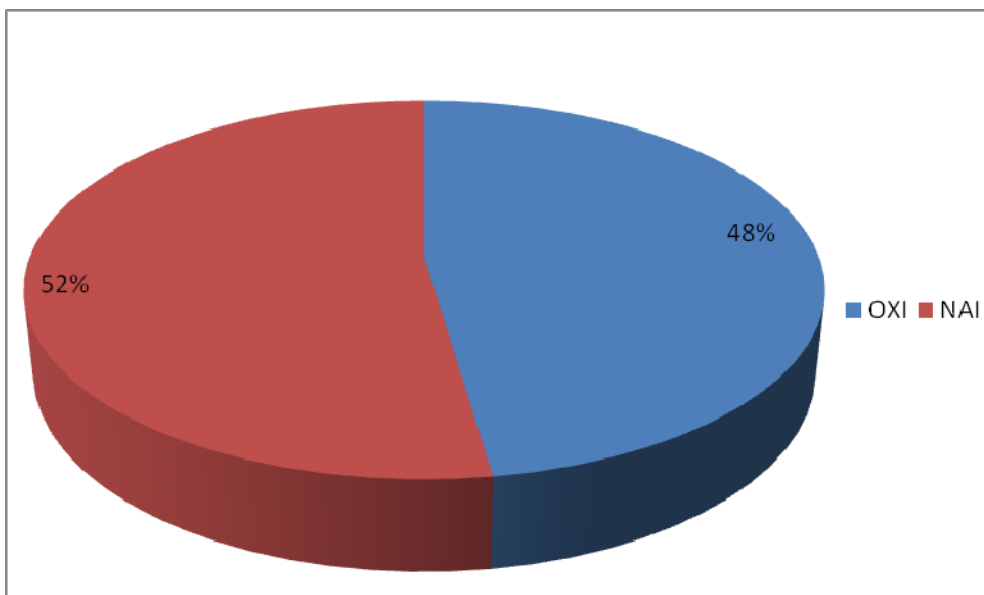
Σχετικά με το αν οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού Πρεβέζης ασχολήθηκαν με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην περιοχή, έχουμε τα ακόλουθα ποσοστά: σε αντίθεση με το 21% (32 άτομα) που ασχολήθηκε, η πλειοψηφία του δείγματος, (79%-121 άτομα) δεν ασχολήθηκε με αθλητικές δραστηριότητες (Γράφημα 44, Πίνακας 44, Παράρτημα Β). Όπως και σε προηγούμενες έρευνες που αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 5, έτσι και εδώ ισχύει ότι οι τουρίστες που ασχολούνται με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους είναι πολύ λίγοι.

Γράφημα 44: Ενασχόληση ή μη των ερωτηθέντων με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρέβεζας

45. Ερωτηθέντες που επέλεξαν ή όχι να επισκεφθούν τοπικές γιορτές (φεστιβάλ) του Νομού Πρέβεζας

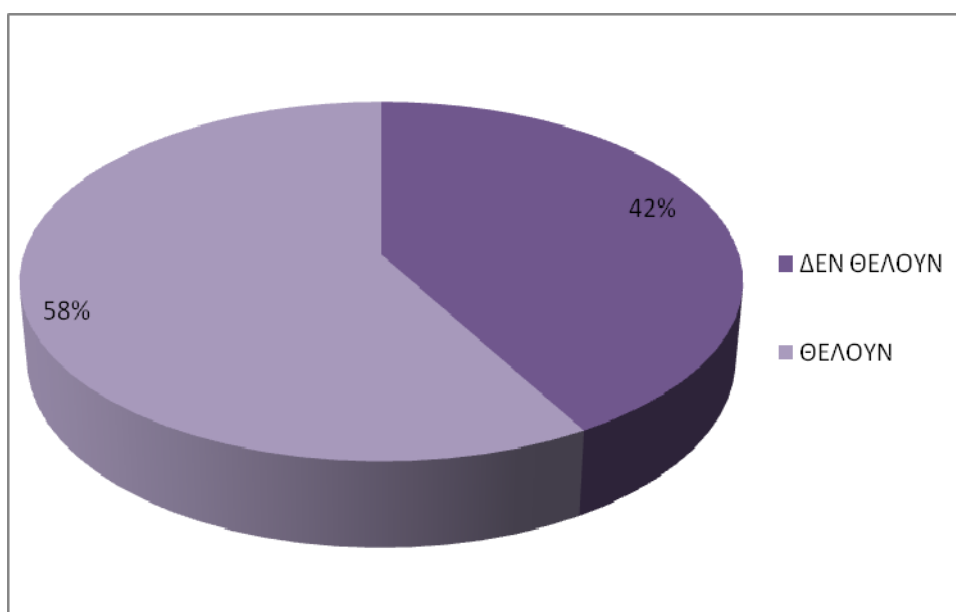
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται ότι οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού Πρέβεζας με ποσοστό 52% (80 άτομα), επέλεξαν να επισκεφτούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην περιοχή, τις τοπικές εορτές (φεστιβάλ) που διοργανώνονται. Οι τουρίστες τρίτης ηλικίας, σαν εναλλακτικοί τουρίστες επιζητούν να έρχονται πιο κοντά στις παραδόσεις του κάθε τόπου, αυτό εξηγεί το γεγονός ότι η πλειοψηφία παραβρέθηκε σε τέτοιου είδους εορτές. Το ποσοστό που απομένει (48%- 73 άτομα), απάντησε αρνητικά στην ερώτηση αυτή και ίσως αυτό να εξηγείται από το γεγονός ότι οι τοπικές εορτές ναι μεν διοργανώνονται κάθε χρόνο, αλλά δεν είναι πολλές ούτε και γίνονται κάθε μήνα. Η απάντηση της ερώτησης αυτής είναι εξαρτώμενη αρκετά από τον μήνα που διάλεξε κάποιος για να επισκεφτεί την περιοχή (για παράδειγμα, την περίοδο Δεκεμβρίου- Φεβρουαρίου υπάρχουν ελάχιστες τοπικές εορτές) (Γράφημα 45, Πίνακας 45, Παράρτημα Β).

Γράφημα 45: Ερωτηθέντες που επέλεξαν ή όχι να επισκεφθούν τοπικές γιορτές (φεστιβάλ) που διοργανωνόντουσαν στο Νομό Πρεβέζης

46. Επιθυμία ή μη των ερωτηθέντων να κάνουν περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

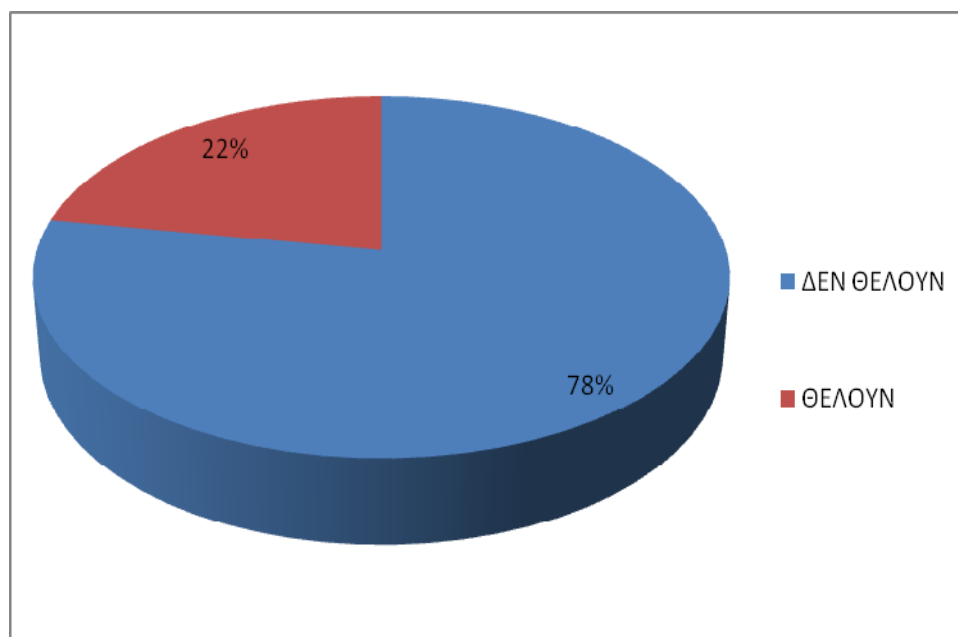
Σχετικά με το αν οι ηλικιωμένοι τουρίστες του Νομού Πρεβέζης επιθυμούν να κάνουν περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης, έχουμε τα ακόλουθα ποσοστά: το 58% (89 άτομα) απάντησε καταφατικά, ενώ το 42% (64 άτομα), απάντησε αρνητικά (Γράφημα 46, Πίνακας 46, Παράρτημα Β).

Γράφημα 46: Επιθυμία ή μη των ερωτηθέντων να κάνουν περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

47. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν μια περιβαλλοντική ενημέρωση σχετικά με το Ν.Πρεβέζης κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην περιοχή

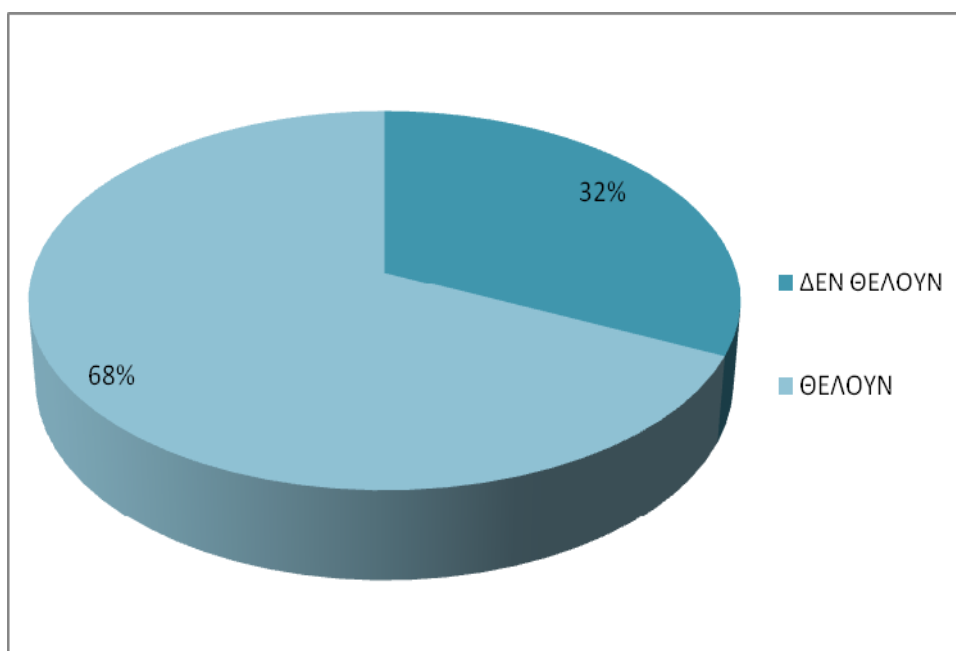
Στην ερώτηση που έγινε στο δείγμα σχετικά με το αν θα ήθελαν να παρακολουθήσουν μια περιβαλλοντική ενημέρωση για το Ν.Πρεβέζης κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην περιοχή, έχουμε τα εξής αποτελέσματα: η πλειοψηφία, πιο συγκεκριμένα το 78% (119 άτομα), δεν θέλει να παρακολουθήσει μια τέτοια ενημέρωση ενώ το 22% (34 άτομα), θέλει. Οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένοι, το γεγονός όμως ότι η πλειοψηφία απάντησε αρνητικά ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι η περιβαλλοντική ενημέρωση θα τους πρόσφερε κάποιες επιπλέον γνώσεις για το περιβάλλον της περιοχής, δεν είναι όμως μια δραστηριότητα που θα τους έκανε να αισθανθούν ότι έρχονται σε επαφή με τη φύση, ούτε θα τους προσέφερε όλα αυτά τα ευεργετικά οφέλη που δημιουργούνται από την επαφή αυτή (όπως ηρεμία, λιγότερο άγχος κ.λ.π). (Γράφημα 47, Πίνακας 47, Παράρτημα Β).

Γράφημα 47: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν μια περιβαλλοντική ενημέρωση σχετικά με το Ν.Πρεβέζης κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην περιοχή

48. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την παρατήρηση πουλιών κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

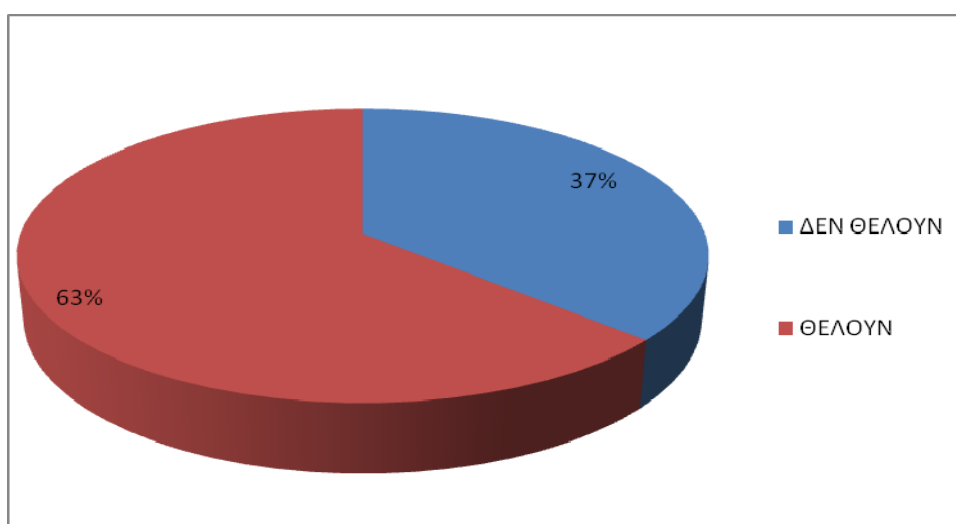
Στο ακόλουθο γράφημα φαίνεται η τάση της επιθυμίας των ερωτηθέντων να ασχοληθούν με την παρατήρηση πουλιών κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης. Πιο συγκεκριμένα, το 68% (104 άτομα), δεν θα ήθελε να ασχοληθεί με τη δραστηριότητα αυτή, ενώ το 32% θέλει (Γράφημα 48, Πίνακας 48, Παράρτημα Β).

Γράφημα 48: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την παρατήρηση πουλιών κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

49. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την πεζοπορία κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

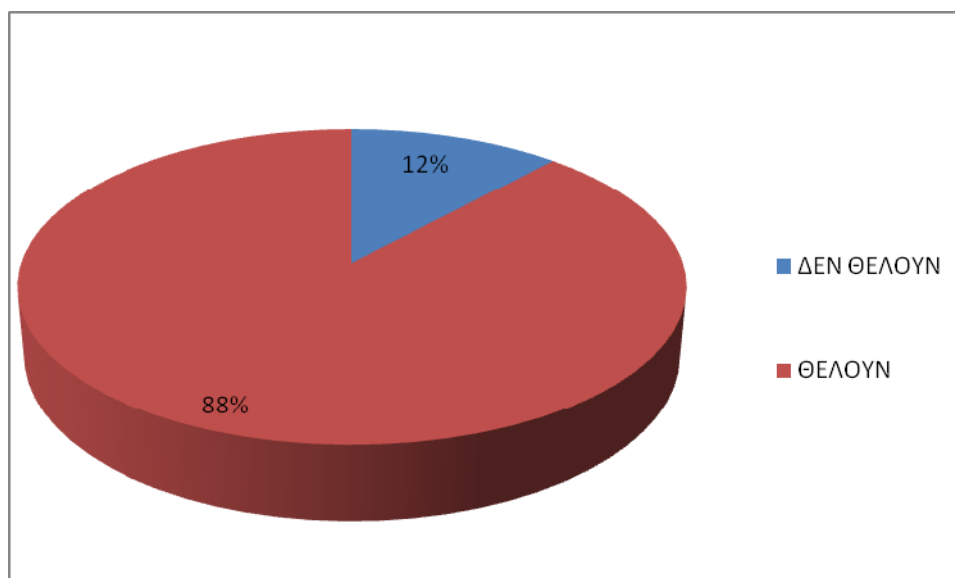
Στην ερώτηση που έγινε στο δείγμα σχετικά με το αν θα ήθελαν να ασχοληθούν με την πεζοπορία κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης, φαίνεται πως η πλειοψηφία απάντησε ότι θέλει, με ποσοστό 63% (97 άτομα), ενώ το 37% δεν θέλει να ασχοληθεί με την παραπάνω δραστηριότητα (Γράφημα 49, Πίνακας 49, Παράρτημα Β).

Γράφημα 49: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την πεζοπορία κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

50. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να κάνουν ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

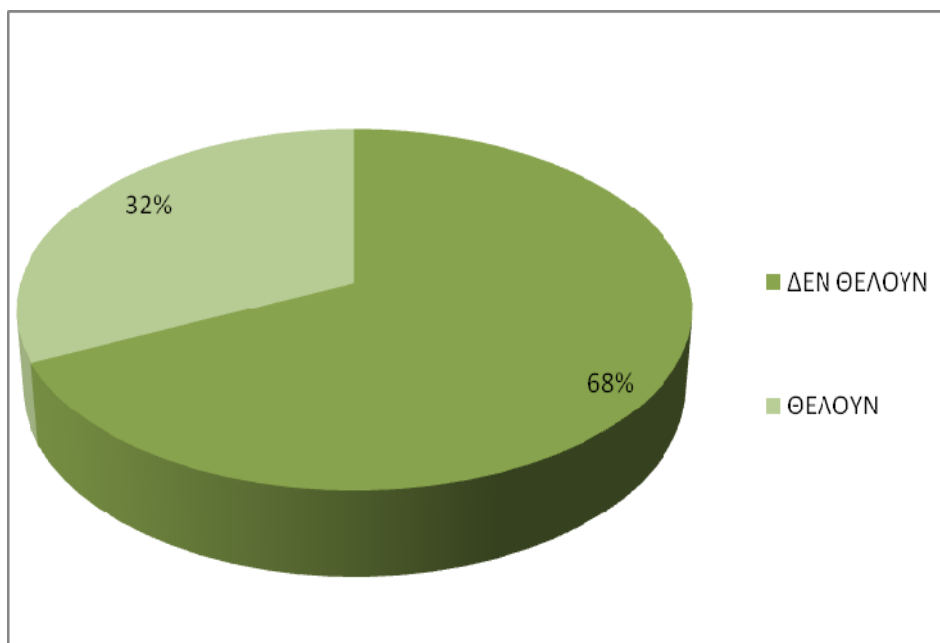
Σχετικά με το αν οι τουρίστες τρίτης ηλικίας θα ήθελαν να κάνουν ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης έχουμε τα εξής αποτελέσματα: το 83% (135 άτομα) θέλει να κάνει ενώ το 12% (18 άτομα) δεν θέλει (Γράφημα 50, Πίνακας 50, Παράρτημα Β).

Γράφημα 50: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να κάνουν ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

51. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

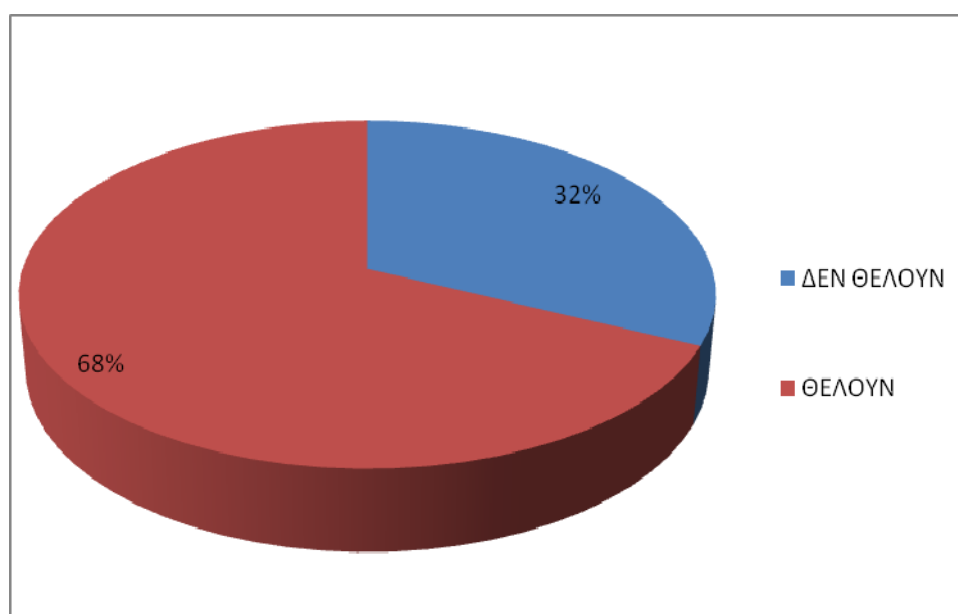
Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται ότι η πλειοψηφία του δείγματος, δηλαδή το 68% (104 άτομα), δεν θέλει να ασχοληθεί με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών του στο Ν.Πρεβέζης. Από την άλλη μεριά, εκείνοι που θέλουν να ασχοληθούν με τέτοιες δραστηριότητες, είναι το 32% (49 άτομα) του δείγματος (Γράφημα 51, Πίνακας 51, Παράρτημα Β).

Γράφημα 51: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

52. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν αρχαιολογικά μνημεία (κάστρα,μουσεία κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

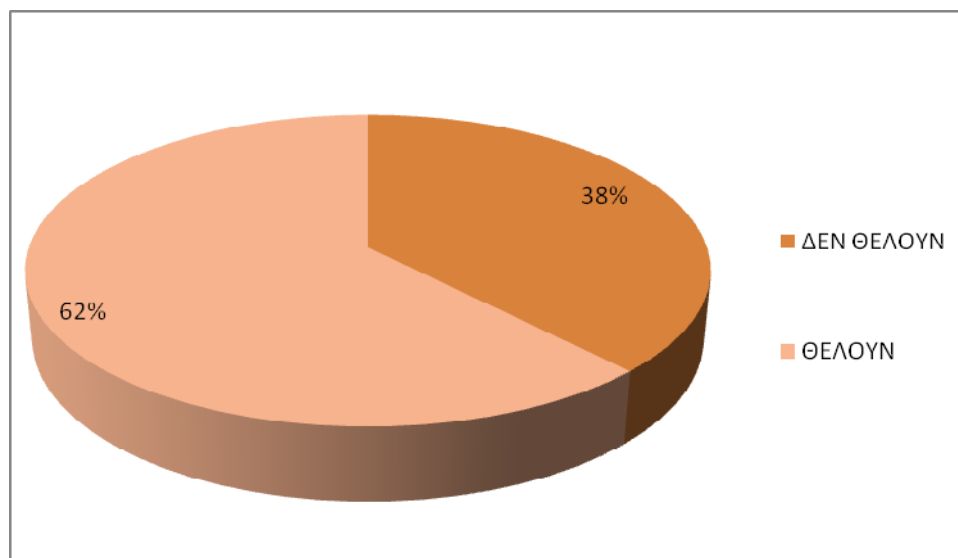
Σχετικά με το αν οι ερωτηθέντες θα ήθελαν να επισκεφθούν αρχαιολογικά μνημεία (κάστρα,μουσεία κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης έχουμε τα εξής ποσοστά: το 68% (104 άτομα), θέλουν να πάνε, ενώ το 32% (49 άτομα) δεν θέλουν (Γράφημα 52, Πίνακας 52, Παράρτημα Β).

Γράφημα 52: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν αρχαιολογικά μνημεία (κάστρα,μουσεία κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

53. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν θρησκευτικούς τόπους (εκκλησίες, μοναστήρια κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

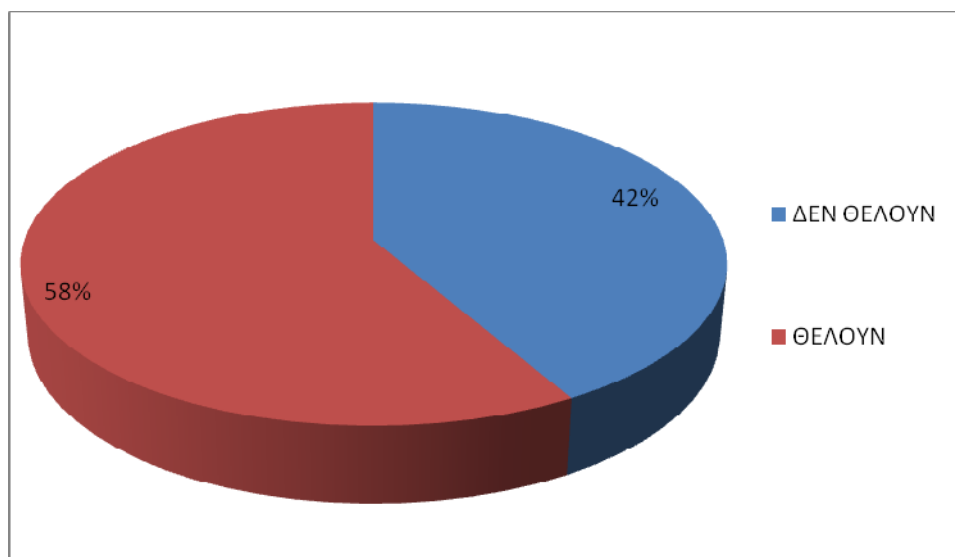
Όπως φαίνεται στο ακόλουθο γράφημα, το 62% (95 άτομα) των ερωτηθέντων θα ήθελαν να επισκεφθούν θρησκευτικούς τόπους(εκκλησίες, μοναστήρια κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης. Το ποσοστό εκείνων που απάντησε αρνητικά σε αυτή την ερώτηση είναι 38% (Γράφημα 53, Πίνακας 53, Παράρτημα Β).

Γράφημα 53: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν θρησκευτικούς (εκκλησίες, μοναστήρια κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

54. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

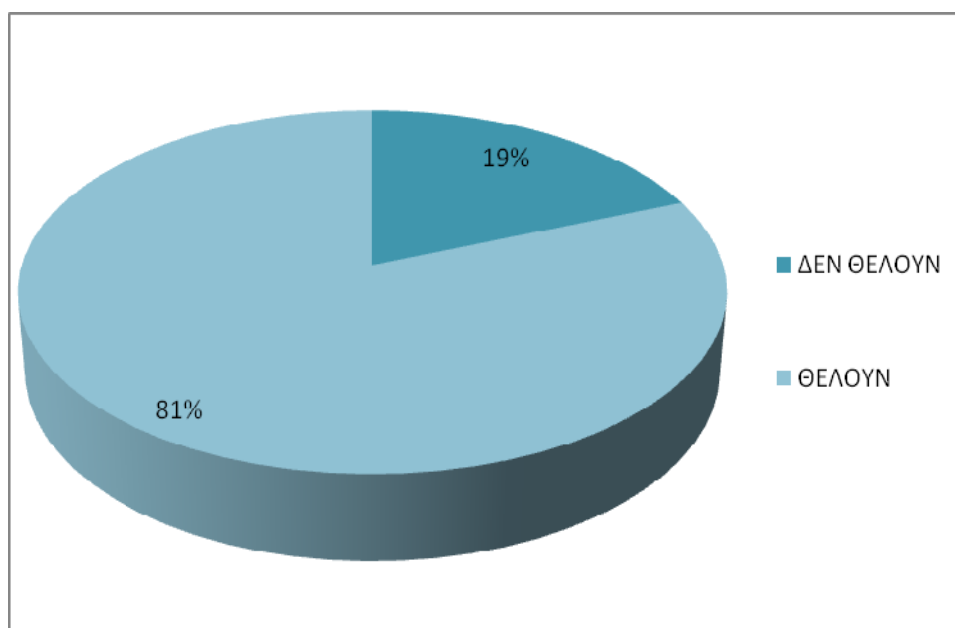
Στην ερώτηση που έγινε στο δείγμα σχετικά με το αν θα ήθελαν να παρακολουθήσουν σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας στις διακοπές τους στο Ν.Πρεβέζης, το 58% (89 άτομα) απάντησε θετικά, ενώ το 42% (64 άτομα) απάντησε αρνητικά (Γράφημα 54, Πίνακας 54, Παράρτημα Β). Όπως φαίνεται και στις έρευνες που αναφέρονται στο κεφάλαιο 5, οι ηλικιωμένοι τουρίστες δείχνουν αρκετά μεγάλη προτίμηση στο να γνωρίσουν την τοπική γαστρονομία ενός τόπου.

Γράφημα 54: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

55. Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν τοπικές εορτές (φεστιβάλ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

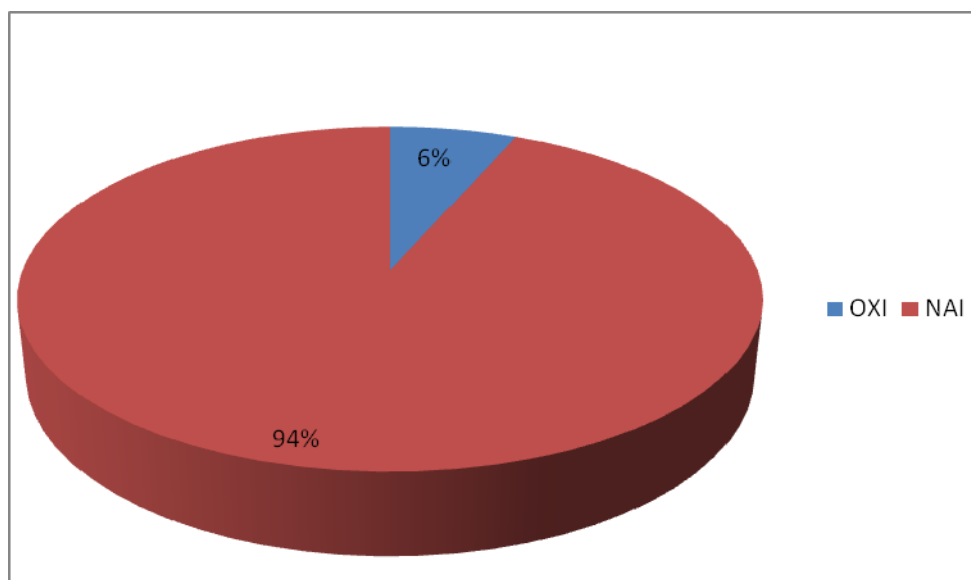
Στις τοπικές εορτές που λαμβάνουν χώρα κάθε χρόνο στο Ν.Πρεβέζης, θα ήθελε να παρευρεθεί το 81% (124 άτομα) του δείγματος, ενώ το υπόλοιπο 19% απάντησε ότι δεν θέλει (Γράφημα 55, Πίνακας 55, Παράρτημα Β).

Γράφημα 55: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή δε όχι να παρακολουθήσουν τοπικές εορτές (φεστιβάλ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

56. Ερωτηθέντες που σκοπεύουν ή όχι να επιστρέψουν στο Νομό Πρεβέζης

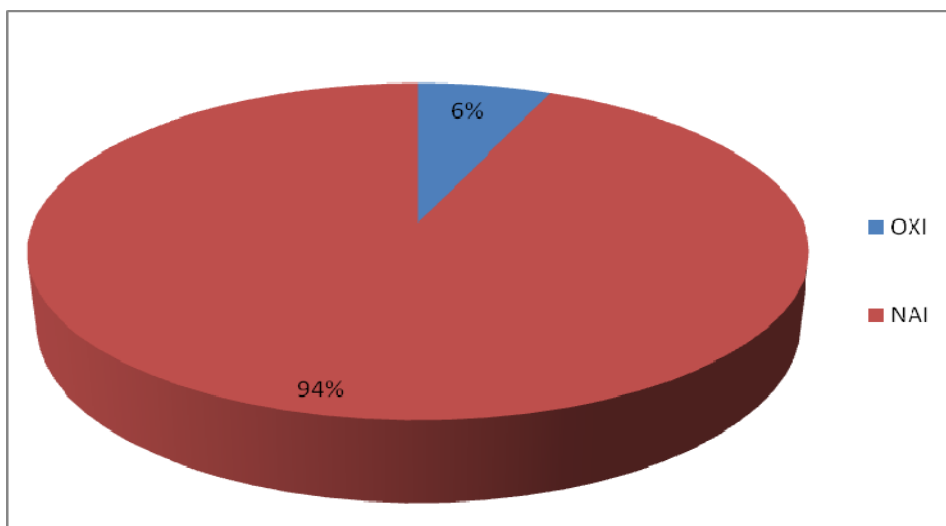
Σχετικά με την ερώτηση που τέθηκε στους ερωτηθέντες για το αν θα επιστρέψουν στο Ν.Πρεβέζης, παρατηρείται ότι το 94% (143 άτομα) σκοπεύει να επισκεφτεί ξανά την περιοχή, ενώ δυσαρεστημένο είναι το 5%, το οποίο δηλώνει πως δεν θέλει να ξαναπάει στην περιοχή (Γράφημα 56, Πίνακας 56, Παράρτημα Β).

Γράφημα 56: Ερωτηθέντες που σκοπεύουν ή όχι να επιστρέψουν στο Νομό Πρεβέζης

57. Ερωτηθέντες που σκοπεύουν να προτείνουν το Νομό Πρεβέζης σε γνωστούς τους.

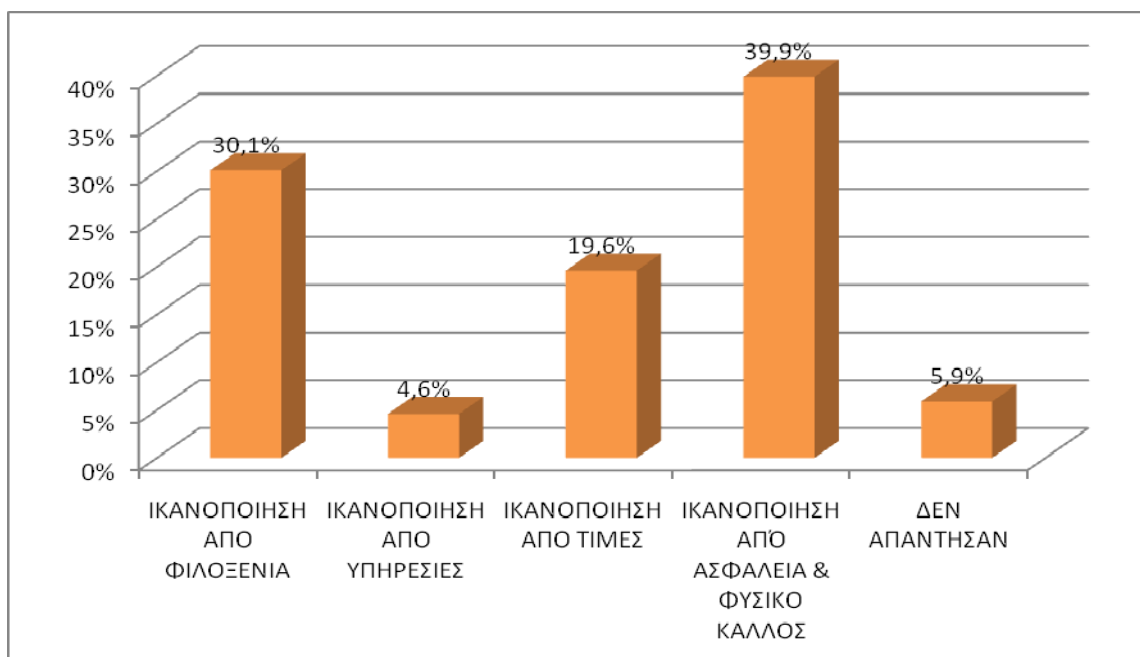
Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται ότι η πλειοψηφία του δείγματος, δηλαδή το 94% (144 άτομα) θα προτείνουν σε γνωστούς τους την περιοχή, ενώ το 6% δεν θα την προτείνει (Γράφημα 57, Πίνακας 57, Παράρτημα Β).

Γράφημα 57: Ερωτηθέντες που σκοπεύουν ή όχι να προτείνουν το Ν.Πρεβέζης σε γνωστούς τους

58. Λόγος για τον οποίο οι ερωτηθέντες θα επισκεφτούν ξανά την περιοχή

Αναφορικά με το λόγο για τον οποίο οι ερωτηθέντες θα επισκεφτούν την περιοχή ξανά, έχουμε τα εξής: το 39,9% (61 άτομα), θα επισκεφτούν την περιοχή ξανά κυρίως επειδή έμειναν ικανοποιημένοι από την ασφάλεια που επικρατεί αλλά και από το φυσικό κάλλος της περιοχής. Επιπροσθέτως, το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό (30,1%-46 άτομα) θα επιστρέψει στην περιοχή γιατί η φιλοξενία και η διάθεση των ντόπιων τους ευχαρίστησε πλήρως. Ακόμη, το 19,6% (30 άτομα) θα επιστρέψει λόγο ικανοποίησης από τις τιμές, ενώ το 4,6% θα έρθει ξανά γιατί έμεινε πολύ ικανοποιημένο από τις προσφερόμενες υπηρεσίες ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων κ.λ.π. Τέλος, το 5,9% δεν απάντησε γιατί δεν έμειναν ικανοποιημένοι από τη περιοχή και άρα δεν θα την επισκεφτούν ξανά (Γράφημα 58, Πίνακας 58, Παράρτημα Β).

Γράφημα 58: Λόγος για τον οποίο οι ερωτηθέντες θα επισκεφτούν ξανά την περιοχή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

Ανάλυση ελέγχου ανεξαρτησίας των μεταβλητών

10.1 Μέθοδοι επεξεργασίας των στοιχείων

Για την επεξεργασία των ερωτηματολογίων και τη διεξαγωγή αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Για την κάθε ερώτηση βρέθηκαν τα ποσοστά και έγιναν τα αντίστοιχα γραφήματα. Η δημιουργία των γραφημάτων πραγματοποιήθηκε στο πρόγραμμα Microsoft Excel. Ο έλεγχος υποθέσεων χ^2 πραγματοποιείται για να διευκρινιστεί αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ δύο μεταβλητών x και y . Κάθε έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει τη μηδενική υπόθεση H_0 (οι μεταβλητές δε σχετίζονται) και την εναλλακτική H_a (οι μεταβλητές σχετίζονται)

Η τιμή του χ^2 συγκρίνεται με την πιθανότητα παρατήρησης της τιμής αυτής και αναλόγως προκύπτουν συμπεράσματα. Δηλαδή:

Αν $p\text{-value} > 0,10$ τότε ισχύει η μηδενική υπόθεση H_0 , οπότε οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.

Αν $p\text{-value} < 0,10$ τότε ισχύει η εναλλακτική υπόθεση H_a , οπότε οι μεταβλητές σχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Αν $p\text{-value} < 0,05$ τότε οι μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Αν $p\text{-value} < 0,01$ τότε οι μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1% (Κυριακούσης Α., 2000).

10.2 Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 σε σχέση με το φύλο των ερωτηθέντων

❖ *Φύλο σε σχέση με το φορέα της πιο πρόσφατης επίσκεψης των ερωτηθέντων στο Νομό*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα σε σχέση με το φύλο και το φορέα μεταφοράς των ερωτηθέντων την τελευταία φορά που επισκέφτηκαν το Νομό Πρεβέζης. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,010$ και το Pearson Chi-Square= 11,31. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.1, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών πηγαίνει μόνο του στο Νομό Πρεβέζης (44,3%). Το ίδιο συμβαίνει και για το μεγαλύτερο ποσοστό των αντρών του δείγματος (29,2%). Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι το 31,8% των γυναικών ήρθε στην περιοχή με γκρουπ από εκκλησιαστικό φορέα, ενώ οι άντρες δεν το προτίμησαν στον ίδιο βαθμό (27,7% το αντίστοιχο ποσοστό). Τέλος, οι άντρες προτίμησαν σαν φορέα μεταφοράς τους στο Νομό, τα Κ.Α.Π.Η, με ποσοστό 24,6% και τα γκρουπ από ταξιδιωτικά πρακτορεία, με ποσοστό 18,5%, σε αντίθεση με τις γυναίκες που τα αντίστοιχα ποσοστά εμφανίζονται πολύ χαμηλότερα και είναι 15,9% και 8% αντίστοιχα.

❖ *Φύλο σε σχέση με το ποσοστό του δείγματος που την τελευταία φορά που πήγε στο Νομό Πρεβέζης, επέλεξε να πάει με φίλους.*

Επιπροσθέτως, πραγματοποιήθηκε έρευνα σε σχέση με το φύλο και το ποσοστό του δείγματος που την τελευταία φορά που επισκέφτηκε το Νομό Πρεβέζης, πήγε με φίλους του. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,020$ και το Pearson Chi-Square= 19,30. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.2, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών πηγαίνουν με φίλους τους στο Νομό (67%), σε αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό των αντρών που εμφανίζεται πολύ μικρότερο (29,2%).

❖ *Φύλο σε σχέση με τον τόπο διανυκτέρευσης των ερωτηθέντων κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης.*

Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τον τόπο διανυκτέρευσης των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,000$ και το Pearson Chi-Square= 69,54. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.3, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι το μεγαλύτερο

ποσοστό των αντρών (58,5%) επιλέγουν ξενοδοχεία ή ενοικιαζόμενα δωμάτια για την παραμονή τους στο Νομό Πρεβέζης. Ενώ οι γυναίκες ναι μεν εμφανίζουν το μεγαλύτερο ποσοστό στην επιλογή «ξενοδοχεία» (34,1%), όμως ένα μεγάλο επίσης ποσοστό επιλέγει να μείνει σε συγγενικό σπίτι. Γενικά εμφανίζονται πιο δεκτικές και σε άλλες επιλογές τις οποίες οι άντρες δεν προτιμούν σχεδόν καθόλου.

❖ *Φύλο σε σχέση με την εποχή την οποία επιλέγουν οι τουρίστες τρίτης ηλικίας για να επισκεφτούν το Νομό Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με την εποχή κατά την οποία οι ερωτηθέντες επισκέφτηκαν την περιοχή. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,010$ και το Pearson Chi-Square=16,90. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.4, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι σχετικά με την εποχή κατά την οποία επισκέπτεται το δείγμα μας το Νομό, τα μεγαλύτερα ποσοστά των αντρών πηγαίνουν Σεπτέμβριο-Νοέμβριο (26,2%) και Ιούνιο-Αύγουστο (29,2%) και τα μεγαλύτερα ποσοστά των γυναικών πηγαίνουν είτε την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου (37,5%), είτε την περίοδο Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου (33%). Παρατηρείται, όπως ήταν αναμενόμενο, το γεγονός ότι οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας, προτιμούν να ταξιδεύουν εκτός της καλοκαιρινής περιόδου, όταν δεν υπάρχει συμφόρηση κόσμου.

❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης από το φαγητό, των τουριστών τρίτης ηλικίας που επισκέφτηκαν το Νομό Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης του δείγματος από την ποιότητα του φαγητού στην περιοχή. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,006$ και το Pearson Chi-Square=12,28. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.5, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι οι άντρες με ποσοστό 67,7% ικανοποιήθηκαν «πολύ» από το φαγητό, ενώ οι γυναίκες ικανοποιήθηκαν συνολικά περισσότερο καθώς το 47,7% επέλεξε το «πολύ» και το 30,7% το «πάρα πολύ».

❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης από συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις, των τουριστών τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης από συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,065$ και το Pearson Chi-

Square=7,23. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 10%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.6, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι: το 67,7% των αντρών ικανοποιήθηκε «μέτρια-πολύ» και το 26,2% ικανοποιήθηκε «λίγο», ενώ οι γυναίκες κατά 54,5% ικανοποιήθηκαν «μέτρια-πολύ» αλλά εμφανίζουν μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό των αντρών στην επιλογή «λίγο ικανοποιημένη» (35,2%). Γεγονός που σημαίνει ότι έμειναν σε γενικές γραμμές λιγότερο ικανοποιημένες από τις συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις στο Νομό Πρεβέζης. Ο τομέας του συνεδριακού και εκθεσιακού τουρισμού, είναι από τους λιγότερο ανεπτυγμένους τουριστικούς κλάδους στο Νομό.

❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας που έχει για το δείγμα, η ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων σε έναν τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών.*

Ακόμη, έγινε έρευνα για το φύλο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας των εμπορικών καταστημάτων για την επιλογή ενός τόπου διακοπών για το δείγμα. Από τη συσχέτιση αυτή το p-value=0,000 και το Pearson Chi-Square=46,732. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.7, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι οι γυναίκες δήλωσαν σε ποσοστό 77,3%, ότι είναι «πολύ-πέρα πολύ» σημαντικό να υπάρχουν εμπορικά καταστήματα στον τόπο που θέλουν να πάνε διακοπές. Αντίθετα, το μεγαλύτερο ποσοστό των αντρών (69,2%) δήλωσε ότι αυτός ο παράγοντας τους ενδιαφέρει «λίγο-μέτρια», ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες είναι πολύ μικρότερο (13,6%). Από τους άντρες μόνο το 21,5% δηλώνει ότι ενδιαφέρεται «πολύ-πέρα πολύ» για την ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων στον τόπο διακοπών τους.

❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε έναν τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών, από τους τουρίστες τρίτης ηλικίας τους Νομού Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τη σημαντικότητα ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, στην επιλογή τόπου διακοπών για το δείγμα. Από τη συσχέτιση αυτή το p-value=0,003 και το Pearson Chi-Square=11,76. Επομένως, οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.8, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι η ύπαρξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα τόπο, επηρεάζει τις αποφάσεις στην επιλογή τόπου διακοπών τόσο τους άντρες όσο και τις γυναίκες. Αυτό που έχει ενδιαφέρον να υποθεί είναι ότι οι άντρες με ποσοστό 50,8%, απάντησαν ότι αυτός ο παράγοντας τους ενδιαφέρει «πολύ» και το 30,8% απάντησε «λίγο-μέτρια», ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά των

γυναικών είναι 47,7% και 12,5%. Επίσης, το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών (39,8%) είπε ότι ενδιαφέρεται «πάρα πολύ» για την ύπαρξη του παράγοντα αυτού στον τόπο διακοπών τους.

- ❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης ασφάλειας σε ένα τόπο, για την επιλογή του για τουριστικό προορισμό, από τους ηλικιωμένους τουρίστες.*

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τη σημαντικότητα που έχει για τους ερωτηθέντες, η ύπαρξη ασφάλειας σε μια περιοχή, για την επιλογή της σαν τόπο διακοπών τους. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,000$ και το Pearson Chi-Square=18. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.9, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι για άντρες και γυναίκες το να υπάρχει ασφάλεια σε μια περιοχή λαμβάνεται σοβαρά υπ όψιν τους στην επιλογή τόπου διακοπών. Άξιο αναφοράς είναι όμως πως αν και τα μέγιστα ποσοστά και για τα δύο φύλλα κυμαίνονται στο «πολύ» και στο «πάρα πολύ», μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζουν οι γυναίκες στο «πάρα πολύ» (76,1%), έναντι του αντίστοιχου ποσοστού των αντρών που είναι 44,6%.

- ❖ *Φύλο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας που έχει για τους ηλικιωμένους τουρίστες του Νομού Πρεβέζης, η ύπαρξη διάφορων δραστηριοτήτων σε μια περιοχή για την επιλογή της σαν τουριστικό προορισμό.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τη σημαντικότητα που έχει για τους ερωτηθέντες η ύπαρξη διάφορων δραστηριοτήτων σε μια περιοχή, για την επιλογή της ως τόπο διακοπών τους. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,007$ και το Pearson Chi-Square=12,23. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.10, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι οι άντρες απάντησαν με ποσοστό 44,6% ότι η ύπαρξη δραστηριοτήτων που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης στον τόπο διακοπών του, είναι «πάρα πολύ» σημαντικός παράγοντας στην επιλογή του τόπου διακοπών. Επίσης, το 33,8% των αντρών είπε ότι τους ενδιαφέρει «πολύ». Από την άλλη, οι γυναίκες φάνηκαν να ενδιαφέρονται λιγότερο για τον παράγοντα αυτόν σε σχέση με τους άντρες αφού το 45,5% είπε ότι τις ενδιαφέρει «πολύ» αλλά το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζεται στην επιλογή «καθόλου-λίγο-μέτρια» (35,2%).

- ❖ *Φύλο σε σχέση με την επισκεψιμότητα των θρησκευτικών χώρων (εκκλησίες, μονές κ.λ.π) του Νομού Πρεβέζης, από τους ηλικιωμένους τουρίστες.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τις επισκέψεις των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους (εκκλησίες, μονές κ.τ.λ) του Νομού Πρεβέζης. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,030$ και το Pearson Chi-Square=4,69. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.11, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι άντρες και γυναίκες πήγαν σε θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης, όμως το ποσοστό των γυναικών που πήγαν (75%), είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των αντρών στη συγκεκριμένη επιλογή (58,5%).

❖ *Φύλο σε σχέση με την επιθυμία του δείγματος να επισκεφτεί και να περιηγηθεί στον κόλπο του Αμβρακικού.*

Ακόμη, πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με την επιθυμία του δείγματος να περιηγηθεί στον κόλπο του Αμβρακικού. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,010$ και το Pearson Chi-Square=10,58. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.12 Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι το 69,3% των γυναικών θα ήθελαν να πάνε στον κόλπο του Αμβρακικού την επόμενη φορά που θα επισκεφτούν το Νομό, σε αντίθεση με τους άντρες οι οποίοι κατά 56,9% δεν θέλουν να ακολουθήσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

❖ *Φύλο σε σχέση με την επισκεψιμότητα των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων του Νομού Πρεβέζης, από τους ηλικιωμένους τουρίστες.*

Τέλος, πραγματοποιήθηκε έρευνα για το φύλο σε σχέση με τις επισκέψεις του δείγματος σε αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία του Νομού Πρεβέζης. Από τη συσχέτιση αυτή το $p\text{-value}=0,004$ και το Pearson Chi-Square=8,23. Επομένως οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 1.13, Παράρτημα Γ, μέρος 1^ο), φαίνεται ότι σε κάστρα, μνημεία και μουσεία της περιοχής πήγε το 77,3% των γυναικών και η πλειοψηφία του συνόλου του δείγματος των αντρών, σε ποσοστό όμως μικρότερο από το αντίστοιχο των γυναικών (55,4%).

Πίνακας Α1

Πίνακας τιμών των μεταβλητών Pearson Chi-Square και P-value για τις συσχετίσεις κατά φύλου

	Pearson Chi-Square	P –value
Φορέας πρόσφατης επίσκεψης στο Νομό Πρεβέζης	11,31	0,010**
Συμμετοχή φίλων στην τελευταία επίσκεψη στο Νομό	19,30	0,020**
Τόπος διανυκτέρευσης	69,51	0,000***
Εποχή επίσκεψης του Νομού Πρεβέζης	16,90	0,010**
Βαθμός ικανοποίησης από την ποιότητα του φαγητού	12,28	0,006***
Βαθμός ικανοποίησης από εκθεσιακές-συνεδριακές εγκαταστάσεις	7,23	0,065*
Βαθμός σημαντικότητας-εμπορικά καταστήματα	53,54	0,000***
Βαθμός σημαντικότητας-φυσική-πολιτιστική κληρονομιά	12,85	0,005***
Βαθμός σημαντικότητας-ασφάλεια	18,00	0,000***
Βαθμός σημαντικότητας-δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης	12,64	0,013**
Επισκέψεις σε θρησκευτικούς χώρους	4,69	0,030**
Επιθυμία για επισκέψεις στον Αμβρακικό κόλπο	10,58	0,010**
Επισκέψεις στα αρχαιολογικά μνημεία της περιοχής	8,23	0,004***

***, ** και * υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε ποσοστό 1%, 5% και 10% αντίστοιχα

10.3 Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο

- ❖ *Μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από την ασφάλεια στο Νομό Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από την ποιότητα την ύπαρξη ασφάλειας στο Νομό Πρεβέζης. Από τη συσχέτιση

αυτή προκύπτει $P\text{-value}=0,000$ και $\text{Pearson Chi-Square}=34$, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 2.1, Παράρτημα Γ, μέρος 2^ο) παρατηρούμε ότι για όλους τους ηλικιωμένους τουρίστες, ο παράγοντας της ασφάλειας είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για την επιλογή ενός τόπου για διακοπές. Αυτό που αξίζει να ειπωθεί είναι ότι όσο ανεβαίνει το μορφωτικό επίπεδο, τόσο η πλειοψηφία των απαντήσεων συσσωρεύεται στην επιλογή «πάρα πολύ ικανοποιημένος». Πιο συγκεκριμένα, το μέγιστο ποσοστό για το κάθε μορφωτικό επίπεδο Δημοτικού, σημειώνεται στην επιλογή «λίγο-μέτρια ικανοποιημένος». Η πλειοψηφία εκείνων που έχουν μορφωτικό επίπεδο Γυμνασίου-Λυκείου-Τεχνικών Σχολών, απάντησε ότι είναι πολύ έως πάρα πολύ ικανοποιημένη από την ασφάλεια που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης (ποσοστό 87,8%, ενώ εκείνοι που βρίσκονται στα δύο υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης (ΑΕΙ-ΤΕΙ, Μεταπτυχιακές σπουδές-Διδακτορικό δίπλωμα), είναι πολύ- πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τον συγκεκριμένο παράγοντα, με ποσοστό 80%. Αυτό ίσως οφείλεται στο ότι τα άτομα του ανώτερου μορφωτικού επιπέδου μπορούν να έχουν πρόσβαση σε περισσότερες πληροφορίες (π.χ χρησιμοποιούν το διαδίκτυο), ενώ η πρώτη ομάδα ίσως είναι λιγότερο πληροφορημένη, επομένως και περισσότερο καχύποπτη, αναφορικά με το ζήτημα ύπαρξης ασφάλειας στο Νομό Πρεβέζης.

❖ *Μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας που έχει για τους ερωτηθέντες, η ύπαρξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών τους.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει $P\text{-value}=0,010$ και $\text{Pearson Chi-Square}=39,25$, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 2.2, Παράρτημα Γ, μέρος 2^ο), παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία εκείνων που έχουν μορφωτικό επίπεδο Δημοτικού, απάντησε με ποσοστό 50% ότι είναι «πολύ σημαντικός παράγοντας», ενώ μόλις ο 8,9% είπε ότι είναι «πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας». Η πλειοψηφία εκείνων που έχουν μορφωτικό επίπεδο Γυμνασίου-Λυκείου-Τεχνικών Σχολών, απάντησε με ποσοστό 41,9% ότι είναι «πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας», ενώ το 95% εκείνων που έχουν υψηλότερο επίπεδο μόρφωσης (Μεταπτυχιακές Σπουδές-Διδακτορικό Δίπλωμα), απάντησε ότι είναι πολύ έως πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας στην επιλογή του τόπου διακοπών τους. Παρατηρούμε ότι όσο ανεβαίνει το επίπεδο μόρφωσης τόσο πιο σημαντικός είναι ο παράγοντας αυτός για τους ερωτηθέντες.

Πίνακας Α2

Πίνακας τιμών των μεταβλητών Pearson Chi-Square και P-value για τις συσχετίσεις κατά μορφωτικού επιπέδου

	Pearson Chi-Square	P–value
Βαθμός ικανοποίησης από ασφάλεια	34,00	0,000***
Βαθμός σημαντικότητας – φυσική-πολιτιστ. κληρονομιά	39,25	0,010**

***, ** και * υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε ποσοστό 1%, 5% και 10% αντίστοιχα

10.4 Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 σε σχέση με το εισόδημα των ερωτηθέντων

- ❖ *Εισόδημα των τουριστών τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης, σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησής τους από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το εισόδημα των ερωτηθέντων σε σχέση με το βαθμό ικανοποίησής τους από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει P-value=0,007 και Pearson Chi-Square=14,197, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 3.1, Παράρτημα Γ, μέρος 3^ο), παρατηρούμε ότι τα άτομα που έχουν υψηλό (2001€ και άνω) και μεσαίο (1001€-2000€) εισόδημα δηλώνουν πάρα πολύ ικανοποιημένα από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις (ποσοστά 57,1% και 55,3% αντίστοιχα). Αντιθέτως, οι ερωτηθέντες που φαίνονται λιγότερο ικανοποιημένοι, είναι εκείνοι των χαμηλών οικονομικών στρωμάτων (εισόδημα μέχρι 1000€). Παρότι εμφανίζουν μέγιστο ποσοστό στην επιλογή «πάρα πολύ ικανοποιημένος από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις», παράλληλα πολλοί δηλώνουν μέτρια ικανοποιημένοι (ποσοστό 32,1%). Για τις άλλες δύο κατηγορίες εισοδημάτων, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι πολύ χαμηλότερα ή μηδενικά γιατί εδώ ισχύει ο κανόνας του «ό,τι δίνεις παίρνεις», δηλαδή τα ακριβά καταλύματα που επιλέγουν οι οικονομικά ευκατάστατοι τους παρέχουν όλες εκείνες τις ευκολίες που χρειάζονται και ανταποκρίνονται καλύτερα στις διαφορετικές τους προτιμήσεις. Από την άλλη μεριά, λιγότερο ευκατάστατοι συμβιβάζονται με καταλύματα που τους παρέχουν τα βασικά και πλήρως απαραίτητα.

- ❖ *Εισόδημα των τουριστών τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης, σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης δραστηριοτήτων σε μια περιοχή, για την επιλογή της ως τουριστικό τους προορισμό.*

Επιπροσθέτως, πραγματοποιήθηκε έρευνα για το εισόδημα των ερωτηθέντων σε σχέση με το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης δραστηριοτήτων μιας περιοχής, για την επιλογή της σαν τουριστικό προορισμό. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει $P\text{-value}=0,009$ και $Pearson\ Chi\text{-}Square=20,453$, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 3.2, Παράρτημα Γ, μέρος 3^ο), φαίνεται ότι γενικά η ύπαρξη δραστηριοτήτων για τους επισκέπτες σε ένα τόπο, είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για το σύνολο του δείγματος, στην επιλογή του τόπου διακοπών. Εκείνο που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι το 46,2% των ερωτηθέντων που έχουν εισόδημα έως 1000€, απάντησαν ότι είναι «πολύ σημαντικός παράγοντας», ενώ για τα άλλα δύο επίπεδα εισοδημάτων (1001€-2000€ και 2001€ και άνω), η πλειοψηφία σημειώνεται στην απάντηση «πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας», με αντίστοιχα ποσοστά 42,6% και 42,9%.

- ❖ *Εισόδημα των τουριστών τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης, σε σχέση με τις επισκέψεις τους σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα για το εισόδημα των ερωτηθέντων σε σχέση τις επισκέψεις τους σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει $P\text{-value}=0,001$ και $Pearson\ Chi\text{-}Square=13,189$, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 3.3, Παράρτημα Γ, μέρος 3^ο), παρατηρούμε ότι τα άτομα που έχουν από μέσο μέχρι υψηλό εισόδημα (1001€ και άνω), απάντησαν ότι πήγαν σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα. Σε αντίθεση με το 67,9% των χαμηλοεισοδηματιών που δεν επέλεξε αυτού του είδους τη δραστηριότητα.

- ❖ *Εισόδημα των τουριστών τρίτης ηλικίας του Νομού Πρεβέζης, σε σχέση με τις επισκέψεις των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης.*

Πραγματοποιήθηκε έρευνα σχετικά με το εισόδημα των ερωτηθέντων σε σχέση με τις επισκέψεις τους σε θρησκευτικούς χώρους. Από τη συσχέτιση αυτή προκύπτει $P\text{-value}=0,000$ και $Pearson\ Chi\text{-}Square=30,682$, επομένως οι δύο μεταβλητές μπορούν να συσχετιστούν σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα διπλής εισόδου (Πίνακας 3.4, Παράρτημα Γ, μέρος 3^ο), βλέπουμε ότι οι χαμηλοεισοδηματίες (εισόδημα έως 1000€) πήγαν σε θρησκευτικούς τόπους κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης, με αντίστοιχο ποσοστό 88,5%. Από την άλλη μεριά, εκείνοι

που έχουν μέτριο ή υψηλό εισόδημα, με μικρή διαφορά μεταξύ θετικών και αρνητικών απαντήσεων (53% έναντι 46%), δήλωσαν ότι δεν πήγαν σε θρησκευτικούς τόπους. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος συνολικά, πήγε σε μοναστήρια, εκκλησίες κ.τ.λ, γεγονός που είναι λογικό να συμβαίνει από τη στιγμή που οι τουρίστες τρίτης ηλικίας αγαπάνε τον θρησκευτικό τουρισμό.

Πίνακας Α3

Πίνακας τιμών των μεταβλητών Pearson Chi-Square και P-value για τις συσχετίσεις κατά εισοδήματος

	Pearson Chi-Square	P -value
Βαθμός ικανοποίησης ξενοδοχ. υπηρεσιών- εγκαταστάσεων	14,197	0,007***
Βαθμός σημαντικότητας – ύπαρξη δραστηριοτήτων	20,453	0,009***
Επισκέψεις σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα	13,189	0,001**
Επισκέψεις θρησκευτικών χώρων	30,682	0,000***

***, ** και * υποδηλώνουν στατιστική σημαντικότητα σε ποσοστό 1%, 5% και 10% αντίστοιχα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

Συμπεράσματα και προτάσεις

11.1 Συμπεράσματα

Η έννοια του τουρισμού εισήχθηκε το λεξιλόγιό μας το 1811, ήταν όμως το μετά το 1950 που τουρισμός άρχισε να γίνεται αντικείμενο σημαντικών εξελίξεων. Η πιο καίρια από αυτές ήταν το γεγονός ότι μεταφέρθηκε ως προνόμιο από τους εύπορους, σε όλους τους ανθρώπους. Σημαντικοί παράγοντες που συνέβαλαν σε αυτή την κατεύθυνση ήταν η τεχνολογική εξέλιξη στα μέσα μεταφοράς, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, η αστικοποίηση της ζωής που "γέννησε" οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, και κυρίως η θεμελίωση των πληρωμένων διακοπών (κοινωνικός τουρισμός). Ο τελευταίος παράγοντας ήταν εκείνος που βοήθησε περισσότερο στη μετάβαση από τον "ελιτίστικο" στο σημερινό "γενικό" ή "μαζικό" τουρισμό, που αντιπροσωπεύει το 40-50% των μετακινήσεων. Αυτή η μεταβολή συνετέλεσε, παράλληλα στο να γίνει ο τουρισμός πηγή άντλησης πλούτου ως σύγχρονη "βιομηχανία χωρίς φουγάρα", μια έννοια που χαρακτηριστικά του έχει αποδοθεί.

Οι βασικότεροι λόγοι για τη δημιουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι το γεγονός ότι: α) οι πρώτες ανάγκες των τουριστών έφτασαν στο σημείο του κορεσμού και δημιουργήθηκαν νέες, β) Οι τουρίστες θέλησαν να αλλάξουν τη στερεοτυπική τους συνήθεια να ακολουθούν τη φόρμα των διακοπών που περιέχει το τρίπτυχο αμμουδιές-ήλιος-θάλασσα, γ) η ανάγκη για βιωσιμότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων που αξιοποιεί ο τουρισμός, είναι πιο επιτακτική από ποτέ.

Ο Νομός Πρεβέζης έχει αγροτικό χαρακτήρα, διαθέτει όμως και ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί δυναμικό και ταχύτατα εξελισσόμενο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό, η οικονομική ανάπτυξη του Νομού έχει ως κύριες κατευθύνσεις τον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό, ενώ ο δευτερογενής τομέας με την ύπαρξη χωροθετημένης Βιομηχανικής Περιοχής, δραστηριοποιείται κυρίως σε βιοτεχνίες μικρής όχλησης. Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας στο Νομό έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί, καθώς συνδυάζει πολλά από εκείνα τα στοιχεία που έλκουν αυτή την κατηγορία τουριστών, όπως είναι θρησκευτικοί χώροι, αρχαιολογικά μνημεία, φυσικές ομορφιά (λίμνες, δάση κ.τ.λ, ησυχία, ιαματικές πηγές κ.ά.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα ο τουρισμός της τρίτης ηλικίας, στον οποίο αναφέρεται η συγκεκριμένη εργασία, μαζί με τα απαραίτητα έργα υποδομής, αποτελεί σημαντικό κομμάτι εμπλουτισμού της τουριστικής προσφοράς του Νομού Πρεβέζης. Με βάση την επιτόπια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην συγκεκριμένη εργασία, μέσω συμπλήρωσης ερωτηματολογίων, καταγράφηκε το προφίλ των τουριστών της τρίτης ηλικίας του Νομού

Πρεβέζης, οι προτιμήσεις τους και ο βαθμός ικανοποίησης από διάφορους παράγοντες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό.

Στην έρευνα απάντησαν 88 γυναίκες και 65 άντρες, ενώ ο μέσος όρος ηλικίας του δείγματος είναι τα 63 έτη. Η πλειοψηφία του δείγματος είναι συνταξιούχοι με ποσοστό 37,3% και ακολουθούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστό 28,8%. Ακόμη, το 73% των ερωτηθέντων είναι έγγαμοι και το υπόλοιπο 27%, άγαμοι, ενώ η πλειοψηφία του δείγματος έχει εισόδημα 501-1000€.

Προέκυψε επίσης από την έρευνα, ότι το 56% του δείγματος επισκέφτηκε μόνο μία φορά το Νομό Πρεβέζης. Το υπόλοιπο 44% έχει ξαναπάει στην περιοχή με μέσο όρο επισκέψεων τις τρεις φορές. Ενώ ο μέσος όρος ημερών διανυκτέρευσης για το σύνολο των επισκεπτών είναι οι 9 ημέρες. Ακόμη, ο μέσος όρος των χρημάτων που δαπάνησαν οι τουρίστες στην περιοχή (χωρίς τα έξοδα διαμονής), είναι 42€ ανά ημέρα και η πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι τα έξοδά του δεν ήταν ούτε λίγα ούτε πολλά σε σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Επιπροσθέτως, οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες δεν πήγαν μέσω κάποιου φορέα στην περιοχή (37,9%), ενώ το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (30,1%), πήγε με οργανωμένο γκρουπ από εκκλησιαστικό φορέα. Ακόμη, μόνο το 7% του συνόλου, πήγε μόνο του διακοπές στην περιοχή, ενώ οι υπόλοιποι πήγαν με τον/την σύντροφό τους (71%), με την οικογένειά τους (69%), ενώ το 49% συνοδευόταν και από φίλους. Σαν βασική πηγή πληροφόρησης των ερωτηθέντων, η πλειοψηφία του δείγματος (45,8%) δήλωσε τα Μ.Μ.Ε, ενώ το 30,1% πληροφορήθηκε από φίλους που έχουν επισκεφτεί το Νομό Πρεβέζης. Ακόμη, σχετικά με τα καταλύματα των ηλικιωμένων τουριστών, από την έρευνα εξήχθηκε το αποτέλεσμα ότι προτιμώνται τα ξενοδοχεία (44,4%) και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια (24,8%). Σχετικά με τις αδυναμίες που εντοπίζουν στο Νομό, το 59% εστίασε στο οδικό δίκτυο (δίκτυο πρόσβασης και τοπικό οδικό δίκτυο), ενώ μικρότερα ποσοστά στις επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής, στα ξενοδοχεία και στις εταιρείες μεταφορών του Νομού (17%, 15%, 9% αντίστοιχα).

Στην έρευνα ακόμη, αποδεικνύεται ότι το γεγονός ότι οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας αμβλύνουν το πρόβλημα της εποχικότητας του τουρισμού, ισχύει και για το Νόμο Πρεβέζης, αφού το 31% πήγε στην περιοχή την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου και το 30% πήγε την περίοδο Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου.

Οι ερωτηθέντες αξιολόγησαν τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις του Νομού ως μέτρια ικανοποιητικές, το μεταφορικό δίκτυο λίγο ικανοποιητικό, την ποιότητα του προσφερόμενου φαγητού πολύ ικανοποιητική, τα εμπορικά καταστήματα μέτρια ικανοποιητικά, τη νυχτερινή ζωή μέτρια προς πολύ ικανοποιητική, τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά πολύ ικανοποιητική, τις συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις μέτρια ικανοποιητικές, τη φιλοξενία και διάθεση του τοπικού πληθυσμού πολύ ικανοποιητική, ενώ επίσης, δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι από την

ηρεμία που υπάρχει στο Νομό (μη συμφόρηση κόσμου). Από τη ασφάλεια που επικρατεί στην περιοχή, από την καθαριότητα του περιβάλλοντος και από τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν στην περιοχή, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δήλωσε πολύ ικανοποιημένη.

Επιπροσθέτως, στην έρευνα διερευνήθηκε ο βαθμός σημαντικότητας διάφορων παραγόντων, για τους τουρίστες της τρίτης ηλικίας, οι οποίοι εξετάζονται διεξοδικά προκειμένου να επιλέξουν ένα τόπο διακοπών. Τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις, η καλή φιλοξενία και διάθεση των ντόπιων, η ύπαρξη ησυχίας-ηρεμίας, η ύπαρξη ασφάλειας και το καθαρό περιβάλλον ενός τόπου, είναι παράγοντες πάρα πολύ σημαντικοί για τους ηλικιωμένους τουρίστες. Ακόμη, το καλό μεταφορικό δίκτυο, η καλή ποιότητα φαγητού, η ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων, η πλούσια φυσική και πολιτιστική κληρονομιά μια περιοχής και η ύπαρξη δραστηριοτήτων για τους τουρίστες, είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για αυτούς. Επίσης, η ύπαρξη εκθεσιακών και συνεδριακών εγκαταστάσεων είναι πολύ προς το μέτριο σημαντικός παράγοντας, ενώ η ύπαρξη νυχτερινής διασκέδασης σε έναν τόπο, δεν υπολογίζεται σχεδόν καθόλου από τους ηλικιωμένους τουρίστες κατά τη διάρκεια της επιλογής του τόπου διακοπών.

Ακόμη, οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης, προτίμησαν να πάνε κυρίως σε θρησκευτικούς χώρους, σε αρχαιολογικούς χώρους και σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα. Σχεδόν οι μισοί από το δείγμα πήγαν σε ιαματικά λουτρά και σε τοπικές γιορτές ενώ ελάχιστοι θέλησαν να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες.

Σχετικά με την επιθυμία των τουριστών για την ενασχόληση με κάποιες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης, έχουμε τα εξής: σχεδόν οι μισοί (58%) εκδήλωσαν επιθυμία να κάνουν περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού και οι περισσότεροι θέλουν να επισκεφτούν τα ιαματικά λουτρά, τους αρχαιολογικούς και τους θρησκευτικούς χώρους της περιοχής (88%, 68% και 62% αντίστοιχα). Επίσης, πολλοί θέλουν να παρευρεθούν σε τοπικές εορτές και σε σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας (81% και 58% αντίστοιχα). Ακόμη, ελάχιστοι (22%) θα ήθελαν να παρακολουθήσουν μια περιβαλλοντική ενημέρωση σχετικά με την περιοχή (68%), ενώ αρκετοί επιθυμούν να ασχοληθούν με την παρατήρηση πουλιών και με την πεζοπορία (63%). Τέλος, λίγοι θέλουν να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες (32%).

11.2. Προτάσεις

Ο τουριστικός τομέας, μπορεί να συμβάλει: α) στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος μέσω τουριστικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα την άνοδο του βιωτικού επιπέδου της περιοχής β) τη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές τους και γ) στην αξιοποίηση και διαφύλαξη της

πολιτιστικής και τοπικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι tour operators του εξωτερικού συνιστούν την Ελλάδα ως τόπο για θερινές διακοπές και μόνο. Έτσι, ο ελληνικός τουρισμός θα εξελιχθεί αν συνδυάσει όλα τα πολιτισμικά στοιχεία της χώρας, παλαιά και σύγχρονα, για να οδηγηθεί σε ένα υψηλότερο επίπεδο επιτεύξεων. Η ανάπτυξη αυτή μπορεί να επιτευχθεί με την καλυτέρευση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού της τρίτης ηλικίας. Πέραν του γεγονότος ότι τα άτομα τρίτης ηλικίας αποτελούν την κατεξοχήν πρόσφορη κοινωνική μερίδα για διακοπές εκτός περιόδων αιχμής, πρόκειται επιπλέον για μια ομάδα τουριστών με ήπιες και λογικές απαιτήσεις, που σέβονται κατά τεκμήριο το πολιτισμικό και το φυσικό περιβάλλον των τουριστικών προορισμών, καθώς και τις τουριστικές επιχειρήσεις που τους εξυπηρετούν. Είναι δυνατόν αυτή η μορφή τουρισμού να αποτελέσει λύση για το πρόβλημα της εποχικότητας του οργανωμένου μαζικού τουρισμού καθώς οι τουρίστες που διανύουν την τρίτη ηλικία (άτομα των 65 ετών και άνω) είναι άνθρωποι με λίγες υποχρεώσεις και αρκετό ελεύθερο χρόνο.

Για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα του Νομού Πρεβέζης είναι καλό να γίνουν τα εξής:

- Συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με σκοπό τη σωστή οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στην πόλη.
- Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων έργων υποδομής, τα οποία θα είναι προσανατολισμένα προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας του τουρισμού.
- Καλυτέρευση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, οι οποίες θα προσαρμόζονται στις ανάγκες των επισκεπτών. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η διαρκής επιμόρφωση των ατόμων που ασχολούνται με την παροχή υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού.
- Αξιοποίηση των πόρων της περιοχής, ώστε να αξιοποιηθούν οι ήπιες μορφές τουρισμού, οι οποίες αφενός σέβονται το περιβάλλον, αφετέρου στηρίζουν τους πόρους της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας, με σκοπό να αξιοποιηθούν τα τοπικά προϊόντα και τα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής.
- Διαρκής ανανέωση των προσφερόμενων υπηρεσιών ώστε να προσαρμόζονται στις ανάγκες του κάθε επισκέπτη.
- Χαμηλές τιμές και ανάδειξη του δικού της προϊόντος.

Πιο συγκεκριμένα στο Νομό Πρεβέζης θα μπορούσαν να γίνουν τα παρακάτω έργα:

- Δημιουργία ξενώνων από τις εκκλησίες και τις Μονές για τους επισκέπτες, έτσι ώστε να προσελκυσθούν οι τουρίστες του θρησκευτικού τουρισμού και να μην αναπτύσσεται αυτή η μορφή τουρισμού σαν επιλογή μόνο των ατόμων τρίτης ηλικίας. Επίσης, θα ήταν καλό να δημιουργηθούν βιβλιοθήκες από όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να αντλεί σπάνια γνώση. Επίσης, θα μπορούσε να δημιουργήσει χώρους με ιερά κειμήλια (άμφια κ.λπ) για να επισκέπτονται οι τουρίστες.
- Ανανέωση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και των εγκαταστάσεων στα κέντρα ιαματισμού.
- Συχνότερα δρομολόγια των αστικών συγκοινωνιών του Νομού ανά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα.
- Δωρεάν ξεναγήσεις και μεταφορά κάποιες ημέρες στο μουσείο-αρχαιολογικούς χώρους.
- Περιπλάνηση με οδηγό σε τόπους ιστορικής σημασίας, στο αισθητικό δάσος και σε λίμνες και κόλπους, με σκοπό την παρατήρηση της σπάνιας ζωής που ζει εκεί και την πεζοπορία σε μονοπάτια μέσα στη φύση.
- Να δημιουργήσουν τα τουριστικά καταλύματα που μπορούν, σελίδες στο διαδίκτυο, για περισσότερη διαφήμιση και για καλύτερη επικοινωνία με τους τουρίστες που επιθυμούν να κλείσουν δωμάτιο.

Ο τουρισμός μπορεί αν επιφέρει πολλά οικονομικά οφέλη, επιφέρει όμως και πολύ σημαντικά προβλήματα, για τα οποία θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα από την πολιτεία για τον περιορισμό ή την επίλυση τους, έτσι ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού να μετριαστούν και να αυξηθούν τα πλεονεκτήματά του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αναπτυξιακή Εταιρεία Κυκλάδων Α.Ε., 2006. *Πέντε Κυριότερες Προϊοντικές Τουριστικές Αγορές Νομού Κυκλαδών*, ISTOS, BPM.

Αποστολόπουλος, Κ. και Σδράλη, Δ. (2009). *Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου*. εκδ. Ελληνοεκδοτική, Αθήνα.

Αποστολόπουλος, Κ., Θεοδωροπούλου, Ε. και Τσακατούρα, Α. (2000). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπαίθρου*. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Αποστολόπουλος, Κ. και Θεοδωροπούλου, Ε. (2005). *Ήπιες Μορφές Τουρισμού*. Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Ασκέλη, Σ., (2005). *Επιχειρήστε...Αγροτουριστικά, Πώς να οργανώσετε τη δική σας Αγροτουριστική επιχείρηση*. εκδ. Κέρκυρα, Αθήνα.

Andersen Business Consulting (2002). *Συμβουλευτική Μελέτη Αναφορικά με τη Διαμόρφωση προτάσεων για Στρατηγική Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού*. Αθήνα.

Βαρβαρέσος, Σ. (2000). *Τουρισμός: Έννοιες, μεγέθη, δομές, η ελληνική πραγματικότητα*. εκδ. Προπομπός, Αθήνα.

Γεωργιάκη Κ.Ι. (2006). *Εκπαιδευτικός τουρισμός στην Ελλάδα*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Αθήνα.

Γκούβας, Χ. (2009). *Η Ιστορία του Νομού Πρέβεζας*. εκδ. του ιδρύματος Μουσείο Τεχνών και Επιστημών Πρέβεζας, Πρέβεζα.

Ιατρού, Α. (2005). *Πρακτικά τρίτης διημερίδας επιχειρηματικότητας με θέμα: Επένδυση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Καλοκάρδου, Ρ. και Κραντονέλλης, Κ. (2005). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κρίσιμες χωρητικότητες σε τουριστικές περιοχές της Δυτικής Ελλάδας*. Εισήγηση στην Heleco με θέμα την τουριστική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος στη Δυτική Ελλάδα, ΤΕΕ, Αθήνα. (Διαθέσιμο διαδικτυακά: http://library.tee.gr/digital/m2045/m2045_kalokardou.pdf)

Καραγιάννης, Δ., (2007). *Θρησκευτικός Τουρισμός, Ν.Ε.Ο Πατρών-Αθηνών, Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, Πάτρα*.

Κάτσος, Γ. (2004). *Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας*. Μελέτες Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), Αθήνα.

Κοκκώσης, Χ. και Τσάρτας, Π., (2001). *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*. εκδ. Κριτική, Αθήνα.

Κουής, Γ., (2009). *Εναλλακτικός τουρισμός, Σημερινή*.

Κυριακούσης, Α., (2000), *Στατιστικές μέθοδοι*, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*. εκδ. Κριτική, Αθήνα.

Λογοθέτης, Μ. (1988). *Αγροτικός Τουρισμός: Μια εναλλακτική λύση*. εκδ. ΑΤΕ & Λογοθέτης, Μ., Πανεπιστήμιο Πειραιά, Αθήνα.

Λαμπρινός, Ν. (2007). *Θρησκευτικός Τουρισμός, Νέα Κρήτη*.

Lickorish, L.J. and Jenkins, C.L. (2004). *Μια εισαγωγή στον τουρισμό*. εκδ. Κριτική, Αθήνα.

Σαπουνάς, Γ.Σ. (1991). *Ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Προβλήματα και Προοπτικές*. Μελέτες αγροτικής οικονομίας 42, Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα.

Σταθόπουλος, Δ. (2006). *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού Σημαντικός Αρωγός στην Ανάπτυξη του Τουριστικού Προϊόντος*. www.traveldaily.gr.

Στεφανάκης, Μ. (2007). *Σκέψεις για έναν αρχαιολογικό εκπαιδευτικό τουρισμό*. Εισήγηση στο 1^ο τοπικό συνέδριο Ρόδου για την ανάπτυξη και προώθηση δραστηριοτήτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. (Διαθέσιμο διαδικτυακά: http://www.archive.gr/print.php?type=N&item_id=227)

Σφακιανάκης, Μ. (2000). *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*. εκδ. Έλλην, Αθήνα.

Τσάρτας, Π. (1989). *Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο νομό Κυκλάδων και ιδιαίτερα στα νησιά Τος και Σέριφος κατά την περίοδο 1950-1980*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα.

----- (1996). *Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό*. εκδ. Εξάντας, Αθήνα.

----- (1991). *Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης- Τουρισμός και αγροτική πολυδραστηριότητα*. εκδ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα.

Χαζάπη, Α. (2006). *Η συμβολή του πολιτισμικού τουρισμού στην προαγωγή της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης: Η περίπτωση της νήσου της Άνδρου*. Διπλωματική Μελέτη, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Βιώσιμη Ανάπτυξη”, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Damianos, D et al. (1991). The empirical dimension of multiple job-holding agriculture in Greece, *Sociologia Ruralis*, 31(1), pp.36-47.

Giagou, D. (1994). Agritouristic co-operatives in Greece. How do they function and what is their impact on the community and the household, Mrs thesis, Wageningen Agricultural University, The Netherlands.

Iakovidu, O. and Kazana, V. (1990). Agrotourism: A new type of tourism for development of

the rural areas of Greece, United Kingdom.

Kousis, M. (1993). Collective resistance and sustainable development in rural Greece: The case of geothermal energy in the island of Milos. *Sociologia Ruralis*, 33(1), pp.3-24.

Lane, B. (1993). Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservations in Bramwell, pp.102-111.

Pearce, D. (1992),. Tourist Organizations, Longman, Essex UK.

Poon, A. (1993). Tourism, technology and competitive strategies. Cab International.

Richards, G. (1997). *Cultural Tourism in Europe*. Cab International.

Sundsesh, K. (2002). Using natural and cultural heritage to develop sustainable tourism in non traditional tourist destinations, European commission-study ecosystems, London.

Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. Cab International.

Travel Weekly magazine, European Travel Commission and Tourism Industries, U.S Department of Commerce.

The International Ecotourism Society (TIES), *Ecotourism Statistical Fact Sheet*, 2000.

WORLD TOURISM ORGANISATION/UNEP (1982), Joint Declaration on Tourism and the Environment, Madrid.

WORLD TOURISM ORGANISATION: Risks of saturation or tourist carrying capacity overload in holiday destinations, Madrid, May 1983.

WORLD TOURISM ORGANISATION:Second International Conference on Senior Tourism, Madrid, May 1997.

Ηλεκτρονική

www.agro-tour.net/.216

[http://www.accessibletourism.org/?=enat.en.enat.projects and good practices.Seg ottur.2009](http://www.accessibletourism.org/?=enat.en.enat.projects+and+good+practices.Seg+ottur.2009)

http://www.alfastar.info/share/app_info/activity_details.phplang_code=el&charset=iso885

<http://www.capital.gr/news.asp?Details=28>

<http://www.captainshousepreveza.gr/gr/captains-house>

<http://www.e-city.gr/preveza/home/view/1305.php>

<http://www.epirus.org/?p=93>

http://www.epirusdiscover.gr/index.php?option=com_content&task=view&id.htm

www.ecotour.gr

http://www.traveldailynews.gr/makeof.asp?central_id=1244&permanent_id=1

http://traditionalvillages.gr/www/index.phpoption=com_sobi2&catid=807&Itemid=33

[http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.phpoption=com_content&view=article&id=111&Itemid=126
&lang=el](http://tzoumerkamurgia.gr/site/index.phpoption=com_content&view=article&id=111&Itemid=126&lang=el)

www.visit-preveza.gr/.mouseia.html

<http://www.preveza.gr/>

http://www.preveza.gr/index.phpoption=com_content&view=article&id=570

http://www.preveza.gr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=386

http://www.preveza.gr/index.phpoption=com_content&view=article&id=572&Itemid=350

<http://www.prevezainfo.gr/preveza/prevezaistoria/index.html>

http://www.preveza.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=496&Itemid=310

<http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=775&langID=1>.

www.hotel-magazine.com

http://www.mykosmos.gr/loc_mk/maps/map_preveza.jpg

<http://hellas.teipir.gr/Thesis/Preveza/greek/tourism3.html>

http://www.itr.si/javno/youth_farm/el/non-agric-activities4.html#2.9 Τουρισμός και Πολιτισμός

www.rodiawetlands.gr/epistoli.doc

<http://www.rizovoun.gr/%CF%8D.html>

<http://users.forthnet.gr/agn/istam/toyri1.htm>

<http://www.omihobeis.gr/site/index.php>

<http://www.50plus.com>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Αγαπητή κυρία/Αγαπητέ κύριε,

Το συνημμένο ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της πτυχιακής εργασίας με θέμα: **«Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού με έμφαση στον τουρισμό τρίτης ηλικίας στο Νομό Πρεβέζης»**, που εκπονείται στο πλαίσιο του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου.

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνηθούν οι προτιμήσεις, αλλά και ο βαθμός ικανοποίησης των τουριστών τρίτης ηλικίας που επισκέφθηκαν το Νομό Πρεβέζης.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σας επισημάνω ότι ο χαρακτήρας της έρευνας είναι **αυστηρά εκπαιδευτικός και επιστημονικός**. Το ερωτηματολόγιο είναι **ανώνυμο και θα τηρηθεί απόλυτη εχεμύθεια ως προς τις απαντήσεις σας, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την εξαγωγή στατιστικών αποτελεσμάτων**.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας, η συνεργασία και η συμβολή σας σ' αυτήν θεωρείται **απαραίτητη και ιδιαίτερα σημαντική**. Σας ευχαριστώ για την ανταπόκριση και τη συνεργασία σας.

Με εκτίμηση

Η φοιτήτρια

Γκορόγια Ευθαλία

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο:

- ☐ Άντρας
- ☐ Γυναίκα

2. Ηλικία:.....

3. Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο;

- ☐ Δημοτικό
- ☐ Γυμνάσιο
- ☐ Λύκειο
- ☐ Τεχνικές σχολές/ ΙΕΚ
- ☐ ΤΕΙ/ΑΕΙ

·Μεταπτυχιακές Σπουδές / Διδακτορικό Δίπλωμα

4. Ποια είναι η απασχόλησή σας;

- ☐ Δημόσιος υπάλληλος
- ☐ Ιδιωτικός υπάλληλος
- ☐ Ελεύθερος επαγγελματίας
- ☐ Οικιακά
- ☐ Συνταξιούχος
- ☐ Άλλο (Παρακαλώ σημειώστε.....)

5. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

- ☐ Έγγαμος ☐ Άγαμος

6. Ποιο είναι το μηνιαίο ατομικό σας εισόδημα;

- ☐ Μέχρι 500€
- ☐ 501€ με 1000€
- ☐ 1001€ με 1500€
- ☐ 1501€ με 2000€
- ☐ 2001€ με 2500€
- ☐ 2501€ με 3000€
- ☐ 3001€ και άνω

7. Είναι η πρώτη φορά που επισκέπτεστε το Νομό Πρεβέζης;

☐ Ναι ☐ Όχι

8. Αν όχι, πόσες φορές μέχρι σήμερα έχετε έρθει;.....

9. Μέσω ποιού φορέα έγινε η πιο πρόσφατη επίσκεψή σας στο Νομό Πρεβέζης; (Παρακαλώ σημειώστε μόνο μία απάντηση)

☐ Οργανωμένο γκρουπ από ταξιδιωτικό πρακτορείο

☐ Οργανωμένο γκρουπ από Κ.Α.Π.Η.

☐ Οργανωμένο γκρουπ από εκκλησιαστικό φορέα

☐ Μόνος/η

☐ Άλλο Προσδιορίστε.....

10. Την τελευταία φορά που επισκεφθήκατε το Νομό Πρεβέζης ήρθατε με: (μπορείτε να σημειώσετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

☐ Οικογένεια

☐ Φίλους

☐ Σύντροφο

☐ Μόνος/η

☐ Άλλο Προσδιορίστε.....

11. Ποια είναι η βασικότερη πηγή πληροφόρησής σας για την περιοχή;

☐ Διαδίκτυο

☐ Μ.Μ.Ε.

☐ Φίλοι

☐ Διαφημιστικό φυλλάδιο

☐ Άλλο

12. Που διανυκτερεύετε συνήθως; (Παρακαλώ σημειώστε μόνο μία απάντηση)

☐ Ξενοδοχείο

☐ Κάμπινγκ

☐ Ενοικιαζόμενο δωμάτιο

☐ Συγγενικό σπίτι

☐ Παραδοσιακό ξενώνα

- ☐ Ιδιόκτητο σπίτι
- ☐ Άλλο Προσδιορίστε.....

13. Πόσες μέρες διανυκτερεύσατε στο Νομό Πρεβέζης;.....

14. Γιατί αποφασίσατε να επισκεφθείτε το συγκεκριμένο Νομό; (Παρακαλώ σημειώστε μόνο μία απάντηση)

- ☐ Είχατε ξαναέρθει και σας άρεσε
- ☐ Ήταν πρόταση κάποιου προηγούμενου επισκέπτη
- ☐ Ήταν πρόταση από το φορέα που διοργάνωσε το ταξίδι (Κ.Α.Π.Η, εκκλησία, ταξιδιωτικό πρακτορείο)
- ☐ Προσωπική απόφαση για επίσκεψη κάποιου νέου τόπου
- ☐ Ήταν μια πρόταση των μέσων μαζικής ενημέρωσης

15. Ποια εποχή επισκεφτήκατε για τελευταία φορά το Νομό Πρεβέζης; (Παρακαλώ σημειώστε μόνο μία απάντηση)

- ☐ Περίοδος Σεπτεμβρίου-Νοεμβρίου
- ☐ Περίοδος Δεκεμβρίου-Φεβρουαρίου
- ☐ Περίοδος Μαρτίου-Μαΐου
- ☐ Περίοδος Ιουνίου-Αυγούστου

16. Ποιο μέσο χρησιμοποιήσατε για την πρόσβασή σας στην περιοχή; (Παρακαλώ σημειώστε μόνο μία απάντηση)

- ☐ Ιδιόκτητο μέσο μεταφοράς
- ☐ ΚΤΕΛ
- ☐ Μεταφορικό του φορέα που διοργάνωσε το ταξίδι (Κ.Α.Π.Η, εκκλησία, ταξιδιωτικό πρακτορείο)
- ☐ Ενοικιασμένο μέσο μεταφοράς
- ☐ Άλλο (π.χ. αεροπλάνο)

17. Σε ποιον από τους παρακάτω τομείς εντοπίζετε τις σημαντικότερες αδυναμίες στο Νομό Πρεβέζης; (σημειώστε μία μόνο απάντηση)

- ☐ Ξενοδοχεία
- ☐ Εταιρίες μεταφορών

- ☐ Οδικό δίκτυο
- ☐ Επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής
- ☐ Άλλο Προσδιορίστε.....

18. Τι χρηματικό ποσό ανά ημέρα έχετε δαπανήσει κατά τις διακοπές σας στο Νομό Πρεβέζης;.....

19. Για τα παρακάτω δηλώστε την ικανοποίησή σας και ακολούθως, πόσο σημαντικά τα θεωρείτε για να επιλέξετε έναν τουριστικό προορισμό.

	Βαθμός ικανοποίησης από 1(καθόλου) έως 5 (πάρα πολύ)				
	ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΠΟΛΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ				
Ξενοδοχειακές υπηρεσίες/ εγκαταστάσεις	1	2	3	4	5
Μεταφορικό δίκτυο (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)	1	2	3	4	5
Ποιότητα φαγητού	1	2	3	4	5
Εμπορικά καταστήματα	1	2	3	4	5
Διασκέδαση - νυχτερινή ζωή	1	2	3	4	5
Φυσική και πολιτιστική κληρονομιά	1	2	3	4	5
Εκθεσιακές και συνεδριακές Εγκαταστάσεις	1	2	3	4	5
Φιλοξενία και διάθεση του τοπικού πληθυσμού	1	2	3	4	5
Ησυχία – ηρεμία (συμφόρηση κόσμου)	1	2	3	4	5
Ασφάλεια	1	2	3	4	5
Καθαρό περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης	1	2	3	4	5

	Σημαντικό για επιλογή μιας περιοχής ως τουριστικό προορισμό από 1(καθόλου) έως 5 (πάρα πολύ)				
	ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΠΟΛΥ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ				
Ξενοδοχειακές υπηρεσίες/ εγκαταστάσεις	1	2	3	4	5
Μεταφορικό δίκτυο (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)	1	2	3	4	5
Ποιότητα φαγητού	1	2	3	4	5
Εμπορικά καταστήματα	1	2	3	4	5
Διασκέδαση - νυχτερινή ζωή	1	2	3	4	5
Φυσική και πολιτιστική κληρονομιά	1	2	3	4	5
Εκθεσιακές και συνεδριακές Εγκαταστάσεις	1	2	3	4	5
Φιλοξενία και διάθεση του τοπικού πληθυσμού	1	2	3	4	5
Ησυχία – ηρεμία (συμφόρηση κόσμου)	1	2	3	4	5

Ασφάλεια	1	2	3	4	5
Καθαρό περιβάλλον	1	2	3	4	5
Δραστηριότητες που μπορεί να πραγματοποιήσει ο επισκέπτης	1	2	3	4	5

20. Αξιολογήστε τα χρήματα που δαπανήσατε σε σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες (σίτιση – στέγαση – φιλοξενία κτλ):

☐ Πολλά ☐ Ούτε λίγα/ Ούτε πολλά ☐ Λίγα

21. Ποιες δραστηριότητες επιλέξατε να κάνετε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού σας στο Νομό Πρεβέζης; (μπορείτε να συμπληρώσετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

- ☐ Επισκέψεις σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα
☐ Επισκέψεις σε θρησκευτικούς χώρους
☐ Επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους
☐ Ιαματικά λουτρά
☐ Άλλο (παρακαλώ σημειώστε.....)

22. Τι δραστηριότητες θα θέλατε να πραγματοποιήσετε επισκεπτόμενοι την περιοχή: (μπορείτε να συμπληρώσετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Προτεινόμενες δράσεις		
Περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού		Ποδηλασία, ιππασία, κολύμπι κ.ά.
Περιβαλλοντική ενημέρωση		Επίσκεψη στα κάστρα, τα μνημεία και τα μουσεία της περιοχής
Παρατήρηση πουλιών περιφερειακά της λίμνης του Αμβρακικού		Επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους (εκκλησίες, μοναστήρια κ.ά.)
Περπάτημα σε προτεινόμενη διαδρομή		Σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας
Επίσκεψη σε ιαματικά λουτρά		Άλλο

23. Σκοπεύετε να επισκεφθείτε ξανά την περιοχή;

☐ Ναι ☐ Όχι

24. Σκοπεύετε να προτείνετε σε γνωστούς σας να επισκεφτούν την περιοχή;

☐ Ναι ☐ Όχι

25. Εάν ναι γιατί;

- ☐ Μείνατε ικανοποιημένος από την φιλοξενία των ντόπιων.
- ☐ Οι προσφερόμενες υπηρεσίες από ξενοδοχεία και υπηρεσίες σας ικανοποίησαν πλήρως.
- ☐ Μείνατε ικανοποιημένος από τις τιμές.
- ☐ Άλλο.....

26. Εάν όχι γιατί;

- ☐ Δεν μείνατε ικανοποιημένος από τις προσφερόμενες υπηρεσίες ξενοδοχειακών μονάδων και εγκαταστάσεων.
- ☐ Οι προσφερόμενες δραστηριότητες δεν ικανοποίησαν πλήρως τις ανάγκες σας.
- ☐ Δεν μείνατε ικανοποιημένος από το δίκτυο κατά την πρόσβασή σας στην περιοχή.
- ☐ Άλλο.....

Σας ευχαριστώ πολύ!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΥΧΝΟΤΗΤΩΝ

Πίνακας 1: Φύλο ερωτηθέντων

ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΔΡΑΣ	65	42,5	42,5
ΓΥΝΑΙΚΑ	88	57,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 2: Μορφωτικό επίπεδο ερωτηθέντων

ΜΟΡΦΩΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ%	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	30	19,6	19,6
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	40	26,1	45,8
ΛΥΚΕΙΟ	20	13,1	58,8
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ/ΙΕΚ	22	14,4	73,2
ΤΕΙ/ΑΕΙ	21	13,7	86,9
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚ Ο/ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚ Ο	20	13,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,	

Πίνακας 3: Απασχόληση ερωτηθέντων

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	11	7,2	7,2
ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	14	9,2	16,3
ΕΛΕΥΘ.ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙ ΑΣ	44	28,8	45,1
ΟΙΚΙΑΚΑ	26	17,0	62,1
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	57	37,3	99,3
ΑΛΛΟ	1	0,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 4: Οικογενειακή κατάσταση ερωτηθέντων

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΑΜΟΣ	41	26,8	26,8
ΕΓΓΑΜΟΣ	112	73,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 5: Μηνιαίο εισόδημα ερωτηθέντων

ΕΙΣΟΔΗΜΑ/ΜΗΝ A	ΣΥΧΝΟΤΗΤ A	ΠΟΣΟΣΤΟ%	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
Έως 500€	26	17,0	17,0
501-1000€	53	34,6	51,6
1001-1500€	24	15,7	67,3
1501-2000€	24	15,7	83,0
2001-2500€	16	10,5	93,5
2501-3000€	6	3,9	97,4
3001€ και άνω	4	2,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 6: Ύπαρξη ή μη προηγούμενης επίσκεψης στο Νομό Πρεβέζης

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕ ΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ A	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	67	43,8	43,8
ΟΧΙ	86	56,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 7: Φορέας μεταφοράς των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

ΦΟΡΕΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩ Ν ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ	19	12,4	12,4
Κ.ΑΠ.Η	30	19,6	32,0
ΕΚΚΛΗΣΙΑ	46	30,1	62,1
ΜΟΝΟΣ/Η	58	37,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 8.1: Ερωτηθέντες που επισκέφθηκαν το Νομό Πρεβέζης με ή χωρίς την οικογένειά τους

ΣΥΝΤΑΞΙΔΙΩΤΕ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	106	69,3	69,3
ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	47	30,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 8.2: Ερωτηθέντες που ήρθαν με ή χωρίς φίλους στο Νομό Πρεβέζης

ΣΥΝΤΑΞΙΔΙΩΤΕ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	12. ΠΟ ΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΧΩΡΙΣ ΦΙΛΟΥΣ	75	49,0	49,0
ΜΕ ΦΙΛΟΥΣ	78	51,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 8.3: Ερωτηθέντες που επισκέφθηκαν το Νομό Πρεβέζης με ή χωρίς το/τη σύντροφο

ΣΥΝΤΑΞΙΔΙΩΤΕ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	13. ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟ	45	29,4	29,4
ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ	108	70,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 8.4: Ερωτηθέντες που επισκέφθηκαν το Νομό Πρεβέζης μόνοι

ΕΠΙΣΚΕΠΤΕ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ ΜΟΝΟΣ/Η	143	93,5	93,5
ΜΟΝΟΣ/Η	10	6,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 9: Βασική πηγή πληροφόρησης ερωτηθέντων

ΠΗΓΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	13	8,5	8,5
Μ.Μ.Ε	70	45,8	54,2
ΦΙΛΟΙ	46	30,1	84,3
ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚ Ο ΦΥΛΛΑΔΙΟ	19	12,4	96,7
ΑΛΛΟ	5	3,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 10: Συνηθέστερα καταλύματα όπου διέμεναν οι ερωτηθέντες στο Νομό Πρεβέζης

ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	68	44,4	44,4
ΚΑΜΠΙΝΓΚ	2	1,3	45,8
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΟ ΔΩΜΑΤΙΟ	38	24,8	70,6
ΣΥΓΓΕΝΙΚΟ ΣΠΙΤΙ	17	11,1	81,7
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΞΕΝΩΝΑΣ	12	7,8	89,5
ΙΔΙΟΚΤΗΤΟ ΣΠΙΤΙ	16	10,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 11: Λόγος επίσκεψης ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΧΟΥΝ ΞΑΝΑΕΡΘΕΙ Κ ΤΟΥΣ ΑΡΕΣΣΕ	43	28,1	28,1
ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΛΛΟΥ ΕΠΙΣΚΕΠΤΗ	19	12,4	40,5
ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΗ ΤΑΞΙΔΙΟΥ (Κ.Α.Π.Η ΚΤΛ)	78	51,0	91,5
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	7	4,6	96,1
ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε	6	3,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 12: Εποχή επίσκεψης του Νομού Πρεβέζης από τους ερωτηθέντες

ΕΠΟΧΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ Σ- ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	46	30,1	30,1
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ- ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	36	23,5	53,6
ΜΑΡΤΙΟΣ- ΜΑΪΟΣ	47	30,7	84,3
ΙΟΥΝΙΟΣ- ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	24	15,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 13: Μεταφορικό μέσο πρόσβασης των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΔΙΟΚΤΗΤΟ ΜΕΣΟ	45	29,4	29,4
ΚΤΕΛ	13	8,5	37,9
ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΗ ΦΟΡΕΑ	86	56,2	94,1
ΕΝΟΙΚΙΑΣΜΕΝΟ ΜΕΣΟ	4	2,6	96,7
ΑΛΛΟ (ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ κ.α)	5	3,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 14: Αδυναμίες που εντοπίζουν οι ερωτηθέντες στο Νομό Πρεβέζης

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΝΟΜΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	23	15,0	15,0
ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	14	9,2	24,2
ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	90	58,8	83,0
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ & ΑΝΑΨΥΧΗΣ	26	17,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 15: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και τις εγκαταστάσεις του Νομού Πρεβέζης

ΒΑΘΜΟΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	7	4,6	4,6
ΛΙΓΟ	18	11,8	16,4
ΜΕΤΡΙΑ	83	54,2	70,6
ΠΟΛΥ	33	21,6	92,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	3,9	96,1
ΣΥΝΟΛΟ	147	96,1	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	6	3,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 16: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το μεταφορικό δίκτυο (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	20	13,1	13,1
ΛΙΓΟ	86	56,2	69,3
ΜΕΤΡΙΑ	40	26,1	95,4
ΠΟΛΥ	5	3,3	98,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	2	1,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 17: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ποιότητα του φαγητού στο Ν.Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΦΑΓΗΤΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	4	2,6	2,6
ΜΕΤΡΙΑ	31	20,3	22,9
ΠΟΛΥ	86	56,2	79,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	32	20,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 18: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τα εμπορικά καταστήματα που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	3	2,0	2,0
ΛΙΓΟ	46	30,1	32,0
ΜΕΤΡΙΑ	70	45,8	77,8
ΠΟΛΥ	29	19,0	96,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	5	3,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 19: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη νυχτερινή ζωή και διασκέδαση στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	0,7	0,7
ΛΙΓΟ	10	6,5	7,2
ΜΕΤΡΙΑ	65	42,5	49,7
ΠΟΛΥ	61	39,9	89,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	16	10,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 20: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φυσική-πολιτιστική κληρονομιά που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΗ-ΠΟΛΙΤΙΣΤ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	1	0,7	0,7
ΜΕΤΡΙΑ	12	7,8	8,5
ΠΟΛΥ	82	53,6	62,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	58	37,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 21: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τις συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΕΔΡΙΑ & ΕΚΘΕΣΕΙΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	13	8,5	8,5
ΛΙΓΟ	48	31,4	39,9
ΜΕΤΡΙΑ	85	55,6	95,4
ΠΟΛΥ	7	4,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 22: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τη φιλοξενία και τη διάθεση του τοπικού πληθυσμού στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	2	1,3	1,3
ΜΕΤΡΙΑ	12	7,8	9,2
ΠΟΛΥ	64	41,8	51,0
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	75	49,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 23: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ησυχία και την ηρεμία (μη συμφόρηση κόσμου) που υπάρχει στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΙΗΣΗ ΑΠΟ ΗΣΥΧΙΑ- ΗΡΕΜΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	2	1,3	1,3
ΜΕΤΡΙΑ	15	9,8	11,1
ΠΟΛΥ	57	37,3	48,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	79	51,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 24: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από την ασφάλεια που επικρατεί στο Νομό Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	32	20,9	20,9
ΠΟΛΥ	74	48,4	69,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	47	30,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 25: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από το καθαρό περιβάλλον του Νομού Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΚΑΘΑΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	34	22,2	22,2
ΠΟΛΥ	85	55,6	77,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	34	22,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 26: Βαθμός ικανοποίησης ερωτηθέντων από τις δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιήσουν στο Ν.Πρεβέζης

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	7	4,6	4,6
ΜΕΤΡΙΑ	32	20,9	25,5
ΠΟΛΥ	105	68,6	94,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	9	5,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 27: Βαθμός σημαντικότητας των ξενοδοχειακών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΞΕΝΟΔ.ΥΠΗΡ.- ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	37	24,2	24,2
ΠΟΛΥ	42	27,5	51,6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	74	48,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 28: Βαθμός σημαντικότητας του μεταφορικού δικτύου για τους ερωτηθέντες (πρόσβαση στην περιοχή και τοπικό οδικό δίκτυο)

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	15	9,8	9,8
ΜΕΤΡΙΑ	27	17,6	27,5
ΠΟΛΥ	77	50,3	77,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	34	22,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 29: Βαθμός σημαντικότητας της καλής ποιότητας φαγητού για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τύπου διακοπών τους

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΦΑΓΗΤΟΥ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	3	2,0	2,0
ΜΕΤΡΙΑ	29	19,0	20,9
ΠΟΛΥ	69	45,1	66,0
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	52	34,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 30: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης εμπορικών καταστημάτων, για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	27	17,6	17,6
ΛΙΓΟ	25	16,3	33,9
ΜΕΤΡΙΑ	19	12,4	46,3
ΠΟΛΥ	48	31,4	77,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	34	22,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 31: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης νυχτερινής ζωής/διασκέδασης για τους ερωτηθέντες, στην περιοχή που επιλέγουν για διακοπές

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΝΥΧΤ. ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	21	13,7	13,7
ΛΙΓΟ	66	43,1	56,8
ΜΕΤΡΙΑ	33	21,6	78,4
ΠΟΛΥ	29	19,0	97,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	4	2,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 32: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή ενός τόπου για διακοπές

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΦΥΣΙΚΗΣ- ΠΟΛΙΤΙΣΤ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	2	1,3	1,3
ΜΕΤΡΙΑ	29	19,0	20,3
ΠΟΛΥ	75	49,0	69,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	47	30,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 33: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης εκθεσιακών και συνεδριακών εγκαταστάσεων, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο διακοπών τους

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	18	11,8	11,8
ΛΙΓΟ	29	19,0	30,7
ΜΕΤΡΙΑ	33	21,6	52,3
ΠΟΛΥ	68	44,4	96,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	5	3,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 34: Βαθμός σημαντικότητας της καλής φιλοξενίας και διάθεσης από τους ντόπιους, για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ & ΔΙΑΘΕΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	19	12,4	12,4
ΠΟΛΥ	45	29,4	41,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	89	58,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 35: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης ησυχίας/ηρεμίας (μη συμφόρησης κόσμου), για τους ερωτηθέντες, στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΗΣΥΧΙΑΣ/ΗΡΕΜΙΑ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	3	2,0	2,0
ΛΙΓΟ	3	2,0	4,0
ΜΕΤΡΙΑ	17	11,	15,
ΠΟΛΥ	54	35,3	50,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	76	49,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 36: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης ασφάλειας, για τους ερωτηθέντες, στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές

ΣΗΜΑΝΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	3	2,0	2,0
ΜΕΤΡΙΑ	7	4,6	6,6
ΠΟΛΥ	47	30,7	37,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	96	62,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 37: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης καθαρού περιβάλλοντος στον τόπο που διαλέγουν για τις διακοπές τους οι ερωτηθέντες

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΘΑΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	4	2,6	2,6
ΜΕΤΡΙΑ	32	20,9	23,5
ΠΟΛΥ	46	30,1	53,6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	71	46,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 38: Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης δραστηριοτήτων στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές οι ερωτηθέντες

ΣΗΜΑΝΤ/ΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	1,3	1,3
ΛΙΓΟ	8	5,2	6,5
ΜΕΤΡΙΑ	35	22,9	29,4
ΠΟΛΥ	62	40,5	69,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	46	30,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 39: Αξιολόγηση χρημάτων που δαπανήθηκαν από τους ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΞΟΔΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΑ	47	30,7	30,7
ΟΥΤΕ ΠΟΛΛΑ/ΟΥΤΕ ΛΙΓΑ	95	62,1	92,8
ΠΟΛΛΑ	11	7,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 40: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε φυσικά τοπία/υδρόβια πάρκα κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΦΥΣΙΚΩΝ /ΥΔΡΟΒΙΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	82	53,6	53,6
ΝΑΙ	71	46,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 41: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚ. ΤΟΠΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	49	32,0	32,0
ΝΑΙ	104	68,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 42: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε αρχαιολογικούς χώρους κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	26	27,0	17,0
ΝΑΙ	127	83,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 43: Επίσκεψη ή μη των ερωτηθέντων σε ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΛΟΥΤΡΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	72	47,1	47,1
ΝΑΙ	81	52,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 44: Ενασχόληση ή μη των ερωτηθέντων με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΚΑΝΑΝ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	121	79,1	79,1
ΝΑΙ	32	20,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 45: Ερωτηθέντες που επέλεξαν ή όχι να επισκεφθούν τοπικές γιορτές (φεστιβάλ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΚΑΝ ΤΟΠΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	73	47,7	47,7
ΝΑΙ	80	52,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 46: Επιθυμία ή όχι των ερωτηθέντων να κάνουν περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	64	41,8	41,8
ΘΕΛΟΥΝ	89	58,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 47: Ερωτηθέντες που θέλουν ή όχι να παρακολουθήσουν μια περιβαλλοντική ενημέρωση σχετικά με το Ν.Πρεβέζης κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην περιοχή

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚ Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	119	77,8	77,8
ΘΕΛΟΥΝ	34	22,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 48: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την παρατήρηση πουλιών κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΠΟΥΛΙΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	49	32,0	32,0
ΘΕΛΟΥΝ	104	68,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 49: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με την πεζοπορία κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	56	36,6	36,6
ΘΕΛΟΥΝ	97	63,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 50: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να κάνουν ιαματικά λουτρά κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	18	11,8	11,8
ΘΕΛΟΥΝ	135	88,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 51: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να ασχοληθούν με αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕ Σ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	104	68,0	68,0
ΘΕΛΟΥΝ	49	32,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 52: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν αρχαιολογικά μνημεία (κάστρα, μουσεία κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΡΧΑΙΟΛ. ΜΝΗΜΕΙΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	49	32,0	32,0
ΘΕΛΟΥΝ	104	68,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 53 : Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να επισκεφθούν θρησκευτικούς τόπους (εκκλησίες, μοναστήρια κ.τ.λ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΠΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤ. ΣΗΜΑΣΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	58	37,9	37,9
ΘΕΛΟΥΝ	95	62,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 54: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν σεμινάρια τοπικής γαστρονομίας κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	64	41,8	41,8
ΘΕΛΟΥΝ	89	58,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 55: Ερωτηθέντες που θα ήθελαν ή όχι να παρακολουθήσουν τοπικές εορτές (φεστιβάλ) κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ	29	19,0	19,0
ΘΕΛΟΥΝ	124	81,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 56: Ερωτηθέντες που σκοπεύουν ή όχι να επιστρέψουν στο Νομό Πρεβέζης

ΘΑ ΞΑΝΑΕΡΘΟΥ Ν	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	10	6,5	6,5
ΝΑΙ	143	93,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 57: Ερωτηθέντες που σκοπεύουν ή όχι να προτείνουν το Νομό Πρεβέζης σε γνωστούς τους για διακοπές

ΘΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΕ τρίτους	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	9	5,9	5,9
ΝΑΙ	144	94,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

Πίνακας 58: Λόγος για τον οποίο οι ερωτηθέντες θα επισκεφτούν ξανά στην περιοχή

ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΠΙΣΚΕΦΤΟΥΝ ΞΑΝΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤ Α	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	46	30,1	31,9
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ(ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ κ.α)	7	4,6	36,8
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΤΙΜΕΣ	30	19,6	57,6
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΛΛΟΣ	61	39,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	144	94,1	
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	9	5,9	
ΣΥΝΟΛΟ	153	100,0	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΠΛΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ

Πίνακες διπλής εισόδου για τις συσχετίσεις κατά φύλο

Πίνακας 1.1: Συσχέτιση για το φύλο και το φορέα μεταφοράς των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης

			Φορέας μεταφοράς ερωτηθέντων στο Ν.Πρεβέζης				
			Γκρουπ ταξιδ.πρακτ.	Γκρουπ Κ.Α.Π.Η	Γκρουπ εκκλησ. φορέα	Μόνος/η	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	12	16	18	19	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	18,5 %	24,6 %	27,7 %	29,2 %	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	7	14	28	39	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	8,0 %	15,9 %	31,8 %	44,3 %	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	19	30	46	58	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	12,4 %	19,6 %	30,1 %	37,9 %	100,0%

Πίνακας 1.2: Συσχέτιση για το φύλο και τις επισκέψεις των ερωτηθέντων στο Νομό Πρεβέζης με ή χωρίς φίλους

			Επίσκεψη στο Νομό Πρεβέζης με ή χωρίς φίλους		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	46	19	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	70,8%	29,2%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	29	59	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	33,0%	67,0%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	75	78	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	49,0%	51,0%	100,0%

Πίνακας 1.3 Συσχέτιση για το φύλο και το κατάλυμα όπου διανυκτέρευσαν οι ερωτηθέντες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

			Διαμονή						
			Ξενοδοχείο	Κάμπινγκ	Ενοικιαζ. δωμάτιο	Συγγενικό σπίτι	Παραδοσ. ξενώνας	Ιδιόκτητο σπίτι	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	38	0	18	2	5	2	65
		Ποσοστό %	58,5%	0,0%	27,7%	3,1%	7,7%	3,1%	100,0%
		Κατά στήλη							
	Γυναίκα	Συχνότητα	30	2	20	15	7	14	88
		Ποσοστό %	34,1%	2,3%	22,7%	17,0%	8,0%	15,9%	100,0%
		Κατά στήλη							
	Σύνολο	Συχνότητα	68	2	38	17	12	16	153
		Ποσοστό %	44,4%	1,3%	24,8%	11,1%	7,8%	10,5%	100,0%
		Κατά στήλη							

Πίνακας 1.4 Συσχέτιση για το φύλο και την εποχή επίσκεψης του Νομού Πρεβέζης από τους ερωτηθέντες

			Εποχή επίσκεψης στο Νομό Πρεβέζης				
			Σεπτέμβριος- Νοέμβριος	Δεκέμβριος- Φεβρουάριος	Μάρτιος- Μάϊος	Ιούνιος- Αύγουστος	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	17	15	14	19	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	26,2%	23,1%	21,5%	29,2%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	29	21	33	5	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	33,0%	23,9%	37,5%	5,7%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	46	36	47	24	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	30,1%	23,5%	30,7%	15,7%	100,0%

Πίνακας 1.5 Συσχέτιση για το φύλο και το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από την ποιότητα του φαγητού στο Ν.Πρεβέζης

			Βαθμός ικανοποίησης από την ποιότητα του φαγητού στο Νομό Πρεβέζης			
			Λίγο-Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	16	44	5	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	24,6%	67,7%	7,7%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	19	42	27	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	21,6%	47,7%	30,7%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	35	86	32	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	22,9%	56,2%	20,9%	100,0%

Πίνακας 1.6 Συσχέτιση για το φύλο και το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τις εκθεσιακές και συνεδριακές εγκαταστάσεις που υπάρχουν στο Νομό Πρεβέζης

			Βαθμός ικανοποίησης από συνεδριακές και εκθεσιακές εγκαταστάσεις			
			Καθόλου	Λίγο	Μέτρια-Πολύ	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	4	17	44	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	6,2%	26,2%	67,7%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	9	31	48	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	10,2%	35,2%	54,5%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	13	48	92	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	8,5%	31,4%	60,2%	100,0%

Πίνακας 1.7 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης εμπορικών καταστημάτων στην επιλογή του τόπου διακοπών τους

			Φύλο		
			Άντρας	Γυναίκα	Σύνολο
Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης εμπορικών καταστημάτων στον τόπο διακοπών τους	Καθόλου	Συχνότητα	6	8	27
		Ποσοστό % Κατά στήλη	9,2%	9,1%	17,6%
	Λίγο- Μέτρια	Συχνότητα	45	12	44
		Ποσοστό % Κατά στήλη	69,2%	13,6%	28,8%
	Πολύ-πάρα πολύ	Συχνότητα	14	68	82
		Ποσοστό % Κατά στήλη	21,5%	77,3%	53,6%
	Σύνολο	Συχνότητα	65	88	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 1.8 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε έναν τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών

			Φύλο		
			Άντρας	Γυναίκα	Σύνολο
Βαθμός σημαντικότητας πολιτιστικής κληρονομιάς στον τόπο διακοπών	Λίγο - Μέτρια	Συχνότητα	20	11	31
		Ποσοστό % Κατά στήλη	30,8%	12,5%	20,3%
	Πολύ	Συχνότητα	33	42	75
		Ποσοστό % Κατά στήλη	50,8%	47,7%	49,0%
	Πάρα πολύ	Συχνότητα	12	35	47
		Ποσοστό % Κατά στήλη	18,5%	39,8%	30,7%
	Σύνολο	Συχνότητα	65	88	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 1.9 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης ασφάλειας στον τόπο διακοπών τους

			Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης ασφάλειας στο τόπο διακοπών			
			Λίγο-Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Σύνολο
Φύλο	Αντρας	Συχνότητα	8	28	29	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	12,3%	43,1%	44,6%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	2	19	67	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	2,3%	21,6%	76,1%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	10	47	96	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	6,6%	30,7%	62,7%	100,0%

Πίνακας 1.10 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και το βαθμό σημαντικότητας της υπαρξης δραστηριοτήτων, στον τόπο που επιλέγουν για διακοπές

			Φύλο		
Βαθμός σημαντικότητας της ύπαρξης δραστηριοτήτων στον τόπο διακοπών			Άντρας	Γυναίκα	Σύνολο
	Καθόλου- Λίγο-Μέτρια	Συχνότητα	14	31	45
		Ποσοστό % Κατά στήλη	21,6%	35,2%	29,4%
	Πολύ	Συχνότητα	22	40	62
		Ποσοστό % Κατά στήλη	33,8%	45,5%	40,5%
	Πάρα πολύ	Συχνότητα	29	17	46
		Ποσοστό % Κατά στήλη	44,6%	19,3%	30,1%
	Σύνολο	Συχνότητα	65	88	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 1.11 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και το βαθμό επισκεψιμότητας των θρησκευτικών χώρων κατά τη διάρκεια των διακοπών τους το Νομό Πρεβέζης

			Επίσκεψη ή μη σε θρησκευτικούς χώρους στο Νομό Πρεβέζης		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Φύλο	Αντρας	Συχνότητα	27	38	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	41,5%	58,5%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	22	66	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	25,0%	75,0%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	49	104	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	32,0%	68,0%	100,0%

Πίνακας 1.12 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και την επιθυμία τους να περιηγηθούν στον Αμβρακικό κόλπο, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

			Επιθυμία ή μη για περιήγηση στον κόλπο του Αμβρακικού		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	37	28	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	56,9%	43,1%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	27	61	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	30,7%	69,3%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	64	89	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	41,8%	58,2%	100,0%

Πίνακας 1.13 Συσχέτιση για το φύλο των ερωτηθέντων και την επίσκεψη ή μη αρχαιολογικών χώρων, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

			Επίσκεψη ή μη αρχαιολογικών χώρων κατά τη διάρκεια των διακοπών στο Νομό Πρεβέζης		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Φύλο	Άντρας	Συχνότητα	29	36	65
		Ποσοστό % Κατά στήλη	44,6%	55,4%	100,0%
	Γυναίκα	Συχνότητα	20	68	88
		Ποσοστό % Κατά στήλη	22,7%	77,3%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	49	104	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	32,0%	68,0%	100,0%

Πίνακες διπλής εισόδου για συσχετίσεις κατά μορφωτικού επιπέδου

Πίνακας 2.1 Συσχέτιση για το μορφωτικό επίπεδο και το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από την ύπαρξη ασφάλειας στο Νομό Πρεβέζης

			Μορφωτικό επίπεδο			
			Δημοτικό-	Τεχνικές σχολές – Γυμνάσιο- Λύκειο	ΤΕΙ -ΑΕΙ Μεταπτυχιακ ό- Διδακτορικό	Σύνολο
Βαθμός ικανοποίησης από ασφάλεια	Λίγο- Μέτρια	Συχνότητα	17	11	4	32
		Ποσοστό % Κατά στήλη	39,5%	12,2%	20,0%	20,9%
	Πολύ-Πάρα πολύ	Συχνότητα	26	79	16	121
		Ποσοστό % Κατά στήλη	60,5%	87,8%	80,0%	79,1%
	Σύνολο	Συχνότητα	43	90	20	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακας 2.2 Συσχέτιση για το μορφωτικό επίπεδο και το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε ένα τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών από τους ερωτηθέντες

			Μορφωτικό επίπεδο			
			Δημοτικό	Γυμνάσιο-Λύκειο-Τεχνικές σχολές	ΤΕΙ -ΑΕΙ Μεταπτυχιακό-Διδακτορικό	Σύνολο
Βαθμός σημαντικότητας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Λίγο-Μέτρια	Συχνότητα	37	9	1	47
		Ποσοστό % Κατά στήλη	41,1%	20,9%	5,0%	20,3%
	Πολύ	Συχνότητα	45	16	14	75
		Ποσοστό % Κατά στήλη	50,0%	37,2%	70,0%	49,0%
	Πάρα πολύ	Συχνότητα	8	18	5	31
		Ποσοστό % Κατά στήλη	8,9%	41,9%	25,0%	30,7%
	Σύνολο	Συχνότητα	90	43	20	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πίνακες διπλής εισόδου για τις συσχετίσεις κατά εισοδήματος

Πίνακας 3.1 Συσχέτιση για το εισόδημα και το βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις του Νομού Πρεβέζης

			Βαθμός ικανοποίησης από ξενοδοχειακές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις			
			Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Σύνολο
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Συχνότητα	25	21	32	78
		Ποσοστό % Κατά στήλη	32,1%	26,9%	41,0%	100,0%
	1001-2000€	Συχνότητα	12	9	26	47
		Ποσοστό % Κατά στήλη	25,5%	19,1%	55,3%	100,0%
	2001€ και άνω	Συχνότητα	0	12	16	28
		Ποσοστό % Κατά στήλη	0,0%	42,9%	57,1%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	37	42	74	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	24,2%	27,5%	48,4%	100,0%

Πίνακας 3.2 Συσχέτιση για το εισόδημα και το βαθμό σημαντικότητας της ύπαρξης δραστηριοτήτων σε ένα τόπο, για την επιλογή του ως τόπο διακοπών των ερωτηθέντων

			Βαθμός σημαντικότητας ύπαρξης δραστηριοτήτων			
			Καθόλου-Λίγο- Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Σύνολο
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Συχνότητα	28	36	14	78
		Ποσοστό % Κατά στήλη	35,9%	46,2%	17,9%	100,0%
	1001-2000€	Συχνότητα	8	17	20	47
		Ποσοστό % Κατά στήλη	21,3%	36,2%	42,6%	100,0%
	2001€ και άνω	Συχνότητα	7	9	12	28
		Ποσοστό % Κατά στήλη	25%	32,1%	42,9%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	45	62	46	153
		Ποσοστό % Κατά στήλη	29,4%	40,5%	30,1%	100,0%

Πίνακας 3.3 Συσχέτιση για το εισόδημα και τις επισκέψεις ή μη των ερωτηθέντων σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Νομό Πρεβέζης

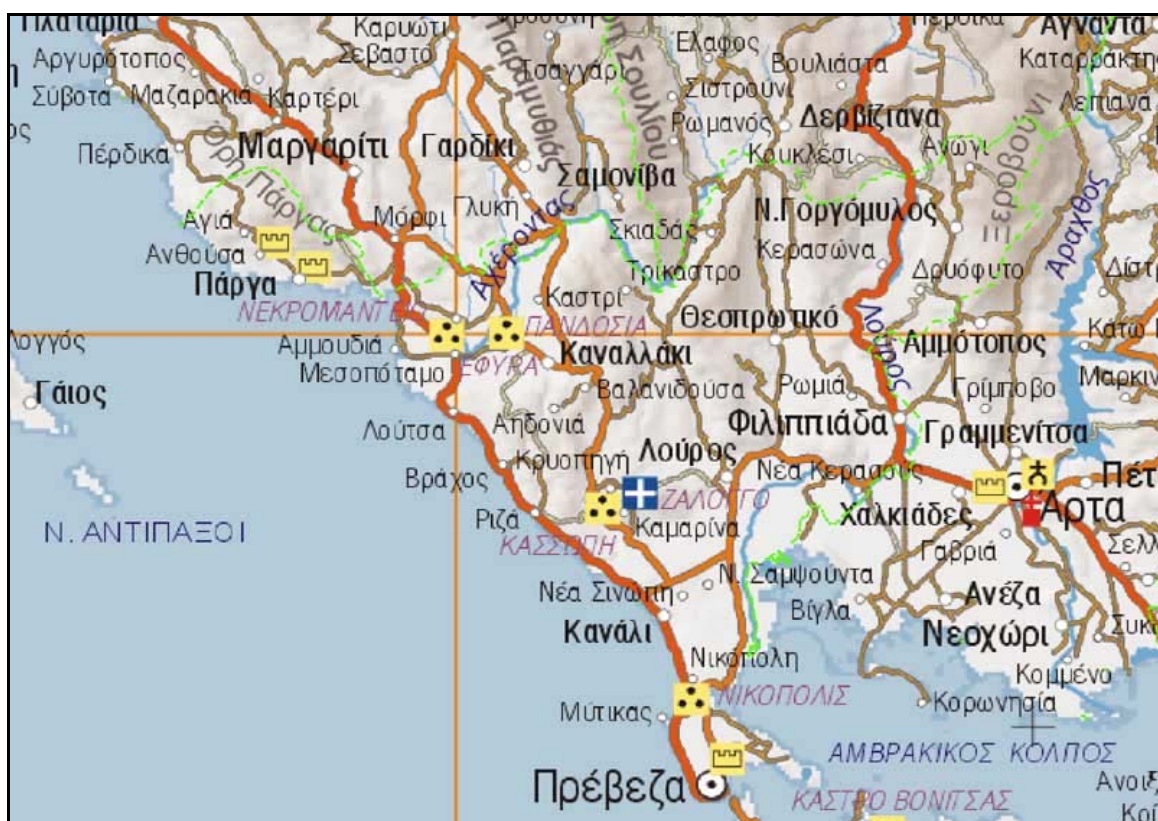
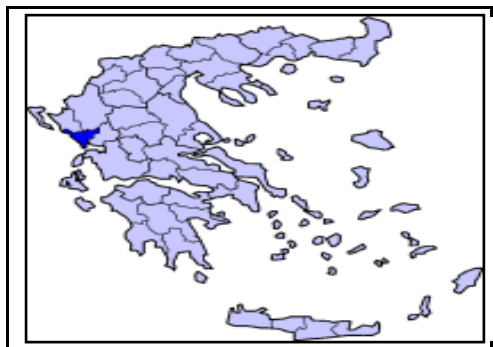
			Επισκέψεις ή μη σε φυσικά τοπία και υδρόβια πάρκα		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Συχνότητα	53	25	78
		Ποσοστό %	67,9%	32,1%	100,0%
		Κατά στήλη			
	1001-2000€	Συχνότητα	18	29	47
		Ποσοστό %	38,3%	61,7%	100,0%
		Κατά στήλη			
	2001 και άνω	Συχνότητα	11	17	28
		Ποσοστό %	39,3%	60,7%	100,0%
		Κατά στήλη			
	Σύνολο	Συχνότητα	82	71	153
		Ποσοστό %	53,6%	46,4%	100,0%
		Κατά στήλη			

Πίνακας 3.4 Συσχέτιση για το εισόδημα και τις επισκέψεις ή μη των ερωτηθέντων σε θρησκευτικούς χώρους, κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο Ν.Πρεβέζης

			Επισκέψεις ή μη σε θρησκευτικούς χώρους		
			Όχι	Ναι	Σύνολο
Εισόδημα	Μέχρι 1000€	Συχνότητα	9	69	78
		Ποσοστό %	11,5%	88,5%	100,0%
		Κατά στήλη			
	1001- 2000€	Συχνότητα	25	22	47
		Ποσοστό %	53,2%	46,8%	100,0%
		Κατά στήλη			
	2001 και άνω	Συχνότητα	15	13	28
		Ποσοστό %	53,6%	46,4%	100,0%
	Σύνολο	Συχνότητα	49	104	153
		Ποσοστό %	32,0%	68,0%	100,0%
		Κατά στήλη			

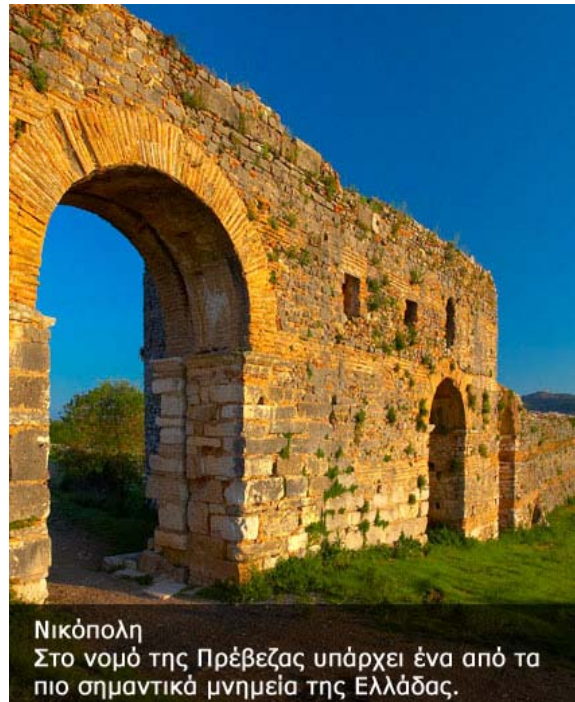
Παράρτημα Δ

Α) Χάρτες του Νομού Πρεβέζης

Πηγή: (http://www.mykosmos.gr/loc_mk/maps/map_preveza.jpg)

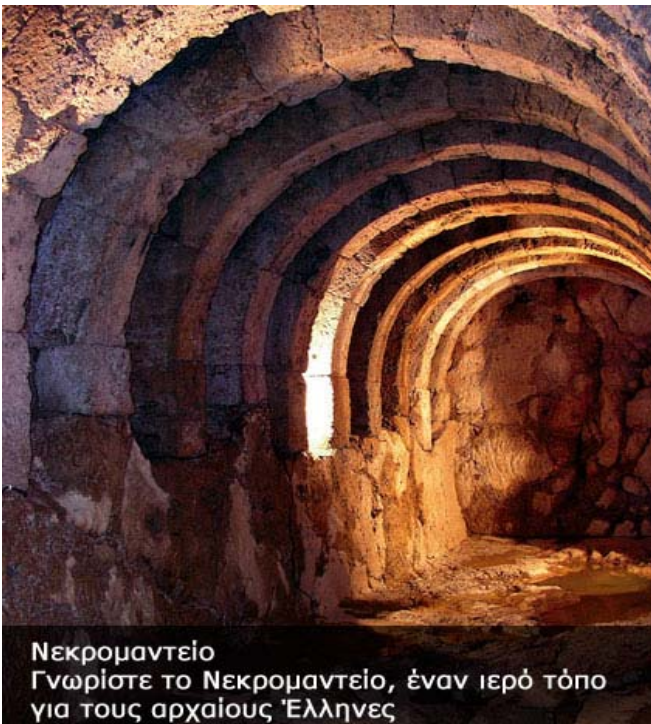
Β) Το αρχαιολογικό μουσείο και η αρχαία Νικόπολη, έξω από την πόλη της Πρέβεζας

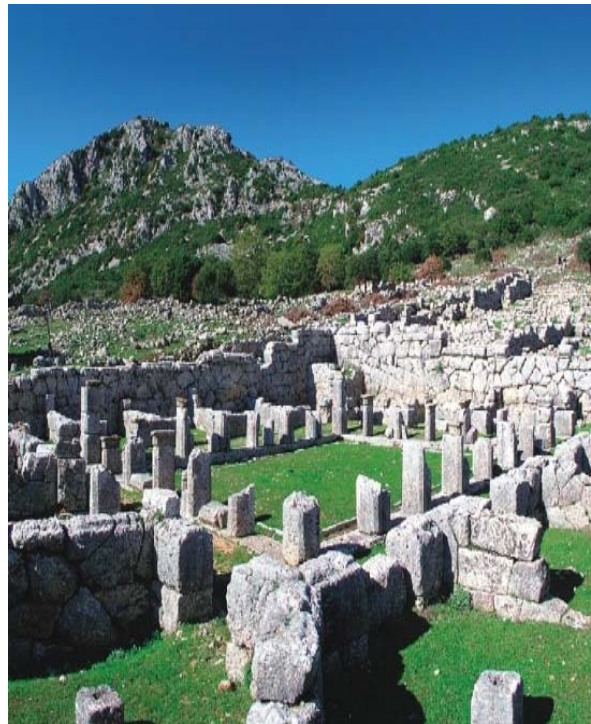
Νικόπολη
Στο νομό της Πρέβεζας υπάρχει ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία της Ελλάδας.

Πηγή: (www.preveza.gr)

Γ) Το Νεκρομαντείο της Αχερουσίας λίμνης και η αρχαία Κασσώπη

Νεκρομαντείο
Γνωρίστε το Νεκρομαντείο, έναν ιερό τόπο για τους αρχαίους Έλληνες

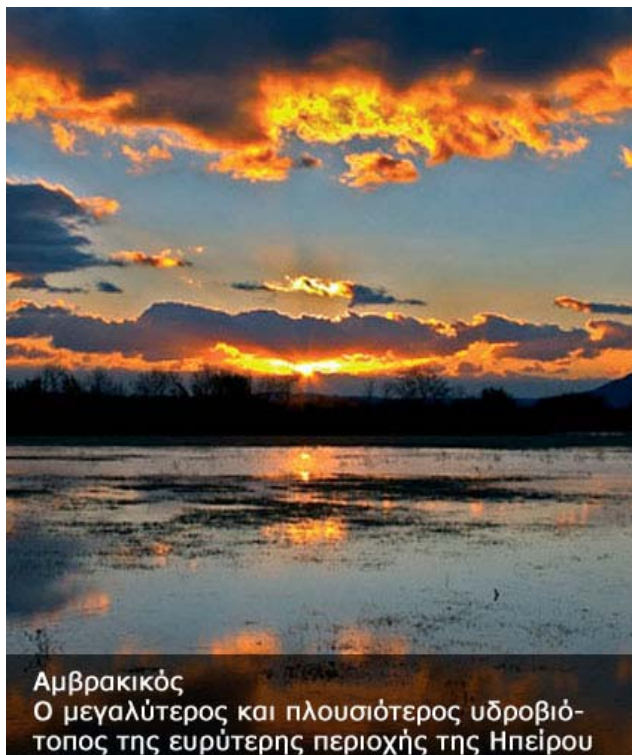
Πηγή: (www.preveza.gr)

Δ) Το κάστρο του Αγίου Γεωργίου και το κάστρο του Παντοκράτορα στο Νομό Πρεβέζης

Πηγή: (www.preveza.gr)

Ε) Ο Αμβρακικός κόλπος και ο ποταμός Αχέροντας

Αμβρακικός
Ο μεγαλύτερος και πλουσιότερος υδροβιό-
τοπος της ευρύτερης περιοχής της Ηπείρου

Αχέροντας
Γνωρίστε το ποτάμι για το οποίο υπάρχουν
οι μεγαλύτεροι μύθοι

Πηγή: (www.preveza.gr)

ΣΤ) Εκδηλώσεις στο Νομό Πρεβέζης και η Ι.Μονή προφήτη Ηλία

Πηγή: (www.preveza.gr)

